

Ioannis Bernhardi de Fischer, Med. Doct. ... De senio, eiusque gradibus et morbis, nec non de eiusdem acquisitione, tractatus, de novo revisus et abundanter auctus : accesserunt praeterea desiderati Franc. Ranchini, et Floyeri gerocomicarum, amplae sciagraphiae, nec non Welstedii et Dethardingii, conspirante quasi ad longaeuitatem fato, eodem MDCCXXIV. anno, cum Floyeri Geroc. edita commenta, tribus verbis indigitata.

Contributors

Fischer, Johann Bernhard von, 1685-1772.

Publication/Creation

Erfordiae : In Officina Weberiana, 1760.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/a7y36hw8>

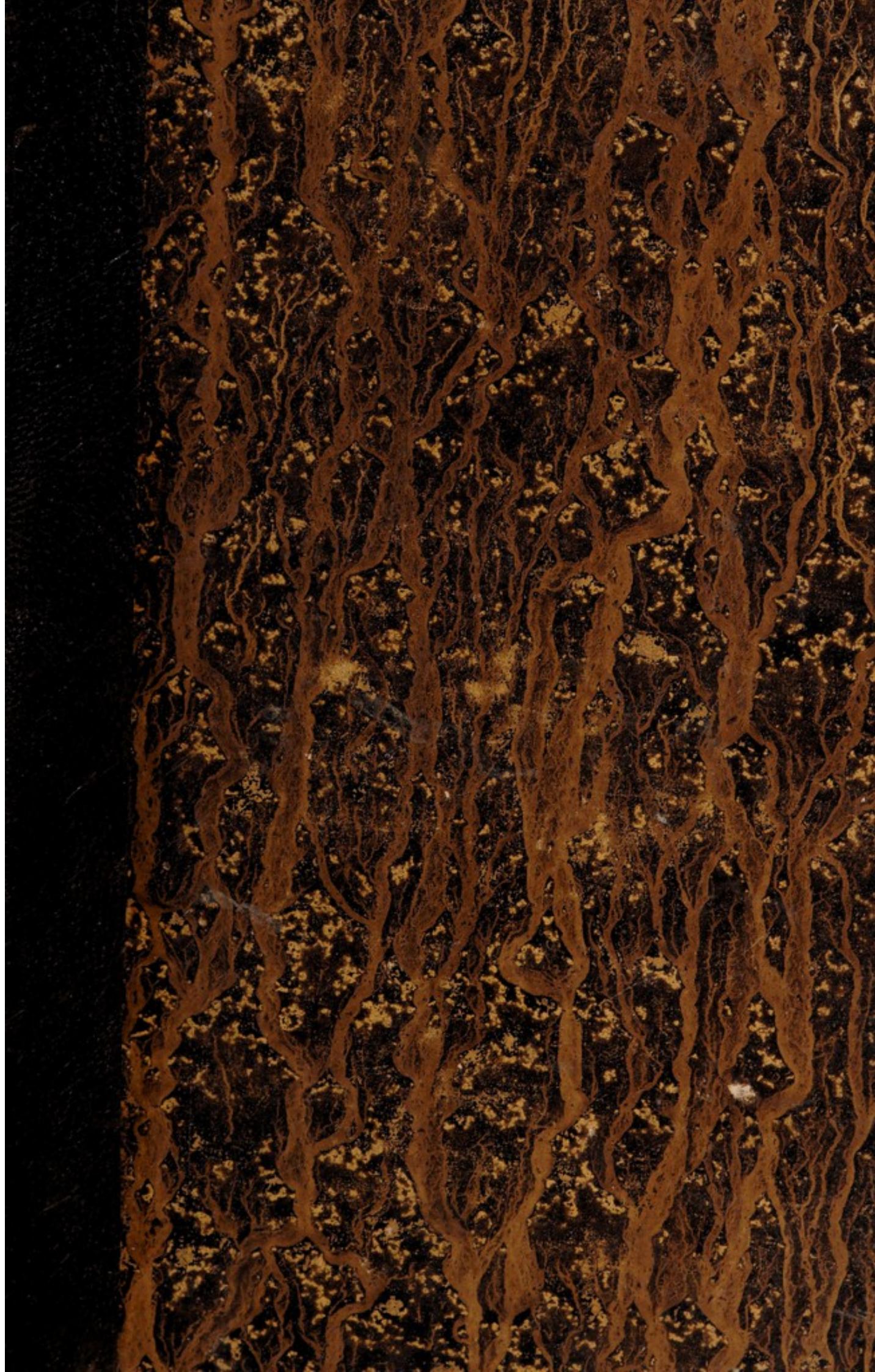
License and attribution

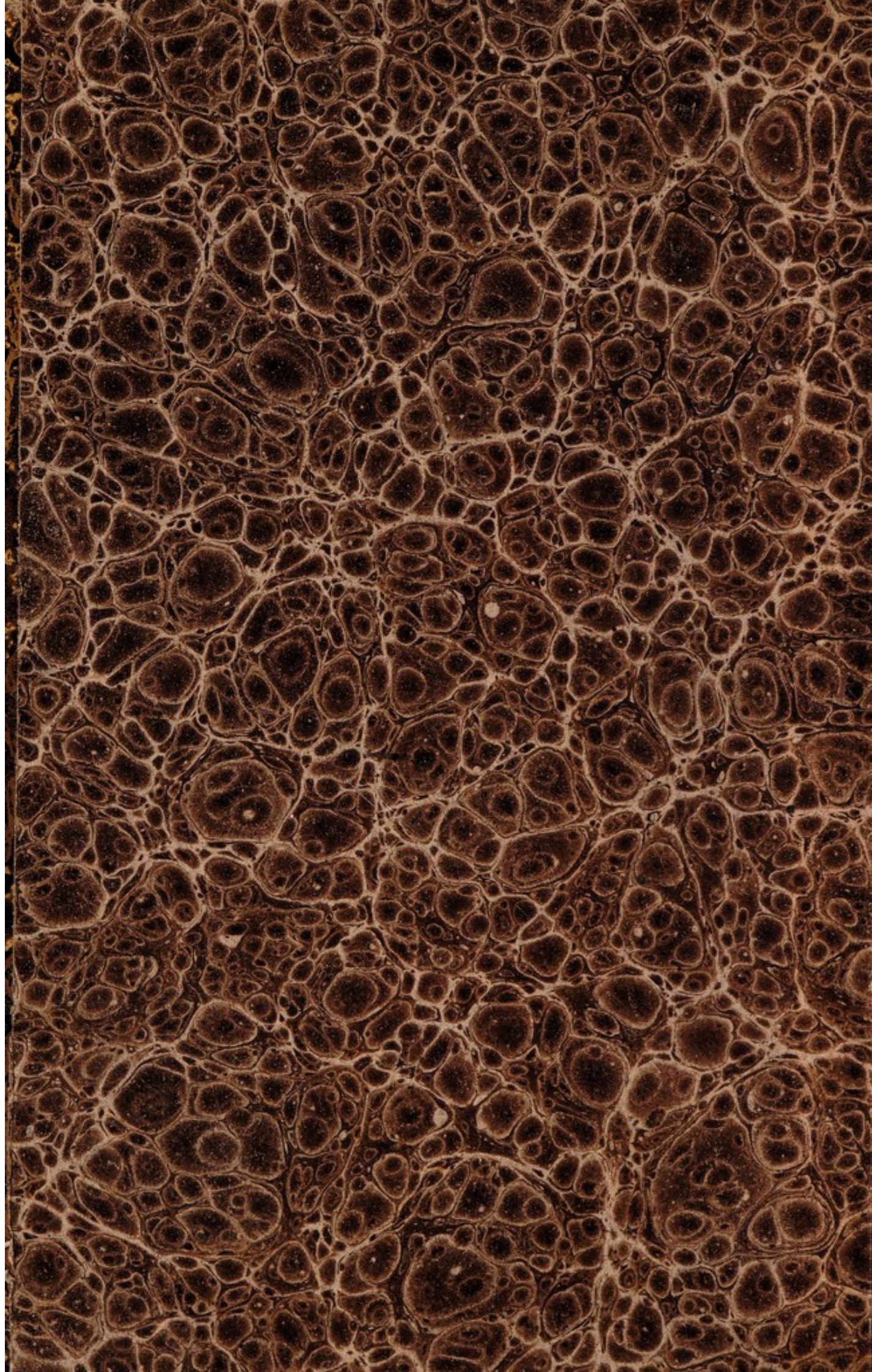
This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

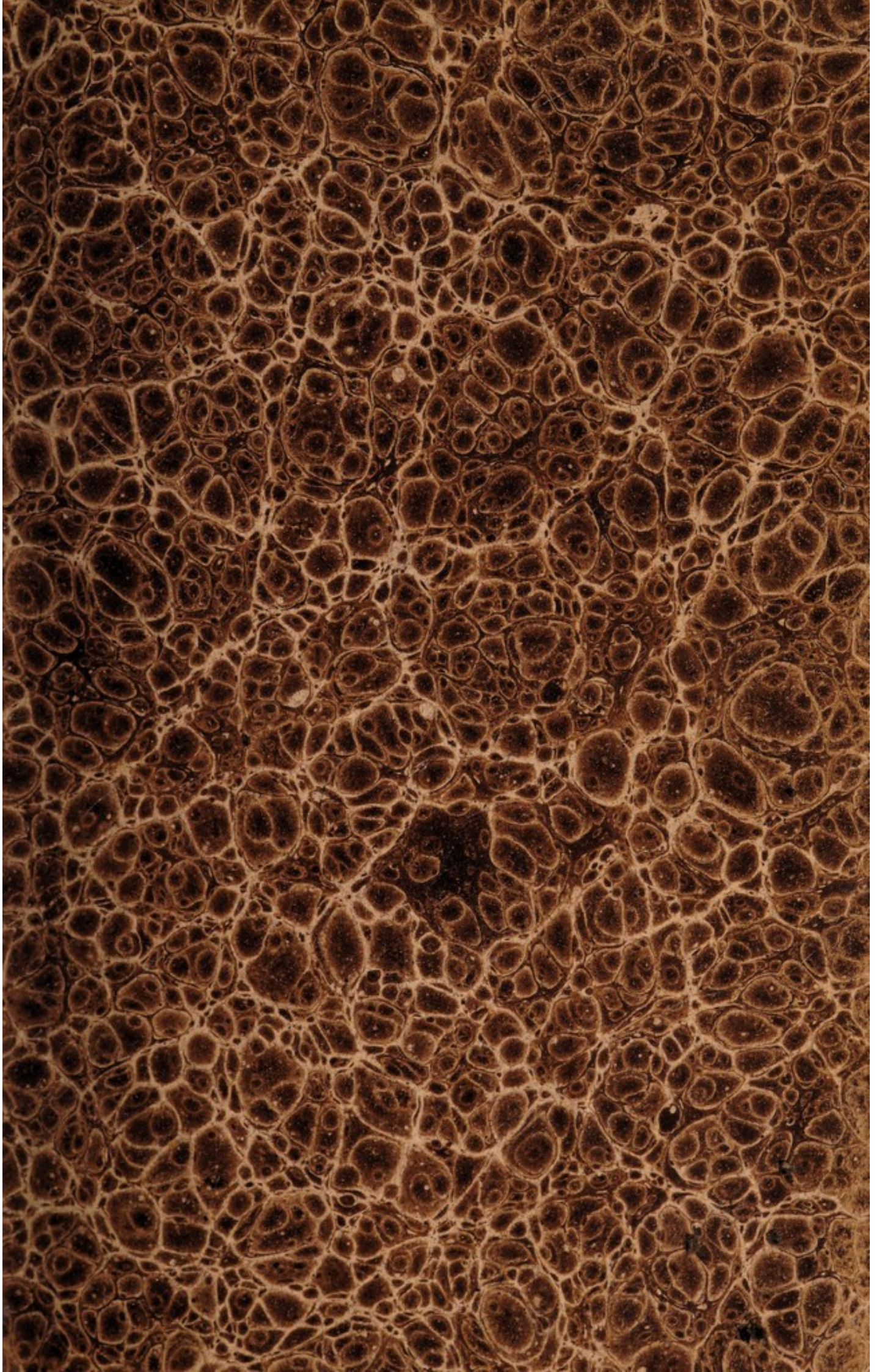
You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

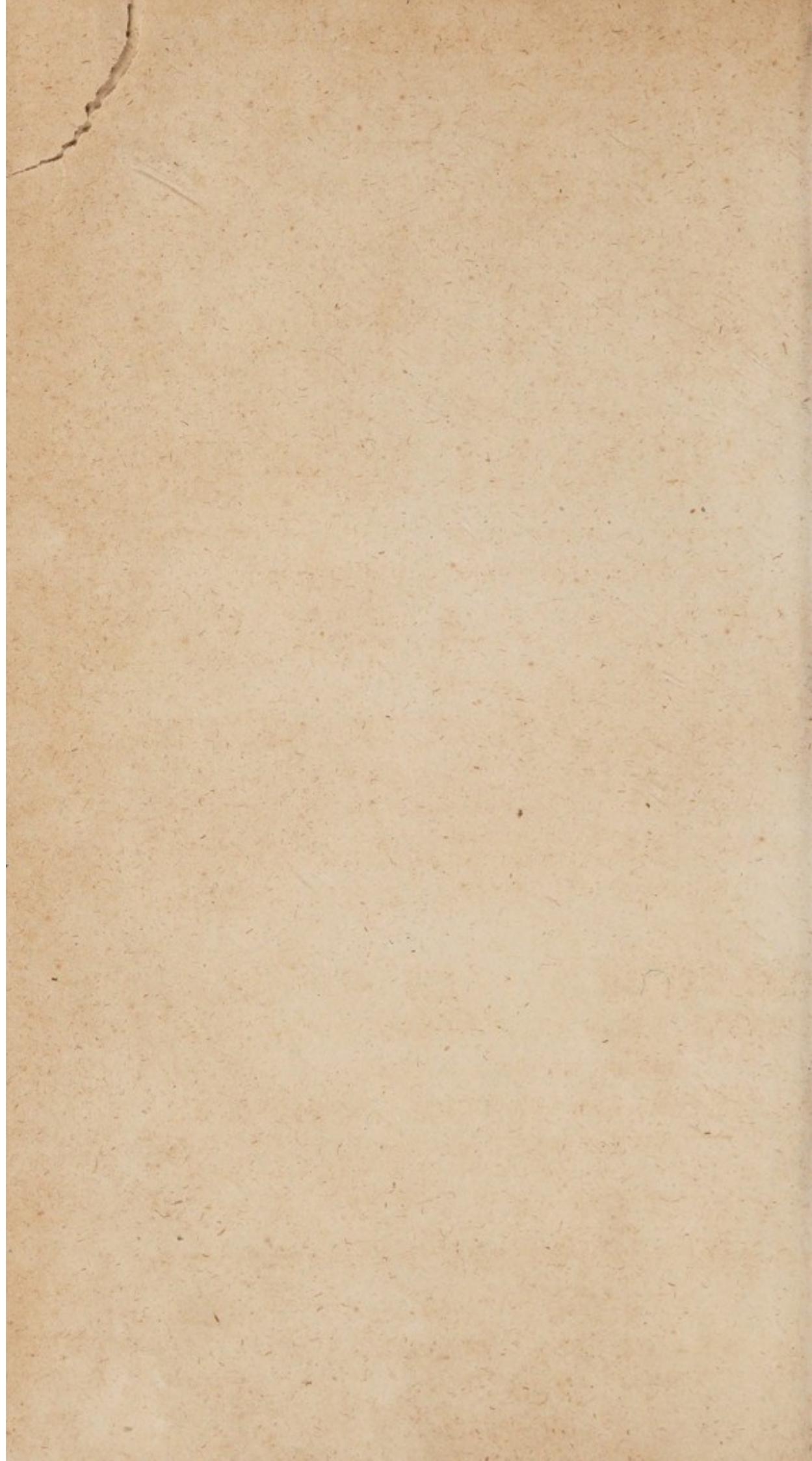
Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Supp. 59,77/13

IOANNIS BERNHARDI DE FISCHER,
MED. DOCT. ET QVONDAM RVSSIARVM IMPERATR. ANNAE,
GLORIOSAE MEMORIAE, PERSONAE MEDICI, ET PER RVSSIAS,
RES MEDICAS DIRIGENTIS ARCHIATRI, VT ET
ACADEMIAE IMPERIALIS NAT. CVR.
COLLEGAE,

DE

S E N I O,

EIVSQVE

GRADIBVS ET MORBIS,

NEC NON

DE EIVSDEM ACQUISITIONE,

T R A C T A T V S,

DE NOVO

REVISVS ET ABVNDANTER AVCTVS.
ACCESSERVNT PRAETEREA

DESIDERATI

FRANC. RANCHINI, ET FLOYERI
GEROCOMICARVM, AMPLAE SCIAGRAPHIAE;

NEC NON

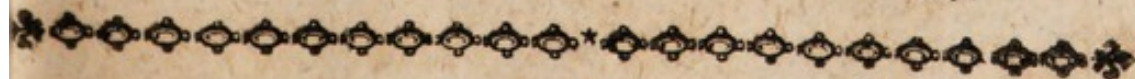
WELSTEDII ET DETHARDINGII,
CONSPIRANTE QVASI AD LONGAEVITATEM FATO,

EODEM MDCCXXIV. ANNO,

CVM FLOYERI GEROC. EDITA COMMENTA,

TRIBVS VERBIS INDIGITATA.

EDITIO SECVNDA.

ERFORDIAE,

IN OFFICINA WEBERIANA.

1760.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

OF THE

LIBRARY

OF THE

LIBRARY

OF THE

LIBRARY

OF THE

LIBRARY

Sciagraphia Tractatus de Senio,

nouae editionis Praefatio.

De amore diu viuendi. De animalibus longaeuis, et de rara longaeuitate hominum. Sexus sequior tantam longaeuitatem non attingit, quam potior, licet non deficient feminae longaeuae, quarum quaedam allegantur supracentenariae. Ad motus corporis et exercitia sunt durabiliores, ob fibrarum corporis, firmitus compactarum, elasticitatem, quae sub menstruatione, ex reciproca distensione et remissione fibrarum, exercetur, quae distensio et remissio, etiam tempore grauiditatis contingens, huc facit, nisi eius nimia frequentia violentiae speciem faciat. Simile allegatur de extensione fibrarum corporis, per exaestuationem in balneis populorum borealium succedente, per iniectam frigidam, vel niuem, fibrarum reductione. Huc confert crasis sanguinis feminini pinguior, et sexui huic connata maior agilitas praecellens, per multa animalia. Morbosa senum valetudo ad

autocheiriam suavitatis maris, accolis per undas,
 Indis per ignem, Americanis trucidatione
 per iuniorum fustes petendam, exceptis Bra-
 filianis, qui finem vitae patientissime exspe-
 ctauerunt, ex pia voluntate liberorum, mor-
 tua corpora parentum comedentium. Per-
 pauca extant scripta de valetudine senum
 conseruanda. RIVERII senectutis diuisio, in
 primam, ab anno 50mo ad 60mum, et in in-
 grauescentem, a 60mo ad 70mum, ab hoc
 in decrepitudinem, ad vitae finem, sic nun-
 cupandam, non arridet, licet alii, inprimis
 FLOYERVS, hanc secuti sint. Vox decrepitu-
 do examinatur, et quibus, secundum RAN-
 CHINVM, competat. *Senium* ab annis decies
 senis expletis, vel inceptis, nominare iustum
 ducitur: hinc primum senii stadium ab an-
 no 60mo ad 70mum ponitur; quae nunc
 ad 90mum annum sequitur aetas, *grandaevi-
 tas* vocatur, qui autem ex hoc tempore vi-
 uuntur anni, *longaevitas* audit, additis huius
 diuisionis rationibus. Tractatum in tria
 capita diuisit auctor. I. continet recensio-
 nem historicam primi senii, grandaevitatis
 et longaevitatis. II. morbos seniles, eorum-
 que curationem tradit. III. methodum sal-
 uam longaevitatem acquirendi, docet. De-
 siderauerat auctor in prima editione huius
 opusculi, perlustrationem laborum, aliorum
 celebrium medicorum, qui de hoc negotio
 scripsere, inprimis BACQVERE *Medicum senum*,
 et RANCHINI *Gerocomicam*, quia praeter FLOYE-
 RI *Gerocomicam*, nullam possidebat: cum au-
 tem

tem nunc compos factus est RANCHINI *Gero-*
comicae, de hac Sciagraphiam amplam prae-
 fationi inseruit. Quia etiam *Floyeri Geroco-*
micam, 1724, Londini anglice editam, in
 Actis erud. Lips. non recensitam, inuenit,
 operae pretium duxit, et de hac amplam
 annectere Sciagraphiam. Cum praeterea,
 eodem anno, bono quasi conspirante ad
 longaeuitatem fato, Rostochii, DETHARDIN-
 GII *Manuductio ad vitam longam*, et Londini,
 WELSTEDII *Tractatus de vergente aetate* prodie-
 rint, prioris auctoris methodum, leuiore
 tantum indicauit digito, ablegando lecto-
 rem, ad ea, quae Eruditi Lips. in Actis suis,
 de posteriore recenserunt.

Cap. I. §. 1. 2. raritas longaeuorum 3. BA-
 RO VERVLAM. vult, in Anglia plures esse lon-
 gaeuos, prae ceteris regionibus: adducun-
 tur huius noua exempla. Lappones lon-
 gaeui, teste LINNAEO. 4. 5. in Germania ta-
 men, et vicinis regionibus, Hollandia et
 Hungaria, imo in Gallia saepe reperiuntur
 longaeui. 6. robur Germanorum, a TACITO
 deo depraedictum, credere facit, Germa-
 niae clima ad longaeuitatem iuuare, nisi, an-
 tiqua CONRINGIO, mollities antiquum cor-
 poris habitum perdidisset. 7. egeni fiunt lon-
 gaeui. 8. Brasilianorum longaeuitas. 9. Es-
 seorum. 10. Chinenfium; idolum ad lon-
 gaeuitatem, 11. Calmuccorum, crude carni-
 vororum. 12. Aethiopiae *Macrobiani*. 13. lon-
 gaeui antediluuiani; an a carnibus abstinue-

rint? 14. longaeui masculi, ex habitu corporis materno. 15. forma grandaeuorum et longaeuorum externa et interna, examinandae. 16. habitus corporis, in *strictum* et *laxum* diuifio: non valde recedit forma prior, in senibus habitus laxi; magis in habitu stricto: quia glandulae magis in hoc exarescunt: feminae grandaeuae infantes lactarunt. 17. senes stricti habitus interdum laxiorem acquirunt. 18. mutatio capillorum in canitiem: de *Praecanis*, et natura pilorum canorum: de mutata forma faciei, de mutata masticatione, et motitatione maxillae inferioris. 19. forma corporis nudi. 20. dentium absentia: deglutitionis variatio: manuum, pedumque imbecillitas. 21. lapsus senibus lethales: crurum inflexibilitas exceptis Lapponibus, ob sanguinem illorum, *quasi* sebaceum: sensus externi simul mutantur. 22. incommoda *Horatiana*. 23. 24. 25. VERVLAMIVS notatus: senes silicernii depontani Romanorum. 26. longaeui pueris terrifici, et ludibrio, in exemplo. 27. senum forma interna: senes maxime tempore hyemali moriuntur. 28. ad formam internam tradendam, inspectiones cadauerum necessariae sunt. 29. sectio longaeui, 130 annorum. 30. sectio alius 109 annorum. 31. sectio 94 annorum, cuius partes genitales vigentes: qua occasione allegatur quidam, 152 annorum, qui centenarius factus adulterii poenam luit. 32. sectio centenarium cum notabilibus circa ossium vegetationem

33. notabilia in grandaeuo, lapsu mortuo.
34. sectio feminae grandaeuae cum enormi
arteria magna ossificata, et corde valde ma-
gno, vti in praegressis. 35. sectio grandaeui,
cum cerebro valde sicco, vti in primo lon-
gaeuo (§. 29.) 36. forma interna senum
nondum grandaeuorum: casus a polypo su-
bito mortui. 37. casus a corde rupto. 38.
arteriae in senescente viro iam ossificatae.
39. primaria formae internae. 1. cordis et
arteriae aortae amplitudo. 2. arteriarum
descendentium ossificatio. 3. cerebri den-
tas, et glandularum durities. 4. pulmonum
incolumis status. 5. lienis cartilaginofitas.
6. ossium, nunc arida frangibilitas, nunc ve-
getatiua virtus. 7. hepar, in plurimis sal-
uum. 40 - 52. phoenomena haec explicata.
53. sanguis senilis examinatur. 54. *leuitas* cor-
poris senilis. habitus stricti, vt in vndis non
facile submergantur; experimento, sagis
olim deleterio. 55. causa. 56 - 72. amplior
consideratio mutatarum actionum, tam vi-
talium, quam sensualium, et per quas ipsi
actus vitales, reliquique sustentantur, appe-
titus, nutritio, excretiones, additis contem-
plationibus circa somnum senilem, et gene-
randi vires; annexis exemplis et periculis,
mortem subitanam a venere producenti-
bus: de vetularum pariendi facultate, et ap-
petitu venereo. 73 - 81. mutatio sensuum
externorum, et internorum, quoad poste-
riores, in flebili casu. 82 - 84. passionibus ani-
mi. 85 - 89. repuerascentia senum circa affe-
ctus

Stus animi, morbos, variasque alias proprietates. 90. reiuuenescencia. 91 - 100. regimen vitae senilis, ex relatis, in tres classes distributum. 1. continet senum, a natura debilius. 2. robustiorum, cum variis paradoxis circa victum, ex cibis fumatis, etc. et de morte ex insolitis eupeptis. 3. medium, ex habitu medio ponit. 101 - 103. de longaeuis, regimen enormiter negligentibus, casus. 104 - 107. de lenitate spiritus frumenti prae spiritu vini, ad potum: de usu et abusu utriusque: de paucitate longaeuorum opulentorum: de autocheiria senum ex ebrietate. 108. de annis climactericis.

Cap. II. §. 1. fracta ex senio vitae oeconomia, vel ex viscerum, vel ex sanguinis speciali labe, plenarium interitum minuitur: rarissimi sunt senes, quibus nec mens, nec corporis putridi partes, secundum SENECAM, ab aetate fuerint concursae. 2. dantur grandaeui, a primi stadii perpeffis morbis liberi. 3. morbi in capitis, thoracis, imi ventris, artuum et superficiei pertractabuntur. 4 - 19. morbi visus, cataracta, acies laesa, ophthalmia, trichiosis? telae araneorum obuolitan-tes, in casu amplo. 20 - 25. morbi auditus: tinnitus fonticus: tinnitus grylli-sonus. 26. affectus sensuum internorum. 27. 28. 29. cephalalgia et hemicrania: venaesectionis pericula in casibus grandaeuorum. 30. haemorrhagia narium. 31 - 34. Vertigo, ex variis causis, cum variis phoenomenis. 35 - 37. Synco-

Syncope et lipothymia: causa proxima inuestigata, per insufflationem venarum, experimentis, in Ephem. N. Cur. datis. Casus in femina, cuius cor et omnia vasa sanguine vacua erant: dilucidatio ex lipothymiis puerperarum sub motu leuiore: mortes subitaneae scorbuticorum: Senum sub alui exoneratione, in casibus: syncope et lipothymia ab haustu spiritus vini: spiritus vini anti-syncopticus: consideratio cordis flacciditatis senum: consilium hoc mortis genus praecauendi: casus de syncopticis pro mortuis habitis: syncope lethalis ex gaudio: signa vere mortuorum. 48-51. paralyfis, linguae, vesicae, crurum: in artubus, linimenta adiposa, oleis destillatis animata, praeferuntur spirituosis. 52-61. hemiplexia ex variis causis: de delectu venarum secundarum, et arteriotomia: artuum vigor in hemiplecticis a somno: tabaci fumigatio funesta hemiplectico. 62-70. apoplexia: differentia a syncope: an subito semper necet? casus varii: omne auxilium curatiuum decem momentis consistit; sedecim aliis continetur consilium praeferuatiuum: fit mentio sacculorum, praecordiis applicandorum, olim decantatorum; dubitatur autem de effectu illorum. 71. saliuae excretio multa. 72. 73. dentium vitia: euulsio disuadetur. 74-90. vigiliae et sopores: causae vigiliarum: cura vigiliarum: amara medentur vigiliis, aloe, hepatica praefertur succoterinae: eius vsus in

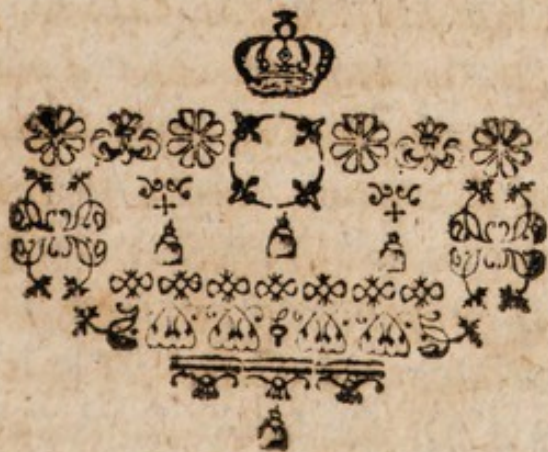
phrenitide, quin in maniae initiis, addita camphora, et sub usu pediluuii frigidi: actus coniugales contra vigilias. Sopores, periculosiores vigiliis, imprimis comitante anorexia vel vomitu: profunt apophlegmatizantia, scarificatio in vertice, venaesectio, frictiones artuum, pediluua tepida, frigida; clysteres, purgantia. 91-95. Deglutitio difficilis, et angina, 97-99. tussis, medetur venaesectio, pinguis, aromata, camphora, opium, indusium laneum, victus conueniens, medicinae fastidiosae multum derogans: grandaeuus a tussi ferina, vespertina, mane mortuus repertus: alii bubonocelen creat. 100 Phthisis, senibus rarior: pseudophthisis. 101. 102. Asthma. 103. catarrhus suffocatiuus. 104. polypus: casus, absque praegresso pulsu intermittente: de pulsu intermittente, et palpitatione cordis. 105. hydrops pectoris. 106. 107. haemoptysis: de vomitoriorum, et glaciei usu: haemoptysis non obstat progressui senectutis. 108. pleuritis: usus vomitoriorum. 109. pleuroperipneumonia; admittit vomitoria, catarrho suffocatiuo urgente: 110. anorexia: in ventriculi idiopathica valent interdum carnes, et pisces fumati. 111. vomitus, cum vel absque anorexia. 112-117. Flatulentia varia; in diaetae regulis magna vis: mors subitanea a flatulentia vexati confectio ossis sacri cum genibus et calcaneis remedium. 118-21. colica, varia, apostematice acutissima. 122. 23. alui obstructio

ex causa varia: per victum fiat medicamentorum fastidiosorum derogatio. 124. 25. diarrhoea. 126-31. nephritis calculosa: erysipelas saepe mentitur nephritidem: laxantia efficaciora facile ischuriam inducunt periculosam: de lithontriptico anglico. 132. 33. mictus cruentus. 134. haemorrhoidum fluxus. 135. 36. menstruatio vetularum, et puerperium: philonium roman. in nimio fluxu vterino valet ob coniuncta acria. 137-40. cachexia et hydrops. 141. 42. oedema pedum: casus funestus. 144-46. incontinentia vrinae: diabetes: casus memorabiles. 147-50. stranguria, varia ex causa, varia methodus. 151. dysuria 152-55. Ischuria: inquisitio in causas, per sectiones cadauerum. 156-61. erysipelas vlcerosum in grandaeuo. 162-63. sphacelus pedum. 164-65. podagra; casus de inueterata quinquenni. 170. malum ischiadicum. 171. arthritis vaga: repetitio moniti circa venesect. in grandaeuis. 172-73. scabies; casus memorabiles. 175-77. Marasmus senilis: casus notabilis. 178. leuioris momenti affectus seniles. 179. immunitas senum a peste, febb. petech. scorbuto.

Cap. III. §. 1. Felix longaeuitas, si cum vigore animi et corporis coniuncta est. 2. 3. consilia a generationis primordiis in hunc finem data. 4-9. partim probanda, partim inania et frustranea, vti HVARTI doctrina, *de procreandis excellentibus ingeniis* 10. 11. essentialis causa grandaeuitatis et longaeuitatis haeret in perfecta mixtura partium constitutiuarum.

tutiuarum sanguinis, et in perfecta, firma-
que conformatione omnium partium soli-
darum: haec raro combinata conditio, dat
raritatem maiorem longaeuorum hominum,
quam animalium, in quibus felicius radica-
ta est haec haereditas. 12. ideo tamen non
inuitantur homines ad solutum vitae ge-
nus. 13. an detur homo perfecte valens, et
an vitiosis humoribus abundare, et sanum
esse, sint compatibilia? 14. sanitas, cum, cer-
to respectu, vitiosis humoribus compati-
bilis esse potest. 15. longaeui per omnem vi-
tam non aegrotantes, perfecte valentes di-
cendi sunt. 16. valetudo imperfecta in im-
becillitate corporis consistit, gradu tantum
differens a perfecta, nec ideo morbosa ap-
pellanda. 17. pro consilio ad senectutem
longaeuam dando, distinctio habitus, inter
strictum et *laxum* seruanda. 18. descriptio ha-
bitus stricti, robusti, valentis, et habitus la-
xi, robusti, perfecte valentis: porro, habi-
tus stricti imperfecte valentis, et laxi im-
perfecte valentis. 19. habitus corporis ma-
gis a crasi sanguinis dependet, quam a con-
ditione fibrarum: vsus rerum non natura-
lium generaliter commendatur, non specia-
liter, vel cum cautelis, quia bonum regimen
totum cautela est. 20. tres regulae genera-
les ad bonum regimen commendantur. 1. pro
naturae instinctu victum sibi eligere. 2. excre-
tionum corporis, trium primariarum studere.
3. animi serenitatem seruare: de aeris muta-
tione notabilia. 21. consilia specialia, respi-
cientia

cientia duas priores regulas, habitui stricto robusto. 22. habitui stricto tenero. 23. habitui laxo robusto. 24. habitui laxo tenero. 25. 26 de balneis et lotionibus, calidis et frigidis. 27. vnum regimen omni nationi non praescribendum; parallelismus autem ex datis monitis dabitur. 28. tertia regula generalis, serenitas animi, consideratur. 29. consilia primaria RANCHINI ad longaeuitatem. 30. examen horum consiliorum. 31. WELSTEDII sententia, *Ranchiniana* quoad halitum iuuenum, senibus ad prouectam senectutem, utilem, conformis, et de gaudio nimio senibus dando, perpenditur; simulque, exemplo in contrarium, frangitur. 31. quaestionis publicae, medicae, Parisinae: an iuuenibus ex cohabitatione cum senibus damnum? fit mentio, et consilium practice respondendi suggeritur. Si autem senes spiritum vitalem iuuenum, successiue, rapere valent, iuuenes gentiles, quorum in praefatione mentio facta, a parricidii culpa soluendi sunt.

PRAEFATIO.

Quicquid viuit, cum corporis vigore et incolu-
mitate diu viuere optat: mortem enim, cor-
poris destructionem, odit, quicquid viuit, na-
tura ita iubente. Turpis autem est viuendi amor,
pietati et sanae rationi contrarius, qui, secundum
BARTHOLINVM, Ono Regi, secundum alios vero, Hac-
quino, Sueciae Regi, fuit tantus, vt ad longaeuitatem
acquirendam, et torpentem in illa vitam prolongan-
dam, filios suos, successiue nouem, Idolo immolauit,
vt per tot decennia vitam extenderet, paratus, et de-
cimum vltimum immolare, nisi obstitissent subditi, il-
lum regni haeredem sibi poscentes. Mori animan-
tia, ex sapientissimo Creatoris instituto decretum est,
vti nasci; huius enim vicissitudinis causa mundum
nostrum fecit habitabilem. Interim animantium
omnium vitam non aequae longam stabiliuit DEVS.
sunt enim, quae citius, et quae tardius denascuntur.
Sic inter quadrupeda Elephas, Ceruus, etc. inter vo-
latilia, Aquila, Coruus etc. inter aquatilia, Lucius,
Cyprinus etc. longaeuitatem longe supra centum an-
nos attingere dicuntur: cum e contrario animalia
dentur, quorum naturalis vitae terminus vix annum
quin breuioris temporis minutias, superet. Homini
talem longaeuitatem rarissime, inprimis in hac, quam
nos, Europaei dicti, incolimus mundi parte, dari co-
gnitum est: indicant enim annuae annotationes, in
hominum

hominum aetatem, et numerum mortuorum concinnatae, vix viginti inter mille annum aetatis octogesimum attingere; et licet in reliquis animalibus sine dubio sint, quae, non attingant omnia eandem longaeuitatem, tamen numerum longaeuorum animalium brutorum, superare numerum hominum longaeuorum, ideo pro certo habendum est, quod, licet illa grauioribus aeris iniuriis, fere perpetuis, exposita sint, minus tamen, ex fibrarum et sanguinis firmiore compage, aegrotent, quam homines.

In humano genere sexum sequiorem, prae sexu potiore, summos senii annos frequentius attingere vult GOHLIVS, in Actis Medicor. Berol. quam rem etiam quotidiana attentio, quoad annos grandaeuitatis, non autem quoad annos longaeuitatis (de qua distinctio-
ne mox plura) certiore reddit: nam, si adest fors-
san exemplum vnum vel alterum mulieris centenariae, decem aderunt exempla marium, aetatem supra-
centenariam expleantium, licet negandum non sit dari, in sexu sequiori supracentenarias feminas. Sic anno 1753. innotuit, ex nouellis publicis, in Heluetia vixisse virginem annorum centum et triginta quinque, quae ultra centum annos ex eleemosynis vixit, nunc, elapsis aliquot annis, crurum, et visus debilitate laborantem. Addebatur, illam gaudere memoria et iudicio perfectis, utrumque etiam eximie roborari, si haustu vini refocilletur vetula. Praeterea, A. 1756, mense Martio, ex Anglia nobis narrabatur, obiisse ibi feminam annorum tredecim supra centum, post duarum septimanarum languorem, quae tanta eo usque vigerat viuacitate, ut eodem anno ludibus scenicis (moresques) intersuerit, ipsa saltatrix. Firmius certe constructum esse sexum sequiorem humanum, non
solum

solum aperte, plerumque, in eius externa patet structura, dum corpus femininum, non solum columnis amplioribus, feminis puta, a quibus ipsis et nomen et titulus, gaudet, sed et ipsa fibrarum structura id confirmat, quae licet communiter constet fibris subtilioribus, tamen maiore multiplicatione, et firmiore connexione, illarum subtilitatem egregie compensat. Adde, quod sanguis seminarum, ad exaestuationes, et subtilisationes pronior, materiam elasticitatis sibi abundantius generet: hinc est, quod, quae non sunt delicatae, sed roboris plebei, non solum laboribus assiduis, et migrationibus pedestribus, sed et saltationibus continuatis magis durent, quam mares; imo corpus aequae expedite ad stupendos saltus proicere valeant, quemadmodum id theatra saepe docent. Nec valde rara sunt exempla seminarum, sub sago virili secrete personatarum, durissimos militum labores exequentium. Vt taceam insolitos illos motus convulsivos, quibus feminae, prae viris frequentius, mire et misere torquentur, rationem suam, tam in differente sanguinis crasi, quam fibrarum structura habentes.

Nec huius rei ulterior ratio deficit, cum recordamur, partes solidas seminarum distensionibus multiuariis, ex massa sanguinea oriundis, destinatas esse, dum haec non solum sub quavis menstruatione aestuat, sed etiam graviditatis tempore, ubi retentio sanguinis menstrui omnem minimam vasculi, totius corporis, cavitatem distendit, et replet: qua distensione, et postea succedente remissione, fibrae motrices, dictis exercitiis, et motibus fauentes (non autem ipse uterus, uti incongrue exponitur in Comment. Lips. Vol. V. p. 144.) in elasticitate exercentur, et hac vicissitudine, nisi nimia frequentia violentiae speciem faciat, et morbosa
consti-

constitutio remaneat, (vide Cap. II. §. CXXI.) roborantur. Interim haec beneficia non sufficiunt ad longaeuitatem, maribus familiariorem, acquirendam; ipsa enim, quae dicto modo, ad actiuitatem facere videtur menstruatio, tandem ipsa vasa sanguifera atterit, unde illorum atonia, et sanguinis deficiens, et languidus motus, cum succedente totius corporis languore, hinc

*Serior est maribus languor; viridisque senectus
Sufficit ad validos motus,*

HEBENSTREIT de hom. sano et aegro. P.II. C.VI. §. 12

Dicta haec elasticitatis reciprocatio coincidit, quodammodo, cum illa, quam populi boreales in balneis suis exercent, et inde corpora sua ad motus, et exercitia roborant, dum calore enormi sanguinem adeo exaestuant, ut vasa capillaria, cutisque fibrae adeo rutescant, ut illos sanguine perunctos crederes: quam brumarum distensionem mox superfusa corpori frigida, et hyemali tempore, robustiores, volutatione corporis et niue, ad priorem diametrum reprimunt.

Vbi apud populos quosdam, olim mos mortuos cremandi fuit, et adhuc apud orientales viget, ibi feminarum corpora lucidiore igne cremata fuisse Historiae tribunt, idque ideo, quod illarum corpora pinguioribus humoribus, prae masculinis, praedita fuerint aperta. Hanc certe craseos differentiam multum valere ad declinandos morbos seniles necesse est: hinc iam obseruamus, feminas, modo primis in annis, a statione mensium ortos, morbosos affectus superauent, non adeo frequenter laborare morbis senilibus, tam mares,

Memorable praeterea est hanc proprietatem, et pinguescendi facultatem, etiam in animalibus brutis femininis, adesse, prae maribus, Nec non, quod canes venaticae, prae venaticis maribus, velociores sint, et quod in antiquis certaminibus, equae prae equis saepius palmam reportauerint. Abunde inde patet, ubique fere, in feminino genere, singularem fibrarum agilitatem, et ad motum dispositionem, per se, reperi-ri. Quod autem adhuc attinet ad longaeuitatem, nonne videmus, etiam in brutis, masculinum genus diutius viuere, quam femininum?

Morbosa senum valetudo adeo intolerabilis fuit multis olim populis, ut historiis exempla monstrantibus, illam communiter morte spontanea finiuerint. Referunt enim quae prostant de Lapponibus, Danis, et reliquis maris borealis accolis, illos, cum senii incommoda diutius ferre recusauerunt, coronis ornatos, ex rupibus in mare propendentibus se praecipites dedisse, huncque morem familiis quibusdam, adeo sacrum fuisse, ut in eiusmodi rupes ius habuerint haereditarium, nec alii familiae suos ex ista rupe praecipitare permiserint. BARTHOLINVS addit, in antiquitatibus Danicis, Danos hoc mortis genus ideo expetiuisse, quod cum Aegyptiis crediderint, hominem ex ligno creatum fuisse, ideoque mortem in undis subire non expauisse, quoniam ex ligni natura se ad maris abyssum non descensuros, sed natatu superstites futuros crediderint. Humidam sic sibi adsciscebant mortem humidae et frigidae plagae incolae.

Contrariam mortis speciem, ob aegritudines seniles, olim expetiuerant siccae et calidae plagae inhabitatores, Indi, Asiatici, et quidem horum viri sapientes, referente id CURTIO, Lib. VIII. his verbis

„Vnum

„Vnum agreste, et horridum genus est, quos sapientes
„vocant; apud hos occupari fati diem pulchrum, et
„vivos se cremari iubent, quibus aut segnis aetas, aut
„incommoda valetudo est: exspectatam mortem pro
„dedecore vitae habent, nec ullus corporibus, quae
„senectus soluit, honos redditur.

Americani, alia minus solenni methodo vitam aegram et senilem finiunt: nam referente PISONE in Historia naturali Brasiliae, aegri, de recuperanda valetudine desperantes, (quod in senibus maxime est obuium) clavis ligneis se occidere faciunt. Eadem lex, idemque mos plurium barbarorum populorum fuit, nam nunc senes ad societatem, pro opinione illorum, vel reuera inutiles factos, ipso saepe senum desiderio, vel etiam inuitos, (vti id Germaniae borealibus populis etiam in usu fuisse historiae docent) fuste, nunc veneno et fame necabant.

Allegari nunc quidem possent populorum quorundam exempla laudabilia, piissima, erga senes praestita, qualia dant Aeneae, Scipionis, aliorumque pietates laboriosissimae; sed aliud genus pietatis, ad horrorem excessuum, nobis largitur MARGRAVIVS, in sua Historia Brasiliana, de populis Americanis TAPVII dictis; illos nempe, non solum senes suos, per omnem longaeuitatem, qua aliquando ad ducentos annos perueniunt, valde inualidos, lectulis suis pensilibus, ad spontaneum serumque naturalem vitae terminum usque, humeris suis portare, sed et tandem demortuos carnetenus comedere, ossa vero remanentia conseruare, et illa diebus festis, bellariorum loco, dentibus rodere, sicque ex filiali pietate viua sepulchra parentum fieri. Diuersa, diuersarum regionum incolis sunt ingenia.

Sint seniles hominum anni, ob vires, et valetudinem fractas, taedio plenissimi, absint tamen nefandi, et impii tales ritus. Congruum magis est mala, quae aerumnosam reddunt senectutem, secundum senii proprietates scrutari, et quomodo leuari possint affectus seniles, pro virili tentare: nec obstat saepius observata adynamia artis medicae in senibus reperta. Docet enim experientia, et docebunt casus grauiissimi capitis secundi huius opusculi, in morbis senum non semper desperandum esse.

Plures sane de infantum valetudine prostant tractationes, quam de senum, quasi hi, utpote morti vicini, a suis incommodis liberari non possint, et iustior videatur cura infantum, quo in reipublicae usum excrescant, et senium attingant. Quae, licet quidem non sint absona, tamen ob officia, quae senes reipublicae praestiterunt, et ob reuerentiam, quam ex naturae instinctu, et ex praecepto diuino, canitiei debemus, senum curam habere, natos imprimis, et Medicos, de hominum valetudine sollicitos, decet, oportet. Hinc etiam est, quod in bene constitutis rebus publicis, ciues senio obrutos, et ex senilibus affectibus aegros, eoque ipso, tam ad officia societatis praestanda, quam ad panem lucrandum ineptos factos, publicis sumtibus alere solenne sit.

Quoniam autem inter seniles annos magna datur differentia, hanc ante limen tractationis dispicere necesse est. RIVERIUS L. I Instit. senectutis annos, in tres subdiuisit partes: in senectutem primam, quae ipsi est a quinquagesimo ad sexagesimum aetatis annum; in aetatem ingrauescentem, ab anno sexagesimo ad annum septuagesimum: in decrepitudinem a septuagesimo anno, ad vitae finem. Multi etiam Me-
dici,

dici, inter quos et FLOYERVS, in sua Medicina Geromica hanc sequuntur diuisionem, quia post annum quinquagesimum vires hominis labi incipiunt, dietarii memores: senectutem non annis mensurari, sed viribus. Verum, si pro mensura virium senectutem primario iudicandam esse statuimus, saepissime, sane, post emensos sexaginta, imo septuaginta annos, hominem, non senem, sed iuuenem inueniemus, quoad vires, et vice versa aliquando senem ante quinquaginta annos. Quid enim sibi vult proprie, decrepitus, et decrepere? nonne summum virium, per aetatem grauem, lapsum, et ad mortem propinquitatem? (Audies mox RANCHINVM,) an, cum pleno et fere iuuenili vigore corporis splendentem virum, vel feminam septuaginta annorum, inter decrepitos numerare licet? et, si secundum vires senium aestimare debemus, et non secundum annorum numerum, quem locum inter vetulas dabimus saltatrici 113 annorum, de qua ante mentionem fecimus? hac ratione illa inter iuuenecas ponenda erit, et alia inualida 50 annorum inter decrepitas. Iustum itaque duco, senium pro origine vocis, aetatem dicere, cum anno vitae sexagesimo incipientem, vel finitam; quia ipsa vox, senium, ab annis decies senis expletis, vel inceptis, originem trahit. Aetas senescens posset dici illa, in qua quinquaginta numerantur anni: senilis autem, et senium comprehendit annos decies senos: pari iure, uti inter aetatem adolescentem et adultam realiter distinguimus. Anni itaque non vires distinguant senium, nisi tropica dictione uti amemus, uti mox etiam apud RANCHINVM videbimus.

Ab anno itaque aetatis sexagesimo senium primum incipere statur, terminumque ipsi figo ad annum se-

ptuagesimum usque: quae ingrauescens sequitur aetas, grandaeuitatem, illiusque durationem ad annum nonagesimum usque extendere placet: quae autem hanc adhuc sequitur aetas, et vitae prolongatio, longaeuitatem nominare, eiusque terminum ultra centum annos, nullo posito limite, liberum sinere lubet. Quod autem in his gradibus formandis inaequales posuerim terminos, dum senii stadium, intra decennium inclusi, grandaeuitati autem viginti annos largitus sum, e contra longaeuitati nullos posui limites, id ex hac egi ratione, quod in senii dato decennio vires hominis sensibilibus ruere incipiant: grandaeuitatem autem a septuagesimo anno appellandam esse statui, quod pauci homines hos annos attingant, et, si attingant, grandes aetate esse oculis id luculenter incurrat; cum illi, simpliciter senes dicti, saepe dubiam fronte ferant senectutem, i. e. ex flore faciei, et corporis vigore apparente dubitentur senii annos attingisse: ad nonagesimum autem annum prorogavi hoc stadium, ut longaeuitati, in valde remotos, longos, annos se interdum extendenti, nil, vel anticipem vel detraberem, quippe notum, illam saepius ultra centum et viginti annos se extendere. MEIBOMIUS, in tractatu suo epistolari de longaeuis, octogenarios iam longaeuos nuncupat, et illorum tres ponit gradus, 1. octogenariorum. 2. centenariorum, et 3. centum et viginti annorum senum, et hac ratione senium diuisit solummodo in senium proprie sic dictum, seu primum, et in longaeuitatem. Libera est cuiuslibet placens diuisio; arripit tamen ea magis, quae naturae rei est conuenientior.

In pertractatione operis, primo capite, historiam senum, grandaeuorum et longaeuorum, tam quoad istorum

torum existentiam, quam quoad illorum proprietates, et corporis mutationes, tam externas, quam internas, nec non de vitae regimine, de repuerascentia, etc. sistam: capite secundo morbos senio solennes pertractabo, adductis casibus, ex auctoribus, maxime autem ex illo magno Promptuario, quod exhibent Ephemerides Academiae Naturae Curiosorum, ut et quibusdam, ex propriis annotationibus, allegando tantum essentialia eorum circumstantias, ne prolixitas assurgat non necessaria. Tertio capite, quid ad senium omne acquirendum iuuare valeat examinabo, et docebo.

Veritus equidem sum, ne, quae de hac materia conscriberem, conueniant cum illis in plerisque, qui senectutis affectus iam pertractarunt, et quomodo longaeuitas sit acquirenda, docuerunt, et in hunc finem perlustravi auctores, qui ad manus fuerunt: incidit autem mihi solius FLOYERI Medicina Gerocomica, qui senibus consulens, praecepta illis reliquit magis specialia, tam quoad res non naturales, et regimen diaeteticum, quam quoad usum medicamentorum.

Desideraui, in prima editione huius Tractatus praefatione, ea, quae celebris BACQVERE, in suo Medico senum, ad hanc doctrinam proposuit, et simul quae RANCHINVS celebris, in Gerocomica sua forsau docuerit, quod si hos tractatus perlustrare mihi contigisset, quid agendum mihi facile decretu fuisset: vel enim illustratione quadam illorum theses ampliores reddidissem, vel si forsau, materiam, ab illis dignius pertractatam offendissem, a proposito meo, plane recessissem, uti verba mea, ibi legebantur. Verum, cum iam RANCHINI Gerocomicae, laetus, compos factus sim, huius Sciagraphiam, fidelissime paratam, Lectori beneuolo, perlustrandam, hic subnectere volui. Re-

peribilis autem est inter opuscula FRANCISCI RANCHINI, consilarii, medici, et Professoris Regii, Universitatis Monspeliensis, Iudicis, et Cancellarii, edita Lugduni 1627. fol. min.

Sciagraphia Fr. Ranchini Gerocomices Praefatio.

Gerocomices utilitas et necessitas. De Senii natura et differentiis; optime definitur per ultimam vitae portionem frigidae et siccae temperiei. Praeter varias differentias, inter quas et illa, ab annorum multitudine sumta, notandae sunt, primario, 1. viridis, dum senes adhuc civilia negotia obire possunt. 2. matura, seu senium ipsum. 3. decrepita, seu exitialis, funebrem pompam indigens. (conf. quae de decrepiti iam dicta.) De senectutis ortu et progressu, et termino; communiter circa 50um annum senescere incipimus, et tunc sequuntur modo dictae tres differentiae. Ex autoritate Sacrae S. terminum dat annus 80us, quicquid narrent historici, de variis barbaris, 100, 200, 300 annos viventibus.

Gerocomices diuisio generalis, in diaeteticam et therapeuticam. Pars Ima Diaetetica. Sect. Ima Cap. 1. an diaetae sit senibus necessaria? affirmatur. Senes nec ut aegri, nec ut sani, nec ut neutri, sed ut conualescentes sunt diaetandi cibis restaurantibus. Disputatur inter Hippocratem et Galenum, an calida et humida diaeta conueniat, frigidaue et sicca, et salita? Cap. 2. Aer calidus et humidus seni conueniens; vernalis noxius; ab aere vespertino laesi senes fumigatione se leuent, et caput flamma, ex rosmarino, vel sarmenis vitis calefaciant, ad vapores frigidos resoluendos. Cap. 3. De locis senibus idoneis; inhabitent loca salubria

bria et iucunda. Cap. 4. De potu senum: aquam vino, melle, glycyrrhiza mixtam bibant; vinum speciatim commendatur ex Platone, ut timoris pharmacum, ingenii incitabulum, somni illecebra, senectutis restauratio, moderate sumtum. Cap. 5. De nutriendis senibus: cum Galeno salita, piperata, in cibis admittuntur, ad appetitum, et correctionem alimentorum; moderate utantur alimentis simplicibus, et recentibus, ex carnibus magis, quam ex vegetabilibus et piscibus. Cap. 6. Exercitatio senibus salutaris est. Cap. 7. Somnus et vigiliae alternent. Cap. 8. an, et quomodo ad cubitus puellarum sit senibus salutaris, et viuificus, ut et iuuenum vetulis; puellarum corpora calida et humida, et halitus suaves, senibus frigidis et ficcis, et iuuenum vetulis, conueniunt, quintupliciter. 1. ad calefaciendum. 2. ad iuuandam concoctionem. 3. ad ventriculi robur augendum in ad cubitu, loco castelli. 4. ad viuificandum cor, per oscula puellarum, citra amorem. 5. ad vitae principia augenda. Tabescunt puellae, si per annum, aut diutius, cum senibus cubent, experientia teste; iuuenes autem, qui cum vetulis coeunt, illas de nouo viuificant, sibi senectutem accelerantes. Cap. 9. De inanitione et repletionem; maxime aluum soluentibus, et urinam mouentibus opus esse, vult Galenus. Cap. 10. an venus senibus, vetulisque? declaratur pestis honoris et vitae senilis: admittitur bene valentibus: vetulis autem semper salutifera. Cap. 11. de animi pathematibus: in senibus moderatio non solum gloriosa, sed necessaria, quia paruis superuenientibus passionibus facillime moriuntur, ob calidi natiui paupertatem: musica conuenit senibus. Sectio II. da, Cap. I. de potu senum: sit aqua cum vino, et vina artificialia, hippocraticum: et ce-

reuisia, quae ex melle hordeo, et lupulo paratur: con-
ueniunt etiam varia decocta ex hordeo, ficibus, pas-
sulis, etc. cereuisia quae ex aqua stagnante, fereque
putrida paratur, reprobanda est. Cap. 2. de victu
senum: sit bonus panis, legumina mitia, fructus ma-
turi, non ad saturitatem, sed ad voluptatem: ficus
sale conditae, recentes, caules, radices, herbae, etc. in
iusculis: ex animalibus caro musculosa optima; se-
quuntur testes animalium, ex animalibus florentibus
succulentis, secundum Galenum; qui et carnes salitas
meliores esse iudicat; adsentit auctor quoad carnes
succulentas, et spirituosas suum. Lac senibus utilis-
simum, naturae amicum, et facilis concoctionis, ob-
structiones alui impediens, imprimis asininum, ad-
dito pauco melle, vel sale ieiuno stomacho bibitum.
Caseus magis nocet, quam prodest. Sanguinis huma-
ni iuuenilis ex vena brachii haustus et potus, quem
ad longaeuitatem quidam commendauerunt, damna-
tur. Ex auium genere succulentae profunt, item
illarum oua molliter cocta, cum paucis granis am-
brae: mel laudatur; pisces parum nutriunt; interim
saxatiles, et quorum caro facile concoquitur, edan-
tur: vegetabilium usus non est adeo proficiuus, quam
animalium, vino, pane, et fructibus exceptis. Sectio
III. De diaeta particulari senum. Mane in le-
cto fricentur per semikoram, cum linteo calido, vel
panno, oleo amygdalarum leuiter imbuto: deinde ves-
fantur calide; post reddant urinam, et aluum; ca-
put fricent, os vino abluant, et oculos lauent: ienta-
culo sit vinum hippocraticum, aut iusculum caponis,
etc. postea negotia tractent, ambulent, vel gestentur,
si sunt senes maturi et decrepiti. Aduentante ho-
ra prandii, iterum mingant, manus lauent, et se pa-
stui

flui accingant. Sequitur consilium, circa edenda, in prima, secunda, et tertia mensa. Post prandium sedent sopori, leuiori tamen, si sunt apoplexiae obnoxii: post soporem negotiis iterum, et recreationibus vacent, et conuersationi familiarium: delectentur etiam venere ridente, non autem ludente, chorea intuitiua, etc. Ante coenam iterum alium et vesicam exonerent, et in prima mensa acetariis utantur, etc. De diaeta senum aegrotantium: prosunt iuscula medicata, cum herbis, morbis conuenientibus. Docentur gelatinae caponum, cornu cerui, amygdalarum. Iura carniū parandi modus varius.

Secunda pars, therapeutica. Sect. I. Laudatur ambarum, in puluere et oleo sumtum, balsamus peruv. et liquidambar, interne et externe; nec non Styrax liquida, Mirobalani, Margaritae, Corallin. de auri virtute dubitatur. Sequuntur formulae medicamentorum, ad senectutem retardandam. Balnea commendantur senibus validis, non decrepitis, moderate calida: corpora sint ab excrementis purgata, nec laborent arthritide; ventriculus cum crusta panis, et vino firmetur. Vnctiones conueniunt senibus, cum oleo oliuarum, vel amygdalarum. Humectandum et roborandum cor, ne eius corpus exsiccet, internis et externis, humidis remediis. Hepar etiam conseruetur, est enim officina sanguinis; cauendum, ne exarescat eius substantia; prosunt aquae destillatae, et decocta, absinthii pontici, etc. vnguenta aromatica. Ventriculus roboretur; est enim prima officina nutritionis, per decocta, balsama et species, ne languescant eius functiones. Testibus remedia sunt adhibenda externa, quia inest illis vis incredibilis, non solum ad foecunditatem, sed etiam ad totius corporis oeconomiam

aniam seruandam, ut apparet in spadonibus et eunu-
 chis; praeterea Galenus alterum quasi caloris natiui
 fontem in testibus agnouit: per testes etiam remedio-
 rum vis facilius penetrat, quam per alias partes ex-
 ternas: nec extincta est testium vis, et potentia, nec
 Venus in senibus primi et secundi ordinis, licet lan-
 guida sit; excitetur itaque, non quidem veneris ex-
 ercendae causa, sed virium roborandarum gratia,
 vino generoso calido, aromatibus imbuto: nec pri-
 uentur hoc efficacissimo remedio vetulae, cum vuluae
 admotum easdem recreet, pro experimento saepissimo,
 habent enim testiculos internos. Senibus alui libertas
 procuranda, per alimenta, et medicamenta; lauda-
 tur vsus Sennae, Cassiae, Aloes, ex Galeni sententia,
 quia, vltima ventriculum roborat, biliosa excremen-
 ta eiicit, et haemorrhoides mouet: Terebinthina, ceu
 balsamus, internis vitae principiis familiaris, renes
 simul purgans. Manna. Venaesectio fiat, secundum
 Galenum, in septuagenariis, qui vires habent robu-
 stas, et venas sanguine plenas; habitu aestimandi
 sunt, non annorum numero: prudentis medici est
 experiri facienda, cum cautione: taxantur, qui ad
 renouationem corporis omnem sanguinem senilem,
 sensim, euacuari, et meliorem, per alimenta, et medi-
 camenta ingeri posse putant. Cucurbitulae, ob hu-
 morum, e capite in thoracem effluxum, commendan-
 tur; et hirudines, in variis externis affectionibus.
 Fontanelli etiam valde prosunt, ad pituitam euacuan-
 dam. Sect. II. da. Cap. 1. Senectus est morbus, quia
 est marasmus, et via ad interitum, secundum Gale-
 num. Signa senectutis 1. annorum multitudo. 2. ari-
 ditas cutis. 3. canities. 4. tristitia cum morositate 5.
 sensuum imbecillitas, et manuum tremor. 6. desipien-
 tia.

tia. Prognosis: molestum est animal, senex domi sedens, secundum Aristot. Est morbus incurabilis. Cap. 2. Cachexia, saepe colludit cum cacochymia; et licet incurabilis videatur, in occasu vitae, tamen aliquid tentandum, vitando aerem humidum, otium, tristitiam, somnolentiam; et usu alimentorum boni succi, frictionum, et ambulationum: ventriculus et hepar roborentur amaris: diuretica et purgantia adhibeantur. Cap. 3. De totius corporis pruritu; cuius tentanda potius curatio, quam speranda, ob coniunctam cachexiam, cutisque exsiccationem; interim, abstineant a vino, salsis, piperatis, caepis, etc. calida hepatis intemperies iusculis conuenientibus corrigatur: si senex viridis est, sanguinis unciae sex mittantur; balneum aquae dulcis prodest: cuti inspergatur farina lupinorum, et sulphur. Cap. 4. Cutis corrugatio poscit medicamenta erugatoria Galeni, et Dioscor.

Morborum senilium particularium. CLASSIS Ima. *Apoplexia, est quadruplex 1. acutissima, derepente, motu, sensu, respiratione, et vita priuans. 2. fortis, cum respiratione, difficillima. 3. cum minus difficili respiratione. 4. debilis, curabilis, cum tertia, in paralyse abeuns. Causa est aer frigidus, vini abusus, venus coacta, cerebri intemperies: prosunt suppositoria, clysteres, primo emollientes, post fortiores, purgantia, venesectio, capitis scarificatio, et vesicantia ceruici applicita: interne, aqua vitae, theriaca coelestis, etc. dentur. Cap. 2. Vertigo, oritur a constitutione austrina, a somno immoderato, animi pathem. venere, capitis concussione, etc. in paroxismo prosunt frictiones et clysteres, spiritus theriacalis. Extra paroxysmum vomitus prouocandus, si a ventriculo est: confert vinum absinth.*

synth. conf. alkermes, scutum stomachale: cauterium in tibia: si cerebrum laborat, pilulae de agarico: caput roboretur suffitu, etc. masticatoriis, errhinis, non sternutatoriis: haemorrhoidum fluxus bonus: dormiant moderate: hilariter viuant. Cap. 3. Melancholia, memoriae abolitio, curantur euacuantibus pituitam, cerebrum roborantibus, spiritus illustrantibus, et multiplicantibus. Cap. 4. Vigiliae moderantur alimentis cum lactuca paratis, lacte amygdalino, ex seminibus frigidis, musca, pediluviiis, et manuluviiis, unguento populeo in temporibus: absint narcotica interna. Cap. 5. Visus vitia: glaucoma perfectum est incurabile: oculorum humiditas purgantibus curanda, suffitu, cucurbitulis, masticatoriis, cauteriis, fotibus vinosis oculo imponendis: pilulae drasticae non prosunt, licet lucis appellentur. Cap. 6. Auditus grauis leuior redditur purgantibus, et reuellentibus. Cap. 7. Coryza tollatur diaeta exsiccante, uti alii capitis frigidi affectus. Cap. 8. Dentium casus praecaveatur collutione oris cum vino, cui incocta sunt adstringentia. Classis IIda. Cap. I. Dyspnoea senibus vix curabilis est: utantur aere lucido, tenui, alimentis tergentibus, mellitis, eupeptis, vita frugali, coena parca: abstineant a lacticiiniis et fructibus horaeis. Prosunt, pro causa, vacuantia, reuellentia, deriuantia. Congestiones in pulmonibus glutinosae incidentibus et diluentibus, melle scillit. conserua fl. anthos, seu remedio praestantissimo, soluantur. Thorax oleo iasmini, vel amygdalar. dulc. ungatur. Cap. 2. Pituita pulmonalis cum tussi: Hippocratis commendatus potus vini dulcis tepidus, cum butyro, et saccharo, ceu sterilis, reiicitur; iubetur, si humor tenuis influat, cum impetu, ad tussim, incrassantibus mucilaginosiss

nosus mederi. Si tussis vigilias creat, narcotica, cum cautione; humoris influxi expurgatio, per anacatharsin promouenda, alterantibus, cons. rosarum, succo glycyrrhizae: ad thoracis dilatationem inungatur oleo amygd. d. butyro. Cap. 3. Cordis exsiccatio praecauenda victu humectante, et substantifico, remediis roborantibus, cardiacis: toties enim senium prohibetur, quoties substantia cordis humidior redditur. Cap. 4. Incuruatio, incurabilis quidem, confugiendum tamen ad remedia, quae caput retrahunt, pedes roborant, et vertebrae in situm continere possunt. CLASSIS III. Cap. 1. Ventriculi imbecillitas appetitum exsiccantibus, aliisque remediis internis, aromatibus moderatis, externis flatus discutientibus, catulis, catis, pullis, cuniculis, sacculis ex pluma anserum paratis, nec non balsamo stomachali iuuanda. Cap. 2. Hepatis refrigeratio et atonia, praeter debitam victus rationem, varia interna poscunt: absinthium, nardum, passulas, dulcia, et vinum optimum: bepar lupinum, ab aliis commendatum, reiicitur. Pro purgatione infusum rhei. Externe, quae supra hepati dicata fuere, Cap. 3. Alui humiditas, si a cerebro, et spumosa, tunc a cerebro, reuellatur pituita: si a ventriculo, tunc valent roborantia et adstringentia, et externe emplastra; si impuritas quaedam latet, infusum rhei, minus forte tamen, si a capite fluxus alui. Cap. 4. Nephritis diastam vult excludentem omnem crassum victum: praeservat butyrum recens cum vino tenui, passulae, auelanae, sex ante prandium comestae: conueniunt decocta emollientia et terebinthina, anima renum. Urgente calculo caute agendum, leuioribus vias renales relaxantibus, clysteribus, fomentis, balneis, linimentis.

Cap.

Cap. 5. Stranguria, si a frigidityate vesicae dependet, calefacientibus oppugnanda; si a debilitate, roborantibus. Valent hic potiones, decocta, iniectiones, clysteres, fomenta, semicupia, vñctiones: appendatur pendendo vitrum oblongum, cum spongia. Cap. 6. Dysuria curatur fere iisdem remediis, quibus stranguria, excepto, quod hic diuretica locum habeant. CLASSIS IV. Cap. 1. Tremor manuum et pedum tollatur, sub conueniente victu, restaurantibus, superfluam pituitam abstergentibus, et purgantibus, si plenitudo: cerebrum suffitu roboretur, spinalis medulla, unguento neruali; manus lauentur aqua thermali calida, aut vino saluiato, lymphato. Cap. vltimum. Articulorum dolores contingunt per viam fluxionis, et per viam refrigerationis. Disputatur amplissime, an sit morbus senilis? incurabilis iudicatur in senibus: nihilominus, si a refrigeratione oritur, calida adhibeantur, et topica, in tremore manum commendata: interne autem Theriaca et Mithridatium. Si a fluxione, res sex non natur. bene obseruentur. Manus pedesque, et potissimum cerebrum frigori non exponantur. Purgantia etiam competunt, minus valida tamen, ob aetatem. In usu remediorum contra dolores, cautio habenda, nec narcoticis agendum, ob aetatiuam frigidityatem; sufficiant lenientia, medulla panis albi cum lacte, ol. ranarum, etc.

Hoc est, amice Lector, integrum compendium Gerocomices Ranchinianae, cuius variis melioribus praeceptis, facillime accedo, et senibus, absque plagio, et invidia, commendo. Interim non potui non, quaedam primaria eius, et singularia ad longaeuitatem data consilia examinare et ponderare, et quidem in fine Capitis tertii huius opusculi. Cum etiam, uti in
Praefa-

*Praefatione dixi, perpauci fuere, qui ex professo, uti loquuntur, de Senio, eiusque morbis, et de longaeuitate acquirenda scripsere; non inutile fore duco, si etiam de IOANNIS FLOYERI, Equitis, Medicina Gerocomica, anglice conscripta, sciagraphiam idioma-
te latino, subiungam, inprimis, cum huius Tractatus, Londini 1724. in 8. editi, recensionem, in Actis eru-
ditor. Lipsiensium, mentionem non factam esse inueni-
mus. Certe methodum quamcunque longaeuitatis, quam omnes anhelamus, saluae acquirendae, in publi-
cum commodum nullatenus celare, sed pro viribus promulgare, iustissimum duco, ut quae sint optima, et scopum recte ferientia praecepta, ex instructionum
sarragine prudenter elegantur.*

Sciagraphia Gerocomices Floyerianae Praefatio.

Quadragenarius, vel quinquagenarius factus, vel stultus est, (ita fere sentit CORNARVS) vel fit medicus, obseruando, quinam aer, quae diaeta, quod exercitium, euacuationes, somnus, passiones ipsi conueniant, vel non conueniant. Horum moderatus usus conseruat sanitatem, et praeferuat a caco-chymia, morborum causa. Naturalis hominum constitutio est vel calida, vel frigida, et haec dignoscitur ex arteriae pulsu. Optima valetudo indicatur, per pulsum, matutino tempore, spatio horae minuti, 70 usque 75 vibribus ferientem: qui hunc numerum superat, calidam constitutionem indicat, qui autem illum non attingit, fri-

frigidam. Acquiri potest calida constitutio, usu diaetae calidae, et frigida usu diaetae frigidae. Sanguis secundum varias constitutiones, varios continet sapor, res, acidus, falsos acres, etc. Cacoehymiae quantitas per euacuationes tollitur, qualitas per remedia, quae contrarium frigidae vel calidae cacoehymiae habent sapor. pag. 13. Dolet auctor, non nosse Anglos verum usum calidi et frigidi balnei, Romanis usitatum. Cacoehymiam, omnem morborum causam, curantem. Indicationes curatiuae sumuntur a temperamento, causa morbi, et eius vi. Omnia haec ex natura pulsus patefiunt. Absque externa et interna medicina pauci curantur morbi. Lauacrum, et horologium pulsus, pulsulogium, necessaria sunt, seni infirmo, utensilia. p. 15. Describenda est 1. causa senii 2. quomodo per sex res non naturales conseruanda 3. quo regimine, et saporibus medicis, cacoehymia curanda, ne morbum gignat. p. 16. Alteratio partium solidarum abit in exparescentiam, circa frontem et oculos et viscera; hinc mala digestio et secretio, casus dentium, et canities. Alteratio humorum in phlegmaticum, et melancholicum statum, feri crudi abundantiam; hinc maior propensio ad morbos chronicos, quam ad acutos. Alteratio spirituum apparet in debilitate, motu, tremore, tarda venere, pulsu debili, etc. p. 18. Defectum solidarum partium suppleant lauationes calidae et unctiones. Defectus humorum requirit curam cacoehymiae. Defectus spirituum reparatur diacta nutritiua, et cordiali. Spiritus destruuntur vehementibus animi affectibus, magnis ieiuniis, venere immoderata, laboribus grauib, studiis intensis; coluntur gaudio, spe, recordatione peracte iuuentutis.

Inun-

*Inunctio commendatur, cum oleo oliuarum vel amygdalarum, cum sale; vel indusum oleo tinctum, balneum in tepida et frigida: cibi dulcis saporis et grati: in debilitate stomachi Aloe, ceu laxans. Oleum amygdal. amararum etiam habet usum internum, contra viscerum ariditatem: circulatio optime praeservatur, exercitiis et frictionibus, et per indusia setosa. p. 20. Caena ex carne reiicitur: in prandio varietas eupeptorum obseruetur: cereuisia non fortis, iuscula, vinum, oua, sunt nutrimentum senum. p. 21. Laxantia repetita magis conueniunt, quam exercitia, et sudores. Terebinthina commendatur. Pulsulogium ad numerandos pulsus adsit, nec non Lauacrum pro lauando corpore: post lauationem frictio et vinctio fiat. Cap. I. de causis deficientiae partium solidarum et fluidarum in sene. Varii generis senes exponuntur, i. g. quidam senes habent pulsum, hectico similem, celerem et frequentem, minus dormiunt, et comedunt, &c. alii senes floridae sunt constitutionis, cum pulsio pleno et magno, bene comedunt, bene dormiunt, fiunt longaeui, si fugiunt excessus, et moderata diaeta vtuntur: frigidi et aridi senes minus fiunt longaeui: floridi et pingues senes censendi sunt medii inter temperamentum acre, biliosum et salsum. Allegantur quidam aphorismi ex SANCTORIO, de Senectute, et ex ISTERI Comment. ad Sanctor. cuius consilium, senum primarium est: vni perspirabili promouendo incumbat, si vitam diu sanus prolongare velit. Cap. II. de recto usu aeris, diaetae, exercitii, balnei, vinctio-
is, frictionis, euacuationis, passionum animi, vigili-
um ad sanitatem tuendam. Circa haec omnia pul-
s arteriarum sunt obseruandi, quoad numerum et*

vigorem: qui numero et vigore lentus est, calida
 diaeta opus habet; nimium celer autem frigida: sic
 etiam quoad temperamentum. Varietas ciborum
 non conuenit, nec illorum nimia quantitas. Medici-
 nae calidae, vel frigidae, diaetae iunctae, stomacho
 sunt amicae. Diaeta senum dirigatur contra ob-
 structiones phlegmaticas, choleram, serum viscidum.
 Frictio pulsum, 7 vel 8 vicibus, auget. Diaeta se-
 num contineat quatuor libras per diem: Auctori va-
 lebant $3\frac{1}{2}$. (Interpellare hic, loco congruo, liceat
 FLOYERVM. Duplo maior fuit eius victus portio,
 quam famosi illius CORNARI. Hic enim, si fides hi-
 storiae habenda, ex 26 vnciis vixit, nempe 12 vnciis
 ciborum solidorum ex regno animali, et pane, iun-
 cto simul vitello oui; qui cibi, si vncia, pro compu-
 to medicinali, 480 granis constitit, nimii videntur,
 si autem 240 granis, ceu lothi germanici vel semi-
 vnciis, tunc modica et sufficiens octogenario vel no-
 nagenario esse potuit. Quod potum autem attinet,
 vix credibile est, ipsi 14 vncias suffecisse, si etiam vn-
 ciis magnis, seu medicinalibus ponderaueris, non-
 dum enim libra ciuilis inde exfurret, cum notum
 sit senibus, ad sanguinis fluiditatem et eius circulum
 conseruandum, plus libra, ad minimum, necesse esse.)
 Proponuntur sexcenta exercitia, vnctiones. Hilaritas
 conuenit seni. Laxantia commendantur, non autem
 vehementer purgantia. Omnium constitutionem ho-
 mines senescunt, utpote subiecti variis morbis, et ca-
 cochymis; ideo remediis opus est specificis, ad singu-
 las cacochymias praeueniendas. Cum autem non una
 methodus sufficiat, ad tuendam sanitatem senum, opus
 est obseruare regimina, in capitibus sequentibus com-
 men-

mendata. Cap. III. Regimen extenuans in plethora senis sanguinei. Signa plethorae ex habitu florido, pulsu forti, urina colorata, respiratione, appetitu bono, somnolentia, et motus carentia petuntur. Abstineant ab omni nutribili, moueantur fortiter, bibant frigidam, vel valde calidam, Thee et Coffee. Utantur calido balneo, cum multa frictione; saepe purgentur: ad sudorem, et ad diuretica teneantur. Utantur amaris, acris et salsis, aquis chalybeatis. Pulsus vehemens indicat robur senis, quae venaesectionem admittit, in supra septuagenario. Apoplexiam auertit frequens venaesectio, et purgatio, et potus frigidus, Floridi senes calidis sunt annumerandi, sed pingues et pallidi, frigidis. Cap. IV. Regimen restauratiuum in subiectis tenuibus. Sit nutriens ex lacte, carnibus iuniorum animalium, fructibus dulcibus, farinaceis, pinguibus, appetitum excitantibus, balneis ter in die, interposito potu lactis, et iusculorum variorum. Amygdala et hordeum, quin capita et pedes ouium, cum aqua pro balneo coquantur. Cap. V. Regimen contra amaros, acres, biliosos humores, qui producunt ructus nidorosos, sitim, anorexiam, febres. Nascuntur tales humores ex mala digestionem stomachi, et ex praecipitata circulatione. Fugienda diaeta calida, et ex dulcibus; vomitoria conducunt, amara, cereuisia tenuis, vinum lymphatum, serum lactis, mane lactebutyrum, oleracea, aquae chalybeatae, mucilagines, et herbae mucilaginosae, cerasa, pruna, poma, et omnes fructus boraei, austera, sal prunellae, et nitrum. Contra circulationem humorum nimiam, opiata. Cap. VI. Regimen contra inflammationes et calidos rheumaticos dolores, ortos per visciditatem

humorum. In hac cacochymia abstinendum est ab omni calido regimine: venaesectione opus est, vomitoriis, et clysteribus refrigerantibus. Purgantia aestum augent. Serum lactis conuenit, et illud cum fimo equino, et spiritu salis ammoniaci, quod, et decoctum lignorum, perspirationem augent. Narcotica commendantur, nec non variae compositiones saponum, quibus addita sunt, semen sinapi, oleum succini, balsamus peruianus, in casibus paralyticis, post rheumatismos: nec non in inflammationibus rheumaticis, sacch. saturni et camphora addita, cum decoctis ex urtica, vel sambuco etc. Cap. VII. Regimen antiscorbuticum ex salsa, et corrosiua lymphæ. Fugienda diaeta salsa, et calidum regimen: purgandum tamen, cum aquis purgantibus, Epsomnensi. Profunt acida et acerba, mucilaginosæ, aquosæ, austera, frictiones et saponacea applicata. Contra calculum vitandus omnis turbidus potus, mucilagines, diaeta calida, aromata, putridi cibi. Profunt diluentia, aquæ sulphuratae, et chalybeatae, nitrum, lac asininum, serum lactis; purgantia, amara, aloë: diuretica profunt, terebinthina, ad drachmam quolibet mane. Allium, caepe, sinapi in vino, cum succo citri, vitello oui et melle. Praeseruat potus matutinus aquæ, cum succo citri et saccharo, potus diaeteticus, aquæ, lactis, sobrietas, et frequens purgatio: abstinentia a venere et lecto molli. Externe sapo cum spermate ceti, oleo scorpionum, amygd. amar, oleo tart. per deliq. cum decocto herb. maluæ, chamomill. et infusus pro balneo, in bono oleo oliuarum, vel caput et crurum ouium. Cap. VIII. Regimen contra podagram, eius nodos calcaneos et debiles articulationes. In pa-

roxis

roxismo sit diaeta tenuis, per 14 dies. Vomitus in principio, antequam dolor artus occupat. Venaesectionio in symptomate extraordinario, additis clysteribus: cum viget in articulis, sudorifera et diuretica valent. Vitandus cibus ex carne. In fine purgare licet. Praeservat abstinencia a vino, et a multis cibis: sudorifera, et diuretica: vomitoria, venaesectionio, et purgantia ante aequinoctium. Vitanda acria, salsa, aromatica, allium, piper et cibi visceri. Aestate pediluvium ex aqua marina, et hyeme aqua salita calida. Cum podagra pro constitutione differat, ita topica differre debent, et pediluvia: aliis fiat ex aceto vini, cum herbis neruinis, aliis, e. g. biliosis, ex mucilaginosi, farinaceis: pituitosis autem, ex excrementis animalium cum posca: in frigida podagra spiritus salis ammoniaci, cum penna illitus. Componatur sapo, cum sale ammoniaco, nitro, sale, sub usu decocti plantaginis. Idem sapo fere, addita cinnab. antim. et oleo terebinth. sub usu lixiuii in Tophis. Venaesectionio in principio, vel in fine (nullatenus in paroxysmo) praeservat a paralyti, apoplexia. Deficiente digestionem, et materia podagrica ventriculum officiente, nec artus corripiente, ex defectu circulationis, agendum cum chalybeatis, et amaris, extra paroxysmum. Artus roborat balneum frigidum, finito paroxysmo. Cap. IX. Regimen digestivum contra crudos, viscidos, tartareos humores et obstructions, sic dicta diaeta attenuans. Haec cacochymia ex urina albida, pulsu debili, et flatulentia ventriculi cognoscitur. Evacuaciones profunt: vomitoria, aloetica, sudorifera et diuretica: fugienda sunt farinacea, excepto bono pane. Vinum parum prodest, et cibi tosti, piperati, saliti, su-

mati: acria varia, carminatiua, aromata, amara, terebinthina, lixiuia, foetidus caseus, vrina vaccarum ad purgandum, valent contra cacochymiam frigidam: ieiunia, exercitia valida, frictio cum duabus scopis, lotiones cum oleo absinthii, sinapeos, cum decocto angel. Lauend. Menthae, et rad. Angelicae: iungantur saponis acres ex sapone cum sinapi et oleo et tinctura piperis, sale ammoniaco, oleo tartari per deliquium, vnito vsu decocti raparum vel cochleariae. Cap. X. Regimen cephalicum, et diaeta contra flatulentos et vitriolicos humores in hypochondriacis et hystericis. Haec cacochymia ex acidis ructibus, dolore ventriculi, et abdominis, vomitibus, sedibus, sputo, nigris, agnoscitur: ortis ex sanguine in abdomine stagnante, et putrescente: adest feruor humorum, et mixtura acris bilis, et vitriolici humoris. Ex obstructione venae portae tales humores producuntur, nec non lepra, cancer, et gangraena. Vitanda diaeta calida, carnes nigrae leporinae, auium aquatiliu, ieiunia, carnes salitae et fumatae, casei, etc. Nocent obstructions alui. Panis fursure mixtus minus obstruit. Prodest serum lactis, clysteres refrigerantes, lac asinum, aqua Bristolensis. In malo hypoch. calido, diaeta sit refrigerans. Aciditas, et bilis hypochondriacorum vomitibus et lenibus purgationibus euacuanda. Humores salse sero lactis, clysteribus refrigerantibus, balneis calidis, potu aquae, decocto chinae corriguntur: acidi autem aqua calcis, ostracodermat. lixiuiosis, in hypochondriaco frigido. Grumofitas humorum soluenda est antiscorbuticis, terebinthina, amaris, rad. Aronis, vino chalybeato, salibus volatilibus et aromaticis, foetidis cordialibus, et Aloe. In feruo-

re sanguinis detergentia frigida bona sunt, cichoraceae: salso-acida, nitrum, sal ammon. aqua cum saccharo: fumaria in sero lactis. Aluus semper sit aperta, ex oleo, vel oxymellis unciis duabus: noctu oxymel. squillit. drachma, in vino lymphato: conuenit senna cum prunis. Maniacis venaesectio ad animi deliquium, et purgationes, serum lactis, balnea calida, irrigationes capitis, et opium: post tepida balnea; caput frigide lauandum: longa mora in balneo frigido soporem inducit. In Phrenesi, post venaesectiones, et clysteres, et opiata, tepida balnea et unctiones, oleum capiti. In melancholia, frigida diaeta, frigidum balneum cum sapone, cui sinapi, pyrethrum, castoreum, flores aurantiorum, species diambrae, ol. ligni rhodii carioph. etc. addita, cum decocto Angel. rosmar. Lauend. Cap. XI. Regimen contra varios fluxus. Viētus sit ex farinaceis, frugibus, ouis, gelatinis, ex priapo, ichtyocolla; austeris, cibo unico. Profunt immersiones frigidae in haemorrhagiis, vomitus, epithemata frigida, ex aceto vini et nitro: opiata, praesente febre cortex peruuianus addatur. Balneum frigidum contra sudorem nocturnum Cap. XII. Regimen contra vlcera renum et pulmonum. Diaeta sit tenuis. Detergentia, ex dulcibus, insipidis, mellitis, cum agrimonia, enulae radice coctis: terebinthina, balsamus Locatelli: in vlceribus viscidis decoctum Guaiaci, cum enula, myrrha: urina propria. Sarcotica ex gummosis, cochleis, ad pulmones, nucem moschata et melle, ouis, lacte chalybeato. Cicatrisantia ex stypticis, fol. et radice fragariae, bistorta: terra sigill. in omni potu. Decoctum corticis quercus, cum aqua calcis. Cap. XIII. Regimen contra pruritum

tum, lepram, Herpetem. Profunt acida, lactuca, melones, cucumeres: salso-acida, sal prunellae, styptica, amara, myrrha in vino, centaureum in cereuisia. Acria, ut sinapi, ruta, cochlearia, profunt contra putrefactionem: salia volatilia autem et fixa praeueniunt dissolutionem humorum, et curant omne venenum animale, perspirando, eius partes volatiles. Iactura spirituum reparatur croco, kermes in vino aromatico, sero vinoso, spiritu vini, spiritibus volatilibus. Purgantia ex mercurio dulci, et resina Ialapae: balnea calida; saluatio. Cap. XIV. Regimen cordiale ad circulationem promouendam. In spirituum deficiente influxu in cor, et musculos thoracis, et in defectu irritationis auricularum, et ventriculorum cordis, vitanda ieiunia, Venus, vigiliae, labores, calida balnea. Profunt aromatica acria, vina hippocratica, ol. cinnamomi, carioph. sal volat. oleos. odorifera, tinctura ambrae gryseae, et omnia foedita; cereuisia bene lupulata, et quae in cacochymia vitriolica commendata sunt: frictiones, aspersio frigidae in faciem. Lypothymiae frigida fugantur, et vomitibus in malo hypochondriaco. Cap. XV. Regimen contra Asthma. Ante paroxysmum, imo in paroxysmo, diaeta sit refrigerans, nam est febris symptomatrica, ex obstructione bronchiorum. Post paroxysmum diaeta sit lauta, ad reparandum pondus nutrimenti, quia paroxysmus tres eius libras consumpsit. Praeseruat aer purus, nullatenus vaporosus. Prodest motio corporis, frictiones partiales, et totius corporis. Fugiendae radices, pisa, olera, lac, caseus. Prodest Thee vel Coffee, trihorio a pastu ad digestionem. In asthmate calido, a sanguine spisso, venaesectio

Alitio sit frequens: prodest panis triticeus, vel secali-
 us, cum fursure sufficiente; decoctum pomorum.
 Fugienda acria, spiritus vini, pisces, vina rubra, coe-
 ra ipsa. Profunt mulsum leue, decoctum glycyrrhi-
 zae, lignorum. In paroxysmo ieiunium primo die,
 abstinencia a cibis solidis: vinum lymphatum, quies
 in sella, sal prunellae largiter: spir. CC. gutt. 20. in
 frigida, mane, ad expectorationem: sternutatoria
 promouent expectorationem: vinum sambucinum,
 decoctum cereuisiae: oxymel scilliticum: flor. sulphuris, in
 pilulis, scrupul. vnum: vina, purgantia. Cap. XVI.
 Regimen in defectu organorum sensitiuorum. De-
 ficiente memoria in calidis et humidis senibus, reme-
 dia, et diaeta calida et sicca requiruntur. Balnea
 calida, et olea, unguentum nardinum, purgantia,
 amara, piper; castoreum in balneo: interne allium,
 sal volatile, castoreum, belleborus albus in sternutato-
 riis: frequens capitis comotio: lac asininum, Choco-
 ade. Si calidum in causa est, vtendum humidis, bal-
 neis temperatis, post frigidis, cum oleo rosarum: vi-
 num lymphatum, pisces: vomitoria bilem educentia:
 venaesectio, exercitia et frictiones lenissimae: fugiant
 vicerem, vigilias, curas, ieiunia, studia. Allegantur
 variae theses ad sanitatem, ex Auctoribus antiquis.
 Cap. XVII. Variae medicamentorum formulae: Imma-
 contra acescentiam cereuisiae in aestate, e. g. liquor
 vitri fixi, reliquae. contra phlegma pulmonum, poda-
 gram, calculum, Ophthalmias, Hydropem, luem vene-
 ream, Stranguriam, Surditatem, etc. Cap. XVIII. De
 perfusione cum aqua calida, commendat stare in va-
 sculo, ad ignem, tunc fricari vndique, lauari cum aqua
 tepida, teporis urinae; postea perfundi tepida. Mu-
 ria

ria fortis commendatur contra pruritus et scabiem faciei: nec non urina propria, quae etiam oculos clarificat, ex propriis in oculis auctoris, observata; in cap. XVII. Cap. XIX. De usu frigidi balnei in variis morbis chronicis. 1. Praeservat omnes haemorrhagias, speciatim vetularum, nondum quinquagenariarum 2. in rheumatismis, inflammationibus, malo ischiadico. 3. in flatulentia, malo hypochondriaco et hysterico, mania, convulsionibus, tympanitide. 4. roborat partes solidas, in Rachitide. 5. in fluore albo, abortu, tussi. 6. in calculo et stranguria. 7. extinguit sitim, promouet digestionem, auget appetitum. 8. nocet pinguibus, quibus viscera male sana, in paroxysmo podagrae, frigidis, pleuritidis. Tempus utendi sit a mense Iunio, usque in Septembrem, post adhibitam venaesecutionem, et purgationem, cum ieiuniis, bis vel ter in septimana. Cap. XX. Continet diuersos pulsus in diuersis senibus, matutino tempore, examinatos. Vetulae, 75 annorum, fuit 75 et 76 vicibus. Senis 64 annorum, 84 et 86 vicibus. Aliquibus senibus intermittit: aliquibus est myurus. Auctoris pulsus mensibus Iunio et Iulio inter 76 et 90 vices pulsauit. Sequitur tandem Appendix, in qua Vnctiones ad sanitatem, comprobantibus variis Auctoribus, urgentur maxime veteribus, et calidarum regionum: olea educenda docentur ex variis seminibus, et nucleis, quorum quaedam in proprio corpore expertus est auctor, operam impendens conficere saponem, cuiuslibet allegatarum cacoehymiarum, anticacochymicos. Adiecta est epistola, de convulsionibus infantum, et usu cauterii in hoc morbo, in occipite appliciti. Claudit opus notitia de manuscriptis auctoris, quae tradidit Bibliotheca

Oxfordienſis Collegii Queens-College, in qua mentio fit, tertiae et quartae partis ſui horologii pulſus. (ubi prima et ſecunda pars horologii habenda ſit, ignotum eſt.)

FLOYERVM Practicum fuiſſe, attentum, et multae experientiae, ex praemiſſis hiſce facile elucet; ideo operae pretium me feciſſe puto, quod de hoc tractatu recenſionem fecerim integram. Cui animus audax eſt, conſilia quaedam, ut valde actiua, ita operoſa, ſequi, patientiſſimo opus habebit aegro. Pulſus numerationem quod attinet, illam nullius uſus eſſe, niſi in ſtatu corporis aegro, cenſeo: variat enim matutino tempore, nunc a coena frugali, vel lauta, nunc a ſomno placido, vel turbulento; ne dicam, de pulſu intermittente et myuro ſenum, ſtante tamen ſanitate.

Deſiſterem hic aliena ad longam vitam ducentia praemittere praecepta, niſi obſervatu dignum iudicaret, eodem anno, nempe, 1724to, quo FLOYERI Gero-comica, Londini prodiit, adhuc duos Tractatus, ſatis quaſi, pro hac materia, certatim militantibus, prodiiſſe; unum etiam Londini, nempe WELSTEDII, de Vergente aetate, et DETHARDINGII Manuductionem ad vitam longam, Roſtochii. 4. editam. De hiſ, abſque prolixitate, et tantum tribus quaſi verbis, dicam, quod DETHARDINGIVS, ex rebus ſex non naturalibus, 60 regulas, ſcholiis et corollariis 174. doctè, locupletatas, conſtruxerit, quarum ductu vita longa ſit aſſequenda

da. De WELSTEDIO autem legatur recensio, quam dant Acta Erud. Lips. eiusdem anni, ex quibus pauca, cum Ranchinianis monitis conspirantia, in fine Cap. III. adduxi, ipse huius Tractatus nondum compos factus.

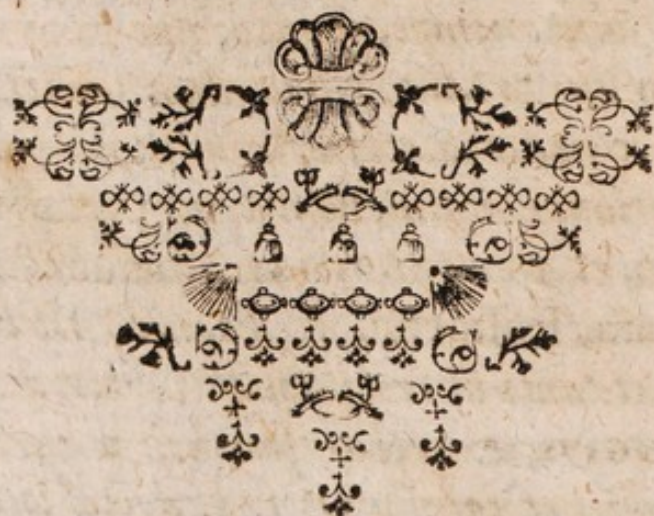
Haec sunt, quae opusculo huic praefari iustum duxi. Sylva tibi iam erecta est, amice Lector, ex qua fructus ad longaeuitatem carpere licet.

Si tibi cognita iam sunt mea omnia, condona, quod lectioni frustra vacaueris, et si displicent data ad longaeuitatem consilia, ignosce, et meliora discendi, in hanc horam cupido, aliisque impertire. Claudam itaque, ad antiqui versiculi monitum:

Elige quod praestat, si sal tibi pectore restat:

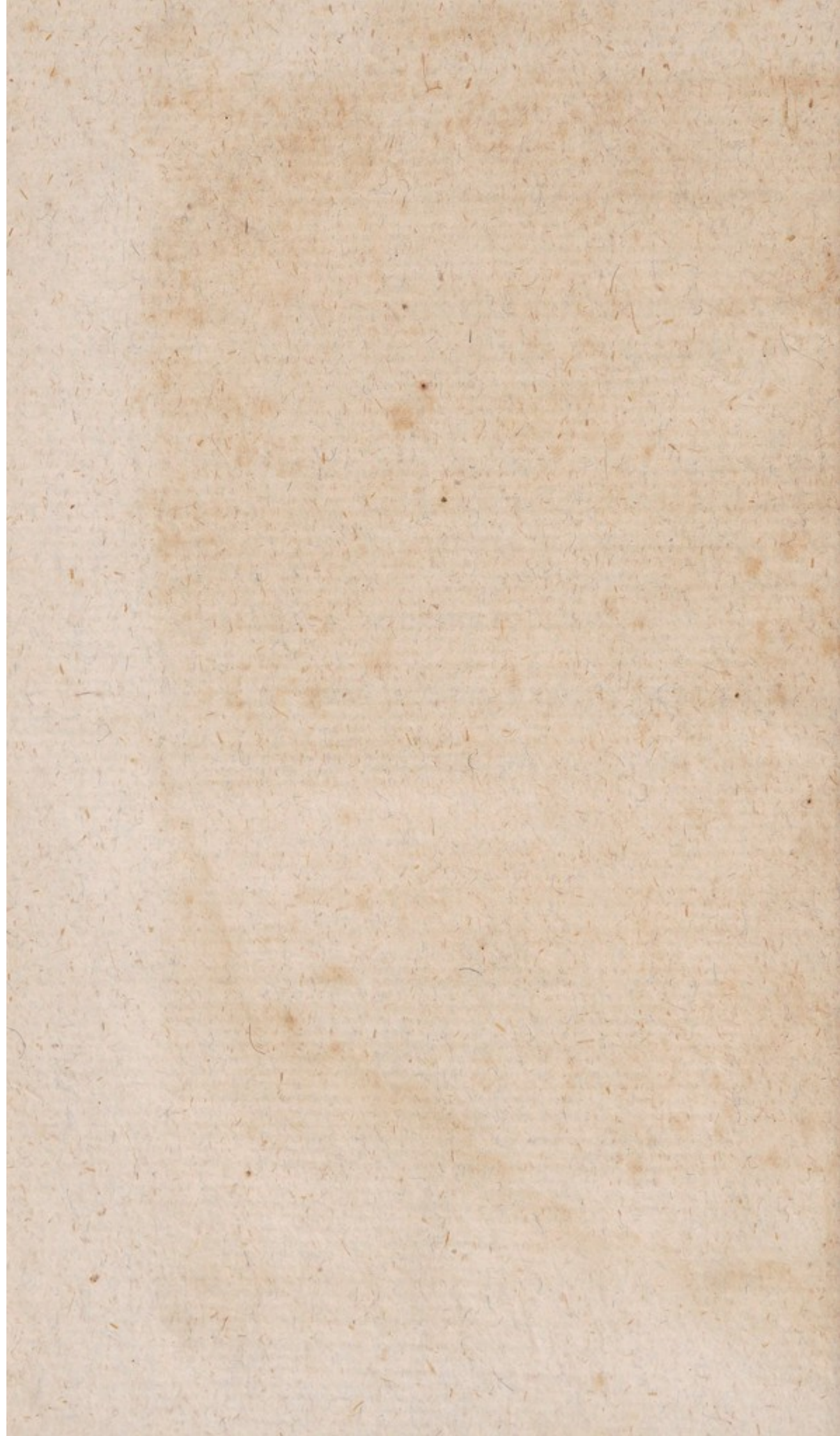
Qui peiora capit, nil magis inde sapit.

Dabam Rigae, Anno M. DCC. LIX.

CAPVT.

CAPVT I.

Recensionem historicam primi senii, grandaeuitatis et longaeuitatis continens.

§. I.

 rimum senium, seu primum senii gra-
 dum homines attingere, quotidia-
 num, et obuium satis est: secundum
 etiam gradum, grandaeuitatem nem-
 pe, occupare, non valde rarum, implere autem il-
 lum, i. e. annum aetatis nonagesimum salutare, non
 quotidiana res est: rarissimum est itaque, longaeui-
 tatis stadium intrare, et in illo plures annos percur-
 rere, vel potius perrepere. Et haec quidem in Eu-
 ropa nostra ex annuis annotationibus, quae de de-
 mortuis in pluribus amplioribus Europae vrbibus
 publicantur, discere sufficit.

§. II.

Quae autem inter Europaeas regiones plurimos
 aliat longaeuos, inquirere operae pretium videtur,
 D cum

cum de his ad numerum grandaeuorum rationem
facere, facile sit.

§. III.

BACO VERVLAM. in *historia vitae et mortis* perhibet, Hiberniam et Britanniam, cum Insulis Orcadibus et Hebridibus continere plures longaeuos, probationis loco indicans, in Britannia vix reperiri villam populosiorē, in qua non reperiatur mulier et vir octogenarius: putatque simul, insulas continere plures longaeuos, quam terram longe mediterraneam. Non autem hi sunt longaeui meae theseos: dari interim in Britanniis et longaeuos meae nuncupationis, ex literis publicis interdum docemur: mentionem enim nuper fecerunt cuiusdam IENKINS, in comitatu Yorkensi, 153 annorum, et alius viri 155 annorum, nec non vetulae cuiusdam 154 annorum: nec negandum, dari etiam in aliis Europae regionibus et calidioribus, et frigidioribus longaeuos. Sic memini, ante aliquot annos mihi per literas, Archangelogrodi datas, relatum esse, vixisse ibi tunc temporis virum centum et quatuor annorum, qui adhuc officiis duris piscationis in mari incumbebat. Nec diu est, cum de Lappone supra-centenario literae publicae nos certiores facerent; praeterea plures centenarios in Lapponia reperiri indicat LINNAEVS: in quo populo, nescius, an eo magis, vel eo minus haec res sit admiranda, quod *communiter* et pane et sale careat, nec nisi ex carne et lacte ceruorum borealium, piscibus, paucisque vegetabilibus viuat.

§. IV.

Licet in regionibus borealibus, illarumque insulis reperiantur longaeui, parcior tamen et t. credo
illorum

illorum numerus, quam qui in Germania, et vicinis ipsi regionibus reperiuntur: apparet enim ex *Annalibus medico-physicis Vratislaviensibus*, si illorum vnus solum decennii spatium percurras, magnus longaeuorum numerus, qui longaeuitatis spatium eminenter supra centum annos emensi sunt.

§. V.

Non dubitandum, et extra Germaniam, e. g. in Hollandicis illis Gerontotrophis, existere semper longaeuos, cum autem illorum, cum moriuntur, non semper fiat mentio, maxime illi tantum ad computum trahi consueuerunt, qui extra Xenodochio hanc aetatem assequuntur. In Hungaria longaeuos dari compertum est, et inter illos maxime recensendus venit *Petrus Czartan*, qui ante hos viginti annos obiit, et centum octoginta quinque annos vixit, eo-que ipso *supra-longaeuus* nuncupari meruit. Dicebatur etiam, 1756 anno, obiisse in Hungaria virum annorum 127. Porro, in Gallia, Hispania, et Italia longaeuos dari, nemo negabit, cum, vel a priori, multorum in his regionibus vicens vitae sobrietas id opinari suadeat. Sic recensebatur in Nouellis Traiectinis gallicis, 1754, de vrbe quadam Galliae, *Prades d' Aubrac*, de tribus viris, mense Maio eiusdem anni mortuis, quorum vnus vixerat annos 126, qui nunquam vinum biberat, nec aegrotauerat, alter faber horologiorum, qui paucos ante obitum dies rei suae fabрили incubuit, et annos 118 vixit, tertius annos 112 vixerat.

§. VI.

Interim, cum Historici Romani, e. g. TACITVS, Germanorum procera corpora, robur, et vires summo opere, prae alijs populis, mirati sunt; id posteris

creditu facile reliquerunt, Germanos prae ceteri
 Europae populis frequentius longaeuitatem attinge
 re: a robore enim natiuo corporis, et patrio, omni
 longaeuitatis fundamentum: quod robur, nunc pe
 multa iam secula mollitie et luxuria eneruatum, cre
 dibile est, ante eius pessundationem, maiorem lon
 gaeuorum dedisse numerum, quam hodie: de qu
 materia legatur CONRINGIVS, in speciali tractatu, a
antiquo corporum germanicorum habitu.

§. VII.

Memoratu autem dignum est, illos fere solo
 fieri longaeuos; qui ex egestate parsimoniae incum
 bunt, et multis vitae commodis carent, plebeii nem
 pe, qui vel opificio, vel militia, vel rusticis operibu
 vitam anteactam sustentarunt. Certe vna eadem
 que antiquis Germanis, nulla vel parua Magnatu
 bus data praerogatiua, vigeat parca vitae ratio; et
 per hanc temperantiam longaeuitatem acquiri, fer
 tiendum est: licet, vti in sequentibus videbimus, i
 lam intemperantia non impediat.

§. VIII.

Quae in Europa sporadica datur longaeuitas, i
 la in aliquibus mundi partibus, pro Historicoru
 relatione, communis et endemia est. Praedicatu
 prae aliis mundi incolis, *Americanorum*, inprim
Brasilianorum, longaeuitas, quos ante Europaeoru
 aduentum ducentos, imo trecentos annos impleuiss
 narrant: illos autem nunc ex infecuta communie
 ne cum Europaeis, et ex vsu horum victus, sup
 centum tantum annos viuere, non canescentes an
 aetatem decrepitam: referentibus haec PISONE
 MARGGRAFIO in *historia natur. Brasiliae*, longaeuit
 tem huius populi hodiernam credere minus haesit

mus, inprimis, cum referat piso, et ipsos Lusitanos, quibus iam paret Brasilia, ibi felicius longaeuitatem acquirere, quam in ipsa patria: dubii tamen sumus, an ante Europaeorum aduentum tanta indigenis endemia fuerit longaeuitas, quae ultra ducentos annos durauerit, inprimis, cum idem Auctor alleget, Brasilianos constanter abhorrere a regimine vitae Europaeorum, suis antiquis viuendi modis indulgentes: qua ipsa contradictione fidem suam minuit.

§. IX.

Inter Iudaeos, Pythagoricae doctrinae olim addictos, Essaeos, longaeuos factos fuisse, docent historiae, quae doctrina, cum summam imperaret sobrietatem, multum ad longaeuitatis scopum faciebat. Idem contingere Monachis plurimis, temperantiae deditis, hodierna monasteria abunde docent, cum, si non longaeuitatis multa, tamen grandaeuitatis non pauca, contineant exempla.

§. X.

Inter Chinenfes multos obseruari longaeuos, constans est itinerantium relatio; simulque, quod praeter aliis populis ardentissime studeant longaeuitatem sibi acquirere, idque vel a cultu Idolorum, in hunc finem specialiter fabrefactorum, impetrare sperent, vel etiam artibus medicis. Possedi olim, ex Idolis ad senectutem, exemplar, nempe ex cupro fabrefactum ceruum (longaeuitatis symbolum) ventre cauum, cui vir decrepitus insidet; ceruo simul ramum quercus annosae cum glande, ore tenente; cum iam vota pro longaeuitate facere est animus, ventris cauitati thura, vel alia odoramenta induntur, et paulum ignis ventri cerui subditur, tunc fumus odoriferus per foramina quaedam exit, et seniculum cu-

preum circumdat. Concessus est iam huic idolo locus honorificus inter rariora Academiae Nat. curiosorum. Comprobant etiam quodammodo existentiam admodum longaeuorum inter Chineses, icunculae ex materia porcellanica, ab illis conflatae, quae vltimam decrepetudinem suae gentis artificiosissime praefigurant.

§. XI.

Non obliuiscendi hic sunt *Calmucci*, Russiae Asiae partim incolae, partim vicini, vitae, vt plurimum valde agresti studentes: notissimum est inter illos dari longaeuos, qui vix progredi possunt. Habitus corporis illorum est robustus, quadratus, caput grande, fere vti Chinesibus, thorax et abdomen ampla, manus pedesque molis mediocris, in quo etiam cum Chinesibus conueniunt. Victum sibi parant maxime ex animalibus, raro ex piscibus, rarissime ex frugibus: piscari enim et agrum colere, onerosum ipsis videtur. Ditiores ex carne camelina, equina, imo ouilla viuunt: pauperes felina, canina, murina delectantur; sit animal recenter matatum, seu morbo mortuum: ex suilla carne cibum non parant illi, qui Mahumedis sacris, licet perquam ruditer, imbuti sunt: reliqui in hoc Chinesium mores sequuntur, et ex suis etiam cibum capiunt. Salis fere nullus ipsis est vsus. Pauperes, cum parce cibis carnis vti ipsis necesse est, carnes, in frustra concisas, super ignem torrent, marsupioque recondunt; de hoc, vbi iter instituendum est, frustum comedunt, post pinguedinis animalis crudae portionem, si adest, intra buccas tenent, donec successiue deglutita sit: qua methodo famem per aliquot dies tolerare dicuntur. Vti pigritia, et locorum

rum, ob pascua, equis inprimis necessaria, mutatio, agros colere non finit; ita tamen panem, ex frugibus coctum, adeo valde amant, vt in fluuium proiectum natando prosequantur. Aqua ipsis pro potu est: ditiores tamen spiritum quendam inebriantem ex lacte camelino, et frugibus terrae spontaneis parare sciunt: in itinere autem, vbi et aqua et caro deficit, camelorum venas pertundunt, et sanguinem illorum bibunt, tam pro potu, quam pro cibo tardioris concoctionis, et ex hoc famem diutius arcente. Sub hac vel penuria, vel abundantia alimentorum vilissimorum tamen salacissimi et maxime foecundi sunt; animi, de reliquo indolentis, quicquid infortunii ipsis eueniat. Et quid infortunii sub tali vitae genere accidere potest, quod sponte caret omnibus vitae commodis? sola certe operosa captiuitas.

§. XII.

Liceat nobis in terrae nostrae clima feruidissimum, Aethiopiam nempe exspatiari, et ibi in longaeuitatem inquirere. Qui de huius regionis incolis nobis memorabilia retulerunt, (inter quos HERODOTVS L. III.) narrant, dari inter Aethiopes, quorum alii curtam, alii longam viuunt vitam, et victum diuersum vnice causam huius differentiae esse: qui enim vnice ex piscibus alimentum capiunt, Ichthyophagi dicti, et qui ex locustis viuunt, Acridophagi vocati, vix 40 annos implere: aliam vero dari gentem Aethiopicam, ob communem longaeuitatem, ad annos 120 durantem, *Macrobiam* vocatam, quae Calmuccorum instar ex carne et lacte solum viuat, et aquam, insolito leuissimam, ex fonte quodam balsamico bibat: robusti corporis hunc esse populum, illumque armis insolitae magnitudinis uti.

Hanc veram *aquam*, vel *balsamum vitae* nuncupandam esse puto, modo infallibilis veritatis sit historia.

§. XIII.

Circa historiam longaeuitatis antediluuianae non lim equidem sententiae Bernardi LAMY adhaerere, qui in *introductione ad SS.* putat, septuaginta interpretes ideo tantam dedisse Patriarchis aetatem, ut Iudaei, in Aegypto degentes, Mosis historiam annalibus Aegyptiorum accommodarent: sed potius virtuti integrae primorum staminum humani corporis, in subiectis, temperantiae et vitae integritati studentibus, id tribuo, quam aëris salubritati, et praetento victui simplici. Et cum praeterea numerus enormiter longaeuorum parcissimus sit, concludere inde licet, paucos mortales antediluvianos longaeuitatem eminentem attigisse: facile etiam est creditu, cum antediluvianorum tanta fuerit voluptuosa, et luxuriosa vita, ut extinctio totius fere generis humani, ex poena diuina, ideo secuta sit, paucissimos fuisse homines, qui sobrietati, et temperantiae omni-genae studuere, hinc infallibiliter multos per morbos et mortes praematuras obiisse. Nec probabile est, homines, omni luxuriei generi deditos, a carnibus abstinuisse, et, ut putatur, glandibus, herbisque et frugibus terrae contentos fuisse; potius credibile est, vi luxuriei etiam victum sapidum et delicatum ex animalibus sumsisse, inprimis vbi illa regionis situs et natura, prae aliis alimentis, abundanter ministrabat.

§. XIV.

Supereſt adhuc ſpecialis obſeruatio quorundam, quod illi mares prae aliis longaeui fiant, qui ex tempera-

peramento, et habitu corporis materno similitudinem habent, prae illis, qui habitui patris magis accedunt: quae observatio, si pluribus additis corroboretur, censendum, matris praevalens temperamentum, masculini sanguinis crassi iunctum, fortius fieri, quam simplex quoddam.

§. XV.

Ordo rei iam requirit, *formam senum*, maxime autem *grandaeuorum* et *longaeuorum*, primo *externam*, post *internam*, pro intimiore materiae examine, ob oculos ponere, ut ex illo eo melius, tam indicia senectutis, quam rationes affectuum et incommodorum hauriamus. Senum primi stadii forma, licet a iuuenum et senescentium forma satis discrepet, maior tamen in grandaevis et longaevis adest discrepantia.

§. XVI.

Habenda autem est in hunc finem ratio *habitus corporis*, quem secundum antiquissimam diuisionem, in *strictum* et *laxum*, considerabimus. Qui habitu, laxo, molliore et florido praediti sunt, et mares et feminae, in illis forma corporis externa non adeo grauiter a pristina recedit, quia abundantia vasorum sanguiferorum, cum abundantia floridi sanguinis, in his senii annis, pristinam formam egregie conseruat: quibus vero habitus corporis strictus et gracilis, insuperque, ex penuria sanguinis pallidus est, illis in omni senii stadio magis fit talis. Facile etiam est de hac mutatione rationem dare; cum enim senectute ingrauescente, ob humorum fatiscentiam, et ex hac omnium organorum corporis imminutam agendi virtutem, ventriculi facultas maxime debilitatur, ut alimentum perfecte nutriens non adeo be-

ne perficiat, quo in remotam peripheriam, vti antea, nutrimentum ascendere possit, talis mutatio non potest non insequi. Ne dicam de glandularum mesenterii exarescentia, quae, teste RVYSCHIO, interdum vix feminis sinapi magnitudinem habent: quae exarescentia luculenter in feminis grandaevis habitus stricti apparet, quarum mammae adeo extenuatae sunt, ut vix aliud a pristina glandularum mole restet, quam papilla. De illis autem, quae sunt habitus laxioris, prostant apud Autores exempla, illarum glandulas, adeo peruias suctu infantum redditas fuisse, ut infantes, lacte suo, licet seroso, alere potuerint: quid, quod senes masculi infantes lactauerint, testibus tot historicis, in SCHV-
RIGII Syllepsilogia citatis.

§. XVII.

Equidem non raro obseruamus, dari senes, qui loco habitus stricti, gracilisque praecedentis habitum acquirant magis laxum et repletum, i. e. illos melius nutriri, quam antea; hoc autem solummodo contingit in illis, qui commodis vitae prae aliis fruuntur, et sub animi tranquillitate, et motu corporis moderato, victu bene nutriente viuunt: quae fibrarum in senio fiens laxitas, licet sanguinem bono chylo instructum in omnes corporis recessus admittat, vigoris tamen et toni, ex senio, lapsum non impedit, id quod praesens infirmitas, et virium decrementum sat indicat; nec facile transit haec apparens habitus melioratio in multos grandaeuitatis annos.

§. XVIII.

Vt iam huic primo, sed non communi, phoenomeno mutatae formae externae reliqua addamus communia occurrit in capillis capitis et oris co-
loris

loris mutatio, ex bruno vel nigro, in gryseum vel album, canitiem nempe, imo ex ipso defluvio capillorum in vertice, caluities. Rara est cappillorum canorum, in caesarie et barba tanta in longaevis conseruatio, qualem in longaeuo 115 annorum fuisse, exhibent Ephemerides Nat. C. D. I. A. III. Obs. 163. et quem videre licuit Norimbergae: cum caesarie enim formosa barbam canam, ad quinque vlnae brabanticae quadrantes longam, habuit; vegetus ipse et incolumis senex. Quonam aetatis anno tali caesarie ornari inceperit, non additur. Non incongrue hic de *Praecanis* mentio facienda est; illis nempe, qui inter annum trigessimum et 40um canescere incipiunt, et communiter grandaeui fiunt: notandum autem de his, quod communiter sint habitus corporis floridi, laxi: praeterea, capilli illorum nullum inde patiuntur decrementum, sed densitate pristrina gaudent: forsan radices illorum capillorum, ex sanguine sal volatile quoddam amicum hauriunt, quod reliquo nutrimento intermixtum, illos mature albescere facit. Hinc etiam est, quod non caluescant; sine dubio ex firma sanguinis illorum crasi; nec male forsan dixerim, illam abundare particulis martialibus, vel talibus, quales experimenta cum sanguine humano facta detexerunt, volatilitatem quandam nactis. Succedit porro mutatio frontis et genarum conuexitatis senum in planitiem, imo concauitatem et sulcos: oculi, ante eminentes, in orbitas recedunt extenuati, vt ipsa orbitarum concauitas conspiciatur: tunica albuginea ex vasorum infarctu rubescit: maxilla inferior, ante exacte superiori respondens, nunc magis adsurgit, et quidem cum praeceminentia labii inferioris et menti:

menti: labia, víuidae antea rubedinis, iam cum facie pallent, nisi quod, in habitus laxi grandaevis, adhuc ruboris aliquid communiter restet: dentes, qui inter labia apparebant, iam defunt, et maiorem maxillarum proximitatem admittunt: quidam senes inferiorem maxillam saepe motitant, ob musculorum debilitatem, vel etiam os apertum tenent, similes a morbis debilitatis, ob musculorum antagonistarum laesam virtutem: motitant etiam, ad ariditatem oris et linguae, per salivae excretionem, tollendam, hinc videas quosdam linguam exsertam tenere: quin dantur senes, quibus, sub irregulari tali, per musculorum debilitatem, masticatione, dentes cum stridore sese ferunt. Ipsa facies antea, plus minus ovalis, magis reddita est curta et contracta: caput, ante erectis insidens colli vertebrae, nunc illis inclinantibus propendet, tremat et nutat, sub somno autem in pectus descendit: asperae arteriae prominentia ex colli vertebrae inclinantibus, ex faucium per ossium capitis facta compressione, et reciproco congressu, ossis hyoidei abbreviatione, etc. magis antrosum agitur, cui rei velificat integumentorum, quae collum antea tegunt, macies et gracilis rugositas: manus tremunt, cum actionem vel leuissimam suscipiunt, exsanguis multis et frigidae, manicis, aliisque rebus calidis fouendae, vasculis sanguiferis liuidis interdum interstinctae. Communicat haec frigiditas interdum cum toto corpore, quemadmodum talem in Rege DAVIDE adfuisse legimus: apricus enim factus senex, absentibus radiis solaribus, ad cubitu puellae, gelida reficiebat membra.

§. XIX.

In corpore denudato, quanta circa thoracem, clauicularum et costarum eminentia, et sub sterno scrobis maior concauitas? abdominis antea conuexi integumenta nunc fere plicas formant: circa inguina, et in pube, in maribus maxime, muscutorum fatiscentia: quanta ossis ilei et pubis eminentia, cavitatibus cincta? quanta circa genua et metatarsum tendinum tenuitas, scrobes multiplices formantium? circa tibiā ossis prominentis acies? tendinum omnium, ubi ossibus inferuntur, extenuatio, minor tamen in sexu feminino, quia communiter habitus laxiore gaudet.

§. XX.

Contingit etiam ipsarum *actionum mutatio* in senio. Dentium vel infirmitas vel absentia masticationem reddit tardam, quātaedeosam, nec, quoad cibos solidos, non nisi cultri ope facta sufficiente comminutione subleuandam: faucium isthmus coarctatus bolos minores solum deglutiendos postulat: muscutorum deglutientium irregularis et praecipitata actio interdum suffocationem, ex bolis pristinae molis, minatur, quando laryngem difficulter transeunt: ipse aëris per fauces transitus collaris minus arctam ligationem poscit: manus vacillantes, cum prehendere quid tentant, cautione prouida opus habent, ad recte prehendendum: pedes, qui ante sub ingressu bene leuati, terram firmiter premebant, iam minus fortiter id agunt, sed casum corporis facile admittunt: ideo non solum attentius ingrediuntur fenēs, terendo fere humum, dum pedes promouent, sed et scipionis opem requirunt, ne vel ex debilitate propria,

propria, vel venti impulsu prosternantur, et periculose cadant.

§. XXI.

Habent certe, cur senes de casu grauiore vereantur, cum in illis periculosior sit ob ossium maiorem fragilitatem, et si in caput labantur, cerebri rigidioris concussionem violentiorem, quam quae contingit in iunioribus, cerebro molliore gaudentibus. Notatur in *Comment. Acad. Scient. Paris.* octogenarium, statim hora dimidia post lapsum mortuum fuisse, licet non indigitetur, quod in caput ceciderit senex, quod tamen valde verisimile. Sic de Asclepiade quodam memorant historiae, illum ad extremam senectutem sanum vixisse, lapsu per scalam autem vitam finivisse: eundem vitae exitum habuisse medicum senem Berolinensem, BONTEKOE, docuerunt relationes. Porro incessus senum antea erectus, nunc incuruatus est, tardus, et tarso pedum magis innitens, quam plantae anteriori: cum in sellam desidere cupiunt, id cum prouida mora nunc exequuntur, ne subito id agendo, corpus extra aequilibrium, non adeo celeriter, vti antea, reparabile, agant, et in terram ruant: cum autem de sella post moram surgunt, quantae in osse sacro molestiae ad corpus rursus erigendum? qui pueri, desidendo, pedes, ad os reflectere, et illos osculari poterant, nunc vix genu eosdem imponere valent; nisi LINNAEI Lappones excipias, quorum sanguis, a sebaceo sanguiferorum lacte, *quasi* sebaceus, pedes illorum non solum ad itinera agillimos, sed et in ipsa grandaevitate, talos suos collo sibimet imponere permittit. Conf. quae in Praefat. de agilitate feminarum, et humoribus illarum pinguioribus leguntur. Porro

sensus

sensus in senibus grauem patiuntur mutationem: visus acies saepe imminuitur, nec perspecillis iuuanda: auditus qui acutus fuerat, fit obtusus, etc. Quae omnis in deformitatem abeuns corporis, et actionum mutatio interdum tanta est, vt infantes, senibus adeo mutatis obuii, terrefacti exclament, et illorum adspectum fugiant, imo ad valetudinis labefactionem vsque terreantur.

§. XXII.

HORATIVS primarias morositates senum, infantibus etiam infensas, sub nomine *incommodorum* sequentibus indicat versibus:

Magna senem circumueniunt incommoda; vel
quod

Quaerit, et inuentis miser abstinet, et timet uti:
Vel quod res omnes timide gelideque ministrat:
Dilator, spe longus, iners auidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor, castigatorque minorum.

Observantur, sane, haec communiter in senibus, et in incipiente grandaeuitate; in adhuc prouectiore autem aetate, haec incommoda, quae sub *morositatis* titulo veniunt, rursus deficiunt, ob corporis auctiorem labem, quam tranquillior sensuum inactio excipit. Cum enim in senio rappescat sanguis, minus elasticus ita redditus, pristino caret motu intestino; hinc notabiliter deficiens eius ad organa distributio, hinc et elater illorum debilitatus: imminuuntur consequenter in cerebro vegeti illi motus, qui animi alacritatem, hilaritatem et gaudium pariunt: formatur e contrario displicentia erga res, quae in praecedente aetate gratae fuere, ob satietatem in ante acta vita ex illis captam: insur-
git

git odium erga nouiter inuenta, quibus si non timet
viti, tamen, ceu non adsueta odit, et auersatur: di-
lator fit actionum, quia omnium simul membrorum
promptitudo ad actiones deficit, et eius loco inagili-
tas et segnities adest: sperat semper, ex comparata
sibi experientia circa rerum mutationes, et ad muta-
tiones futurarum ipsi auida est circumspectio: diffi-
cilis etiam est ex suspitione eiusdem futurae muta-
tionis, causarum et circumstantiarum forte contin-
gentium: querulus de valetudine labente, et tempo-
rum mutatione, laudans praegressa, ceu meliora vi-
sa: commonefaciens, docens pueros, illosque repre-
hendens, partim ex autoritate, per aetatem acqui-
sita, partim ex benignitate, vt viam ingrediantur,
felicioribus commodis, fertilem.

§. XXIII.

Displicuit certe haec senilis morositas semper iu-
nioribus, inprimis liberam freno vitam amantibus:
hinc ex vitio iuuenili, et moribus suis incompressis
indulgentes iuuenes, saepe licentiam senes vitupe-
randi sibi sumserunt. Specimen huius valde iniu-
riosum apposuit *Baco de Verulamio*, in Historia vi-
tae et mortis, quod de iuvene Gallo se accepisse in-
nuit, hoc modo: Cutis senilis ariditatem, signum
impudentiae declarat: duritiem viscerum aequipa-
rat immisericordiae senili: lippitudinem oculorum,
inuidiae: corporis incuruationum Atheismi symbo-
lum facit, quia senes incuruati coelum non amplius
respiciant: tremores manuum inconstantiae tribuit:
digitorum inflexionem, rapaci auaritiae: genuum
labescentiam timiditati: rugis senilibus callidam
obliquitatem, etc. Haec *Verulanius*, cum tanquam
iocosa allegauit, minus decora talia reputans, seria,

ut loquitur, quaedam propositurus, sequentia affert: Iuueni adest pudor et verecundia, seni paululum obduruir: Iuueni benignitas et misericordia, seni occalluit: Iuueni aemulatio laudabilis, seni inuidia maligna: Iuueni inclinatio ad religionem et deuotionem, ob feruorem et inexperientiam mali, seni deferuescentia in pietate, ob charitatis teporem et diutinam conuersationem inter mala, nec non ob credendi difficultatem: Iuueni valde velle, seni moderatio: Iuueni leuitas et mobilitas, seni grauitas et constantia: Iuueni liberalitas et philanthropia, seni auaritia, sibi sapere et consulere. Iuueni confidentia, et bene sperare, seni diffidentia, et plurima habere pro suspectis: Iuueni facilitas et obsequium, seni morositas et fastidium: Iuueni sinceritas et animus apertus, seni cautio et animus tectus: Iuueni magna appetere, seni necessaria curare: Iuueni rebus praesentibus fauere, seni anteaeta potiora habere: Iuueni superiores reuereri, seni censura in illos uti, et quae pauca adhuc addit, meo iudicio, etiam minus decora, miscendo laudandas senum proprietates, opprobriis iniustissimis. Addere liceat hic inficetas illas antiquas appellationes senum, quibus SILICERNII, forsan, quia ob tutum ingressum, filices grandiores cernendo, sibi eligere solent, et *Depontani* appellabantur: posterius nomen autem ipsis dabatur, quando viribus suis multum fidentes, se delectui militum immiscebant, et sic a iunioribus, militiae destinatis, quando hi per pontem, ceu delecti, secedere debebant, ex petulanti ludibrio, et coarctato ingressu, de ponte trudebantur.

§. XXIV.

Interim *Verulamio*, Polyhistori, et Philosopho magno, indignum esse iudico, quod venerandae senectuti, cuius sapientia, et ecclesia, et res status gubernantur, infamiae notam generalem imprimere iuuerit, hocque modo illam etiam sibi inusserit, et quorundam insita, et non coërcita vitia, senectuti in genere attribuerit; quae, si cum aliquibus creuerunt, et consenuerunt actiua vitia, in illis speciatim sunt culpanda, quibus insident, et inhaerent. HORATIUS sane modestius allegauit defectus illos seniles, sub titulo *incommodorum*, nec illis notam indecentem inussit. Florida grandaeuitas, tam ob raritatem, quam, ob morum grauitatem, certe magis arridet oculis, non friuolis, vel animo vituperiis non addito, quam florida iuuentus. Si facta est aliquibus faciei eminens deformitas, illis certe in praegressa aetate non adfuit oris venustas: quibus autem faciei adfuit formosa praestantia, his grandaeuae aetatis rugae parum detraxerunt;

sed saepius illis

Grata iuuentutis facies internitet annis.

HEBENSTREIT.

Senum multorum adspectum venerabilem olim reddebat caesaries, (quem vel ipsa vox inculcat) in illis temporibus, in quibus nimia iuuenilis mollities capillamentorum hodiernorum vsum nondum iusserat.

§. XXV.

Obrepens senectutem corporis deformitas, et sensuum, per aetatem insontissimam, et virtutibus abundantissimam, superuenientia vitia ineuitabilia, nos potius ad commiserationem, quam ad vituperationem

nem

nem excitare deberent. Quid, quod de patria bene merendi studium indefessum, saepissime senilis animi facultates frangit, et ex hoc capite, si morositas, animi lapsus, iudiciiue imbecillitas sequitur, a iuuenibus, et qui reipublicae intersunt reliqui, ut bene meriti magis colendi, et miseratione venerabunda respiciendi erunt. Ecquis enim illos, quibus in virili aetate, et sub animi vigore, ob res reipublicae bene gestas, statucae erectae sunt, ob senium vituperiis et infamia afficeret?

§. XXVI.

Interim, rem penitus considerando, videtur inesse nobis pueris aliquid connati horroris, uti erga mortem, ita etiam erga senectutem, mortis prodromum, inprimis, si in senibus aliquid eximie deformae appareat. Speculum nobis sunt tales senes, in quo praesentem nostram venustatem et alacritatem, cum rugosa deformitate et morositate, mutatam iri, cum dedignatione cernimus. Rara est spontanea reuerentia puerorum erga senes, communiter ex praecipitis exsurgit, et in multis praeualeat ille rithmus germanicus; Neunzig Jahr Kinderspott, hundert Jahr gnade Gott, i. e. nonagenarius puerorum risus, centenariorum misereatur Deus. Recordor exempli in Doctore quodam medicinae Petropolitano, cuius Obseruatt. medicae, Amstelodami 1689, impressae in Actis Eruditor. Lipsi. recensentur, qui nonagenarius tanto ludibrio et vexationi puerorum, in plateis obnoxius erat, ut milite quodam pedissequo ipsi opus esset. Cum regimini rerum medicarum proponeretur, narrabatur mihi adesse medicum quendam, qui olim trecentis rublonibus officia medica classi marinae fecerat, nunc autem illum per multos

annos, absque stipendio viuere, et ex parcissima medica praxi vix vitam trahere. Edocebar simul adesse in scriniis Cancellariae leges, secundum quas, qui ab officio remouentur, fauentibus causis et rationibus, Archiatro liceat tertiam partem solarii in remotos ab officio erogare. Cum iam inter scripta Cancellariae, nullae rationes, factae eius remotio- nis, reperirentur, causam in senium eius reieci, et tertiam partem pristini salarii, quotannis, ipsi nume- rari feci; quin augere 50 Rublonibus decreueram, illum nouo officio et titulo *medici pauperum* ornans, qui pauperibus, ad pharmacopolium imperiale quo- tidie conuolantibus, consuleret, nisi anno 1741 sta- tionem meam mutassem: ad hoc augmentum au- tem, leges statutas transcendens, speciale mandatum mihi exorandum fuisset. Si, quae hic adieci, se- nium non tangunt, ignosce Lector, lectu tamen non indigna sunt.

§. XXVII.

Perspecta sic forma externa senum, et considera- tis, quae ex illa iniuste nata sunt, iniuriosis praeiudiciis, progredimur ad illorum *formam internam*, ex cuius scrutatione facilius illa, quae ad animi ipsius mutationem contribuerunt, nec non, qua mor- bis senilibus originem dederunt, eruentur. Cum- que forma interna senum non, nisi in demortuis lu- strari potest, praenotandum censemus, senes plerum- que tempore hyemali, et quidem illo ad finem pro- perante, dies suos obire. Aequinoctii appropinqua- tioni communiter hoc adscribitur, et hac quidem ex ratione, quod eo tempore vapores terrae, per hyemis frigus retenti, eleuentur, et naturam grauent- verum, haec ratio valeat quadantenus in regionibus
austra-

australibus: in borealibus autem est nullius valoris, in quibus, communiter, totum, post aequinoctium, mensem, frigus intensum regnat, et terrae superficiem constringendo, nullos vapores adsurgere permittit. Causa potius termini vitae senilis, durante hyeme, frequentioris in absentia radiorum solarium, atmosphaeram minus irradiantium, et consequenter defectu aetheris, sanguini senili parce affluentis, quaerenda venit, quam rationem, tam in regione australi, quam in boreali valere puto.

§. XXVIII.

Vt iam *formam senilem internam* ob oculos ponam, opus erit sectiones cadauerum senilium, et quantum possibile, grandaeuorum et longaeuorum producere. Erunt, quos adducam, aliquae ex propria inspectione acquisitae, pleraeque autem ex Auctoribus collectae. Summam autem solum omnium relationum comprehendam, vt prolixitatem euitem.

§. XXIX.

Sistitur in Transact. Philosoph. Angl. Anni 1706, et ex his in Actis Erudit. Lips. A. 1709, ex KEILII relatione, *sectio viri longaeui 130 annorum*, sequentibus: Fuit staturae paruae, et ad vicinas nundinas pedestris iuit, paucis vltimis annis exceptis. Corpus habuit valde emaciatum, et carnem adeo duram, vt muscoli externi per cutem transparerent. Viscera abdominis in legitimo fuerunt statu, paulo tamen pallidiora, omentum exile, ventriculus flatibus distentus, eiusque fundus, vbi lieni adhaeret, valde tenuis, membrana autem interior omnibus destituta pelliculis. Hepar pallidum, sanum tamen: vesicula biliaris ampla. Lien vix renem magnitudine aequans. Testes sani, nisi quod in dextro granulum sabuli ad-

esset. Intestina sana: mesenterium pinguedine refertum. Cartilagines sterni iustam duritiem habebant: costae admodum fragiles. Pulmones pleurae affixi, spongiosi, albicantes, nigris autem notati maculis. Thoracis cauitas ampla. Cor magnum, crassum, pinguedine obsitum: diameter aortae, ante carotidum exitum, duos aequauit pollices, id quod sector nunquam ante viderat: aorta in abdomine, nec non arteriae iliacaе maximam partem cartilaginosaе. In interiore durae matris parte, prope falcem, parua ossificatio. Cerebrum praeter morem solidum et siccum, vt vix culter humectaretur: in eius ventriculis serum. Membrum virile, genitalia, sat ampla. Maxima pars sanguinis, eaque non parua, in arteriis haesit, cum in aliis cadaueribus in venis reperiatur; tradiderat scil. vltima cordis systole sanguinem arteriis, hae autem ad venas illum propellere non valebant. Idem phoenom. repertum fuisset in vetula, Cap. II. §. LXII. si inuestigatio licita fuisset. Viuus pulsus habuit intertuum intermittentem. Alui obstructionem saepe ad 10-12 dies. Caecus per multos annos vixerat: auditus vero ipsi ad finem vitae saluus extiterat. Per aliquot annos solum ex cereuisia tenui, butyro et saccharo vixerat.

§. XXX.

Ponimus porro *sectionem viri 109 annorum a SCHEVCHZERO in Annalibus phys. med. Vratisslau. Tent. XXIV. communicatam.* Abdomen defuncti aliquid feri rubicundi continuit: intestina tenuia omnia cum rubore inflammata fuere, e quorum numero duodenum totum putridum et sphacelatum fuit: omentum consumptum, vt vix pernosci potuerit: pancreas contractum: hepar saluum: folliculus

lus fellis felle repletus, vti etiam ductus biliarii: omnes circa intestina et mesenterium adiacentes partes viridi colore tinctae, licet exitus bilis in duodenum non inueniretur. Prope pylorum expansio fuit flatulenta, nuce iuglande maior. Renes sani, vt et lien, cuius superficies eminentiis cartilaginosis albidis obsita erat. Cartilagines sterni osseae: pulmones costis adnati, et maculis viridibus distincti. Cor amplum, auriculae valde extensae, et cum cordis thalamis sanguine concreto repleti: arteriae magnae valuulae semilunares cartilaginosaе. Aorta ipsa descendens diametri duplo maior quam gula, circiter pollicis Parisini. Oesophagus glandulis lenticularibus obsitus. Cranium valde durum, eiusque futurae, inprimis sagittalis, disparentes, nec vtramque lamellam penetrantes, indicio succum nutritium debuisse inter futuras haerere et ossifieri. Dura mater triplo crassior solito, fere coriacea; pia facillime separabilis: cerebrum lymphā abundans, vt et eius ventriculi: substantia cerebri laterum flaccidior solito. Quoad vitae genus huius longaeui narratur, illum, cum annorum 20 esset iuuenis, in metalli fodinis fuisse terra obrutum per 33 horas, et educum, cum iam mortuo similis esset, ex quo ipsi ani procidentia, et vrinae incontinentia remansit. Post interfuit obsidionibus, et variis expeditionibus bellicis; in senio reliquum vitae per eleemosynas sustentans, et cibos sic acquisitos semper bono cum appetitu comedens. Ceterum fatuus fuit per aliquot annos, vltimis autem vitae diebus a fatuitate liber.

§. XXXI.

Ex TIMMII *Observat. anatomico-pract.* adduco virum, 94 annorum, qui per octiduum asthmate la-

borans obiit, antea autem optima semper gauisus est valetudine. Sectio eius praebeuit abdominis viscera omnia sana. Vasa spermatica, testes et vesiculae seminales nullatenus aridae, sed similes illis subiectis, quibus aetas adhuc viget. In thorace pulmones costis adhaesere: in cordis dextro ventriculo polypus digitum crassus, et in sinistro ventriculo etiam parui polypi. Occasione bonae constitutionis generatiuae huius longaeui, adducendus est, ille, inter Angliae longaeuos memorabilis Thomas Parr, qui 152 annos vixerat, et vxoratus qui erat, tamen anno centesimo quinto, adulter factus, ad scandalum in ecclesia tollendum, publice peccatum hoc abluere coactus fuit: sine omni dubio enim hic idem Parr, huic nonagenario, quoad vasa spermatica, testes et vesiculas seminales totus fuit similis. Forsan etiam ille longaeuus §. XXIX.

§. XXXII.

In Comment. Acad. Sc. Paris. et quidem A. 1699. mentio fit viri centenarii, ex cuius inspectione sequentia tantum producuntur memorabilia: nempe, quod nouem torsi vertebrae in vnicum os fuerint coalitae, et quod omnes illarum cartilagenes fuerint ossificatae. Praeter apophyses transversales ordinarias aliae adfuere transversales anteriores, in quolibet latere articulationis vertebrae sitae; quae in dextro latere fuerunt, maiores erant, rotundae, et pulcherrimo nouo, recenter adcreto, osse tectae, quae adcretio affusa apparebat, ceu metallum, inter quamlibet apophysin, vt tanto facilius coniungeretur. Quae in sinistro fuere latere, breues, ad instar mammellarum, ad idem propositum nouae ossificationis iam formatae fuerunt, indicio, Naturam in-
tentam

tentam fuisse, hominem reiuuenescendi, eodem modo, quo in regno vegetabili nouus cortex lignum arboris aridum contegere solet.

§. XXXIII.

In memoratis Acad. Paris. Comm. A. 1706. sequens reperitur casus: Octogenarius moritur, dimidia hora post lapsum. Lien ipsi valde exilis, membrana eius autem tota ossea fuit, liene ipso, de reliquo, sano existente: tunicae arteriae spleneticæ, et arteriae infimi ventris, et extremitatum inferiorum, ossificatae fuerunt: cartilago laryngis, et annuli cartilaginei tracheae, et pars bronchiorum plenariae osseae fuerunt: notandum autem, vascula partium superiorum non fuisse ossificata, exceptis coronariis cordis. Cor fuit valde magnum, et arteriae, ex corde exeuntes, ad diametrum 2 pollicum et 5 linearum, in latum compressae fuerunt, sanae de reliquo.

§. XXXIV.

Supra notatus TIMMIVS adhuc sequentem nobis largitus est obseruationem: Femina 97 annorum fit hydropica; sanatur taliter qualiter, per purgantia et stomachica, moritur tamen hoc aetatis anno: dissecto abdomine, intestina, tenuia dicta, reperiuntur crassa et magna; et crassa dicta, apparent tenuia. Arteriae et venae naturalis constitutionis fuere. In cauitate thoracis magna feri quantitas, et in dextro cordis thalamo polypus, digitum longus, et duos transuersos digitos latus. In abdomine serum nullum. Eidem TIMMIO sequentem debemus obseruationem: Femina 70 annorum bono gaudebat appetitu, ad vitae extremum vsque; nihilominus lassitudine, et marasmo laborabat, et moriebatur: ab-

domine dissecto, arteria magna descendens, in exitu ex corde sacculum referebat, 4 transuersos digitos capientem: interna eius superficies, tam in sacculo, quam inferius, vsque ad arteriam iliacam, eiusque bifurcationem, et huius bifurcationis ramorum superficies, totae osseae erant. Pulmones costis non adhaerebant. Cor valde magnum, sed sine polypo. Cerebri ventriculi, fero repleti.

§. XXXV.

Haec est constitutio et forma longaeuorum et grandaeuorum interna, quam mihi obuii Auctores surrogarunt: addam ex meis duas grandaeuorum sectiones, longaeuos enim dissecare nunquam datum. Prima observatio facta in viro 76 annorum, mane mortuo reperto, et forsan syncope extincto, memorabile hoc praebet, quod cerebrum eius admodum densae constitutionis repertum fuerit, et quod in adducto primo longaeuo non memoratum, compressum magis, quasi in minorem molem, quam in iunioribus: cor simul magnum, et aortam valde amplam, simulque ossificatam: pulmones vero sanos, nec non viscera abdominis omnia bonae constitutionis. Fuerat vir quadratus, non admodum procerus. Idem obseruare licuit, fere circa omnia in viro 72 annorum, tussi per multos annos vexato: hinc pulmones non solum pleurae affixi, sed et eorundem vesicularis substantia in multos sacculos distenta, et tetra pituita repleta. Glandulae tam mesenterii, quam reliquae obuiaae, induratae.

§. XXXVI.

Proferam iam observationes quasdam de *forma senum interna, nondum grandaeuorum*, vt appareat, an et qualis intersit differentia, et quidem vnice ex proba-

probatīs Auctōribus, proprias meas non allegando. TIMMIUS rursus ex suis observationibus primum largietur casum. Vir annorum 66 sub potu vini in rixas delabitur iniuriosas, mox inde pallescit, respiratio fit difficilis, pulsus intermittens, manus frigidae, labia liuida, et mors insequitur. Facies, nec non reliquae partes, post mortem tumidae. In aperto abdomine, omnia sat bene constituta: pulmones pleurae accreti: in sinistro cordis ventriculo polypus valde magnus, crurum quinque, quorum minimus magni digiti longitudinem referebat; corpus polypi pollicem longum erat, crassitie terribili, flauī coloris.

§. XXXVII.

Non rarae sunt de polypis Auctōrum relationes, interim hanc inprimis allegasse liceat, quia mortem subitanēam hic polypus induxit, SCHAARSCHMIDVS in *Annalibus med. anni primi*, sexagenarium fuit, mortuum repertum, in cuius thorace pericordium valde expansum et distentum inuenit, quod, cum disseicaretur, coagulato sanguine fuit repletum, et quidem effuso, per foramen dextri ventriculi cordis, digiti introitum facile admittens: simul in vena caua, vbi cor ingreditur, apertura adfuit, duobus digitis peruia: substantia cordis iusto mollior fuit, hinc dubium remansit, an extensio vel paulatina erosio, haec fecerit foramina.

§. XXXVIII.

Supra memorata ossificatio artiarum occasionem mihi dedit, sequentem casum ex *Annal. med. phys. Vratisl. A. 1726, mens. Decembri* mutuandi, quia haec, ante senium, in homine senescente reperta fuit. Viro annorum 56, saltus ex alto modicus, tendinis Achillis

Achillis rupturam fecit, (vti alii, cui ex saltu in altum vterque tendo Achillis ruptus, memorantibus id *Comment. Academiae Sc. Paris.*) Secutus est rupturam sphacelus pedis, qui amputationem requisivit, quae praeter solitum fuit incruenta, ideo pes recisus examinatus, arterias omnes, ad extremitates digitorum vsque, quoad interiorem tunicam nerueam, ossificatas praebuit: venis omnibus saluis. Angelus fuit natione, nauta. Hinc relator putat, ossificationem illam arteriarum ex potu Anglico Pontsch, cibisque nauticis, nec non a morbis praegressis, viro euenisse. Supra recensiti casus autem illorum, qui tali vitae genere non vsi sunt, demonstrant, in crasi sanguinis naturali, et in senio arteriarum ossificationem radicari.

§. XXXIX.

Vtile iam duco, primaria in casibus recensita momenta formae internae corporis senilis, inprimis grandaeui et longaeui, ob oculos ponere, vt inde ediscatur, quae primario longaeuitatem comitentur, et in quantum illa vitae finem promoueant. Primaria sunt 1. cordis et arteriae aortae amplitudo. 2. arteriarum descendantium ossificatio. 3. cerebri densitas, et glandularum durities. 4. pulmonum incolumis status. 5. lienis cartilaginofitas, et 6. ossium nunc arida frangibilitas, nunc vegetatiua virtus: Addo, 7. hepar in plurimis saluum.

§. XL.

Vt posito hoc ordine incedamus, 1. causam proximam magnae capacitatis cordis et arteriae aortae, a sanguine cor distendente petimus; cum enim ex virtute musculorum cordis, sensim cum annis remittente, cor non adeo valide sanguinem per arterias

rias proiicere valeat, necesse est, vt haustus per diastolen sanguis moram neſtat, donec per ſyſtolen proiiciatur, qua ipſa mora latera ventriculorum cordis diſtenduntur: moram autem illam ſatis indicat pulſus ſenilis rarior, cuius ſupra mentionem fecimus, dum adeo frequenter non iteratur, quam in praegreſſa aetate; durus ſimul et fortis, oſſificatarum arteriarum rigiditatem, eo ipſo indicans. Grandior praeterea cordis moles, vti ad mouendum ineptior, ita accepto ad motum impulſu ſufficiente, fortior in motu eſt, ſegnior autem eius ad reditum repetitio; quid, quod, qui in ſenibus ſaepe obſervatur pulſus intermittens, moram plane praeternaturalem, duplo vel triplo maiorem, ſanguinis in corde exiſtere indicet, vt facilis ſit coniectura, cor, quod SCHAARSCHMIDIVS ruptum vidit, forſan naturaliter gracili ventriculo gaudens, ex tali mora rumpere potuiſſe. Praebet mors Regis Hiſpan. per literas publicas, ante paucos annos, nuntiata, nouum exemplum rupturae cordis ſenilis, quod extensionem ferre non valuit. Haec dilatatio cordis ſenilis ſenibus eſt naturalis: praeternaturalem autem legimus in Comment. Acad. Berol. Anni 1750, quae anguſtatione arteriae aortae deſcendentis originem habuit, et quidem in femina 18 annorum.

§. XLI.

Cum autem, in quantum augetur cordis diſtentione, in tantum diminuatur virtus elatiſtica fibrarum cordis et aortae, necesse hinc eſt, vt haec ipſa diminutio virtutis fibrarum cordis ſenſim vitae finem inducat: quo amplior enim in origine erit aortae capacitas, eo imperfectior erit proiectio ſanguinis ad arteriarum extremitates, hinc exareſcentia et contabe-

tabescentia solidarum partium et organorum, et ex his cordis motus, et sanguinis circuli, successiue insequens, sufflaminatio. 2. arteriarum, descendantium inprimis, ossificationem, quod attinet, illa a qualitate vitiosa sanguinis oritur, vti cordis distenta capacitas ab eius quantitate, moram neſtente. Certe, quod in massa sanguinea innatum est falsum primogenium, in infantum, nouiter natorum, sudore, per gustum facile percipiendum, successu annorum fit muria concentrata et crassa: sanguinis crasis sponte ruit in destructionem falsam: secedunt ex tali sanguine, qui, pro indiuiduis falsedine abundat, particulae salinae, lymphae crassae particulis mixtae, ad proëminentias parietum tunicae arteriarum, quas, vbi fibrae neruearum tunicarum, vna prae altera magis viuax est, sale irritant, et impraegnant, et facta impraegnatione, ad vegetationem aliqualem cogunt: hinc est, quod inaequalis reperiatur tunica illa ossificata, sub squamularum forma; vix alio modo, quam vti in canalibus fontium mineralium metallico-lapideae materiae ad latera illorum fit adpulsio, maxime ibi, vbi inaequalitas quaedam faciliorem adpulsui et adhaesioni locum praebet. In venis autem, talis ossificatio locum non habet, licet per moram facilis foret, quia pars salium, quae superabundat in massa sanguinea, iam per destinata colatoria secreta est, antequam venas intrat; accedit, quod ipsae venarum tunicae sint laeuiores. Dilucidauit egregie Ill. de HALLER hanc arteriarum ossificationes, postquam obseruauerat, partes illas duras osseas, liquorem quendam luteum in membranam cellulosam, fibris musculosis, et tunicae interiori intertextam, effluentem continere; hinc declarat,

rat, tales ossescentias, et tubercula indurata, ab hoc liquore effuso generari; praeterea senilium arteriarum duritiem magis, a fluidorum defectu, quam a solidorum rigore esse petendam, huiusque mutationis in fluidis causam eo redire, quod vel sanguis senum plus terrae contineat, vel cordis vis debilior fiat, relinquanturque hae terrestres particulae molibus et cedentibus particulis appositae, quas velocior sanguinis fluxus secum rapuit.

§. XLII.

Meretur autem adhuc notari, 1. quod ossificatio perfecta iam observata sit in viro 56 annorum, quem supra in scenam produximus: consentimus hinc referentis opinioni, quod in hoc subiecto, homine, ut simul refertur, bilioso, i. e. sanguine crassiore, terrestri praedito, et cibis salinis, potuque spirituofo abutente, praecocitas haec contigerit; quemadmodum casus extant, ex dispositione morbosa iam infra hanc aetatem talia contigisse. 2. Quod femina 97 annorum, cuius etiam mentionem fecimus, non habuerit arterias ossificatas: suspicio hinc nobis nascitur serum hydropicum, quod in morbo eius abundavit, falsam materiam sanguinis omnem imbibisse, et sic tunicas arteriarum ab eius accretione liberas reddidisse. Nec improbabile est, dari crases massae sanguineae a copia nimia salium liberas, in quibus etiam arteriarum ossificatio facilem locum non inueniat. Admittenda praeterea est illa probabilitas, variare tunicas arteriarum in laeuitate, et asperitate, et, pro re nata germinationem illam ossificationis admittere: hinc forsitan est, quod rarius arteriae ascendentes reperiantur incrustatae, dum purior ad capitis organa aduehitur sanguis. Interim exemplum.

lingu-

singulare huius raritatis legitur in Annal. med. phys. Vratisl. A. 1725. Mens. Iun. Cl. IV. secundum quod, carotides et vertebrales arteriae cum suis subtilissimis ramificationibus, osseae et induratae percurrerint piam matrem vetulae 68 annorum. Magis propria itaque est cordis senilis distensio et amplitudo, quam arteriarum ossificatio: illa enim ob rationes allatas non potest non esse, haec autem ex diuersitate sanguinis abesse potest.

§. XLIII.

Notandum interim, quod in arteriis talibus interne incrustatis appellamus ossificatum, magna ex parte nuncupari possit petrificatum, ex illa ipsa materia lymphatico-salina, quae calculos renales et vesicales producit, sat duros, et petrosos interdum: et hinc talis nuncupata ossificatio euenire potest in iunioribus ex morbosa constitutione, quae in senibus successiue oritur ex declinatione aetatis in cacochymiam salinam. Sic allegatur in Ephem. Nat. Cur. D. I. Anni I. Obs. 70. casus pueri, ex febre phthifica mortui, in cuius arteriis arenaria materia fuit inuenta, et cuius cor etiam fuit stupendae magnitudinis. Talem arenosam materiam, ante paucos annos inuentam fuisse noui, in viro 76 annorum, in eiusdem aorta, vbi cor egreditur, sed de ipsius ossificatione nulla fiebat mentio, forsan ex minus attenta sectione. Consentientem mecum circa materiam ossificatam, quod constet magis ex concreto lapideo-calloso, quam osseo, in venio Obseruat. 127. A. I. D. I. Ephem. Nat. Cur.

§. XLIV.

Vti haec senii producta circa fontem vitae hydraulicum consideratione digna sunt, ita admiratio-

nem meretur, 3. cerebri senilis constitutio. Quis crederet, cerebrum, quod in infantia adeo humidum et pulposum est, ut vix cohaereat, ad tantam duritiam, et siccitatem peruenire posse, ut pro lubitu in partes distinctas secari possit, cultro inde non made-
facto, uti in longaeuo 130 annorum legimus. In tantam siccitatem non induruerat cerebrum grandaeui, de quo ego mentionem feci: intererat autem inter haec subiecta spatium 50 annorum. Mirandum insuper, cerebrum, viscerum omnium nobilissimum, et ratione structurae artificiosissimum, in talem statum potuisse reduci, absque officii labe, cum de illa nulla facta est mentio, quemadmodum de proxime, post hunc, allegato longaeuo 109 annorum illa memoratur, quod nempe per aliquot annos pueriliter fatuus vixerit, exceptis ultimis vitae diebus: inuenimus autem simul rationem adnotatam, nempe, quod cerebrum fuerit iusto mollius, et praeterea ventriculos eius sero repletos: hocque sine dubio ex malo vitae regimine. Quod autem ultimis vitae diebus fatuitas cessauerit, exinde factum esse iudico, quod aestus auctior febrilis inflammatorius humiditatem in quibusdam cerebri partibus, quae imaginationi ordinatae inserviunt, temperauerit; non aliter, quam multi aegrotorum delirantium, ultimis vitae diebus, ad imaginationis rectum ordinem loquuntur. Est itaque siccum durumque cerebrum senile bonae mentis domicilium, ex quo etiam facile emigrat, ubi concussione fores ruditer pulsantur, uti supra legimus de illis, qui ex lapsu perpesso subito obierunt: fibrae enim non amplius molles, sed duriusculae, et inflexiles, in se inuicem, et in cranii parietes, licet meningibus tectae, collis-

F

sae,

fae, friabilitatem fere inde patiuntur, organum totum destruentem.

§. XLV.

Magna est inter Anatomicos de *substantia cerebri* disputatio: *vasculosam* esse vtramque, medullarem et corticalem plurimi credunt: sed si daretur sagaci alicui Anatomico liberior et otiosior indagatio in cerebrum talis longaeui, certe decisionis non foret magna opera. Quanta est illorum desudatio in faciendis cera cerebris, ut mollem eorum texturam audaciter, et absque laesioneprehendere possint! Natura hominis longaeui, multorum annorum labore hoc praestitit in homine viuo, illaeso nobilissimo rationis officio. Effectus hic est intimae penetrationis portio subtilissimae oleoso-salinae sanguinis in cerebri fibrillas constitutivas. Indurantur sic canaliculi subtilissimi, et coarctantur, ita tamen, ut transeat vapor subtilissimus, pro sustinendo officio sensuum, tam internorum, quam externorum. Indurantur eodem modo glandulae corporis reliquae, et coarctantur ita canaliculi colatorii, ut sanguinis portio depuranda, vel secernenda non adeo copiose et sufficienter illos intrare possit, quae impeditio non solum defectus nutritionis, sed et morborum senilium primaria est causa. De cerebris petraefactis, repertis apud Auctores, fit mentio: sane, constitutio indurata cerebri longaeuorum applaudit istis relationibus, et grandaeuorum, si non longaeuorum fuisse ~~ce~~ *cera* innuit, quae cum tempore plane petraefacta fuere. Equidem dum reuoluo dubius (quantum possibile enim vera proferre decet.) Naturae Mystrarum Ephemerides, in D. I. A. I. de bouino cerebro solum sermo est; bouem autem longaeuum fuisse

fuisse quis asserere poterit. Interim in longaeui humani cerebro contingere posse petraefactionem, ex tali dispositione, creditu facile est. In glandula pineali saepe materiam calcaream inuentam fuisse notum est; eadem talis materia subtilior systemati cerebri se insinuare potest. Conf. D.I. A.I. Obs. 27. Ephem. Nat. Cur. nec non earundem Vol. III. Obs. III.

§. XLVI.

Quartum momentum, in longaeuis reperibile, est *pulmonum incolumis status*, a statu naturali minimum recedens, licet in memorata sectione octogenarii, casu interemti, appareat, arteriam asperam et bronchia in grandaeuis iam ossificari: vigebit hoc non obstante commodus transitus sanguinis per pulmones, (modo non sint lacerati, vel muci decubitu oppressi) qui ad longaeuitatem maxime est necessarius: respirationis enim negotium, quanta sit necessitas, tam ad circulum sanguinis bene promouendum, quam ad ipsius sanguinis ex aëre nutritionem, quis aescit? Quae autem in longaeuis obseruatur leuis per filamenta pulmonum ad pleuram adhaesio, nullius est momenti, quia liberam respirationem non impedit: vbi vero multa superficies pulmonum pleurae firmiter adhaeret, ibi sub tali adhaesione multum morborum subest, vti res docet.

§. XLVII.

Quintum formae internae primarium phaenomenon est *membranae lienis cartilaginofitas*. Qui absentiae lienis possibilitatem citra sanitatis iacturam probant, dum animalibus lienem excindunt, eaque postea adhuc viuere vident, certe de longaeuitate non cogitarunt: nec de illaesa sanitate, post exc-

ctum lienem, a canibus, qui de illa documentum esse debuerunt, data est relatio. Indignum fane artificiosissima aeterna sapientia patratum opus, dum viscus in oeconomia animali superfluum putatum refecatur, et quod illa perfectum fecit corpus, refectione reformatur. Manu utraque, crure utroque, testibus amputatis hominem vivere posse, quis non vidit? sed quam imperfectissime, nec ad senectutem longaeuam. Symbolum itaque suum fonticum confert lien, tam ad sanitatem perfectam, quam ad vitam longam. Viscus est sanguine abundantissimum. Membranam eius cartilaginosa - osseam posse fieri absque sanitatis detrimento, in senibus, vidimus, et nihilominus officio vacare suo auxiliari, vel depuratorio, vel conseruatorio sanguinis, qui ex aetate imminuitur.

§. XLVIII.

Sextum notabile momentum formae internae senilis est *offium aridura et frangibilitas*, interdum tamen redeuns *vegetatio*. Aridura offium, et cum illa extenuatio molis illorum, in omnibus reperitur senibus, eaque eo maior, quo prouectior senectus; nam, cum partes flexiles succulentae, muscoli, tendines, cartilagines nutrimento deficiant, et extenuentur, quidni durae corporis partes, ossa, quibus nutriendis crassior pars sanguinis destinata erat, et cui nunc minus peruia sunt colatoria? Edocent praeterea illorum frangibilitatem casus senum, quibus ossa facilius franguntur, quam iunioribus: facilius autem simul fracturae illorum callo reparantur (exceptis communiter grandaeuis et longaeuis) quam iuniorum; nam, licet in his vegetior sit natura, et abundantior lymphæ pro condendo callo, tamen materiae

teriae actiuitas ad putredinem maior, quae est in iunioribus, febribus, inflammationibus, aliisque grauius insultibus admodum fauens, consolidationem retardat. Interim, vt in malis contingentibus gradus dantur, minus periculosi censendi sunt casus senum, qui artuum fracturas inducunt, quam qui saluis ossibus, capitis grauem percussione coniunctam habuere, de cuius funesto effectu supra diximus.

§. XLIX.

Quod attinet *nouam in senio ossium vegetationem*, illam plane singularem nobis monstrauit sectio tertia longaeui centenarii, quod nempe in lateribus vertebrarum dorsi noua, et pulcherrima ossis accretio inuenta fuerit, qualem forsan in pluribus longaeuis inueniri daretur, si ad haec loca animus et scalpellum dirigeretur. Quemadmodum subtractionem alimenti, ligamentis vertebrarum debiti, illarum inclinatio introrsum, versus abdomen sequitur, et aliquando tanta, vt impossibile aliquibus sit faciem in altum vergere; eadem inclinatio non solum cartilagines vertebrarum, altera alteram terere propius, et sic affrictione, vti in eodem casu notatum, coalescere facit; sed et eadem affrictione fit, vt in qua parte cartilaginis ossescentis particula vegetatiua abundat, eadem facili vegetatione luxuriet, et nouum os producat, vix aliter, quam caro luxurians in vulneribus. Notatam illam vertebrarum pinnae dorsi inclinationem non rigiditati vertebrarum, sed potius flacciditati ligamentorum senilium censendam esse discimus ex obseruatione, quam *Innal. phys. med. Vratisl. A. 1726. mense Febr.* nobis de hortulano quodam tradunt, qui cum in vita

summopere esset incuruatus, mortuus rectilineus factus est. Conf. Cap. III. §.

§. L.

Vti de tali noua offescentia paucae prostant historiae, de *regeneratione dentium in senio* eo plures reperiuntur. Ossium praemonita luxuriatio interim non adeo stupenda est, quoniam solus impulsus materiae vegetatiuae per calorem ad illam sufficit; dentium vero in senibus regeneratio maiorem poscit admirationem, quia staminum latentium et oblitteratorum vegetationem producit. Docent autem hoc historiae medicae permultae, inter quas memorabilissima est illa VALVASSORIS, in descriptione Carniolae suae: memorat nempe, inter incolas eius regionis, Vsgoki dictos, quos communiter longaeuos fieri recenset, Turcam quendam 190 annos impleuisse, et ipsi, paulo ante obitum, dentes renatos fuisse. Credibile interim est, illos imperfectos renasci, et, vti addunt Historici, mox rursus cadere. Interim MENZELIVS, in Ephemeridibus N. C. narrat Berolini fuisse Germanum, Cliuis natum 120 annorum, cui per regenerationem niuei dentes contigerant, non meminit, per quot, nec paucos, annos durantes. Idemque contigisse Anglo cuidam eiusdem aetatis. Vide Ephem. D. II. A. III. Obs. 15.

§. LI.

Septimum memorabile, in longaeuis obseruatum, fuit *Hepar saluum*, quod ab aliquibus disertis verbis refertur, ab aliis autem sub relatione, quod omnia abdominis viscera fuerint salua, implicite declaratur. Quantum sit hepatis officium tam ad sanguinem a biliosis particulis depurandum, quam ad superfluum per venas, ad venam cauam reducendum, omnibus notum.

notum est. Non potuit itaque non, concurrentibus reliquis oeconomiae corporis commodis, ab hepate, officio suo constanter respondente, symbolum fonticum ad longaeuitatem prouenire.

§. LII.

Examinauimus ita momenta et phoenomena, in senibus grandaeuis et longaeuis reperibilia, quantum a statu naturali recesserint, simul tamen vitam longam, licet minus commodam, et a praegressa aetate multo dissimilem, permiserint.

§. LIII.

Quemadmodum autem partium solidarum mutatam formam internam perlustrauius, ita nunc opus est, de mutatione, quae massae humorum senili contingit, aliquid monere, cum illam a massa humorum, quae in iunioribus est, multum differre necesse sit, quia humores corporis mutati primario mutationem partium solidarum inducunt. Qui venaesectionibus educitur *sanguis*, florido colore sat abundat, et similis est illi adolescentum; crassi autem magnopere dissimilis est, quia, qui est floridus color in adolescentum sanguine, ab abundantia optimae lymphae rarefactae et spumescantis oritur; cum ille qui est in senili sanguine, a feri copia, lympham vappidam paucamque multum superante, oriatur; hinc est, quod, cum grandaeui sibi scalpello, forte, cutem lacerant, sanguinem ferofum et pallidum e vulnusculeo exstillare videas. Interim, hoc non obstante, sanguis senum simul vnguinosus magis est, quam iuniorum, teste sudore senili, maxime ex pinguedinis et bilis, nunc minus, quam antea, fiente ex illo secretione. Sale etiam volatili porro sanguinem senilem abundare, non solum a priori, ex crassi

Spissiore sanguinis iudicare licet, sed et ex experimentis, chymica arte cum sanguine arthriticorum institutis, aperte patet; nam licet non omnes senes fiant arthritici, et calculosi, tamen sanguinis crasin in plerisque senibus conuenire, quis negabit? Praeterea elasticus non adeo est sanguis senilis, quam iuuenilis, quippe crasis eius, longo attritu sui ipsius, fracta vappescit, eoquo ipso aetheri, per respirationem hausto, vix sui insinuationem permittit, ex quo etiam est, quod solidarum partium, et fibrarum elasticitatem sustinere non valeat. Interim non negandum, sanguinem senum bene valentium aequè feliciter consolidationi vulnerum velificare, idque mitiore cum suppuratione, quam in iunioribus.

§. LIV.

Addendum adhuc momentum quoddam corporis senilis, inprimis macrioris, seu habitus stricti, proprietatem singularem, minus attentam, praebens, nempe *Leuitas*. Certe illa tanto magis est consideranda, quod neglecta eius consideratio pessimorum praedudiciorum fuit causa et ansa. Exitiosissima illa inprimis fuit vetulis, in quas, prae maribus (causa huius praefereantiae incognita) veneficii suspicio ceciderat. Notum est ex historiis, impositas fuisse tales aquae, et cum obseruaretur, illas mox fundum non petiisse, sed super aquas notas, sagas illas, et veneficii reas, iudicatas fuisse, quasi id ope diaboli praestiterint, ideoque igni traditas, quia pro iudicum opinione aqua interimi non potuerint: quasi diabolo tantae non fuerint vires in coërcendis flammis, quam in suffulciendis vndis. Euiluit, per Dei gratiam, in Europa ad minimum, haec caecitas; interim casum recensebo lepidum, hanc rem dilucidantem,

dantem, natatum nempe corporis senilis, viri, cui diabolus instinctum dederat, se per vndas necandi, nec pro assequendo fine adstiterat: ducebatur aliquando fur senex per pontem, incumbentem fluuiio sat largo, et mediocriter rapido; cum in medio pontis esset, ex metu poenae se influuium praecipitat, margines pontis enim sepimento non erant muniti; vix dimidium corporis in fluuium penetrauerat, cum super vndas caput hominis rursus appareret; rapit tunc, et prouehit illum fluuius sua superficie; hoc cum nautae naui Hollandicae, in naui sua, non procul distante, viderent, et hominem contra suam voluntatem Tritonem agere putarent, subito in cymbam descendunt, et remigiorum multiplicatis ictibus, ad illum saluandum properant; quod cum nequam videret, caput vndis submergit, et fundum petere, frustra tamen, studet; mox enim nautae appropinquant, et arreptum in cymbam trahunt, stupentes, quod loco gratiarum, vituperia a saluato darentur. Alius, hic aliquando, contigit fere similis casus, de difficili submersione corporis, ex morbo leuioris facti: miles ex morbo conualescens, vitae generis pertaesus, dicto adstantibus commilitonibus vale, in eundem se proiicit fluuium, vix totus submersus redit ad auras, et cum commilitones ipsi funem proiicerent arripiendum, respuit auxilium, potius vehendo super vndas ad spatium sat distans, aquas haurit, et deglutit, hocque modo pondus suum augendo, submergitur.

§. LV.

Causae huius leuitatis corporis senilis facile patent: ossa arida, quorum structura porosa et cauer-nosa, nunc tota simul exsucca, et aere vaporoso so-

lum repleta est, pulmonesque spongiosi, mole minoris, eoque ipso cauitatem thoracis magis vacuum reddentes, huius phoenomeni primariae sunt causae: taceo, aortae capacitatem maiorem, a sanguine, neque illo in senibus copioso, per momenta vacuum, et ventriculi et intestinorum in senibus extenuatorum, et flatibus repletorum, distensionem. Mentionem obiter, in praefatione, feci opinionis Aegyptiorum, quod primus homo ex ligno factus fuerit: certe, si quid huius erroris origo esse potuit, ex hac senum super undas natatione, condita est. An autem Lappones et Dani antiqui ideo se in aquas praecipitauerint, vt diu supernatantes, iniurias aquarum et aëris perferant, non ausim adstruere, cum vitae finem, ob eius incommoda non amplius ferenda, per submersionem petere animus fuit.

§. LVI.

Haec de phoenomenis quoad formam externam, et internam senum sufficiant. Considerabimus nunc paulo amplius *mutationes actionum*, tam *vitalium*, quam *sensualium* in senibus, et quidem quatenus solummodo differunt ab aetate praegressa, ex labentibus annis, non quatenus ita deprauatae sunt, vt morbi titulum mereantur, de qua deprauatione postea speciali capite agemus.

§. LVII.

Prodeat itaque *respiratio senum* in scenam. Organon respirationis sunt pulmones, quorum actionem, aërem nempe inspirare, et expirare, musculi thoracis facilitant. Hanc respirationem in senibus citatiorem sub motu corporis esse obseruamus, idque non solum ex bronchiorum nata rigiditate, et minore flexibilitate, sed etiam ex musculorum thoracis

racis per senectutem imminutis viribus. Cum enim ex sanguine vappido flaccidiores facti sunt, tendines illorum, ob defectum nutrimenti, ex sanguine minus elastico nati, rigidiores facti, officium non implent: ipsae costae actioni musculorum renituntur, nec non sterni cartilagines, quae duriores, et *communiter* magis inflexiles factae, pristinam thoracis dilationem impediunt.

§. LVIII.

Qui peragitur sub respirationis actu *motus cordis*, arteriarum pulsu se manifestans, quantum ille differt a pulsu iuuenum, ne dicam infantum! quae enim ante adfuit ictuum cum blanda mollitie, et celeritas, et frequens repetitio, in talem transiit mutationem, quod celeritas ictus nunc fiat cum vi maiore, tardius tamen, i. e. cum mora; frequentia vero nunc rarior sit, i. e. pulsus pulsum non adeo presse sequatur. Causalitas huius mutationis ex data constitutione cordis et arteriarum senum facile eruitur: quod enim de musculorum omnium senilium ad actiones acquisita ineptitudine valet, id etiam de corde, musculorum rege; nam nec huius fibrae a flacciditate immunes manserunt. Taceo impedimentum ex arteriae magnae rigiditate. Dictam cordis flacciditatem non solum autopsia facile monstrat, sed et ex eius indulgentia ad memoratas enormes dilatationes iudicari potest; arteriae magnae autem rigiditatem allegata eius ossificatio docuit. Sub his circumstantiis flaccidi cordis muscoli longiore mora ad systolen uti necesse habent, unde ictus tarditas; ossificata autem aorta ictu duro proiiciet sanguinem per conum suum, unde pulsus durities; absentia vero pristinæ frequentiae pulsum inde est, quod,

quod flaccidiores cordis muscoli ad diastolen agendam se tardius accingant, qua mora pulsus minus frequenter repeti possunt. Ne dicam de pulsu cordis intermittente, senibus familiari, ex remora cordis praeternaturali, circa diastolen haerente, per se tamen grandaeuitatem non recusante.

§. LIX.

Subiungimus actibus vitalibus, nunc alios oeconomiae animalis, per quos ipsi actus vitales reliquique sustinentur, nempe *appetitum* ad cibum et potum, et quae ex victu, secundum naturam, sequitur, *nutritionem*, et tandem, quae haec omnia necessario insequi debent, *excretiones* reliquiarum inutilium.

§. LX.

Adpetitum ad cibos in senibus multis languescere observamus, exceptis illis, quibus longaeuitatis fundamenta non parca in ipso ventriculo posuit natura. Certe ventriculi incolumitas, i. e. liquoris gastrici per tunicas ventriculi robustas perennis secretio, punctum absoluit primarium, non solum ad bonam digestionem ciborum, sed et ad inde capiendam nutritionem, et simul ad illam sustentandam, quo modice in senio recedat, nec simul et semel macies et atrophia senem corripiat. Hinc videas saepe grandaeuos, qui in antecedente aetate liquore gastrico bonae conditionis gaudi sunt, etiam in hac aetate illo gaudere, et inde ad edacitatem pronos esse; non semper tamen absque insequente incommodo; non respondet enim amplius pristina fibrarum ventriculi fortitudo a cori liquoris ventriculi perduranti. Per ventriculi bona officia reliquis visceribus et membris
omni-

omnibus, ad functiones suas recte praestandas vires distribuuntur, quas, si sub ventriculi bona constitutione non peragunt, sed morbida fiunt, ex propria et domestica, in fibrarum teneritate, vel alio defectu quaerenda labe, aegrotant. Quando autem ventriculus cum intestinis aetate debilitatur, sanguine nempe successiue fatifcente, et tunicis ventriculi flaccidis redditus, ut ex his liquoris gastrici secretio impediatur, tunc primo intestina, et mox illis annexa abdominis viscera aegrotare incipiunt, et machinae reliqua fundamenta corruunt, licet, ventriculo saluo, longaeuitatem promiserint; id quod in utroque longaeuo, illo nempe annorum 130 et altero 109 annorum vidimus; cum enim reliqua viscera omnia salua constarent, fibris licet per aetatem existentibus flaccidioribus, ventriculus alterius per flacciditatem, vel liquoris gastrici inertiam defecerat, et in altero duodenum reliquis intestinis grauem labem contraxerat. Minus communiter deficit adpetitus ad potum in senibus, quam ille ad cibos, cuius eximium exemplum vidi in longaeua quadam 95 annorum, quae cum careret omni appetitu ad cibos, praeter illo ad panem, potu viginti librarum cereuisiae tenuis, per diem, se per ultimos vitae annos sustentauit, sanguinis nempe defectum resarciendo, et eius circulum continuando.

§. LXI.

Senum supra descripta forma externa *nutritionem* in illis deficere docuit. Male nutriuntur et marcescunt senes, vel ex ventriculi laeso officio, vel ex sanguinis nimia salina vappescencia, et inde nata viscerum abdominis, et glandularum constitutione difficulter peruia, vel ex habitu corporis iam ante senium

nium ad maciem vergente. Quomodo ventriculi laesum, vel imperfecte praestitum officium nutritionem impedire possit, iam vidimus: quomodo autem sanguinis salina vappescencia maciem admittat, facile adparet; cum notum sit, ad bonam nutritionem chylum dulcem et lympham roscidam requiri. Deficiunt autem communiter hae qualitates chyli et lymphae in senio, quando ex sanguine per aetatem et attritum fatifcente, liquor gastricus adeo perfecte secerni et elaborari nequit, hinc ipsa, quae inest sanguini, naturaliter, crasis salina, aequilibrium superat, et dominans fit, et omne pingue dulceque nutritibile corrodit, et ad loca excretoria secum rapit, quidni inde fibrarum marcescentia? imo dum senes ad ventriculi segnitiam leuandam saepissime cibos salitos appetunt, et sic, ubi ipsa sanguinis crasis eximie salina est, malum malo augent, non potest non sub hac sanguinis crasi crudiore, in ipsis glandulis mesenterii, per quas colatur lymphæ, nutritioni impedimentum formari: excipias autem hic illos, qui a iuventute iam tali sanguinis crasi donati sunt, quae diaetam talem falsam sibi naturalem fecit, ut illa, ad minimum in grandaeuitatis plurimos annos feliciter usi sint, nec eius mutationem bene tulerint. Vbi autem ipse habitus corporis ad maciem per se iam ante inclinatur, quid mirum, si haec omnia ad marcorem corporis facile colludant.

§. LXII.

Interim, quemadmodum macies fere proprium est senum, ita tamen dantur interdum senes, in quibus nutritio, ad minimum in primo senii stadio, augetur, (nam in grandaeuis et longaeuis semper illam in superficie corporis minui observamus) id quod maxime

maxime crassi sanguinis, a bonitate sua non recedente, debent: largitur, enim bonus sanguis adhuc bonum liquorem gastricum ad ventriculi organa colatoria, et recipit inde post bonam digestionem ciborum bonam lympham, ex qua humores debitos, et pinguedinem, circulationis ope, partibus destinatis tradit: augetur autem simul ideo in illis nutritio, quia fibrae peripheriae corporis, nec non vasorum extremitates, in aliquibus, cum annis minus tensae redduntur, unde quasi collapsus illarum, et maior capacitas, qua mediante sanguinis particulae pingues magis in superficie morantur, et adhaerescunt. Allegandus hic est senex *Ephem. N. Cur. Dec. II. A. V. App. p. 66.* qui infantem mammis suis saepe ad-mouendo, glandulas suas mammarias lactiferas fecit, *ευστατος* autem fuisse dicitur, i. e. bene nutritus: id quod magis rem praeternaturalem esse censeo, quam lactationem infantis recens nati, a vetula octogenaria, ultra dimidium annum, cum infantis bono nutrimento, factam, cuius mentionem faciunt *Acta Liter. Suec. 1733.* Redundat ex eadem causa etiam pinguedo ad viscera interna, ibique diutius conseruatur, ut in aliquibus ad seram longaeuitatem perstet, quemadmodum sectio longaeui 130 annorum id nos docuit, cuius cor pinguedine fuit oblitum, et cuius mesenterium pinguedine fuit refertum. Conf. §. XVI.

§. LXII. *

Bene notandum autem hic simul, uti haec nutritio ad fouendum habitum corporis facit, illam tamen ad robur corporis augendum, vel sustentandum, parum vel nihil facere: quae enim carere incipit in sanguine senescente elasticitas, successive
magis

magis deficit, hinc praeualet imminutio secretionis perennis liquoris spirituosius neruei, qui robori systematis neruosi conseruando debetur; quo deficiente influxus elasticitatis in musculorum partes tendinosas imminuitur, et senes taliter nutriti nihilominus ad quasuis actiones virium defectum sentiunt. Cum iam iam grandaeuis et longaeuis talem nutritionem denegauerimus, non possumus non rarum exemplum in contrarium allegare: referunt nempe *Anal. med. phys. Vratisl. 1725.* mense Sept. de femina quadam 105 annorum, quae non solum menstruationem ad annum 62dum passa fuerit, sed et varia obsonia, frigida tamen, comederit, et simul bene nutrita fuerit, multumque sudauerit.

§. LXIII.

Supereft, vt consideremus *excretiones* reliquiarum inutilium in senibus. Excernuntur crassae maxime per aluum, fluidae tenues per vesicam vrinariam, et tenuiores vaporosae per cutem: de ceteris minoribus excretionibus, per nares, fauces, aures etc. in senio mutatis, breuitatis causa nulla fiet amplior mentio. Per *aluinam excretionem* eliminantur faeces e corpore, quae ab ingestis cibis post chyli separationem remanent, et vna cum reliquis e massa sanguinea, ad canalem intestinorum, secretis recrementis, deiiciuntur. Haec excretio in vegetis senibus et grandaeuis, habitus adhuc succulenti et nutriti, saepe saepius solet esse liberior, ob sanguinis abundantiam, ex ventriculi bona conditione sustentatam, ex qua recrementa mucosa simul secerni possunt. Fauet etiam liberiori tali aluo intestinorum senilis flacciditas, nec non bilis superstes bona conditio, quae
inte-

intestinorum motum peristalticum languescere non finit.

§. LXIV.

Aliter autem se habet excretio aluina in illis, qui studio longaeuitatis prope sunt, et in ipsis longaeuis: hi ob humorum corporis factam inopiam ex inertia et penuria liquoris gastrici natam, non solum parcius cibos in ventriculum ingerunt, vnde recrementa aluina generari possent, sed et sanguis illorum minus mucii recrementitii ad intestina delegat; bilis vappidior et viscidior facta, intestina magis flaccida ad motum peristalticum agere minus valet, hinc excretio alui imminuitur, huiusque molestia segnitie succedit; imo ad multos dies obstipatio, uti in longaeuo 130 annorum vidimus: accedit flatulentia, et retentio recrementorum, quorum mora ardorem et siccitatem, tam in intestinis, quam in ventriculo et faucibus parit, ut solenne sit senibus has molestias frigidis potu et cibis temperare. Sic nota mihi fuit femina 85 annorum, quae cum sub alui segnitie, a potu vel tepido, vel calido flatus augeri sentiret, cum sitiebat, (sitiesbat autem ex alui obstipatione frequenter) vnicum tantum haustum cereuisiae frigidissimae, quavis vice, e cella sibi adportari faciebat, et illum statim bibebat. Idem recensent Ephem. Nat. Cur. de vetula nonagenaria, quae frigidissimam potavit, D. II. A. VI. Obs. 145. Quam allegavi supra longaeuam, bene nutritam, frigida obsonia pro cibo sumsisse legimus.

§. LXV.

Excretio renalis per vesicam vrinariam reliquiarum fluidarum massae sanguineae communiter multo magis a statu pristino in senibus recedit, quam illa aluina: variat enim haec pro bilis statu et con-

curfu: quando enim illa vappescit, et chymum in transitu non alte satis penetrat, non solum sanguis inde euadit iniustae craseos, sed etiam secernitur postea ex sanguine per renes copiosum serum limp- dum, vnde vrina plus iusto limpida euadit, non sine metu retentae cruditatis in visceribus. Quando autem ex bilis nimio concursu, eius copia sanguini miscetur, vrina crassior et rubens secernitur: licet non negandum, talem vrinam in quibusdam grand- aeuis, ex sola per aetatem inspissata crasi bona san- guinis saepius reddi. Vti vero excretio aluina ex allegatis causis in senio fit rarior, ita excretio vrinae eo frequentior illis existit: omnes enim fere, repeti- tis per diem vicibus, ob vesicae in senio corrugatio- nem, et minorem capacitatem, frequentiores excre- tiones vrgentem, vrinam reddere coguntur, quae si- mul ex deficiente vesicae robore minus presse effluit: ne dicam, quod excretionem vrinae interdum diffi- cilem reddat causa fontica membri virilis, e.g. Phy- mosis, ex cartilaginositate praeputii, de quo casum praebent Annales Vratisl. 1726. mense Febr.

§. LXVI.

Excretio cutanea, quae *sudoris* nomine venit, non minoris est in senio momenti. Excernitur per cu- tem serum falso-vnguinosum, tenuius, vaporosum, a- bile etiam participans; quae excretio, vti in confi- stente aetate larga est, ita parcior fit sub aetate se- nili, et quo magis aetas in feros vehitur annos: sub grandaeuitate enim prouecta, et longaeuitate, sudor vel parcissimus, vel nullus, communiter, in obiecta corporis peripheria adest, exceptis rarissimis exem- plis, quorum vnum supra adduximus, in longaeua 105 annorum. Aliter autem se res habet, cum il-

lis partibus, quae nudae tenentur, facie et manibus, quarum vtraque, tam ob quotidianam squalidi sudoris, per aquam, cum vel sine sapone, deterfionem, et hinc pororum patulum, et adperpetuam, non impeditam, sudoris excretionem, paratum statum, quam speciatim in facie ob vasorum in illa magnam abundantiam, ad sudorem procliuior est: nam in his partibus sudoris excretionem, maxime nocturno tempore, maiorem factam esse obseruamus, cum euigilamus. In obiecta corporis superficie, cum raro sudor extergatur, spissescit, et ex parte poros ad copiosiore excretionem obstruit.

§. LXVII.

Praeter has superficies corporis non obiectas, crinitam capitis superficiem allegandam duco, ceu magnum in senibus sudoris excretorium, inprimis in illis, qui boni adhuc sunt habitus corporis. De femina illa 95 annorum, quam ob potus assumti copiam supra allegaui, hic adhuc memorandum, quod huius loci est, quod nempe quotidie, ob sudoris capitis copiam, capillos pectere necesse habuerit, ad euaporandum morantem sudorem, nisi visus aciem illo die imminutam habere voluerit; debilem enim visum sentiebat, cum capitis pectinationem negligeret. Notandum etiam, quod omnis sudor senilis, ante inualefcentem fibrarum ariditatem, pinguior sit, quam ille consistentis aetatis, uti illud maior opera deterfionis cum sapone indicat; quae arcto pectine ex capillis pectinatur vnguinositas idem demonstrat. Id ipsum in reliquo corpore etiam apparet, in hominibus, ut vocantur, biliosis, i. e. sanguine pinguiore praeditis: apparet hoc praeterea, in reliquis, alius habitus seniculis, si indulsis utantur lancis,

laneis; ex linteo laneo, Anglis FLANELL. dicto, paratis; haec materia enim non solum fouet arcte cutem, sed et eius fibras blande fricat, eo ipso autem sanguinem allicit, ad sudoris se- et excretionem, adeo, vt vix praeterlapso triduo, sudor pinguis cutem circum ambiat, qui si non abstergitur; sequentibus diebus pruritu insequente, cuius sit originis, demonstrat. Quod experimentum adminiculum praebet senibus, quomodo cutis ariditatem praeseruare, et consequenter nutritionis in habitu conseruationem retinere possint. Multum enim facit ad hanc et senum sanitatem cutis perspirabilitas, integram circulationem sanguinis in peripheria indicans, et sanguinem ab inutili sero vappido purificans.

§. LXVIII.

Addamus his considerationibus duas contemplationes alias, vnam circa *somnum senilem*, et alteram circa *vires generandi* in senio, inprimis quia de his rebus supra mentionem fecimus.

§. LXIX.

Quo luculentius differentia *somni senilis* a iuuenili appareat, somni naturam prius considerare expedit. Consistit autem somnus non solum in remissione sensuum, sed et omnium viscerum, vt sub illa nutriantur et reficiantur nouo pabulo, per vigili-
 as et labores consumto: augetur sub hac remissione massae sanguineae motus intestinalis, vt remissis placide a tono fibris omnibus resectio et nutritio eo melius peragatur. Sensuum resectio in somno maxime cerebri labor est, vtpote elaboratorii humoris, vel potius vaporis spirituosissimi, maxime elastici, et ad sensoriorum instrumentorum, et totius corporis fibras nerueas, perpetua nutrione conseruandas neces-
 sarii.

farii. Vti enim cordis motus in somno etiam remissior est, et quoad frequentiam fere idem, qui in senibus vigilantibus, ita tamen ictus celeritas minor, impetuositas minor in somno obseruatur, sub qua moderatione facilior penetratio massae sanguineae, vti ad peripheriam, ita ad viscera, et cerebri intimos recessus: et quemadmodum meninges, sub somno, etiam in remissione toni existere debent, ita longior in cerebro sanguinis mora efficit, vt vapor ille spirituosus medullarem substantiam cerebri, et neruorum sufficienter impleat, pro exequendis, sub vigiliis crastinis, cum vigore, officiis. Hoc vt perfecte fiat, sanguinis crasis bene debet esse constituta, i. e. elastica, quae vti infantibus valde talis est, et in iunioribus, pro vsum, sufficienter talis, in senibus nunc eximie deficit. Hinc est, quod senum somnus brevis sit, et levis et insomniorum ferax; quae enim in sanguine supersunt particulae elasticae, facile in cerebro consumuntur, pro coquendo illo vapore spirituofo roscido, ad vsum neruorum per totum corpus, quibus utiliter consumtis, remissio illa toni corporis continuari nequit, hinc somni breuitas. Euigilant autem senes horis matutinis, cum iuniores adhuc alto somno sepulti iacent; abest in senibus post euigilationem omnis somnolentia, cum iunioribus post euigilationem labor restat omnem somnolentiam excutiendi: apparet sic protractionem somni iuuenilis ex abundantia materiae elasticae in sanguine illorum oriri, senilis, somni leuitatem autem, qua vel sponte, vel ad qualemcunque sonum euigilant, ex neruorum parca remissione oriri; facile enim, quod a tono parce remisit, ad tonum redit, quando non adest, quod remissionem toni fotu

blando sustentat; cum e contrario in iuuenibus toni remissio maior sit, quam saepe subfultus spasmodicus totius corporis praecedat, quia in illis adest, quod plus et intimius nervos nutriet, ex quo illorum somni profunditas. Excipiendi autem hic sunt senes, qui somno diuturno reficiuntur, et quibus inde spes longaeuitatis adfulget. Viuit talis quidam floridi, fere laxi, medii, habitus, grandaeuus, annorum 81, ante quemuis pastum uncios duos spiritus vini sumens, qui octo horarum placido somno fruitur, sed non nisi cum bene coenatus lectum petit; non bene repleto ventriculo enim, insomnia patitur dapifera, esuriente quasi mente. Conf. Cap. II. §. XXVII. in fine.

§. LXX.

Quod tandem senibus sub somno pro usu crastino corporis elaboratum est spirituosum, parcum simul est, et paucum; vespera enim vix accedente lassitudo et somnolentia illos occupat, quia consumtum est virium pabulum, sub nocte praegressa collectum. Deficit autem interdum in senibus plane somnus, quae res de magna penuria materiae elasticae ad cerebri usum testatur, nisi forsan alia incommoda in causa sunt, e. g. intestinorum flatulentia, illorum motum tumultuarium excitans, et plexuum nervosorum quietem et remissionem non permittens, ex quo impedimento et reliquum systema nervosum per consensum turbatur; quin saepe flatulentia, premendo diaphragma, ipsius cordis motum et respirationis organa a necessaria remissione auocat. Ut taceam plura alia incommoda, quae senibus somnum saepe impediunt, vel turbant, e. g. tussis, mictio crebra, de quibus infra, sub morbis.

§. LXXI.

Quod attinet *generandi vires* in senio, magna etiam circa illas existit mutatio. Ante senectutem mari adest potentia prolem gignendi, haec vero, praesente senio mutatur in impotentiam, si non omni seni, tamen multis familiarem: quae enim senibus multis superest, et viget adhuc generandi potentia, illa respectu aetatis praegressae valde diminuta est, et communiter in grandaevis et longaevis tota deficit, licet exempla allegentur, quod in his non solum potentia procreandi sobolem, sed et salacitas viguerit. Mentionem supra fecimus salacitatis in Anglo longaevo, sed adducere placet adhuc duo exempla nationis Danicae. Primum dat Bartholinus in Actis Med. Hassn. Vol. III. IV. de viro centenario, qui in hac aetate testis puellae alicuius in baptismo fuit; hanc puellam, cum annis nubilem, in uxorem duxit, et ex illa tres suscepit liberos, ipse tandem anno aetatis 127 mortuus: secundum dant Ephem. Leop. Carol. Vol. X. p. 406, de viro plebeio, staturae mediocris, temperamenti cholericis, qui anno aetatis 96, virginem vetulam, annum aetatis 93tium agentem, duxerat, et quavis nocte, bis, saepius ter, perfectissime, et vix interiecta mora, cum illa concubuit. Addamus hic tertium multi potentiae grandaeuum 72 annorum, Russum, de quo literae publicae anni 1755, mentionem, mense Martio fecerunt, illum cum duabus in successivo matrimonio, vxoribus, septuaginta genuisse liberos, communiter gemellos, saepe trigeminos aliquando quadrigeminos. Singularissimus autem est casus, et ad morbos potius referendus, quem dant Ephem. Nat. Cur. D. II. A. II. Obs. 121. quo refertur, septuagenarium

rium Satyriasi correptum, iuenculam suam, quotidie quindecim, interdum viginti vicibus compressisse. Causam impotentiae principaliter feminis defectui adscribere vetant, non solum haec adducta testimonia contrarium probantia, sed et TIMMII supra data de viro 95 annorum observatio: vidit enim in longaeuo hoc, vasa spermatica, testes, et vesiculas seminales nullatenus aridas, sed illis subiectis similes, quibus vegeta adhuc est aetas. Comprobat hoc simul senum quorundam septuagenariorum vegetorum relatio, quod sub somno interdum polluantur, cum de reliquo impotentiam agendi confiteantur. Cum praeterea facile credendum sit, non restare omnibus grandaevis iamiam notata naturae beneficia, statuendum sane, impotentiam generandi illis venire ex flacciditate musculorum organi, hanc vero ex inopia sanguinis elastici ad illud viuificandum necessarii.

§. LXXII.

Alleganda praeterea hic sunt pericula, quae subeunt senes, cum generationis officium praestare cupiunt. Terreant sane isti casus, quos Ephem. Nat. Cur. PLATERVS, FORESTVS, WEDELIVS, aliique de obitu senum in amplexibus venereis, et mox ab illis, sine dubio sub accedente syncoptico affectu, recensent. Horrenda sane res, ex voluptatis naturalis complemento mortis amaritudinem haurire et animam reddere. Lentam mortem grandaeuus quidam, ex cohabitatione cum arcta, aliquando reportabat: phymosi enim afficiebatur, quam, cum negligere, et contra frigus hibernum non bene muni-
ret, inflammatio gangraenosa sequebatur, et hanc sphacelus lethifer excipiebat. Quae in vetulis adest
conci-

concupiendi impotentia, illa iam communiter, ante senium adfuit; utilis ipsis ad prolongandam vitam, quia continuata foecunditas vires corporis penitus pessundaret; utilis etiam natis et marito, ut vacare possint educationi natorum ultimorum, et mariti commodis. Casus, qui prostant de foecunditate vetularum, adeo rari sunt, ut inter raro contingentia, et simul malo cum successu, acta, numerari debeant. Fructus immaturos, post nouam menstruationem, feminam quandam peperisse, docent Ephem. Nat. Curios. Cent. IX. X. et paruum monstrum triceps, cum duplicato collo, eadem, in Cent. V. VI. Vetulas autem non carere appetitu venereo, multi docent casus. Nouellae Gallicae Leidenenses, 1755 mense Februar. referebant, vetulam quandam 82 annorum, nec infimae fortis, nupsisse viro 30 annorum. Taceo casus illicitos; sic olim mihi iuuenis retulit, se a grandaeva quadam, variis blanditiis ad concubitum allectum fuisse, et inde gonorrhaeam reportasse; postea etiam audiuisse, hanc vetulam diu hoc malo conspurcatam fuisse, et credidisse, se vnice ex concubitu cum iuvene liberam fore, hoc transplantationis modo. Alia vetula, orphanotrophii ministra, pueros duos pubescentes ad frequentem congressum secum allicuerat, qui glandulis vitia cum glandularum faucium inflammatione inde sibi acquisiuerant. Sane, *topicis Ranchinianis* non opus ipsis fuit: vide Sciagraph. Ranch. Parte I. Ida therapeut. Sect. I.

§. LXXIII.

Progrediamur nunc ad *mutationem sensuum externorum et internorum* in senibus fientem: in tantum tamen vnice, quatenus adhuc satis salui sunt,

nec ab incolumitate pristina valde declinauerunt, quod si enim in tantum mutati sunt, vt morbi titulum mereantur, nondum sunt huius loci.

§. LXXIV.

Inter sensus externos principatum tenet *Visus*. *Visus* organon in senibus singulares subit mutationes, quantas reliqui sensus non subeunt. Versatur autem haec mutatio, vel solum circa locum et distantiam obiecti videndi, vel etiam circa debilitatem ex senio. Prior minoris est momenti, quam quae debilitatem inuoluit, et defectum. Dependet autem mutatio, circa distantiam obiecti versans, ab occupationum constitutiuarum mutatione locali, scilicet vel ab humoris crystallini remotione a pupilla, vel eius appropinquatione versus illam, vel ab ipsius globi per aetatem coarctatione, vel eius relaxationem positionem variam humoris vitrei, imo crystallini virtut subtilissimam, causantibus; vel tandem ex tunicae corneae, pro constitutione indiuiduali, maiore vel minore reddita conuexitate: quae, et plura, visum pro mutatione loci magis vel minus perfectum reddunt, semper tamen in hoc statu saluum seruant, cum e contrario debilitas seu hebetudo visus senilis nullatenus visum diu per se saluum manere sinat, quia acies eius sensibiliter, ex tunicae nerueae, vel ipsius nerui oculi atonia, vel ex corruptione humorum, sensim sensimque magis se manifestante, minuitur.

§. LXXV.

Notissima est obseruatio circa visum senum, quod plurimi illorum visum acutiorum ad obiecta remota possideant, cuius rei primariam causam esse censimus, corneae tunicae maiorem enatam esse conuexitatem.

tatem, per quam anguli incidentiae radiorum magis coarctantur, quo per oculi humores acti, omnes retinam feriant, id quod in praegressa aetate, ob planiorem corneae rotunditatem non factum: res propinquas minores autem senes non adeo distincte et commode vident, quia multitudo radiorum, per convexitatem corneae irruentium, confusionem parit, non nisi per specillorum refractionem tollendam. Interim, quam parit mutationem cornea, illi multum ponderis venit ex humoris crystallini obstetricatione, et appropinquatione ad pupillam. Non enim ipsa tunica convexior fit, nisi ipsius globi allongatione, quae simul humorem vitreum, non potest non, in longiorem, et sic etiam antrorsum comprimere. Causam allongationis huius in fibrarum omnium totius globi relaxatione, et orbitae oculi ex senio coarctatione ponimus. Memorabile autem maxime omnium circa visum senilem est, quod dentur senes, quibus notata visus mutatio, iam ante senium facta sit, sub qua, absque perspecillorum ope res minutas propinquas distincte videre non potuerint, elapsis autem aliquot annis, in ipso senio, tamen pristinum vigorem visus, ad res minutas absque ope perspecillorum videndas, receperint. Conf. Acta N. C. Vol. II. Observat. 47. Rediit enim humoribus et globo pristinus situs, qui non amplius indiget radiorum per perspicillos irruentium actione,

§. LXXVI.

Quod attinet ad debilitatem visus, ex senio, illa debilitati nervi optici speciali adscribenda est, vel originis et systematis nervosi communis debilitati, ex sanguine minus elastico. Durat haec interdum per annos, et vix perspicillis siue concavis, siue con-

nexis iuuatur: leuatur tamen interdum quibusdam remediis, ideo eius ampliorem mentionem sub morbis senum faciemus. Addendum autem huic sermoni de vitio visus senilis hoc mirandum, quod licet multis senibus visus vario modo laedatur, imo plenarie tollatur, multis nihilominus longaevis visus perstet incolumis, vti id multa testantur exempla. Quanta perfectio in hoc nobilissimo et artificiosissimo latuit organo, per tantum temporis spatium durans! Nec hoc solatii genus hic sicco pede praetereundum, quod quibus in iuuentute phantasmata quaedam, sub telarum aranearum complicatarum forma, obuolitarunt, licet in senii annis augeantur, tamen in grandaeuitatem vsque visus aciem non destruant.

§. LXXVII.

Auditus organon in senibus nullam singularem mutationem subit, nisi communiter in peius, *difficultatem nempe audiendi*, vitio tympani aridi primario accidentem, et facile in surditatem transeuntem, de qua ideo in capite sequenti.

§. LXXVIII.

Gustus et olfactus nerui communiter immunes manent in senibus etiam longaevis. Gustus illorum omnium saporum vsum ad longaeuitatem vsque amat: delectantur autem inprimis dulcibus; praeterea etiam salinis, aromaticis, spirituosus, nec non acidis moderatis; amara vero, in hac aetate magis auersantur senes. Verum, vti nihil tam generale, quod non specialem exceptionem patiatur, sic mihi grandaeuae, quae quotidie absinthii comulam, vnam vel alteram, in pane, pro ientaculo sumebat. Circa *olfaetum*, senes odoriferis humidis magis delectantur, ex herbis scilicet, et floribus, vaporibusque

ne aliis fragrantibus humidis, quam quae ex lignis
refinis adustis hauriuntur, utpote quae magis ex-
dos faciunt meatus olfactorios, nares: humidum
item blandum magis conuenit marcescentibus
s partibus, quam siccum.

§. LXXIX.

Si tactus sensum examinare placet, facilis est con-
ectura, illum minus exquisitum esse in senibus,
nam in iunioribus, senesque minore cum dolore
ferre vulnera et cruciatus varios, quam iuniores: quo
magis enim fibrae sunt viuidae et elasticae, et sanguis
egetus fibras laceratas expandens, eo maior dolor;
in autem ex fibris minus viuidis, et minus elasticis
fibris, et sanguine senili vappido, nulla vel mi-
nor potest fieri fibrarum laceratarum expansio, eo
minor senibus erit dolor. Probat hoc experientia,
nam bellica, quam forensis; siquidem senex miles
vulnera, quae animo intrepido exceperit, forti patien-
tia ferre obseruatur; et senex maleficus poenarum
pericula vilipendens, etiam grauitatem illarum vili-
endit. Frigoris sensus quidem inprimis humidus,
et et sicci intensi, non solum molestus, sed et peri-
culosus est; proteritur enim per illud, quicquid ad-
huc superest elastici in corporis peripheria, et sic vi-
es vitae afficit. Notatu autem dignum est, senes
a frigore, quem saepe obseruare licet, fere conuul-
sum, non conuelli, quemadmodum iuniores: cau-
sa in elasticitate peripheriae neruosa corporis im-
minuta aperte latet. Interim extremitates artuum,
digiti nempe manuum pedumque, insensibiliter, in-
cautis, labem a frigore acquirunt, ceu partes magis
exsangues, hinc perniones, sphacelus, paronychia.

§. LXXX.

§. LXXX.

Mutationes, quae fiunt in corpore senili multas varias iam considerauius; sed restant adhuc, quae sunt prae omnibus magis fonticae, nempe, quas patiuntur sensus interni. Omne sane reliquum, quod ab hominibus expetitur bonum et beneficium flebile est, quando sensus interni a vigore suo multum mutantur. Cum enim in horum vigore nobilis illa prae brutis existat differentia, certe hac, per labem insignem sensuum internorum sublata, brutescimus. Sunt autem sensuum internorum, post perceptionem, seu sensationem passam, *Imaginatio*, *Iudicatio*, *Memoria*, seu imaginum formatarum et iudicatarum repetitio. Perceptio omnis sensuum externorum ope perficitur, qui ubi sunt vitiosi, perceptio, imago impressa, iudicium de imagine, et imaginis repetitio erunt vitiosae, et falsae: quae res cum facile ex vitiatis sensibus externis oriri potest, dolenda quidem est; attamen tantae miseriae speculum non praebet, quam si sensibus externis perfectis, sensuum internorum debita ministeria animae deficiant.

§. LXXXI.

Contingunt autem hi defectus in senibus, vel cerebri quodam vitio, vel ex intensione nimia illarum facultatum; nec valde rara sunt exempla senum, ex hoc defectu plusquam brutescentium. Horreo, dum reminiscor exempli, quod praebuit vir apud Nostrates, olim vitae actiuas, iudicii acris, et per totam vitam bene valentis, qui, dum in senio variis aerumnis praemerebatur, grandaeuus factus, non solum insignem memoriae labem incurrebat, ut infantesceret, sed vltimis annis plusquam brutam, i. e. omni iudicio

dicio et memoria vacuam ageret vitam: sensibus
 ternis ipsi saluis, stupore adeo enormi afficieba-
 ur, vt etiam ipsi naturales interni sensus, esuritio
 sitis carerent; non cupiebat cibum nisi oblatum,
 nec potum, nisi propinatum: omnis cupiditatis et
 voluntatis expers: deerat ipsi simul potentiaambu-
 ndi, ideo immotus sedebat, nec moueri desidera-
 at: loquela ipsi rara, eaque mussitabunda: errans
 ore mortis pallor: excrementorum omnium, si
 non insensibilis, tamen non indicata excretio, res do-
 mesticis molestissima. O miseranda hominum con-
 ditio, quando actiones mentis vel furiant, vel ces-
 sant, vita superstita! Perit in tali cerebri senilis la-
 e seria rerum imaginatio, vnde videas, senes facile
 dere, circa res non ridendas: memoria facile illis
 excidunt res nouiter exceptae, nec reminiscuntur
 re, nisi rerum in vita ante acta perceptarum. Mi-
 rum exemplum vidi in foemina sene, aerumnis
 acta, cui perceptio, ab obiecto, e. g. illam visitan-
 e amico quodam, adeo nullam actionem in sensus
 ternos ingerebat, vt quem, eodem momento, gra-
 ulabunda, de aduentu eius, salutabat; post eius di-
 cessum, et eodem momento factum reditum, de no-
 o, cum gaudio, vt diu non visum, salutaret. La-
 orabat simul habituali stranguria, quae feri vrina-
 ii retensio sine dubio, cerebri inundationem, et ta-
 em in sensibus internis effectum produxit. In cau-
 a communiter sunt vel flacciditas cerebri, vel inun-
 latio eius a sero, vel nimia oneratio imaginationis
 t idearum. Quemadmodum enim in statu cerebri
 integro phantasia imagines, motu speciali ineffabili,
 ta impressit, vt aliquando, imo pro lubitu repeti
 possint, per motum reminiscendi, iditem ineffabilem
 et

et secretum, ita ex allegatis causis, nunc ad omnes hos mentis actus impotentia adest. Prostant in Gerontotrophiiis Hollandicis, aliisque, sat tristitia hominum exempla, sexus vtriusque, ex quorum senio hominum flebilem conditionem considerare, et quid intellectum, et animi omnes facultates ad mortem usque seruatas habere, beneficii excellentis sit, perpendere licet: cuius excellens exemplum hic allegare iuuat, quod literae publicae, anni 1755, de venerando Sueco, Episcopo Linciopingenſe, septuaginta et octo annorum grandaeuo narrabant, quod nempe oratione quadam inaugurali, ſynodali, trecentos versus heroicos, latinos, memoriter et eleganter recitauerit. Venerabile ornamentum in grandaeuo venerabili.

§. LXXXII.

Quae post perceptionem primam animae tumultuarie et praecipitanter oriuntur *Iudicii* actiones, *passiones* eius communiter appellantur, cum respectu primario *actiones* nuncupari debeant. Interim respectu incommodi, quod has actiones saepissime sequitur, passionum titulo insigniendae erunt. Raro autem in senibus illas tantas obseruamus, quantas in iunioribus videmus: vti enim sanguis, eiusque motus in iuuentute agilior et velocior est, ita etiam in illa animi motus sunt vehementiores. Largimur etiam interdum vehementiam animi senilis commotionibus, tamen frequentia commotionum praeualet in iuuenibus. Vti enim, e contrario in senibus sanguis adest minus agilis, eiusque motus moderatior, ita etiam animi motus illorum sunt rariores et minus vehementes. Certe ob valetudinem labescentem senibus magis est necessarium animi

mi aequilibrium feruare, ne ex eius commotionibus corpori debilitato maiores superueniant turbae et noxae, quam quae iam adfunt: hinc ex commotionibus animi vehementioribus plus periculi nasci quam iunioribus, cognitum satis est; saepissime enim illas sequuntur apoplexiae, paralyfes, imo interdum ipsius cordis flaccidi ruptura, vti supra in allegatis casibus legimus, siue illae commotiones originem debeant terroribus, siue iracundiis. Ipsa lenta et perpetua animi molimina, e. g. ad odium, metum, cupiditates acquirendi, cet. neruosum illud elasticum consumunt, somnum tollunt, appetitum destruunt, et sic refarcitionem virium per nutrimenta et somnum impediendo, plus noxae corpori senili afferunt, quam si per labores excessiuos vires exhaurirentur; superstite enim animi tranquillitate, somnus et victus subito illas redderet. Nuper octogenaria, debilis quidem, at sat bene valens, ex iracundia in tremores corporis incidebat, qui, licet mox euanescerent, generi neruoso tantam debilitatem inflixerant, vt corpus ad pristinum robur non rediret, sed lecto ex hinc ad fixam aegram, sensim aliquot septimanarum intervallo, morti traderent.

§. LXXXIII.

Maxime autem animi senilis commotionum vehementia, et huius confectaria funesta, vel etiam earundem moderatio, a cerebri conditione dependet, vtpote quo organo mediante, vel praeceps, vel lentum iudicium, et secundum hoc actus contingit, nisi vires prudentiae intercedant et praeualeant. Ex cerebri conditione fit, vt actus animi, qui insurgebant praecoces et vehementes antea, in lenes nun-

mutentur, et successiue adeo, vt plane fatiscant, et illorum loco interdum stupiditas succedat.

§. LXXXIV.

Lenitatem actionum animi communiter comitatur leuitas curarum corporis senilis, quin eius negligentia. Rara ideo est senibus coniuncta cura de ornando illo per vestimenta; licet occurrant aliquando exempla in contrarium, pro diuersitate consuetudinis et temperamentorum, seu affectionum naturalium, nam, qui in praegressa aetate multum curarum in luxu adhibuerunt, illis in senio ex imperio consuetudinis difficile erit ab illo abstinere: nec hic aliter, quam in reliquis ex temperamento natis consuetudinibus, dum qui in praegressa aetate propensum erga sexum sequiorem habuerunt animum, illi certe et in senio ex eius blanditiis voluptatem capient: qui pecuniis congerendis ante operam natarunt, perpetuos de parsimonia ducent sermones; et qui annis praegressis iracundiae dediti fuere, morosi valde erunt per senium, et sic de reliquis. Perpenfis sic mutationibus, per aetatem factis, addamus, colophonis ergo, elegantes HEBENSTREITII, in prima parte Physiol. C. tertio, easdem etiam pingentes versus:

Perpetuum nihil est, versatque volubile fatum

Omnia, progressuque suo corrumpitur aetas.

Ergo per aetatem procedit vita virilem

Ipsaque continuo durefcunt robora motu.

Non tamen ad certos aetas adstringitur annos

Vtque vigor natiuus inest, sic corpora durant,

Vt quoque quisque bonae se rexit lege diaetae,

Sic valet, et feros robustus viuit in annos,

Sed quicumque vigor validos durabilis artus

Actuet,

Actuet, et contra, vitali robore, fatum
 Militet, haud tamen esse potest durabile robur,
 Intereunt vires sensim, florensque senectus
 Prima venit, virtus pro vitae sufficit usu:
 Umbra iuventutis superest, est umbra senectae.
 Sic, vbi labentem nox frigida temperat annum,
 Sole tepent luces, et adest aestatis imago:
 Non aliter vegetae dantur confinia vitae
 Mensuratque gradus, veniendo sera senectus,
 Prima libido fugit, veneris fit frigidus ardor,
 Canities niueos tingit candore capillos,
 Membra tremore fluunt, vacillant robora motus,
 Defluit alucolo molitor, curuataque spina
 Pendet, et incerto procedunt crura meatu.
 Nec virtus animi, quo plus processerit aetas,
 Ingeniumue manent, sensusue, memorue facultas,
 Sed, cum decrepitam metitur vita senectam,
 Organa durescunt animae, tunc nervus hebescit,
 Ipsaque per proprios soluuntur corpora motus.

§. LXXXV.

Consideratis itaque, forma omni, et actionibus
 ariis, quibus senes se distinguunt a iunioribus, non
 inutile fore duco, *similitudinem* allegare, secundum
 uam senes ad aetatem praegressam, diu post se re-
 ctam, puerilem nempe, reuertuntur, verbo repue-
 ascunt, vt inde prouerbiū *senes bis pueri* ortum
 um teneat. Pertinent enim haec ad historiam
 enii.

§. LXXXVI.

Redeunt itaque in multis senibus, in grandaeuis
 primis et in longaeuis, proprietates, infantili aeta-
 propriae. Quemadmodum autem hae proprie-
 tes duorum sunt generum; ita etiam non sunt

omnes in omnibus senibus: diuidendae autem sunt in illas, quae *animi actus* vocari possunt, et in illas, quae *mutationem valetudinis* in sene sequuntur, et tandem, in quo secundum morbidum statum conueniunt. Ratio conuenientiae in organorum conditione, ex prouecta aetate nata, haeret.

§. LXXXVII.

Notanda autem hic sunt sequentia. 1. *Propensio animorum reciproca*, quam senes erga pueros plus produnt, quam quando iuuenes fuerant, et puorum erga senes affectus, modo senes ipsis parum sint familiares. 2. Quis nescit *iudicium* in infantibus esse *erroneum*, pro cuius nutu celerrime agunt, quod intendunt; sic in grandaeuis iudicium est *erroneum*, nec adeo acre, ut antea, licet executio intentionis tardior sit, quam in infantibus. 3. *Rerum incuria* obseruatur in infantibus, quippe de futuris non solliciti; idem contingit in senibus multis, qui ex curis praegressis lassi, iam de futuris incurii redditi sunt. 4. In teneris infantibus ex sensuum nondum exercito usu *soporositas* et *stupiditas*: ita in senibus ex nimio exercitio sensuum, tam internorum, quam externorum, hebetudo, et ex cerebri, per lymphae extrauasionem, vel aliam labem, nascitur *stupiditas*, quae non solum infantili aequat, sed saepe illam superat. 5. *Risus* in pueris facile excitari potest: et senes admodum sunt risibiles. Quemadmodum etiam pueros ad *lacrymas* et fletus, per iniurias reales, vel praesumptiuas concitare facile est, ita senes facile, vel ob iniurias, vel ex commiseratione quadam, ad lacrymas commouentur. Haec de animorum similitudine. Videamus nunc in quibus senes

conue-

conueniant cum pueris, pro mutata valetudine senum.

§. LXXXVIII.

Conueniunt autem 1. *in imbecillitate corporis*, qua infantes erecti sedere nequeunt, sed teneri debent, et quidem prona facie incuruati, quia debilia adhuc sunt spinæ dorsi ligamenta: idem obseruare licet in multis grandæuis, ex eadem spinæ dorsi ligamentorum flacciditate, ipsam spinam incuruante. Eadem impotentia hominis grandæui mundum egredientis, quam hominis mundum ingredientis. 2. *In incessu* infantum, thorace ductorum: hic plerumque ab initio in pedum digitis fit, quia calcanei tendines adhuc infirmi sunt, ad molem corporis plano pede sustentandam: idem apparet in multis senibus grandæuis, qui, dum corporis moles, ob spinæ dorsi incuruationem, recta in linea sustineri nequit, vniue digitis pedum, ministrante baculo ingrediuntur; dum in primo senio, e contra, magis calcaneo inniuebantur, vti supra dictum. 3. *Manu ducendi* sæpe sunt senes, ceu pueri, ne cadant, vel in obuia illidunt, ne venti flatu prosternantur, ne a multitudine hominum proterantur, etc. 4. *Impotentes* sunt infantes se ipsos *vestiendi*; illi ob vires nondum latas, hi ob amissas. 5. *Immundities* ex mictione, in infante et sene grandæuo sæpe eadem est: uterque enim, nisi in hoc opere adiuuetur, eius rei notas gerere non euitabit: ne dicam de vrinae stillicidio, senibus grandæuis familiari. 6. Conueniunt senes cum infantibus in *dentium carentia*; illi, quia ex aetate edentuli facti sunt, et cibos pulposos edere coguntur, hi, quia ipsa prima minorætas dentes ipsis nondum dedit. 7. Aequantur in

balbutiente loquela, quae adest in infantibus ob nondum factum sufficientem linguae usum, in senibus autem ob defectum dentium. 8. Conueniunt in *anbello ingressu*, qui in infantibus existit ex pulmonum oppletione, et musculorum thoracis nondum acquisita firmitate; in senibus autem ex pulmonum, et arteriae asperae rigiditate, ad mollem inspirationem inhabili. 9. Eadem similitudo in *loquela et cantu*. 10. *Capillorum color* saepe seni et infanti idem est: illorum enim permultis, inprimis borealibus, albi sunt, ex abundantia subtilis, teneraeque lymphae; in senibus canitie albescunt, ob capillorum radices variatas, serum crassi mutatum, haurientes. (§. XVIII.) II. Conueniunt in *cibis*. Lac est cibus infantum, quem prae aliis amant, et etiam ferunt, quia sapidiore cibum linguam teneram ferunt, et simul, ob ventriculi infirmitatem, concoctu difficiliore esse possent: senes grandaeui, licet ventriculum communiter sapidis falsisque reficiant, saepius tamen etiam lacte vescuntur, ad temperandam sanguinis falsedinem, et ad ariditatem fibrarum, in quam ex senio ruunt, si non euitandam, tamen demulcendam. Dulcibus delectantur infantes, ob eandem causam, linguae nempe teneritatem; senes itidem ob demulcendas linguae papulas arefientes, nec non ob oleum et pinguedinem balsamicam demulcentem, quam possident saccharata; hinc solennis est sacchari et fructuum dulcium usus senibus, qualis ipsis non fuit in praegressa aetate. 12. *Seri excrementitii mucosi fluxus per nares*, ex eius abundantia ad membranam pituitosam ruit in infantibus, nec non salivae, tam in statu morbofo, quam extra illum; in senibus autem idem contingit, ex eiusdem membra-

membranae flacciditate, et quoad saliuam etiam, ob debilitatem orificiorum ductuum saliualem, ad tantam interdum copiam, vt inde debilitatem corporis sentiant: et quae possent praeter haec allata adhuc allegari plura, in quibus *senes bis pueri* sunt, pro mutata valetudine senum.

§. LXXXIX.

Conueniunt tandem in morbido statu. e. g. *Ophthalmia*, qua infantes saepe laborant, ob serum salsum abundans, senes vero ob eius abundantiam ex glandularum palpebrarum impedita secretione: hinc et senibus per noctem palpebrae conglutinantur, vti infantibus. *Aurium excoriatione*, infantibus ex abundantia feri, senibus ex glandularum sebacearum obstructione. Huius conuenientiae non attenta consideratio, aliquando senem fecit curam luis venereae sustinere, quia olim lue venerea laborauerat, et haec excoriatio pro residuo luis habebatur. *Torminibus*, quibus infantes molestantur ex lacte acescente, et flatulento: senes iisdem doloribus colicis ex flatulentia nata ex flacciditate intestinorum. *Diarrhaea* ex iisdem causis. *Scabie*, quae infantes infestat, ex abundantia feri salsi, senes vero ob serum salsum sub cute retentum. *Calculo vesicae*: vide Cap. II. §. CXXX. *Catharro suffocatiuo*, infantibus ex lymphae abundantia, et bronchiorum arctitudine; senibus ex lymphae spissitudine, et pulmonum atonia obrepente etc. *Diffimiles* autem quoad morbos sunt, quod febribus et conuulsionibus minus obnoxii sint senes, quam infantes, vtpote quorum sanguis, ob crasin compactiorem, non adeo enormiter exaestuatur, nec in putredinem vniuersalem, fermentatiuam, adeo subito transit, vt infan-

tum sanguis: quod, praeterea fenum organa nobiliora cerebrum, cor, pulmones et hepar, fibris gaudeant durioribus, nec ad destructionem, quam exaestuatio sanguinis inducere posset, adeo pronis. Conf. Cap. II. §. CLXXIX.

§. XC.

Quemadmodum autem omnis recensitus relapsus ad pueritiam commiseratione dignus est, ita naturae autocraticae beneficio interdum contingit ad feliciorē *reiuuenescentiam* redire senes. Sed, proh dolor! de hac extant casus rariores, quam de ipsa suprema longaeuitate, quae naturae proprior est, quam reiuuenescentia. Memini ex LOTICHIO alicubi allegatum casum legisse, recensentem, seni cui-dam, post perpeſſam febrim acutam, rediſſe habitum, et vires iuueniles, crines canos mutatos fuiſſe in priſtinos nigros, dentium vacua ſpatia fuiſſe repleta nouis dentibus, etc.

§. XCI.

Vltimam tandem ſcenam hiftoriae ſenii aperimus, quae *regimen vitae ſenilis* ſpectandum praebet; rem totius tractationis fere primariam, vtpote, qua pluriſimi longaeui uſi ſunt ad reddenda leuiora incommoda ſenectutis. Plurimorum regimen proferre opus eſt, illorum autem primario, qui caute et provide pro naturae viribus, vitam ſecundum res non naturales, vel alio commodo modo, et ex proprio inſtinctu duxerunt, mentio facienda; nec producantur hic, pro norma, illi pauciores, qui neglecto regimine, imo peſſundatis naturae viribus, longaeuitatem acquiſiuerunt.

§. XCII.

§. XCII.

De prioribus *duae classes* formari poterunt. In *primam* locabimus illos, qui natura debiles sunt, et qui ad conseruationem sui ex naturae instinctu ab infantia se abstinuerunt, ab illis rebus, quas valetudini noxias obseruarunt: hinc rachiticos et gibbosos factos esse grandaeuos non rarum. Ipsam autem talem, naturae et fabricae corporis debilitatem, velificare interdum ad obtinendam prouectam senectutem, exinde censemus, quod subiectis teneris, quoad partes musculosas imo osseas, talibus, natura saepius neruos eminenter validiores praebuit: videas enim infantes, e. g. rachiticos, mole capitis grandi communiter praeditos esse, et consequenter mole ipsius cerebri grandiore; cum iam tales infantes per annos pueriles a morbis periculosis immunes euaserunt, moles cerebri, cum annis condensata, egregiam oeconomiam pro largienda copia materiae elasticae neruis corporis dabit, et reliquos resarciat defectus: quid, quod sanguis talium puero-
rum, quibus viscera quaedam sunt debilia, ut inde imperfecte valeant, non sit semper crasseos tenerae et delicatae, sed saepe crudioris, et a falsedine magis imbutae; quo ipso autem talis sanguis minus subiectus est destructioni per contingentes stagnationes, vel ex alia causa; cum e contrario notum sit, quam quod notissimum, infantes et iuuenes optime valentes, et quibus optima crasis sanguinis, cum qua optime et robuste valent, occasione febrilis morbi facile obire.

§. XCIII.

Quae nunc tali constitutioni valetudinis aequiuocae accedit vitae cautio, vitando ea, quae ipsi ob-

seruantur contraria et noxia, tunc talis vacillans valetudo, ex robore cerebri incremente, et ipsius sanguinis, per nutrimenta conuenientia, meliori acquisita crasi, firmior crescit, ad senium prouectum vsque. Sufficit enim in talibus subiectis, ad grandaeuitatem attingendam, et corporis et sanguinis deterior, at bene cultus, status. De debilibus autem, qui ad longaeuitatem prouecti sunt, perpauca dantur exempla; nam in grandaeuitatis stadio multum de sanguine, per bonum regimen meliorato, rursus deteritur; praeualet enim denuo vitiosior pars, et relabitur ad prima vitia, quae ipsa senectus auget, et sic corporis plenaria destructio succedit. Interim exempli loco hic mentio facienda famosi illius Itali, CORNARI, qui aegrum corpus, exactissima diaeta, et vitae regimine, sibi electo, conueniente, prouido, adeo correxit, et coluit, ut longaeuitatem sibi adscisceret.

§. XCIV.

Ad *secundam Classē* pertinent illi, qui optimum habitum corporis, et quoad omnes partes solidas perfectum, simulque optima crasi sanguinis gaudentem, caute, temperanter, et sobrie conseruarunt, eoque ipso vitam in seros annos protraxerunt. Horum sunt plurima, quae prostant, longaeuorum exempla. Prodeat inter illos, quos supra adduximus, Vngarus ille *Petrus CZARTAN*, qui prout *Annal. phys. med. Vratislav.* aliaeque de illo datae relationes publicae asserunt, 185 annos impleuit, et consideremus eius regimen: refertur autem, illum quotidie bonum haustum spiritus vini summissee, de cetero lacte usum fuisse et pane triticeo; ieiunia autem rigorosa ecclesiastica, quae in Vngaria obseruantur, Graeca, simul obier-

obseruasse, i. e. lacte tunc abstinuisse, et vel ex piscibus, vel ex farinaceis, vel leguminibus vixisse. Anglus ille annorum 130, vltimis annis ex pane, butyro et saccharo vixit, quod autem aliquid spiritus vini sumserit, non memoratur. Anno 1748, de longaeuo Anglo 116 annorum, mortuo, referebatur, illum in vltimis quinquaginta annis solum cibum illum farinaceum, Pudding, in brandio edisse, et quouis mane infusum melissae, cum melle edulcoratum bibisse. Quis hoc regimen ad longaeuitatem serio commendaret? Animalia fastidiunt perpetuos eosdem cibos, et varietate delectantur. *Transactiones Philosoph. Angl.* docent, virginem, ex esu salis perpetuo, pica vrgente, ceu caro salita, inflexilem redditam fuisse, quis non ex perpetuo farinae esu metueret, se in massam redditum iri pistoriam. Mira sane instinctus naturalis dictatura, principiis medicis a priori repugnans. Repetenda hic sunt breuiter regimina longaeuarum feminarum, quarum supra mentionem fecimus, et quarum vna 105 annorum, ex obsoniis frigidis viuebat; alia nonagenaria frigidissimam bibebat; alia solum ex pane et multa cereuisia vitam prolongabat. Addamus feminam anglicam, quae secundum datam 1748 relationem, anno aetatis centesimo octauo obiit, et temperantiae semper dedita, per vltimos vitae sexaginta annos, solum ex pane biscocto, et pomis pro victu, et lacte cum aqua pro potu vsa erat. Quibusnam ex regulis diaeteticis, secundum res non naturales, conditis, hoc regimen sibi fanciuit, et sacrum tenendum duxit, cum nondum esset quadragenaria? CORNARVS nondum quadragenarius, valetudinarius, legem sibi fanciuerat, ultra 12 vncias, ex carnibus, ouis, piscibus per diem non

non edendi, et potus tantum vncias 14. Seuera lex ante senium; in grandaeuitate et longaeuitate indulgens, quoad cibos; quoad potum autem etiam seuera; non enim sufficit ad sanguinis fluiditatem conseruandam. Verum, non obtrudamus illis nostra consilia; ipsi res suas dirigent et in suam salutem peragent. Anno 1749 moriebatur in Nosocomio Berolinensi longaeua, etiam 108 annorum, quae quolibet mane, non admodum modicam portionem potus Caffee absorberat: quis ideo has fabas ad longaeuitatem commendaret, cum non desint, qui per hunc potum empyreumaticum vitam abbreviari declarent. Illum autem in nutrimentum huic feminae celsisse incredibile est, neruinum potius ipsi fuisse certum est. Nouimus enim feminas bona constitutione neruorum gaudentes, hoc empyreuma, ceu roborans in deliciis habere, et bene ferre eius actiuitatem in neruos; simulac autem nerui imbecilliores ex morbo facti sunt, vehementius in illos hoc empyreuma operari, vt illud ferre nequeant: hinc practicis prognostici loco est.

§. XCV.

Referunt praeterea allegati *Annal. Vratislav.* de pluribus longaeuis, illos quotidie haustum spiritus vini, vel frumenti, inprimis oleo quodam dulci, e. g. anisi, foeniculi, imbuti, sumsisse, cibosque molliores dulces, insipidos. Notandum etiam, has relationes solum docere, quomodo hi longaeui vltimis vitae annis victum sibi parauerint, (exceptis in praeced. §. duobus longaeuis anglicae nationis) cum iam emarcuerat fere fons liquoris gastrici, qualem in grandaeuitate, et ante tantum annorum numerum, sine dubio nullatenus adhibuerunt: indomita
enim

enim vltimis annis, vel non emendabilis amplius
ipsis fuit ventriculi reprobatio circa cibos solidiores.
Perhibent relationes simul de his longaeuis, quod
fuerint plebeii, rustici, et vilioris conditionis homi-
nes, de quibus iudicare licet, illos cibos simplices,
viliores, solidos, vt ipsis solenne, in vsum tantum
traxisse, idque temperanter, nec immodice: non da-
tur enim luxuriei et intemperantiae locus circa sim-
plices et simpliciter paratos cibos; simplex, et in-
curia est illorum praeparatio, quin saepe crudiores,
absque omni, vel parco igne parantur. Memini
hic responsi, a rustica, quae sibi rapas cum sale co-
quebat, mihi forte adstanti, dati; vix enim feruida
aqua incaluerant rapae, cum catinum ab igne re-
moueret, et ad prandium ex illis parandum propa-
ret; mirans ego festinationem, cum rapis insuffi-
cienter coctis, hoc tuli responsum: Oh! si nos ple-
beii cibos nostros adeo fortiter coqueremus, vti vos
opulenti, adeo imbecillos foremus, vti vos: mira-
bar, et probabam tacite hoc responsum, nec habe-
bam, quid regerere.

§. XCVI.

Certum itaque est, qui fuerunt longaeui, vti ex
plebeiorum genere plerique fuerunt, ita victu simpli-
ci, pro regionis commoditate, vel ex carnibus, vel
ex piscibus, vel ex vegetabilibus, addito, vel absque,
sale vfos fuisse; corpus praeterea motu laborioso,
pro exigentia vitae generis, exercuisse. Interim vt
fuerunt secundum nostram relationem, qui modera-
te spiritu vini, vel frumenti, vfi sunt longaeui, ita
fuerunt etiam, qui illo abstinerunt. Illa supra al-
legata longaeua, multum cereuisiae bibens illo non
vtebatur; et sic de grandaeuis. Octogenarius qui-
dam

dam tussi graui saepissime decumbens, nullatenus illum sumebat, sed potum frigidum miscebat saepe cibis frigidis, e. g. brassicae muriaticae crudae, et similibus; de cetero autem interdum calida lacticia pro victu adhibebat. Brassicam muriaticam frigidam edere, in his regionibus, multis solenne est, et noui longaeuum 93 annorum, hominem opulentum, qui illam inter lautissimas suas dapes numerabat. Non vereor in hanc classem includere Lappones et Calmuccos, (nam aliarum gentium, in reliquis mundi partibus degentibus, vitae regimen huc trahere vix licet) qui ex cibis crudissimis, temperanter sumtis; illi ex radicibus variarum plantarum, pulpam farinaceam praebentibus, baccis, piscibus et lacte ceruino, vitam longaeuam trahentes; hi ex carnibus crudis, pariter absque sale, longos viuunt in annos.

§. XCVII.

Senes omnes fere potus amantes esse, plerosque autem frigidam potare, iam supra innuimus, exemplis, additis aliquibus rationibus; hic addamus, quod plurimi senum, iuscula calida in victu auferantur, imprimis versus noctem. Eadem ratio, quae frigidam bibere iubet, iuscula calida forbere vetat, quia, vti frigida pota fibras ventriculi et intestinorum roborat, et aestum sanguinis in venis flaccidis, et semiuaricosis stagnantis temperat, ita talia contrarii sunt effectus, et flatulentiam, cum inquietudine, somnum impediende, pariunt; repletur enim et extenditur magis ventriculus a calidis iusculis et a calido potu, nec nisi in robustis ventriculis, qualis in senibus rariores sunt, licet saepe edaces sint, locum inueniunt: onerant ventriculum saepius vltra

a vires resistantiae, explicando rugas et plicas ventriculi, validi signum: et quod maximum est, parum liquorem gastricum diluunt, et obtundunt, copiose fumta; parcus enim illorum usus, inprimis in sœuetis et iis, quos instinctus ad illa fert, et nihil incommodi inde nascitur, non est adeo noxius.

§. XCVIII.

Effectus copiose assumpti iusculi non in congrue equiparari potest, illi, quem, e. g. aqua calida, vesicae bouinae infert, si haec illa impletur; sequitur enim infusionem aquae in vesicam, licet siccam et orrugatam, huius subitanea distensio circa omnes bras, qualis non contingit, si frustis rerum solidarum impletur. Interim, quando videmus senes cios solidos, fumo induratos, salitos, aromate imbutos facilius concoquere, hoc non attribuendum est obori ventriculi senilis forsan aucto, quin potius debilitati ventriculi documentum est: Fert enim et habet instinctus ad haec, ut acuatur ipse liquor gastricus, ad concoctionem meliorem, salitis, fumi sae volatili induratis carnibus, piscibus, aliisque ita conditis eduliis, modice sumtis: ipse sanguis a chylo inde parato resectus a visciditate seruatur, et virtutem acquirit aperitiuam, qua colatoria penetrat, et tam secretiones quam excretiones melius perficit; ventriculus, et intestina quorum motum peristalticum promouet, a flatulentia praeseruantur, nec audias renes et vesicam, a cibo hoc, per fumum lignorum fere ammoniacalem, facto mucro abundantiore onerari. Oportet autem, ut talis caro fumata, sit, 1. pinguis et succulenta, 2. sale antea sufficienter penetrata, 3. fumo longo non exsucca facta, nec 4. rancida. CARLIVS in *monitis* suis *medicis* allegat

allegat virum 84 annorum, qui spatio 24 annorum a carne abstinuerat, recenti et fumata: largimur hoc verum et possibile esse, ex quo autem victum ceperit, si bene memini, non addit; forsan ex piscibus et regno vegetabili. Qui pisces aëre exsiccatos, absque incommodo, comedunt grandaeui, quales dantur, illis de robore ventriculi et liquoris gastrici gratulandum. Verum enim vero, bene hic animaduertendum, non omni nationi Europae nostrae tale, in senio, vescendi regimen suaderi posse: variat enim hoc pro conditione regionum, et eius variae fertilitatis. Multum dominii in hoc sibi poscit consuetudo a teneris, et haereditarius sanguis. Certe Hispani, Galli, Italique adsueuerunt cibis multum tenerioribus, carnibus recentibus, pane hordeaceo, piscibus delicatis, fructibus saccharo conditis, vel non conditis frugibusque terrae vario modo paratis, nec multis artificiis, nisi conditura simplici, correctis, potu plerumque aquoso; et ex his sibi longam conseruant vitam.

§. XCIX.

Consuetudini, secundum quam victum nobis paramus, et ex hoc, sanguinem, magnum est imperium, illudque maxime apud aegrotos attendendum est. Qui grandaeuos, quando aegrotant, a cibo solito duriorē, quorum usu grandaeuitatem assecuti sunt, in totum arcent, et illum cum alio teneriore mutare iubent, facile peccant. Exemplo sit vir annorum 79, robustae, non tamen plebeiae, conditionis, et huc usque optime valens, qui ex contusione tibiae, eius vlcerationem incurrebat, quae vel ex continua ambulatione cum refrigerio, vel ex Chirurghi mala cura, lentam minabatur gangraenam.

Aduo-

Aduocatur itaque alius Chirurgus, qui mutationem diaetae, ab haecenus cum florentissima aegri sanitate vsitata et carnibus salitis et fumatis, talibusque piscibus, leguminibus constante, ad delicatorem, iuscula nempe cerealea, et ex carne recenti parata, similiaque, seuerè suadebat; alias enim consolidationem vlceris fore impossibilem. Obedit aeger, morose licet, et cum res nihilominus mane cederet, quiritat perpetuo, se ex nouo mortis genere, nempe ex eupeptis moriturum. Moriebatur etiam sub his cautelis diaeteticis. Si nunc iudicium aequum de hoc casu formare licet, dubito quidem, aegrum sub pristina diaeta reconualiturum fuisse, non quidem vitio diaetae, sed quia gangraena in partibus senum exsanguibus, ex minore influxu, et penetratione sanguinis nutritii in illas, vitam, per senectutem debilem, facile destruit: interim per diaetae mutationem mortem eius adfestinatam fuisse, credere licet; liquor enim gastricus, qui per diuturnos annos, alimenta solida, fumata, et leguminosa, cum magna euphoria oeconomiae corporis, ceu validum fermentum, in optimum succum et sanguinem vertebat, et simul ex tali victu vires proprias conseruauebat, nunc ex nouis insipidis, tenerioribus alimentis obtusus factus, non alium, quam a natura aegri totum diuersum, semicrudum chylum, parare potuit: hinc autem diuersum et semicrudum sanguinem, particulis viuidis, volatilibus, elasticis vacuum, nasci necesse fuit: hinc nulla porro affinitas, nulla cohaerentia noui sanguinis, cum particulis corporis solidis, a pristino sanguine nutritis; e contrario subsequens, vti totius humorum massae noua, inconueniensque crasis, ita partium solidarum mala nutritio,

labes et fatifcentia. Magis locum inuenit diaetae qualis cunque mutatio in illis, qui delicatae selectiori-
que diaetae assueti sunt; quia liquor illorum gastricus multiuariis, aequiuocisque cibis est assuetus: in senibus autem vegetis, quamdiu ipsis vigor superest, nec ipsi, instigante natura, sua sponte, a diaeta consueta recedunt, id quod tamen, accedente longaeuitate, ipsi, medicis inconsultis, optimis regulis perpetrant, periculosa est mutatio. Nec animalia quaeuis a consueta esca, licet cum meliori commutaue-
ris, remouenda sunt; sic equi, gramine tantum, qui pasti sunt, et inde bene valent, si hoc negato, aue-
nam foenumque, simul et semel, obtuleris, successi-
ue aegrotabunt, donec sanguis illorum, huic nouo chylo assueuerit; qualem mutationem adhuc minus ferent equi senes.

§. C.

In duas diuissimas classes illos, qui caute et pro-
uide, pro naturae viribus, vitam secundum res non naturales rexerunt; et locauimus illos in primam, qui natura debiles, et teneri sunt, et in secundam illos, qui optimum corporis habitum caute et tem-
peranter sibi conseruarunt: cum autem reperiamus, naturam in suo systemate vbique gradus obseruare, et vbique inter extremitates medium tenere, licitum nobis sit, mediam, tertiam classem formare, et in illam reponere istos, quibus inter teneros et robustos medium habitum dedit natura, et qui ex selecto et conueniente regimine, si non ad longaeuitatem, tamen ad grandaeuitatem peruenere. Regimen horum historice describere, vti titulus huius classis poscit, difficile erit, quia quas habemus de grandaeuis et longaeuis relationes, in fidem veritatis accepimus.

mus. Cum autem in illis talis observatio, circa habitus mediocritatem, nullatenus detur, nec nobis licitum erit talem fingere, et historiae fidem poscere. Iudicatu interim facillimum est, illos mediū habitus, medio regimine vbique cauto et prouido vsos fuisse.

§. CI.

Peruenimus tandem ad illos, qui *vitae regimen, regulas et cautelas ad longam vitam* neglexerunt, et tamen longaeui facti sunt. Absonum, et rei naturae contrarium esse videtur, illud negligentia, imo opera contranitante assequi, cuius plurimi multo labore participes fieri nequeunt; sanitatem et vitam, res adeo fragiles, pessundare, et tamen illis frui in feros annos. Interim experientia illud docet. Probabunt hoc, qui longaeui facti sunt milites: quis enim nescit vitae illorum regimen irregularissimum? premuntur mox inopia victus, imo fame et siti, carent rebus, quibus negatis natura dolet, vti id exprimit HORATIVS: mox abundant victu, cibis potuque ad intemperantiam vsque: corporis labores, absque interpolata requie, itinera, sub aëre maxime iniurioso, patiuntur, et emetiuntur, et quae sunt alia graua vitae incommoda, quibus plurimi succumbunt; dantur interim, qui, perpessis his omnibus, feliciter emergunt, et longaeui fiunt. Vt exemplis probetur vitae neglectio, cum insecuta nihilominus longaeuitate, prodeat iterum miles ille 109 annorum, cuius sub titulo formae senum internae supra mentionem fecimus: procidentia ani, et vrinæ incontinentia, quibus laborauit, de exitiosis eius laboribus docebunt, et militare vitae genus, quod iam adumbraui, de reliquo vitae regimine testabitur.

Vitae genus eleemosynare, quo se postea sustentavit, aequè irregulare, quoad diaetam, sine dubio fuit, quia nullas, ex rebus non naturalibus, admittit cautelas. An spiritu vini usus sit, non refertur, facultas autem eius suspicionem quandam de abundante eius usu praebet; qui enim ostiatim eleemosynas petunt, aliquibus vicibus, per diem, illo donari possunt. Potuit autem etiam ex senectute in hanc cerebri labem ruere, uti id exempla demonstrant.

§. CII.

Verum enim vero, non inter huius fortis homines solum dantur, qui ex necessitate, neglecto vitae regimine, in longaeuitatem senescunt; dantur melioris fortis homines, qui gulae intemperantiam vitae, et longaeuitati praeferunt, et tamen ita, posthabitis his bonis, praeter intentionem illis fruuntur. Noui enim virum, qui vitae commodis sufficienter beatus factus erat, quibus temperanter, et decenter usurpatis, firmissimum, quo Creator ipsum donauerat, corporis habitum, procerum, licet non quatuordecim, in viridem longaeuitatem conseruasset, nisi ad dissolutum omnibus regulis vitae regimen, ad quod etiam militare, quod gerebat, officium occasionem praebibat, maior ipsi propendisset amor, quam ad sanitatem et longaeuitatem, idque tanto propensius, cum robor perenne corporis, ex malo regimine non labefactari sentiret. Inter reliquos enim errores potui spiritus frumenti se tradebat, destruebat autem huius abusu sensim, sensimque, non solum, ventriculi facultatem appetendi, et cibos digerendi, adeo ut tandem grandaeuus factus, nil nisi panem et pulmenta quaedam ferre posset, sed et sanguinis calor et elater,

elater, ita inde diminuebatur, vt sustentandis fibris corporis impar fieret. Pabulum itaque vitae et sanguinis, vnice ex spiritu frumenti haurire necesse habebat, adeo, vt vltimis circiter 15 vitae annis, quibus numerum centenarium complebat, praeter panem et tenuissimam cereuissiam, qua siccitatem faucium interdum leniebat, non nisi, ex spiritu frumenti, cuius ad sex fere libras, quotidie non sorbebat, sed potabat, exsangue et aridum suum corpus viuum seruabat. Ex mala itaque consuetudine, non autem ex naturae instinctu, hoc pabulum ipsi necessarium redditum erat, quod, si anno aetatis octogesimo forsan ipsi subtractum fuisset, haec subtractio ipsum vix per quinque annos adhuc superstitem esse fuisset: nota enim sunt exempla, quod, si subtrahitur talibus, spiritui vini vel frumenti diu assuetis, hoc vitae lampadis oleum, mox grauius aegrotent, et moriantur. Vires ad equitandum ipsi ad annos nonaginta restiterant, reliquos autem pedes, et quiete transigebat. Quid? si hic fortunatae suae constitutionis indignus, vitae prodigus, sobrietatis fuisset amans, annon *Czartanum* annis tandem superasset? Huic vitae et longaeuitatis incurio longaeuo, addam alium magnae opulentiae virum septuagenarium, regiminis spirituosissimi amantissimum. Obesior licet, vitae lampadem ad tot annos lucidam seruare, absque spiritu frumenti, vel nolebat, vel non poterat: consueuerat illum, ad grandaeuitatis initium, frigidum, pro more, potare, sed nunc inde non satis calefieri sentiebat interiora corporis et sanguinem, ideo illum calefactum bibebat, ad tres circiter libras per diem. Verum nec haec methodus ultra quatuor annos sufficiebat, quum frigidae mor-

ais falce, quod habebat adhuc spiritus vitalis reliquum, praescindebatur.

§. CIII.

Mutuemur recentissimum parallelum, priora superans, exemplum ex nouellis publicis, anni 1759. Mens. Ianuar. Februar. Obiisse, in illis dicitur, in Gallia, in Gasconiae pago de la Barthe de Riviere, in Diocesi Comminges, Chirurgum, nomine Espagno, centum duodecim annorum, longaeuum, quotidie ebrium, qui officio suo ad ultimum vitae diem praefuit; nunquam antea aegrotans, sanus absque usu venaesectionis et medicinae. Non additur, ex quo potus genere sibi ebrietatem comparauerit: cum autem faciliiori opera ex spiritu vini, quam ex vino producitur temulentia, ex illo creditur hanc sibi comparasse. Recordor, ante plures annos, me legisse libellum, encomium ebrietatis dictum, gallice conscriptum, sub titulo: l' Eloge de l' yvresse, in quo, quantum memini, res, ab ebriis praeclare gestae, recensebantur. Verum, quantum pondus cumulatarum laudium ebrietati deberetur, si ad vitam longam nos duceret, et officiis simul cum debita prudentia vacare sineret; de quo quidem iuste dubitandum. Dolendum fane, quod defecerit tandem, anno 112mo, lampas vitae hoc nutrimento frui; vel quod, pro hypothesis, hic vir spiritum frumenti mitiorem non biberit. Interim hic casus duorum longaeuorum ebriorum, quorum alter duodecim annis priorem iam superauit, spem faciunt posteris de prouectiore quadam longaeuitate, ex spiritu vini vel frumenti quaesita, in subiectis maiore robore natura donatis; a sanae mentis hominibus tamen non imitandis.

§. CIV.

Sat testimonii dedisse puto, his casibus, de iis, quibus firmiter sunt structa corporis organa, et sanguinis massa debite et intime est mixta, et qui sub enormi vitae negligentia grandaeuitatem et longaeuitatem nihilominus acquirunt. De usu potuum spirituosorum hoc solum addere placet, quod obseruatio docuerit, illos, qui spiritu vini abutuntur, facilius et citius in corporis varias aegritudines, anorexiam, tussim, phthisin, etc. labi, quam qui spiritu frumenti abutuntur; ratio facile inueniri poterit, considerando, spiritum vini facilius in stomacho et sanguine extricare, quod a vino possidet acidi, et olei magis subtiliter vrentis, quam spiritum frumenti, cuius particulae magis pingues a frumento euehuntur, quae sanguinem minus exagitant, nec in fibras corporis adeo impetuose agunt. Potus certe spirituosus abusus omnis noxius est sanitati et vitae, licet longaeuus noster centenarius, vltimis annis, vitae suae filum vnice ex spiritu frumenti nexerit. Flebile reuera adiumentum, ipsi oeconomiae animali repugnans, nec, nisi violenter corporis organa in actionibus suis conseruans, magnetismi et machinarum instar, vi impetuenta, ad motum actarum; haecque omnia cum hominis eo certiore interitu, et cum interiectis multis molestiis, quicquid praecedens §. in contrarium dixerit.

§. CV.

Modestus, e contra, eius usus corpori senili innoxius est, quod ventriculi segnem liquorem gastricum animet, et cum cibis super ingestis confermentet, et simul potui, quem senes ex naturae instinctu amant, quo sanguis fluidior per viscera vehatur, se societ,

et quodammodo suam naturam communicet. Interim et illo carere posse credimus, et videmus; etenim grandaeus ille, quem antea narraui frigidam brassicam muriaticam, etc. edisse, a potu spirituofo abstinebat; nec Lappo ille centenarius, ob egenam patriae frugalitatem, illo usus est, nec nouit forsan spiritum frumenti; vt adeo appareat, virtutem ad longaeuitatem saepe in longaeuis vigere absque spiritus eiusmodi adminiculo.

§. CVI.

Inter plebeios et vilioris conditionis homines reperiri plures longaeuos, supra monui, ex quo suspicio nasci posset non incongrua, hoc ideo contingere, quod sint plebei multo numero plures prae melioris conditionis hominibus. Verum, licet hoc ita sit, certe plebeiorum victus simplicitas, vestitus leuis, labores, animus sua sorte contentus, patiens toleratae per interualla iniuriae sunt, quae connatum corporis robur firmant, fibras corporis indurant, et sanguinis circulum nunc peripheriam corporis penetrare, nunc ex illa recedere faciunt, absque debita transpirationis dispendio, multo minus aliarum excretionum ad sanitatem et vitam necessariorum. Talia sunt, quae in plebe plures longaeuos numerare faciunt, et non simpliciter maior numerus. Tale vitae regimen certe ditioribus delicatulis non aridet, licet magis inhient longaeuitati, ob vitae commoda, quibus plus fruuntur, quam plebei, qui absque curis eo directis, imo sub ipsa vitae negligentia longaeui fiunt. Opulentis itaque vnice conscribuntur Gerocomicorum volumina, his, quid edant, bibant, quo in loco habitent, commendatur, his, quid dietim,

dietim, quid horarie agant, praecepta dat RAN-
CHINVS.

§. CVII.

Restant adhuc quaedam circa vsum spiritus vini monere praetergressa. Primo, quod senes, nisi sibi circa illum caueant, non solum facilius, quam iuvenes inebrientur, sed et magis proni ad studium ebrietatis prolabantur: neruorum enim systemati et principio blanda illa oscillatio, quam spiritus vini, exagitando spirituosum illud neruorum, in ventriculi neruis excitat, facilius cerebro communicatur, ob eorundem neruorum cum cerebro acquisitam soliditatem, et ex hac ad oscillationis maiorem aptitudinem, quam mox remissio illa placida systematis neruorum ad somnum insequitur. Inuitantur autem senes ad studium ebrietatis, communiter vigiliarum et morositatis senilis causa, quae duo incommoda somno placido, omnium curarum et molestiarum sepulchro, saepius sepelire student. Insequitur hinc mala consuetudo potu tali saepius vtendi, et ebrietatem amandi. Exoritur autem secundo, ex habitu tali inebriatiuo, aliud calamitosum interdum, reuera in senibus ebriis saepius, quam in iuuenibus ebriis obseruabile, nempe autocheiria. Non adeo infrequentes sunt isti casus, imprimis, si a vitae molestiis variis simul vexentur, et sint natura rixosi et impatientes, tunc absque rei examine, et ex mentis inebriatae impotentia, suspendio, aliove spontaneo modo, vitam finiunt.

§. CVIII.

Incidit sub ipsa clausula huius capitis *annorum*
limact ricorum recordatio, quorum in senectutis
perlustratione iniustum foret non meminisse, vti, de
I § illis

illis multum differere, inutile. Reformitantur hi anni a multis senibus, licet illos omnis malignitatis et periculi inanes esse, quam saepissime, innumeris exemplis obseruauerint, et quod, qui mortui sunt in climactericis senes, casu, et ex natura sui corporis obierint, non ex natura numeri climacterici anni, facile iudicare potuerint. Duos magnos numerant in senio annos climactericos formidabiles, primum, qui componitur ex concursu septenarii, et nonarii numeri, nempe annum aetatis sexagesimum tertium: secundum, qui ex numero dupliciter nonario exsurgit, et annos octoginta et vnum componit. In numerorum certa dispositione, et concursu aliquid vaticinii, et fontici latere, sunt quidem, qui credunt. Mystici: pro mea autem sententia illis nihil tribuo.

CAPVT II.

De morbis senilibus, eorumque curatione.

§. I.

Ipsam senectutem morbum esse, commune est dīcterium. Late autem ita sumtum esse morbi vocabulum mox apparet, et sic per illud indicari vires vitae deficientes, eiusque paulo molestiorem, quam in annis praegressis oeconomiam. Nos, rhetoricarum seponentes, veros senum affectus perspicemus, qui nempe fractam ex senio vitae oeconomiam magis frangere solent, et vel viscerum, vel sanguinis specialī labe eius plenarium interitum minantur. Existiterint licet, et existant adhuc hodie grandaevi, im-

longa

longaeui, viribus animi, et corporis valentes; attamen computum cum illis faciendo, quibus haec deficit felicitas, illorum vix perexiguus comparandus exsurget numerus. Docet abunde illa in praefatione allegata solennis senum autocheiria, quantis incommodis senectus communiter prematur. Rarissimi sunt illi senes, quibus non concusserit aetas, secundum Senecam, mentem, et sui aedificii putridas partes. Gaudeant illi, quibus haec salua in feris annis mansere. Certe omnes adminimum sentiunt defectum pristini vigoris ad motum, et ad respirationem.

§. II.

Consideranda autem venit et hic, illa nostra senii in tria stadia facta diuisio. Certe numerus morborum in primo senii stadio, et in initio secundi, grandaeuitatis nempe, maior se sistet, quam in reliquis grandaeuitatis annis, et in longaeuitate, tertio senii stadio. Dantur senes, qui ante primi senii stadium, et in ipso hoc stadio, haemorrhoidibus fluentibus, calculo et podagra laborarunt, ab his malis autem partim medicina, partim bono regimine, et absque medicinae concursu leuati, grandaeuitatis stadium, absque his incommodis, et optime valentes absoluerunt, non alio beneficio, quam ex parcite et minore copia humorum, et primariorum corporis colatoriorum superstitie immunitate.

§. III.

Morbos senum enumerando, ordinem a nobilitate partium capiemus. Pertractabimus nempe, primo *morbos capitis*, secundo *thoracis*, tertio *infimi ventris*, et vltimo *morbos artuum et superficiei corporis*, non multum de Pathologia ampla, pro euitanda

tanda prolixitate, tanto magis autem de Therapia concisa morborum tractandorum solliciti.

§. IV.

Ad morbos capitis recensendi veniunt primo, *vitia sensuum externorum*, visus et auditus. Molestissimi hi sunt affectus seniles, primario ille, qui afficit *visum*; animum enim perpetuo moerore lacerat, vitam autem nec frangit directe, nec destruit, quam tamen alio morbo finiri optant senes, vt moeroris, quem ex visu imminuto, vel deperdito perpetuo hauriunt, optatus fiat finis.

§. V.

Producimus ex affectibus visus, primo eius *privationem totalem*, tam ex *gutta serena*, quam ex *cataracta*. Prior non adeo familiaris est senibus, quam posterior; si accidit tamen prior, sponte sua, nec violentia vel casu (id quod tamen semel accidisse in viro obseruavi) prodromus communiter est apoplexiae in senibus. Non immorabimur eius recensitioni ulteriori, et hoc tanto minus, cum in tali casu vni-
ce de auertenda apoplexia omnis sollicitudo versabitur, deque hac sub pertractatione Apoplexiae sermo erit.

§. VI.

Agemus itaque solum de visu, per *cataractam* perduto, nec hic excurrendo in campum pathologicum cataractae, nec in dissensus Auctorum circa eius naturam, vel differentias; multo minus in doctrinam de modo cataractam deponendi, ne rebus sat cognitis paginas repleamus. Id vnice hic monstremus, quibus senibus communiter accidit cataracta, et quid ex cura, per varia medicamenta, sperandum.

§. VII.

§. VII.

Familiarior est *cataracta* senibus, habitus laxi, repleti, quam habitus stricti, ideo, quod in illis vasa omnium organorum sint magis tenuia et angusta, et ex hac proprietate facilius obstructiones patiantur, quam in illis, qui vasis gaudent magis amplis; hinc fit, quod in prioribus humor crySTALLINUS facilius pelluciditatem amittat, eoque ipso coecitatem ex *cataracta* inducat. Cum initio obscurationis visus senes de coecitate insecutura iuste anxii et solliciti sunt, varia a medicis commendata in usum trahere solent, sed communiter frustra.

§. VIII.

Primum, quod a quibusdam commendatur remedium, est *faliuatio per mercurium*. Non licet quidem illorum experientiae temere contradicere, cebit tamen etiam mea, circa hoc remedium, obseruata adponere. Proni uti sunt coeci miseri, omnia patienter, ad recuperationem visus, patiendi, a communiter Medicos de festinanda cura omnimodo sollicitant, et laceffunt, nec ipsi interdum ant, nec sibi sumunt sufficiens tempus, vires, humores, an facile mobiles sint a mercurio, an cacoymia quadam laborent, etc. explorandi; hinc fit, ut faliuatio, vel vehementer, vel laboriose procedat, vices et glandulae, in senibus induratae, nimis roantur, quo sanguinem ex mercurio aestuantem, cum lympa fundant, ut inde vitae saepius nascatur periculum. Euenit hoc aliquando in viro 64 annorum, qui cum et Medicum et Chirurgum vrgeret, ipsi humorem crySTALLINUM dextri oculi, iam perfecte obscurum, per faliuationem mercurialem rursus pellucidum redderent, in tale periculum subita-

neum inciderat, ex quo, licet pro tempore eriperetur, nihilominus valetudinarius, paucis elapsis septimanis, febre tertiana intermittente corripiebatur, cum tanta virium destructione, vt quarto sub paroxysmo vitam finiret, absque vlla antea, circa visum percepta melioratione. Eodem modo alius sexagenarius, robustior, cataractam perfectam saluatione resolvere satagebat, antequam acus ministerium admitteret; tanto paratior ad saluationem, quod illa iam olim, in morbo venereo, vsus fuerat; sed vti sunt tales experti Heroes, omni periculo se superiores credentes, ita iste, sub ipsa saluatione, pro voluntate fortiter acta, succumbebat.

§. IX.

Ne autem quis putet, me summae imprudentiae casus solum allegare, necesse est, vt adducam exemplum feminae sexagenariae, quae cataracta nondum perfecta laborabat, et quo omnimodam coecitatem euitaret, se saluationi tradebat, sed ecce! vix ipsa saluatione finita, perfecta aderat coecitas. Et certe, vix aliter fieri poterat; nam, cum quae ad pelluciditatem humoris crystallini faciunt viae subtilissimae, et humores, qui illum in perfecta pelluciditate sustentant, non obrui debent aliis humoribus inadaequatis, sed allui tantum ab adaequatis, quam moderatissime, vt vaporis sub forma absorbeantur; quid in tanto omnium humorum corporis tumultu, qualis in saluatione adest, aliter fieri potest, quam plenaria obstructio meatuum, ad humorem crystallinum ducentium: ne dicam, de iuste praesumenda impossibilitate resolutionis cataractae iam perfectae, per saluationem. Sane, si quid est in medicina virium ad cataractae plenariam exarescentiam inhibendam

bendam, subtilissimis et blandissimis, nec massam sanguineam exaestuantibus auxiliis, qualia praeber saluatio, id tentetur; nempe oleis penetrantissimis, et simul blandissimis destillatis, e. g. anisi, foeniculi, vel quod omnia superat, croci, ad guttas X. vel XII. mane et vesperi in frustulo sacchari, cui, post tardam resolutionem in ore deglutito, scutella infusi ligni Sassafras vel Thee, superbibatur; interpositis errhinis sternutatoriis, et excluso omni capitis, imprimis faciei, refrigerio.

§. X.

Conueniunt certe errhina sternutatoria, eaque interdum fortiora, saepius autem mitiora, simul tamen roborantia. Inter posteriora non satis laudari potest cubearum pulvis, absque alio additamento adhibitus. Laudem, quam a multis Medicis ob virtutes singulares meruerunt cubebae, hic ob virtutem, quam ceu sternutatorium possident, augere necesse est: nam pulvis illarum, naribus attractus, non solum blanda sternutatione magnam quantitatem muci per nares educit, sed post hanc euacuationem, nervos visus, imo cerebrum roborat, id quod a reliquis sternutatoriis frustra expectatur; aromaticus enim illarum volatilis halitus vbique penetrat, et quod ex illo penetrat, confortat: haec autem proprietas, sternutatorio iuncta, in obscuracione visus, ex imminente cataracta, aliquem usum habere potest. Sexagenaria quaedam de visus obscuritate querebatur, pupilla vtraque apparente paululum turbida; suadebam puluerem cubearum, naribus attractendum, sed recusabat, quia nunquam consueuerat puluerem aliquem tabaci naribus haurire; malebat vesicatoria, imo scarificationes scapulis sibi applicari,

ri, et medicinas purgantes fumere. His per tres septimanas adhibitis, optatum effectum frustra expectabat; puluerem itaque cubebarum pro errhino sternutatorio adhibet, et ecce! vix quatrIduo elapso, acies visus confortata redit.

§. XI.

Recordor equidem casus in *Ephemer. Acad. Leop. Carol. Cent. I. Obs. 7.* dati, quod grandaeuus quidam visus aciem vsu pulueris nicotianae sibi conseruaerit, et dantur senes, inprimis mulieres (quibus vitia oculorum frequentiora veniunt, quam viris) quae nicotianae hanc virtutem tribuunt, vt adeo cubebis solis haec gloria non competat: verum fructuosior audiet vsus pulueris cubebarum, vbi eius vsus inualebit. Sunt quidem, qui ob plethoricam capitis succulentiam, vel ob aroma cubebarum singularis naturae, vel ex praeiudicio illas non ferunt, et magis stimulante salino puluere tabaci delectantur; interim, sunt etiam, qui huius acredinem, neruos violentius vellicantem, non ferunt, sed simulac illum naribus attraxerunt, vel vertiginem, vel conatus vomendi sentiunt. Noui grandaeuum, longaeuitati proximum, qui non solum ob visus vigorem conseruandum, sed simul ob capitis et pectoris amuco liberationem, mane, et qualibet nocte ex puluere liliorum conuallium se sternutare facit, et magnum inde sibi parat beneficium.

§. XII.

Dictis itaque oleis blandissimis, et sternutatorie blando roboranti, subiungatur camphora, mane et vesperi ad aliquot grana exhibenda: praeterea oculi cantho illinatur, semel vel bis de die guttula pinguedinis viperarum, vel asciae piscis tenuioris, quia
vngui

vnguinoſa talia ſubtilia, intime per oculum pene-
 trare rationi conſentaneum eſt, praetereaſque vitiis
 tunicae corneae, quae ſenibus obrepunt, e. g. cor-
 rugatio, imminutio, obſcuratio, vtut leuibus, et
 vix viſibilibus occurrere valent: hinc legimus in
 iamiā allegatis Aët. Acad. Nat. Curioſ. Vol. II.
 pag. 451. ſenem viſus debilitatem illinitione ceru-
 minis aurium, acris et natura ſubtilis, ſuſtulſiſſe,
 quod maxime in tunica cornea effectum ſuum ex-
 eruiſſe credibile eſt, cui non ſolum robur, ſed quod
 notandum, priſtinam reddidit ſimul figuram, quia
 virum a perſpicillorum uſu vacare fecit. Iungenda
 his omnibus ſollicita capitis, iam commendata co-
 opertio, et eiſdem mane et vſperi facta frictio et
 pectinatio, quo aucta capitis tranſpiratione, affectui
 metuendo, remote etiam, obuiam eatur. Non abs-
 re etiam eſt, ad ſcopum tam reſolutionis humoris
 alieni, quam roborandi fine, expoſitio oculorum pal-
 pebris tectorum, radiis ſolaribus; mira enim ineſt
 vis aetheri ſolari, tam ad reſoluendum, quam ad
 confortandum. Memorabile itaque eſt, quod in
 Eph. Nat. Cur. D. III. A. III. Append. p. 110. refer-
 tur, paralyſin palpebrarum a calore ſolis forti ad
 tempus ſublataſſe, a calore fornacis non item.
 (Liceat mihi allegare puerum ſexennem, cui a va-
 riolis tendines crurum contracti erant, qui per mul-
 tam apricationem, in monte arenoso, paucorum die-
 rum ſpatio, remoto baculo, ambulandi potentiam
 ſibi acquirebat.) His diligenter adhibitis, ſi ſiens
 non diſſipatur cataracta, perfecta acus miniſterio
 erit tollenda, quod, vt feliciter ſuccedat, non ſolum
 ipſius cataractae conſiſtentia et pupillae mobilitas,
 ſed et reliqua oculi et aegri conſtitutio perpenden-

da erunt. Licebit etiam, pro re nata, hodierna tentamina cataractam nondum perfectam tollendi, sequi.

§. XIII.

Omni^{bus} recte perpen^{sis} et peractis, dubius tamen erit successus et euentus operationis, si aeger senex laborat cephalalgia, imo vnice, si succis abundat circa caput et oculos, nam licet deprimatur apte et feliciter cataracta, ipsa acus punctura per tunicam albugineam inflammationem parere solet difficulter discutiendam, idque tanto certius, si valde infarctas, ex senio, habet sanguine venas haec tunica; hanc inflammationem communiter sequitur cephalalgia, nisi illa iam adest, moeroris augmentum, anorexia, prostratio virium, et successiue mors. In macilentis autem subiectis, quae adeo molles, irritatibiles et succulentas fibras circa caput non habent, res vt plurimum felicius succedit, modo cataracta et pupilla debita habeant requisita, puncturam minor sequitur humorum affluxus, inflammatio inde minor, et visus restitutus saluus manet, quantum a depositione cataractae restitui potest. Leuior, vel nulla post cataractam depositam oculi inflammatio, bona res est, grauior autem spem videndi minuit. Haec de plenaria coecitate.

§. XIV.

Hebescit autem saepe visus in senibus variis modis, ex inflammatione, epiphora, humorum desiccatione, retinae vitio vario, eius leui atonia, vasorum turgescencia ipsius tunicae albugineae rugis, corneae siccitate, obscuratione, etc. Vt breuibus moneam, quae primaria sunt contra haec visus mala, auxilia, in inflammatione et epiphora valebunt purgationes
per

per epicrasin, venaesectiones, repetitae pro renata, scarificationes in superciliis, et in temporibus, lotio faciei cum sapone ante somnum, et superciliorum cum sapone, in spiritu vini camphorato soluto, cum insequente capitis frictione: valebit feri per vesicatoria temporibus applicata, euacuatio: proderunt foci, nunc sicci vaporosi, ex speciebus lenibus non morficantibus, prunis iniiciendis, nunc humidi vaporosi, ex herbis emollientibus, cum aceto parati, oculis admissi, quibus etiam dolor, si forte adiunctus est, sopitur. Fortiore, si opus est sopiente, veterum sies, cum opio in aqua solani, solutum leuamen dabit. FLOYERVS commendat vrinam, in propriis oculis expertam, in rubore oculorum.

§. XV.

Vbi autem visus aciei diminutio ex ipsius oculi humorum desiccatione, vel macie oritur, inprimis cum hectica quadam totius corporis consumptione, ibi, vti haec, debitis remediis internis humectantibus, et causam huius febrilis consumptionis ferientibus pellenda; ita oculis foci humidi tepidi, ex miscela specierum emollientium et roborantium admouendi, e. g. ex malua, bismalua, meliloto, flor. verbafei, rosis, euphragia, etc. nunc cum vino oligophoro, vel cum aceto lymphato, nunc cum lacte et mucilaginis.

§. XVI.

Retinae praesumptam, aut suspicatum, *atoniam*, camphora diligenter masticata, oleum anisi, foeniculi, croci mane et vespere sumtum, nec non externus horum oleorum in vertice et nucha adhibitus vsus leuabit: caput a refrigerio caueatur, et cubarum pulvis frequenti sit in vsu, pro errhino scilicet

cet; addita, si placet radice valerianae, quae ipsa etiam non inutiliter, vna cum cubebis masticabitur. Cum autem *vasorum retinae turgescencia*, et inde eius tonus auctus ex calore interno iudicabitur, praeter sanguinis varias euacuationes, etiam apophlegmatizantia per os et nares adhibeantur. Indicantur autem haec incommoda ex sensibilitate oculorum a luce, absente inflammatione externa, idque magis sole splendente, et oculi internum dolorem augente. Ex hoc oritur, quod multi senes ament chartis coeruleiscentibus inscribere, et in talibus scriptas legere literas, quia radii lucis in illis minus resplendent, quam in albis. In senibus sane sensibilitas tunicae retinae maior est, quam in infantibus, et iuuenibus, qui rerum resplendescencia impune delectantur.

§. XVII.

Si ipsam *corrugationem retinae* in causa imminuti visus esse suspicari licet, ibi auxilii sufficientis aliquid commendare ardua res est; nec aliquid commendare audemus. Sic non minoris momenti est, *corneae tunicae exarescentiam* impedire velle; tentanda interim sunt auxilia, quae in ipsius oculi humorum deficcatione iamiam commendata sunt. Confidentius commendamus in *tunicae corneae superficie obscuritate*, ex crasso eius nutrimento nata, piscium pinguedines, solis radiis in oleum deliquatas, vel solas, vel cum pauxillo zinziberis puluerisati ante deliquationem mixtas: huius ita paratae pinguedinis guttula vna, vel altera, cubitum eundo, corneae ipsi, vel tantum oculi cantho maiori, illita, eius pelluciditatem, successiue, ad obiectorum meliorem distinctionem reuocabit. Notandum interim
illam

illam zinziberatam pinguedinem, ibi tandum valere, vbi albuginea non est inflammata.

§. XVIII.

Quando autem *Trichiasis*, i. e. palpebrarum pili inuersi, corneam lacerant, ibi quantocyus illorum euulsione opus est, et quidem cum insequente cauterisatione, mediante bono lapide infernali, in ipsis locis, vbi pili euulsi sunt, quo noua illorum succretio impediatur: quae methodus recisione marginis palpebrarum melior est. *In visus senilis debilitate, ex neruorum, speciatim optici, leui atonia*, venam secare non licet, terret enim Obs. 144. Dec. II. Anni V. Ephem. Nat. Cur. Concordat etiam experientia, secundum quam nimias haemorrhagias, inprimis in feminis, visum debilitari videmus.

§. XIX.

Antequam visus senilis vitia deferam, de terrifico illo phoenomeno, telas aranearum formante, cuius supra mentionem feci, si non, vt dixi, solatii ergo, certe doctrinae causa, quae in me ipso expertus sum, addere fas erit. Nascebantur mihi iuueni annorum 22, saepissime tussi catharali obnoxio, primo, nigerima puncta ante oculos, quos Natura mihi dedit, caesios; mox circuli quidam accedebant grysei, quibus sensim succedebant aranearum telae, et fugax quaedam nebula visum turbans; tandem obiecta secundum longitudinem seu perpendiculariter oculis opposita, duplicia mihi apparebant, maiora, e. g. truncus arboris ad distantiam 10 vel plurium passuum, minora, e. g. calamus, ad vnius vel plurium pedum. Lunam falcata, quoad corpus, duplicem video, cuspides autem eius quadruplices imo multiplices mihi apparent. Per telescopium omnia re-

Ete video. Perspicilla oculos dolere faciunt, sine
 dubio, quia pupilla sub his coarctatur, radus simul
 multiplicatis: sub telescopio autem pupilla dilata-
 tur: dilatatur etiam conniuentibus oculis, sub qui-
 bus etiam obiecta apparent simplicia, non duplicia.
 Fax ardens, longa distans, rotam magnam igneam
 mihi format. Cum conniueo oculos, simul per sub-
 tilissimum textum telarum video, maxime contra
 lucem, vel cantelam ardentem. Telae istae aranea-
 rum volitantes, in senio multum auctae, et compli-
 catae, ascendunt, cum obiectum, in altum positum,
 oculis peto, descendunt autem pedetentim, manen-
 te oculo in altum defixo. Puncta ista nigra, quae
 dixi, in senio mihi rarissime obuiam venire, horam
 loco autem flammulae quaedam, rarius tamen, ante
 oculos obuolitarunt. Interim abhinc elapsis nunc
 51 annis, tanta, per D. gratiam, gaudeo visus acie,
 vt absque perspicilli ope, per telarum conglomerata-
 rum perpetuos saltus, tam ad diem, quam ad vni-
 cam candelam (non ferunt enim oculi plurium, nec
 solis splendorem) interdum, voluptatis historicae
 capiendae causa, tabulas geographicas CLVVERII,
 editionis Traiectinae ad Rhenum, in forma 12ma,
 non obiter, ad pedis fere distantiam, percurram ocu-
 lis: minoris autem characteris literas forsan nemo
 vidit, quam illas ibi reperibiles. Iuueni mihi, anxie
 vbique auxilium petenti, omnes cataractam futuram
 declarabant. Ienae 1707 versanti, b. m. G. W.
 WEDELIVS vsum externum adipis viperinae Italicae
 genuinae, Herniariae herbae internum, et setaceum
 in nucha suavit. Obediui in omnibus, sed frustra.
 Frustranea fuerunt Medicorum oculariorum in Ba-
 tavia et Anglia, medicamenta et consilia. Parisiis

WOOLHVSIVS arteriae temporalis cum ferro candente amputationem, ob certissime, alias, aduenturam cataractam suavit; magnam autem differentiam huius remedii a setaceo perpendens, non arrisi huic consilio. CHIRACIVS t. t. adhuc Ducis Aureliensis medicus, et simul ophthalmiatriae clarus, duplicatorum obiectorum causam in axis lentis remotione haerere putabat. Nihil ita fructuum, ex consilio aliorum capiens, ipse oleo anisi tempora et supercilia, leuiter inunxi, oculos contra aërem frigidum muniui, a lectione fatigatos, per quadrantem horae clausos tenui, tusses irruentes modico opii compefcui, quin felicius granulo camphorae comestae, quia ex opii non bene determinata dosi stuporem leuem sensuum, et telarum augmentum obseruaui, camphoram autem et oculis robur quoddam largiri firmiter credidi. Forsan congeries talium accurate depictarum, huius affectus, historiarum, tandem litem de eius causa feliciter dirimet. Conf. Tentam. Edimburg. Tom. V. ni fallor. Interim licet data haec historia, iuuenis, cui haec visus passio insurgit, animum erigere possit, paulo minus id valebit in fene sexagenarius quidam, militum Dux generalis, queritur de telis et muscis oculos obuolitantibus, et obiecta ipsi duplicia apparent: licet visus ipsi minuatur, tamen solis splendor ipsi valde molestus est: facis ardentis flamma capitis leonini simulacrum euadit, et post triennium completa ipsi formatur cataracta, quae acus ope ipsi quidem deponitur, sed infausto cum successu, sequitur enim grauis oculi dolor, et pedetentim mors. Alius septuagenarius, diu a vertigine vexatus, ante oculum sinistrum telas aranearum et muscas sibi obuolitare putat, et inter-

dum umbram, quasi a latere oculi recedere. Anno insequente subito affectu quodam apoplectico afficitur, et eodem die obiecta ipsi apparent duplicia; die insequente, cum ex affectu apoplectico melius haberet, omnia haec phaenomena duplicia, cum telis, etc. disparuere, successiue vero rediere. Qualis tandem fuerit huius affectus exitus, ob abitum viri rescire non potui.

§. XX.

Quae circa *auditum* senibus obtingunt mala, tanti quidem momenti non sunt, cum vel alta voce locuta intelligant, vel, si plane surdi sunt facti, literis mediantibus, vel alia methodo aliorum sensum capere possunt: interim res molestia non caret. Nasquitur surditas, vel ex *retento et obdurato cerumine aurium*, vel ex *vitio tympani et ossium auditus*, vel etiam *ipsius nerui acustici*. Prius cognoscitur facile ex eo, quod aeger parcitatem ceruminis successiue obseruauerit, vel quod ex propria negligentia, copiam eius secretam non euacuauerit. Si parcitatem fieri obseruat senex, id quod in multis, ob secretionum omnium languorem, contingit, non solum modesta expurgatione abstergendus est meatus auditorius, sed et ipsi interdum lintheum carptum, oleo amygdalarum imbutum, immittendum, vt emolliantur pori glandularum excretorii. Quod si autem retentum esse in vicinia tympani existimat, et inquirens cerumen ibi reperit, oleum ouorum, cui parum saponis nigri, cum pinguedine balaenarum parati, vel boni alecantini cum semigranulo camphorae animati, mixtum, auri calide instillari faciat, et sic mediante lintheo carpto aurem expurget, huncque modum per dies aliquot repetat, donec auditum sibi melio-

meliolem esse sentiat, et postea diligentius aures suas curet, ne vti in Collect. Vratisl. memoratur, a circumforaneo, decem thalerorum pretio, aures purgare discere cogatur. Quod cerumen magna medicina ocularia sit vidimus in §. XII.

§. XXI.

Quod si vero *ex vitio tympani, vel ossiculorum auditus* vario modo affectorum, surditas, vel subsurclitas facta aestimatur, quae aestimatio multum circa frustranea opera circa reliquas indicationes pendere debet, tunc reparatio auditus maioris est difficultatis. Si enim corrugatio, vel aridura tympani, seu tendinum ossium auditus facta, etc. quis medelam spondebit? Atonia equidem simplex tympani, quam hariolari ex habitu corporis, ex praegressis fluxibus catharralibus, et ex inani cura surditatis pro indicationibus aliis, licebit, non desperare iubet de surditate, inde nata, pellenda. Valet enim contra atoniam tympani multum oleum succini album, ad guttas duas, alterna luce, auri immissum, nec non vertici, mane et cubitum eundo, ad plures guttas illitum. Antequam autem oleum hoc vertici illinitur, plana quasi via, ad intimiorem penetrationem, ipsi paretur, per quotidianam inunctionem, saponis nigri, prae aliis saponibus, ob piscis teneriorem pinguedinem cum alculi maritatum, in tali passu commendandi: cui vel soli de bono effectu confidere licebit, cum Obs. 146. A. V. Dec. III. Ephem. N. Cur. talem virtutem de butyro maiali, vertici et temporibus illito in auditu difficili senili, praedicet. Quae autem cruditas, et minor penetratio butyri prae hoc sapone! Multum valebit etiam guttula

vnica olei succini, sali volatili cuidam maritati
l' eau de Lyce appellati, gossipio excepti.

§. XXII.

Nec foli oleo succini inest vis elaterem donand
tympano nouum. Succedunt ipsi efficaciter casto
reum, camphora, crocus et balsamus Peruuianus ge
nuinus, nec non oleum anisi et croci (quod vltimum
omnium subtilissimum) gossypio auri indita. Ne
omitti debent fomenta, vel vaporoso-humida ex pa
ne, cum aniso, foenic. bacc. lauri, rad. valer. angel
cubebis, etc. pisto et cocto, et auri sub calore tole
rabili applicato; vel sicca, ex fumo succini, casto
rei, mastiches, etc. mediante infundibulo admissa.
Si nerui acustici relaxatio in causa esse videtur, ex
profundissima surditate aestimanda, nec non ex ab
sentia aliarum notatarum, et suspicione agnitarum
causarum, tunc quidem ipsa antecedentia commen
data remedia vsum suum habent, adhibenda autem
simul sunt sternutatoria ex cubebis, vel aliis, modo
simul neruinis, vsualibus, quae neruorum systema
excitent et huius nerui tonum reparent. Caput in
primis, vti in omni obauditione et surditate, ita ma
xime in hac specie contra frigus bene tegendum.

§. XXIII.

Recensetur in Ephem. Nat. Cur. D. III. A. VII.
Obs. 337. remedium contra surditatem senilem,
quod malum ipsum malignitate multis parasangis
superat. Fuit nempe in septuagenario surditas vnus
auris, quae auditum recepit, ex perfecta paralyssi
eiusdem lateris; quam surditatem ex nerui acustici
relaxatione fuisse pro certo habeo, considerans, post
omnimodam neruorum eiusdem lateris relaxatio
nem, neruo acustico redditum fuisse tonum; vti
saepe

saepe vna parte relaxata, altera tono maiore, imo spasma afficitur,

§. XXIV.

Obrepat saepe senes *tinnitus aurium*, qui, si grauior est, et saepe recurrens, vel vertigine iunctus, periculum Apoplexiae minatur. Periculo obuiamur, externe vertici, nuchae et spinae dorsi illinendo olea destillata, e.g. galbani, anthos, lauendulae, succini etc. interne autem camphora exhibita, calam. arom. cubeb. ol. anisi, liqu. C. C. succin. Sp. C. C. et similibus, formula conueniente adhibitis. Si plethora, et senis vegetus adest status, venaesectio celebranda, imo verticis scarificatio. Capitis frequenti pectinationi eadem laus manet, in hoc auditus incommodo, quam quae ipsi fuit in visu debili. Tinnitum aurium neruorum affectum esse, non solum superueniens interdum in senibus Apoplexia docet, sed et ille hystericas lypothymias praecedens tinnitus et susurrus aurium.

§. XXV.

Tinnitui huic aurium, interdum periculoso, addere placet minus periculosum, spurium grylli-sonum, senes tamen et iuniores interdum terrens, (nullus enim fere, affectus senio solum proprius est, exclusa praegressa aetate; senilis enim audit, quia senibus est familiarior). Est autem tinnitus ille grylli-sonus, qui stridorem grylli domestici imitatur. Duo mihi conquesti sunt grandaeui (plures forsitan passi et non conquesti sunt, vel alius) de hoc tinnitu stridorem grylli mentiente; cum autem simul de siccitate insolita meatus auditorii conquererentur, facile illis persuasi, hunc pseudogryllum existere in fibrarum aridarum nisu et motitatione, et vt oleo amygd.

amygd. dulc. extergant aures suas. Interim prae-
ludere videtur hic tinnitus auditus debilitatem, seu
obauditionem, in senibus. Addam autem cum ve-
nia lectoris, tres alios casus, breuiter tamen, quos
nuper inter antiquas meas annotationes inueni, de
his pseudogryllis, aurem intrasse creditis. 1. Ru-
stica quaedam gryllum noctu aurem suam intrasse
pertinaciter adseuerabat, et absque ambagibus pete-
bat, vt ipsi futuras capitis, pro arte mihi competen-
te, ita ab aliis edocta, resuerem, gryllum caperem,
et futuras in pristinum redderem statum: haec cum
mihi risum vehementem soluerent, illa irata abiit,
neque spatium rationes reddendi mihi dedit. 2. Vir-
go nobilis, habitus pleni, floridi, rure urbem petit,
queriturque de gryllo, qui noctu, sub auris subito
dolore, aurem intrauerat: laborabat autem simul
faucium quodam tumore. Meatum et remeatum
grylli ad futuram sagittalem iam fieri praetendit,
et ne in cerebrum penetret, illam a gryllo vt libe-
rem anxie petit: addit a sternutamento quodam for-
tius cantillare gryllum. Cum de cerumine aurium
quaererem, hoc non amplius ex illo tempore secer-
ni dicebat: huius itaque retentam secretionem cau-
sam grylli sui esse dixi, et illam anxiam et in cre-
dulam licet, dimisi, addens consilium, de olei amyg-
dal. usu. 3. Femina nobilis, multorum liberorum
mater, etiam ruricola (in quorum domibus haec in-
secta frequentiora sunt, quam in urbibus) sub dolo-
re hemicranico, gryllum aurem sibi intrasse narrat,
et liberationem ab hoc hospite petit. Pullum sub
ingressu fuisse dicit, nunc autem adoleuisse, forsan
mox parituram, et familia sua caput repleturam.
Cum esset de reliquo Matrona iudiciofa, cedebat
aliqua-

iquatenus argumentis meis, de impossibilitate rei, terim mirabatur, quod nemo alius grylli cantum in re sua audire possit, cum tamen foetus in vtero vāens ab aliis audiri possit. Obstupui ad haec verba, interrogans, an audiuerit vagientem in vtero etum? audiui, respondebat: regessi, sine dubio e sonus eodem modo te fefellit, quo hodie te aus sonus fallit, ad haec simul subridens; tunc illa, sum tuum iam per aliquot annos euitavi, (familiaris enim mihi erat) diu enim est, quod audiui hoc prodigium, sed silui, bene noscens, me tibi risui fore; addidit simul, ne numeres hoc inter res planerrimas; mulieres enim talia tacent, partim ipsae certae de natura sonus huius, partim et primario, quod istum sonum pro prodigio praeternaturali terrifico, mali ominis, habeant, vti omne insolitum contingens, et partim, ne rideantur ab incredulis, et ii similibus. Sed, extra oleas vagor: debuissē haec addere ad obseruationem de Singultu et Vomitū vterinis, insertam Ephem. Nat. Cur. Vol. X. Obs. 75, et additam. Obs. 99. Huic feminae tantem crama quoddam concretum siccum auriscalpiūpe, quod tamen pro exuviis grylli sui laetabundāertinaciter habuit, excretum est. Non optimae dei itaque credo esse Obseru. 39. Ani II. D. II.arrantem, vetulae aurem intrasse gryllum, ibique ullos generasse cum eius interitu. Vide Dec. I. A. V. V. Obs. 50.

§. XXVI.

Ponderatis ita affectibus, qui sensus externos solum communiter occupare solent, ad illos affectus, qui *sensus internos* senum afficere solent, progredimur, qui vnice fere in memoriae debilitate, et, si

vis, in debiliore impressione obiectorum, seu phantasia consistunt. Vti vero haec non adeo animaduerti potest in senibus, ita illa tanto magis. Causa vtriusque maxime recondita est in cerebri mutata structura: condensatur enim per aetatem cerebrum, qua condensatione facile, in aliquibus subiectis cunctusculus lymphae impeditur, ut nunc partibus quibusdam magis affluat et abundet, nunc illis exundet. Quicquid ex remediorum censu, inprimis in *memoriae debilitate*, commendari potest, sunt laxantia repetita, et diuretica, quae lympham superfluum sanguini subtrahant, et simul eius crasim roborent, quae sunt, aloes, rhabarbarum, et si locum habent fortiora: tinctura antimon. acris, anisata, tinctura succ. balsam. sulph. terebinth. anis. etc. Praeter haec aromatum usus hic valet, tam in cibis, quam in forma medica, masticatio cubebarum, camphora anisi, etc. Porro illinitio ol. succini, anisi, etc. in vertice, seu iuxta futurarum cranii ductum. Abstineant simul senes a curis, et laboribus magnis, tam animi, quam corporis, quibus nervosum systema labefactari possit: nec abutantur potu spirituosum memoriae vera peste.

§. XXVII.

Cephalalgia, et *Hemicrania* saepius laborant senes, plerumque et sanguinis detentione circa caput, quae etiam meninges, vel vniuersaliter, vel partialiter distendit. Interdum autem serum acre cranium periostrum rodit. Non facile suaferim venaesectiorem largam, nec in his, nec in aliis affectionibus senum, venaesectionem indicantibus, inprimis grandaevis et longauis, licet multi extent casus, quibus venaesectio grandaevis nil periculi attuleret, quod

quin bonum ediderit effectum, vti id legitur in Ephem. Nat. Cur. D. III. A. IX. de octogenaria, venaesectioni adsueta, et in iisdem Cent. III. Obseru. 14. Terrent nihilominus etiam isti casus, qui sat funesti in senibus fuere: ita Zacutus Lusit. in Praxi med. admir. Lib. III. Obs. 54. recenset casum septuagenarii, in ipso venaesectionis actu extincti, Medico fustibus et stimulis fugato. Act. Erud. Lips. 1692, Ramazino referente, recensent de Nonagenaria pleuritica mox a venaesectione exspirata. Ephem. Nat. Cur. D. I. A. IX. Obs. 166. duas producunt matronas, quarum vna sexagenaria, post venaesectionem aphona, paralytica et memoria priuata facta. Conf. ibid. D. II. A. I. Obs. 97. et A. V. Obs. 140. Alia sexagenaria statim a venaesectione in pede fit paralytica, ibid. Obs. 141. Alia septuagenaria ruit in conuulsiones triduanas, ibid. Obs. 142. CARL in suis *monitis vel commentariis medicis*, ita sentit: iuuenes a praematura venaesectione sunt arcendi, non autem octogenarii, cum huic fuerint adsueti. Valeat, cum circumspeditione tamen, et absque audacia. Quidam octogenarius factus, habitus laxi, floridi, bene valens, prophylactica venaesectione sex consuetas uncias sibi euacuari faciebat; sentiebat autem eodem die torporem quendam insolitum, quem aucta in lecto transpiratione fugabat: incrementibus autem pluribus annis, non nisi uncias tres exsilire faciebat. Lege de illo §. LXIX. Cap. I.

§. XXVIII.

Si circulatio sanguinis semper, aequali cursu, omnes corporis partes, absque interpolata mora permearet, talia non euenirent: eueniunt autem, quod vasa venosa non sunt vbique sanguine repleta, sed
alicubi

alicubi pauco sanguine, et vapore referta; cum iam sanguis ex ramo venaesectionis ruit, et simul et semel euacuatur, tunc non solum syncope, vti in allegato septuagenario, lethalis, sed in aliis, ob venarum col-labescentiam, vel illarum a vaporibus distensionem, notati motus conuulsiui oriuntur: generantur enim spasmi, secundum Veteres, vel exinanitione, vel ex repletione. Contigit mihi ipsi aliquando in sexagenario, cui sanguis e sectione vena fluebat, tremores conuulsiuos videre, qui tamen subito, dato vino calefacto, euanuerunt. Non est quidem de nihilo aliquid confidere, in hac re, aegri consuetudini, quae Medicum audacem facere possit, in venaesectione senum; circumspectione interim opus est, tanto magis, quia aduersa talia, etiam in iunioribus contingere possunt. Recordor viri vix 40 genarii, Galli, venaesectioni maxime adfueti, cui in pede sanguinem mittere iubebam, ipse praesens, et adstans; huic, cum sanguis e vena proflire inciperet, statim conuulsionibus insurgebant, cum contorsione capitis et oris, vt Chirurgus cogeretur illum e pediluuiio protrahere, et in lectum proiicere, in quo mox ad se redibat; mentis quidem, in conuulsionibus, totus impositus factus non fuerat, quia, cum conuelli inciperet, et ego, in homine venaesectioni adfueti, hanc scenam, verbis semi-indignabundis mirarer, haec ipsa mea verba, in conuulsionibus audierat, et de iis sui compos factus, et rursus ambulans, ridebat, adseuerans simul, tale quid ipsi nunquam antea contigisse. Vtile itaque postea, ad tales casus euitandos, duxi, aegris pro re nata, vel etiam iis, qui praeseruatue venaesectione vti gestiunt, haustulum vini generosi, ante venaesectionem praebere, quo aequa-

aequalior vbique fiat circulatio, et tales tragediae, quantum possibile, euitentur. Hirudinum applicatio repetita, ad tempora, maxime in Hemicrania, vel si Clauus dolorosus adest, in ipso loco dolente, et securior est, et aequae valens; nec non scarificatio, in temporibus, in vertice, et in scapulis. Nec negligenda sunt purgantia per epicrasin instituta, et pediluua ante noctem, post quae immediate largae frictiones pedum instituendae sunt. Spinae dorsi frictio saepe repetita, multum etiam valet.

§. XXIX.

Quando cephalalgia non a pertinaci infarctu sanguinis, in vasis capitis, et speciatim cerebri, dependet, sed leuior est, extensione, e. g. meningum, illi mederi interdum licet per consensum, nervos ventriculi demulcendo. Potus Thee viridis, cum guttis aliquot Spir. salis ammon. saepius cephalalgiam sopiuit, quae non in ventriculo causam suam habuit: probat hoc praeterea Obs. 88. Vol. I. Ephem. Nat. Cur. de vetula haemorrhagiis narium adsueta, quae potu Coffee matutino cephalalgiam suam curauit, absque venaesectionis auxilio. Tentanda itaque sunt talia sopientia, et quidem sub vehiculo potus calidi aquosi, e. g. castoreum, galbanum, camphora, nec non alia, sale narcotico miti praedita, et parca dosi: non enim nisi ex narcotico empyreumate potui Coffee inest virtus sopiendi. Iungunt quidam ipsum opium volatilibus quibusdam, sed, pro praegnantia causae cephalalgiae, cautius cum illo mercandum. Alui segnities communiter his passionibus se iungit, ideo laxantia, mannata, rhabbarbarina etc. interpositis clysmatibus, conueniunt. Quoad prognosin, sciendum, cephalalgias et hemicranias

cranias idiopaticas indomitas, principium nervorum diutino decubitu humorum premendo, vel extrauationem sanguinis vel lymphae, inducendo, saepissime apoplexiarum causas fieri.

§. XXX.

Haemorrhagia narium praesupponit sanguinis accumulationem in vasis capitis, per membranam pituitosam exitum quaerentibus. Haeret sanguis senilis, magna ex parte elasticitate sua priuatus, nunc in capite, nunc in thoracis, nunc in abdominis visceribus: hinc est, quod senes saepius, successiue, variis haemorrhagiis narium, pectoris, vesicae et anifiant obnoxii. Non dissuadeo autem, in hoc passu, nempe in haemorrhagiis, cautam venaesectionem, multo minus scarificationes: interim opii vsui prouido, et aluum efficaciter subducentibus hic plus tribuo. Potio mannata cum cremore tartari, pulpa tamarindorum, rhabarbarum, cum nitro largiter sociatum, hic locum habere debent. In victu valet acidorum vsus, et gelatinae variae. Stercus suillum recens pro odramento. Vesicatoria, vel fortiter rubefacientia, applicentur manuum carpis et poplitibus. Totum corpus fricetur linteis calidis, vt resorbeatur sanguis ad extremitates et peripheriam. Mira certe res est, etiam in senibus, sanguinis ad exitum quaerendum commoti, fiens translatio ad caput. Vetula grandaeva, floridae faciei, haemorrhoides saepe per annum habebat fluentes, et quidem per triduum; biduo autem ante illarum fluxum, narium haemorrhagia leuior antecedebat, haemorrhoidum fluxu apparente cessans. Ephem. Nat. Cur. D. III. A. IX. Obs. 186. recensent de octogenario, cuius haemorrhagia narium non cohibita fuit,

nisi apertione vlceris cruris exsiccati. Euporiston vulgi est non reprobandum testes inuoluere linteis frigida sola vel aceto mixta, madidis.

§. XXXI.

Vertigo senilis a meningum pressione aut commotione, in cerebrum et nervos opticos redundante: quam saepe stagnans in capite sanguis efficit, vti id in capitis inclinatione experimur. Est affectus fonticus, saepe Apoplexiam praecedens, inprimis, si coniuncti sunt conatus vomendi, ex eadem commotione deriuandi: vomitus enim ex commotione cerebri oriri notissimum est, ex casibus concussionis cerebri, a vi externa. Hic nervorum consensus viam monstrat, qua vertigini occurratur. Vertigini obnoxii senes etiam a commotione capitis pertussim male habent: quin saepe pileus oneri ipsis est, et motus ad vertiginem creans, quia cranium, sub hac aetate, elastica resistantia, vt plurimum caret. Ex his facile apparet ratio mortis subitaneae, quae sequitur concussionem capitis, a lapsu, in illud. Quidam sibi vertiginem inducebat, spinam dorsi contra murum premendo. Dicta haec commotio meningum ad spasmos est referenda. Interim meninges atonia quadam affici posse ad vertiginis generationem non dubitandum. Differentiam iudico capiendam ex mora vertiginis: diutius morabitur, simulque periculosior, et apoplexiae propior erit, quae ex atonia exsurgit; quae autem spasmus pro causa habet, citius transibit. Prioribus commendo salia volatilia, vt vocant, macra, aromatica tonica, cinnamomum, calam. aromat. et quas iam antiquitas vertiginosis dicauit, cubebas, imo camphoram, nec non vini spiritum his aromatibus imbutum: poste-

rioribus crocum, castoreum, theriacam. Vtrique speciei frictiones spinae dorsi, et extremorum sunt necessariae: vertici et nuchae olea destill. galb. Lauand. maior. menthae, succini etc. Qui vertigine matutina, a somno, vexantur, illi antequam lectum deferunt, guttulam vnā vel alteram olei destill. menthae, foeniculi, vel etiam terebinth. vnicam in saccharo fumant. Aura temperate frigida conuenit sub capitis tamen sufficiente coopertione.

§. XXXII.

Non negandum, sanguinis stagnationes in vasis intestinorum haemorrhoidalibus facere saepissime ad vertigines: hinc sexagenaria quaedam, cum haemorrhoidum fluxum, cui adfuetam habebat naturam, sentiebat morantem, vexabatur vertigine, non aliter quam illa, cuius sub haemorrhagia narium mentionem feci, cui, hic instans fluxus, haemorrhagiam narium creauit. Septuagenarius quidam, robustus, floridus, vertiginem saepius, septem, vel octo hirudinibus, ad anum applicatis, fugabat. Afficiuntur etiam interdum senes vertigine ex affecto ventriculo, et ita per consensum. Quidam de vertigine, cum fulgidis maculis, ante oculos stipatis, a pastu, ex repletionē conqueruntur, vt decumbere necesse habeant. Vir annorum 79, vegetus, et cibis durioribus huc vsque assuetus, habitus corporis strictissimi, vertiginem sentiebat a repletionē ciborum, quam vomitus mox soluebat: idque ipsi certissime ab esu cancrorum, duriusculē coctorum contingebat. Alius ex potu Coffee, licet adfuetō, tandem vertiginem incurrebat, vt ipsi valedicere cogeretur.

§. XXXIII.

Interim non sunt adeo familiares hae, per consensum, vertigines senibus, nec adeo periculosae, quam illae idiopathicae, ex cerebri et meningum actione ortae. In primo capite, sub titulo animi passionum, allegavi breuiter effectum iracundiae funestum in octogenaria; sed hic ob circumstantias huius loci illum repetere necesse est, addendo hanc, ibi omissam circumstantiam, et symptomata, quod mox post iracundiam vertigine corripere, comitantibus tremoribus: quibus debilitas tanta successit, ut per diem ultra horulam extra lectum esse nequiret, comite anorexia: praeterea binis ante mortem septimanis homines ad lectum sedentes duplices vidit (§. XIX.) pulsus erat plenus, tardus et rarus, somnus multus, et mox mors placidissima. Apparet ex hoc phoenomeno circa visum, quantum noxae tulerint cerebrum et nerui optici, ex ista animi commotione, et insequente meningum affectione nunc spasmus, nunc atonia.

§. XXXIV.

Quando vertigini obnoxii senes detentionem humorum circa caput, e. gr. ex coryza sentiunt, tunc maius animaduertunt periculum a somno euigilantes, et extra lectum actiones animales recipientes. Nerui, qui sub somno primario actionibus vitalibus conseruierunt, ad motus animales simul et semel religari non possunt, quin saepe, quae inerat illis leuis omnifera atonia in totalem abeat, et apoplexiam, senibus a somno familiarem, formet. Non enim adeo ad subitam obedientiam reducuntur nerui senum, a somno, quam illi puerorum, qui a lecto surgentes vertigine quidem tentantur, sed illam mox

fugant, et superant. Non solum pueris haec vertigo est familiaris, sed noui virum fere quadragenarium, qui quoties matulam, extra lectum, comprehendere tentat, in terram prolabitur: reddito autem pedibus tono, surgit, et libere vesicam exonerat. Ideo cum sentiunt senes vertiginosi tales circa caput stagnationes, et eius extraordinariam incalescentiam, et simul somnia molesta, tunc vel oriluuiis frigidulis, aquosis vel vinosis, vel odoramentis paululum actiuus, vel lauatione faciei frigidiuscula, ad analepsin neruorum, se leuent. Omnia sub continua alui, si opus est, modesta subductione, nisi instans apoplexia efficacius referendam esse iubeat.

§. XXXV.

Syncope et Lypothymia sunt affectus senum gradu differentes, periculi tamen praesentanei. Generis neruosi affectum esse, quis dubitet? primario tamen viscerum nobilissimorum, cerebri et cordis. Relaxantur nempe subito et grauiter nerui horum viscerum in syncope, remanente raro, in senibus, pauxillo virtutis elasticae, ad recapessendum tonum vitalem, pulsu cordis cum respiratione semper euanescente, et facie mortis formam monstrante. In lypothymia autem tanto gradu non fit neruorum relaxatio, nec pulsus plane deficit, nec omnis respiratio, et si deficiunt, communiter citius recurrunt. Cerebri et cordis neruis adscripsimus hunc affectum, et certe nunc huius, nunc illius magis pati obseruamus. Cerebrum patitur, si oculi, mox ante ingruentem affectum caligant, si aures tinniunt, et si supinus decubitus molestus est, vti de his hystericae loquuntur et queruntur: porro, quando odore cuiusdam rei aduerso oriuntur, vel ex adspectis rebus nau-

nauseosis, ex terrore, etc. De illa ex cordis affectione inferius.

§. XXXVI.

Causa proxima magis in obscuro haeret. Quae in brutis arte factae sunt syncopes lethales, illam in distentione vasorum maiorum venosorum, et ipsius cordis consistere docent: vena iugularis et cruralis canum insufflata canes subito necavit. Conf. Eph. Nat. Cur. D. II. A. V. et VII. Obs. 53 et 132. HARDERVS in scholio *Apiarii* sui duo allegat experimenta, quibus vena iugularis, fortiter inflata, mortem subito induxit: corda illorum valde inflata fuerunt, et exiguum spumosi sanguinis exhibuerunt, cumque ante illorum dissectionem, vulnere solum pertunderentur, statim collapsa sunt. Haec experimenta facilem reddunt syncopes et lypothymiae pathologiam, et docent, illarum causam communiter esse subitaneum defectum sanguinis in vasis maioribus, et in ipso corde; vnde ex residuo, per proprium intestinum calorem, vaporosa illorum inflatio.

§. XXXVII.

Saepissime grandaeui mox ab ambulatione, syncope moriuntur. Dabo casum, cum subiuncto viso et reperto: Reperiebatur ante multos annos, ad viam, vetula quaedam mortua, quae ante pauca temporis minuta, aestiuo tempore, ex itinere pedestri lassata ibi venerat, et in terra quietem quaesiuerat. Rogabatur a me, t. t. ciuitatis Physico, absente Collega, vt de cadauere medico-legaliter renuntiarem. Cum in aperto cadauere viscera omnia reperirentur sana, vasa autem maiora venosa et arteriosa, vna cum corde, tota essent a sanguine va-

cua, syncope sic dicta, hysterica illam mortuam esse renuntiabam, licet distensionem cordis et vasorum, ob praeterlapsam moram, non inuenirem: solus enim defectus sanguinis, in minimis vasculis viscerum et peripheriae retenti, ad cordis motum autem necessarii, vaporoso solum humore, vasa maiora et cor distendente, ad syncopen sufficit. Hoc modo enim ex graui haemorrhagia, et ex nimio sudore, in debilibus oriuntur lypothymiae, quia ex his circulatio, sanguinem ad cor deferens, impeditur, dum interim vaporosum quid vasa maiora distendit. Quid iam magis naturalis sequelae, quam systematis nervosi contingens subita, vniuersalis, resolutio, cum cor non habet, quod tradet cerebro sanguinis? licet mors per cordis insufflationem ad speciem suffocationis reduci possit. Illa consueta, in lypothymia, facilis per adspersionem aquae frigidae in faciem, vel per fortem compressionem digiti minoris, vel per intrusionem salis in os, facta reuocatio, nervos reuocari per haec indicat. Quando autem, lypothymia insurgente, illa per haustum frigidae repellitur, vapores, loco sanguinis sufficientis, in vasis dominari, in aperto est. Hinc a calido potu communiter hae lypothymiae fouentur. Supra allegata vetula ex itinere pedestri a syncope correpta fuit; corripuntur autem ab illa etiam, qui, ambulando, paruum viam emensi sunt, respiratione aucta, lassifacti sunt.

§. XXXVIII.

Relaxationem magnam sub lipothymiis fieri animaduertimus in puerperis debilibus, quae, si non, sub profluvio lochiorum excessiuo statim a partu mortem subitanam subeunt, lethaliter vulneratorum instar,

instar, certe diu ab illis anguntur, et debilitatem corporis, visus imminutam aciem, nebulas, etc. ad menses aliquot patiuntur. Facit autem ad lipothymiarum inuitationem multum, retentio spiritus, respirationis inhibitio. In pensitationem hinc vocandus status grauidarum plethoricus, sub quo vasa omnia, et cerebri, et cordis maiora, ipsumque cor necessario distenduntur, consequenter etiam cordis nerui, et totius systematis nervosi origo, cerebrum. Accedit iam necessaria ad partus nifus promouendos spiritus retentio, sub qua motus pulmonum inhibetur, hoc inhibito, autem progressus sanguinis commodus per cor moram necit; sanguis autem copiosius accumulatus distendit cor et eius nervos, quae distensio equidem, sub mora, ex copia sanguinis non pernitiola est, quia et nerui a copia sanguinis fouentur, et animantur: dum autem per partum copia sanguinis celerrime subtrahitur, nerui debilitatem, a subtracto subito sanguine acquisitam, lipothymiis produnt, sub quibus cor, ob subito enatam nervorum debilitatem tremulat, et obscure vacillat, quia per factam haemorrhagiam, vix aliquid sanguinis cordis thalamos intrat. Remanet autem saepe illa nervorum cordis debilitas per aliquot tempus, vnde redeuntium lipothymiarum fundamentum et recursus.

§. XXXIX.

Prodit vero haec allegata causa se clarissime, quando ita affectae feminae se pro lubitu in latus alterum vertere nequeunt; mouere enim se non possunt, nisi spiritum inhibendo; simulac autem ille inhibetur, progressus sanguinis e corde inhibetur, cor denuo distenditur, tinniuntque aures cerebrum

in consensum rapi, et adesse lipothymiam denunciantes; et licet interdum tanta non adsit debilitas, vt sub illo motu, lipothymiae insultus, in lecto experiantur, tamen illos saepissime, quando ad aluum exonerandam extra lectum sunt, dum alui exonerationem, spiritum comprimendo, promouent: recidiuant tunc insultus lipothymici, toti sopiti crediti, et aegrae docentur aluum in lecto exonerare, tuncque solo tinnitu aurium, sub nisibus exonerationis, terrentur.

§. XL.

Certe, haec eadem est causa mortis subitaneae quorundam senum, de alui segnitie, et aurium tinnitu ante querulorum, quos in loco exonerationis alui mortuos repertos fuisse, aliquando audias; imo iuniorum, morbo quodam chronico, inprimis hydrope, vbi communiter sanguinis defectus adest, laborantium: tales aegri debiles, ast ab agonibus mortis, pro apparentia, multum remoti, quando se ad somnum in alterum latus vertunt, vix ac ne vix quidem, in illo decumbentes, ex facta spiritus sub motu inhibitione, subito expirant: retentio enim spiritus, ad motum necessaria, motum cordis a neruis laborantibus iam debilem, totum suppressit. Haec etiam vera est causa mortis subitaneae scorbuticorum, sub motu corporis, inprimis gestatorio, spiritum plus comprimente, morientium: Cuius phaenomeni, qui de scorbuto scripsere, mentionem faciunt. Ex his interiectis causam syncopes in senibus inuenire difficile non erit. Retrogrediamur ad formam internam senum, quam in primo Cap. dedimus: inuenimus senum corda ampla, distenta, flaccida, auriculas extensas. Genus neruosum illis per

er se est debile, tanto magis nunc in corde : mor-
is cordis est, per se, illis rarior, et debilior; arte-
ae valde amplae, et vix sanguine replendae: quid-
rum iam, si, sub defectu aliquali sanguinis, solus
apor elasticus cor flaccidum amplius distendat, et
eruorum virtutem sufflaminet, vel si, sub retenta
expiratione, sanguis detentus nervos cordis debiles
latere suo in totum priuet. Dilucidationis ergo
abo sequentes breues casus. Vir annorum 50,
ydropicus factus, fit asthmaticus: cum simul vires
itae valde laberentur, cordisque actio imbecillis
uaderet, sub respiratione paululum compressa, vi-
ae finem adfuturum metuebat, hinc cum ipsi cre-
itus ventris emittendus instaret, famulo suo impe-
abat, ne illum defereret, instare enim crepitum, et
sub illius emissionem se moriturum: comprimebat eo
pso spiritum, ad emittendum crepitum, et simul ex-
pirabat. Alius annorum 66, per aliquot annos ex
ypochondriis, et pulmonum infarctu, asthmaticus,
obesulus, vitae finem ex debilitate instare obserua-
bat: cum tamen ad ambulandum adhuc vires vale-
rent, suasu Medici haustum cereuisiae Anglicae fortio-
is bibebat: refocillebantur inde subito vires ad ae-
gri ipsius gaudium; committebat se lecto, et suaui-
ter per horulam dormiebat: expergefactus rursus
haustum cereuisiae sumebat, et currum adscendebat,
in quo fere per miliaris spatium extra urbem vehe-
batur: sumserat autem secum in currum ampullam
cum cereuisia hac, ipsi mire analeptica, et extra vr-
bem adhuc eius haustum potauerat. Redux domum
factus, aluum deponebat fluidiorem, et post horu-
lam altera vice, cum torminibus, quae omnia ex ce-
reuisia, et quidem vltimo, post succussionem in cur-
ru,

ru pota, accidebant, quia feces communiter quaedam infundo ampullae restitant: Cum autem tertia vice aluum deponeret, exspirabat. Vir annorum 67 habitus laxi, ex multo aquae vitae potu, hydrope thoracis, et polypo videbatur laborare; nihilo minus apparenter valebat: cum scalas ad capeffendum officium adscenderat, et ad scribendum penam iam inter digitos tenebat, absque mortis praeuiis signis, de sella in terram mortuus cadit.

§. XLI.

Interim non excludendae sunt aliae causae Syncope et Lipothymiae, quia haec relaxatio nervorum non semper in corde, vel in cerebro incipit, et quidem non semper vel a defectu sanguinis in corde, vel a spiritu retento. Docemur id variis casibus aliis. BERNABEVS, Medicus Romanus, in *Tractatu de morbis improuisis*, tradit de sexagenario quodam, quod, postquam sanus surrexerat, ex parco aquae vitae haustu, grauissimis ventriculi doloribus correptus sit, cum insecuto sudore frigido, et morte. Aquam, mortis veneno tinctam, illum hausisse putares, nisi *Appendix A. I. D. II. Eph. Nat. C.* nobis casum daret colicae grauissimae, a parce sumto spiritu vini natae. His addam casum alium, docentem, quae incommoda ex spirituosio medicamento interdum assurgere possunt. Proiciebatur quidam, tempore hiberno, ex traha, in stipitem obuium, quo ipso sinistrum latus sub costis spuris contundebatur: sequebatur mox leuis dyspnoea, et paulo post mictus cruentus. Cum sanguinis quaedam stagnationes superesse posse iudicarentur, ad illas resoluendas tincturae tartari non admodum saturatae guttae 50 aegro dabantur: sequebatur autem,

em, fere immediate, anxietas cum leuibus lypothymias, et artuum frigore, quae per horam durabant, et in verticis immanem pruritum finiebantur, ab ipso aegro scalptione ambarum manuum, ad illarum assitudinem tandem domatum.

§. XLII.

Interim spiritus vini non solum, non semper triestes hos et mortiferos excitat casus, sed secundum phem. N. C. D. III. A. V. Obs. 145, effectus eius etiam est euidentissime plane salutifer: recensetur nim ibi, feminam quandam, quando Syncope, ut ei appellatur, cardiacae insultus sensit, sub colore faciei emortuali, exclamasse, *morior, morior*, et post subito haustum spiritum quandam apoplecticam, mortem syncopticam in instanti fugasse. Apparet itaque ex his, affici primo et primario, in eiusmodi casibus, ramum sexti paris neruorum, orificio ventriculi insertum, et surculos ad cor mittentem. Quod autem in quibusdam haec grauis affectio a spiritu vini excitata sit, in aliis autem iam excitata opita, id discriminis adfuisse puto, quod in prioribus inopia succi visceris, tunicas ventriculi et intestinorum, secundum naturam tegentis, adfuerit, unde erui illorum, ad spasmos proni, facile ita irritati fuerunt, ut accedente spiritus vini elasticitate, illos rauiter distendente, paralytici inde euaserint, et re quos cordis neruos etiam tono suo priuauerint. In posteriore autem casu, mortem subitanam minante, hoc neruorum par, ex parte orificio ventriculi insertum, ex propria debilitate, sui relaxationem intendit, quae spirituosus nempe aromaticis, contra apoplexiam, tonum vitalem fulcientibus, iuabatur. Coincidit haec syncope, cum illa lypothymia,

thymia, quae aliquibus ex esuritione accidit, sole pastu fuganda. Similiter in Ephem. N. C. recensetur de femina, quae saepe comedendo syncopen auertebat. Nonne similis diuersitas apparet in venae sectione circa lipothymiam? aliquibus enim lipothymiam inducit, aliquos autem a lipothymia reuocat.

§. XLIII.

Quoad illam, quae a spirituosius assumptis oritur in mentem mihi incidit alius casus hic memorandus, docens consensum neruorum ventriculi per totum corpus improuise et insolenter redundantem et quidem ex leui causa: senescens quidam robustus, appetitus imminutione laborabat, quam a viscido multo, stomacho inhaerente, natam esse iudicabat: formidabat vomitorium chymicum, vel aliud officinale sumere, et eligebat hunc in finem aquam tepidam, sale communi salitam, successiue, copiose ingerendam: cum iam multas eius liberae biberat mediante penna, in fauces intrusa, ventriculi motum anotericum excitabat. Eiiciebatur sic multum viscidum; superbibebatur rursus aqua, iterum penna adminiculo euacuata: Verum, mox, sub hoc labore aeger digitos manuum sibi dolere sentit; pergit interim bibere et euacuare: ecce autem digiti pedum dolore etiam corripuntur, qui dolores ita ubique crescunt, vt aeger exclamare, et Medicum accersere cogeretur; hic cum nihil medicamentorum ad manus esset, iubet aegrum pedes manusque aquae calidae immergere, qua immersione subito omnis spasmus dolorificus sedatur. Sed, historiae et pathologiae satis: quid senibus consilii?

§. XLIV.

Ardua sane res erit, inprimis, cum grauissimam morbi huius speciem senes communiter insultare iudicemus, nempe quae ex corde amplo, flaccido, arteria magna, vltra naturam capace, a sanguine fere vacuis, nervisque praeterea debilibus oritur. Efficacissimum et subitae operationis debet esse remedium, quod simul ad manus sit, cum mors fores pulsat. Quid autem adeo paratum haberi potest, quam spiritus quidam ab herbis balsamicis abstractus, qualis ille feminae fuit, quo *morior, morior* suum fugauit. Noui feminam, quae olim, cum esset viginti aliquot annorum, quorundam liberorum iam mater, ventricosa, syncope aliquando corripiebatur, adeo subito, vt non temporis superesset, hoc *morior* pronunciandi, multo minus spiritum vini poscendi; simulac vero ad se redibat, post elapsu 3 vel 4 minuta, statim aliquid spiritus vini postulabat, et sub facie adhuc emortuali, vitam totam reuocabat. Praeter spiritum talem balsamicum, extra paroxysmum, etiam commendabilis est masticatio camphorae, et gummi galbani iis, qui hunc morbum metuunt. Affectu irruente, facies cum aqua apoplectica, Hungarica, vel alia spirituosa, vel ipsa aqua communi frigida madefacienda, vt nerui faciei abundantissimi, sic agitati, reliquos motitent: artus fricandi, scrobiculus cordis introrsum premendus, sal ori ingerendum, digitus auricularis fortiter comprimendus, clyster fortiter euacuans primo, et mox alius vinofo-oleosus iniiciendus. Venaesectionem adhibere in lipothymia, quid solennius? bene autem constare cum supra notata syncopes aetiologia, quilibet dubitabit. Cum interim consideremus, in
hoc

hoc affectus genere, circum sanguinis quidem in paroxysmo non subsistere, vasa tamen reliquorum viscerum et extremitatum sanguine esse referta, et motum sanguinis circulatorium, per eius subtractionem in actum reddi posse, eoque ipso cor motum suum, respirationem autem pulmones repetere, non incongruum esse videtur hoc auxilii genus in usum trahere. Qui autem irruentem hostem tempestiue sentiunt, pro re nata, vel haustu frigidae, vel haustulo liquoris spirituosius, cum cautione mox dicenda sumant.

§. XLV.

Qui timent senes hoc mortis subitaneae genus, et ex insultibus leuibus timere necesse habent, consilium capiant, 1. ex supra recensita diaeta longaeuorum, qui quotidie haustulum spiritus vini sumserunt, vel bibant vinum generosum, vel manducant quotidie, inprimis cubitum eundo, granum vnum vel alterum camphorae, vt vigor neruorum conseruetur, ex vigore sanguinis, nec iustus gradus motus intestini, seu irritatiui, vt hodiernae scholae loquuntur, ipsis ad cordis motum deficiat. 2. Alui segnitiam euitare studeant, ne eius difficilis deiectione spiritus diutinam retentionem poscat; segnitiam autem euitent, vel clysteribus emollientibus, vel pilulis aloëticis, vel iusta diaetae, ad hunc scopum directione, et regimine; sit autem illa, de reliquo, aromate tota non carens. Quo tragicus autem casus supra allegato romano similis, quoad spiritus vini usum, non accadat, spirituosius talia non bibant, nisi bene saccharata, vel comedant prius aliquid panis vel alius cibi, et si quid accadat cardealgici, statim cibum

eibum quemuis obuium deuorent, vt detur spiritui
absque mora, quo eius violentia temperetur.

§. XLVI.

Claudamus huius affectus pertractationem quibusdam casibus memorabilibus, ad illum pertinentibus. Primus fit ille ex HOFMANNI Med. Conf. Part. VI. Cas. X. Dec. IV. grandaeui, qui sensibus externis et internis subito priuatus, pro moribundo, vel pro mortuo habitus, tertio tamen die ad incolumitatem rediit. Secundus grauior adhuc, sumatur ex CARLII monitis medicis (medizinischen Bedenken) p. 335, viri, a cephalalgia habituali vexati, qui suos monuit, ne, si forsan lypothymia corriperetur, illum sepelirent, exspectando ad diem decimum quartum vsque. Contigit etiam, quod a lypothymia vel syncope per octiduum durante, ad vitam redierit. Tertium praebent Ephem. N. Cur. D. A. Obseru. de quodam, fratrem suum, quem diu non viderat, inuisuro, cum autem illum mortuum, et a Medicis praesentibus dissectum inueniret, in tantam incidit Syncopen, vt omnibus ante adhibitis frustra auxiliis, ad vitam reuocare inane et frustraneum futurum censerent Medici; proficuum itaque ducunt, pro informatione de morte hac subitanea, remoto cadauere fratris, illum disseccare; subaudiens autem talia, in imis cerebri latebris occulta syncoptici anima, hoc propositum eludit, oculos aperiendo, corpus mouendo, et cum illo celerrime auolando. (Fidissima mihi, hunc casum suggessit memoria, locum obseruationis autem, festinante abhinc tabellario, in tot Ephemeridum Voluminibus, reperire non potui.) Quartum exhibent Comment. Acad. Paris. A. 1748. Cum grassaretur ibi rheumatismus,

tismus, cum excretionē erysipelatode, transeunte in phlictenes serofas, venaesectione, pro febris vehementia repetita, ptisanas, et tandem purgationes, omnibus sanitatem reddidere, senibus autem haec cura non fuit sufficiens; nam exsiccatis phlictenibus, retrogradus a cute ad massam sanguinis prauus humor, illos lipothymia affecit, cuius lethalem effectum vnice cauteria applicata eluserunt. Prauus ille humor vel nervos stupore affecit, vel vapore lethali repleuit venas. (Notandum interim, lipothymias senum, licet morbo incongruas, semper suspectas esse.) Vltimus sit viri senescentis, qui ex debilitate generis nervosi, et remora quadam circa aortae principium, per spasmus sensibilem manifestata, noctu post somnum quatuor horarum, insultu syncoptico, mediante tussi anxia et curta, excitabatur, vix se sui compotem sentiens: inueniebat in carpo manuum pulsus quasi euanescentem, et simul intermittentem, sinistram autem manum, et faciem partem sudore frigido affectas; refocillabat autem se subito camphorae manducatione, et vino rheno crocato calefacto, et tunc securius somnum capiebat, absque metu noui insultus. Vsu camphorae autem et gummi galbani praeseruatiuo se immunem postea fecit ab hoc incommodo. Nervus debiles, sensim in somno, ultra iustum modum relaxati, cordis motum tollere tentabant, unde insultu syncopticus; sub euigilatione autem ad tonum recapessendum cogebantur, qui roborantibus fulciebatur.

§. XLVII.

Restat adhuc ponderanda *mors senum subitanea per gaudium*, cum non desint exempla, ex inopina
 accel

ccessa fortuna, vel re gratissima improvise oblata,
mortuorum. Sic anno 1754, mense Octobr. do-
centibus literis publicis, moriebatur Martisburgi,
nglus grandaeuus, octoginta annorum, paucis ho-
is, post nuntium, cognatum quendam in Anglia,
si magnam pecuniae summam, praeter opinionem
statam esse. Flebile, et stupendum diuitiarum be-
eficium. Taceo praeter hunc recentem, casus re-
quos, in historiis reperibiles. (Cap. III. §. XXXI.)
fficile autem reor dilucidatu, qua praecise ratio-
e, ex gaudio vires vitae adeo cito suffocentur, vt
essent plane ad cordis motum. Ad syncopen cer-
referendus est mirus hic affectus. Quemadmo-
um terror comprimendo neruo fluidum nerueum
sufficiente influxu arcet, et ita cordis motum sup-
primit; ita gaudium neruos adeo suauiter, ad ato-
iam vsque, videtur mulcere, vt ex abundanti influ-
u fluidi neruei, idem motus vitalis extinguatur, ceu
erea ex affluxu nimio cerae. Voluptatem quan-
am se sensisse interdum praedicant, qui a lypothy-
iis reuocantur. Cum in praeced. §. de syncope
uturna reuiuifcentibus quidam casus allegantur,
merito hic signa de vera morte syncoptica, et totali
tae destructione, scitu quam maxime necessaria
roducenda sunt, ne resitante adhuc vitae scintillu-
, syncoptici tales terrae mandentur. Sunt vero
rimario haec tria verae mortis signa. 1. perdurans
refrigescentia corporis, cum liuore simul notati.
. contabescentia musculorum, et tendinum, simul
gidorum. 3. oculorum fortis marcor. Equidem
ontingit, vt, qui ex gangraena interna subito inua-
scente, febrili horripilatione coniuncta, cum cor-
oris refrigerescentia, improvise citius moriuntur,

pauco ab expiratione elapso tempore, insignites ex sanguinis motu intestino, nullam resistantiam periphericam iam patiente, recalescant: sequitur tamen mox liuor partium, coniuncta rigiditate, et oculorum marcore. Conf. Bruhier de non festinanda sepultura.

§. XLVIII.

Paralysis est morbus senes saepius, et grauius affligens, quam iuniores. Varia est, occupans nunc partem separatam corporis, nunc dimidium, a vertice ad calcem, nunc truncum medium inferiorem cum artubus, nunc totum, capite solum saluo. Prior nomen adoptat ex parte, quam occupat, secunda *Hemiplexia* audit, tertia *Paraplegia*, qua communiter ex violentia externa ortum sumit, rarius ex interna causa.

§. XLIX.

Paralysis particularis corripit interdum subito partes, interdum successiue. *Hemiplexia* autem communiter subito inuadit, et vt plurimum sub paroxysmo apoplectico, nunc leuiore, nunc grauiore. *Paralyses* particulares, quas senes patiuntur, sunt communiter *linguae, vesicae et crurum*. Raro *paralysis* linguae totalis est, nisi ex paroxysmo graui apoplectico relictæ, qualis aderat in grandaeva quadam quae ex paroxysmo apoplectico *hemiplexiam* retinuerat, et per quadriennium, vsque ad mortem, tota muta erat; balbutiunt enim communiter ex lingua paralytici, nec toti aphoni sunt. In considerationem hic veniunt miri effectus neruorum, ex longinquo ad officia linguae et vocis. Docent enim experimenta facta in canibus, per paris vagi ramu neruosi ligationem, subitanæ in illis oriri mutita

tem. Raucedo pertinax saepius vitio horum ner-
uorum tribuenda: vnde etiam ex colica raucedo?
qualem dant Ephem. N. Cur. Dec. III. A. III. Obs.
113. nisi nervorum horum enata labe. Non nega-
mus interim, quin et paralyfis linguae ex debilitate,
pressionem, vel alia labe proximorum ramulorum, qui
linguam animant, et eius motum ad articulationem
dirigunt, oriri possit. Sic sexagenarius quidam, ex
autumnali frigida aura autumnali, capiti admissa,
prima vice memoriae labem solum sentit, curatam
calore, oleis destillatis inunctis, essentias aromat:
umbræ, etc. sequente anno, eadem ex causa para-
lysin linguae incurrit, illaesa memoria: laxantia
diœtico-salina repetita, vina aromatico-amara, vn-
ciatim ter in die pota, et etiam pro collutione oris
adhibita, nec non venæsectio in brachio instituta,
eum rursus restitunt. Proficua sunt in hoc casu
porro, oris et linguae frictio cum cubebis pulveri-
atis, et pulu. herbae rosmar. nec non oleum anisi,
et succini albi in saccharo detentum, vti talibus cu-
rata legitur octogenaria in Ephem. Nat. C. D. III.
A. VII. Obs. 91. Colluatur praeterea os vino cali-
do generoso, in quo praedicta simplicia, nec non
baccae iuniperi macerata sunt. Vesicae paralyfin
enim perlustrabimus, cum de vitiis vesicae et vri-
nae incontinentia sermo erit.

§. L.

Paralyfis crurum senilis oritur, tam ex nerui cru-
ralis propria labe, e. g. tenuitate, in senio se magis
manifestante, etc. vel ex terrore coniuncto; nam
quae sunt in corpore humano partes imperfectae,
vel debiles, sub animi passione, prae reliquis, magis
afficiuntur: vel vitio nervorum mesenterii, aliarum

abdominis partium, per consensum oritur. Sic, quoad prius, vir annorum 65, habitus stricti, Veneri et Baccho adhuc strenue litans, in crurum paralyticam impotentiam incurrit, cum linguae, ex naturae vitio iam balbutientis, leuiore paralyfi. Adhibebantur supra in casu sexagenarii recensita remedia, spina dorsi autem illinebatur oleo succ. maior anthos, cum oleo amygdal. temperatis; quae remedia mox sanitatem reddiderunt. Fatendum autem simul, motum solum his partibus fuisse ablatum non sensum. Quoad posterius autem, ex vitio nervorum abdominis, hoc non solum apparet ex Parefi colica nata, sed et hoc recens docuit casus vir annorum 61, qui sub doloribus vehementibus sinistri hypochondri, cum insequente stranguria, absque omni indicatione ad calculum vel praesente, ve in praeterita aetate, successiue in dextri cruris inualescentem paralyfin incidebat, cum sensus et motu partis priuatione; sinistrum crus quidem motus defectum mox etiam experiebatur, sensus autem perfectus ipsi manebat. Licet hi dolores, non perpetui, aliquando recurrerent, tamen cedebant frequenti vsui essentiae pimpin. albae, et laxantibus aloëticis plenarie. Nihilo minus haec paralyfis crurum obstinata, toti nervoso systemati communicabatur et quidem primo nervis thoracis; incipiebat enim aeger tussi ferina corripitur, et ab illa adeo grauite affici, vt crescentibus, cum effuso sudore, ad oculum debilitatibus, altero die, integris et perfectis sensibus, tam externis, quam internis, oculos, propriis manibus, sub vltima respiratione, claudendo, inter proprias et suorum preces, mundo valediceret. Praeclarus vitae exitus! Varia, et mire differens const-

tutio indiuidualis systematis neruosi, varios praebet casus.

§. LI.

Paralyfes omnes corporis purgationem exigunt repetitam, non tamen ex drasticeis, sed ex illis quae fibris magis amicae sunt, et se sanguini insinuant, vti sunt rhabarbarum, aloës, manna, nec non sen-na etc. Profunt infusa vinosa ex speciebus aromatico-aperitiuis, rosmarino, saluia, rad. Angel. enulae, calami arom. etc. Artus laesi fricentur manu potius calida, quam linteis, ad recipiendos suffitus ex succino, aliisque pro suffitu vsualibus speciebus, succedente inuolutione cum linteis suffitu imbutis. Affricentur interdum spiritus formicarum, lumbricor. terrestr. etc. saponati tamen. Spina dorsi, et os sacrum perlinantur oleis destillatis iuniperi, aliisque, mixtis adipi suillae purae potius, quam oleis expressis, vel etiam saponi nigro. Saepius praeterea, haec olea, sic temperata, adhibeantur, quam fortes illi spiritus abstractitii, nisi sapone saturati sint: vrunt enim valde cutim, poros eo ipso destruunt, et partes inde indurescunt. Vinctuosa autem talia poros simul extergunt; id quod apparet, quando a partibus afflictis rursus exterguntur, quod sudori largiori dent locum. Proderit etiam vertebriis lumbaribus emplastrum imponere, cum oleis dictis conueniens, e. g. de Galbano, etc. cruribus autem tale applicare minime congruum est, imprimis, si aliquid oedematosi adest. Ventrès animalium, dum a iugulatione adhuc calent, paralyticas manus et crura roborare notum est: cum hi ad manus non sunt, fofus cum muria carniū, in qua rosmarinus, ruta,

absinthium, tanacetum etc. macerata sunt, aliquid valent: praevalent autem thermae naturales.

§. LII.

Hemiplexia, vel *Hemiplegia* est dimidii corporis solutio, cum sensus et motus defectu: communissime ex apoplexia non subito lethali, remanet; oculus lateris relaxati conniuet, lingua balbutit, oris labia distorquentur, vomituritio adest ab initio, multum viscerum ex faucibus simul relaxatis euomens; respiratio communiter impeditior, suspiriis mixta; pulsus durus, celer et frequens; memoria vacillans; excretio et fluxus salivae in latere relaxato; extremitates artuum relaxatorum, inprimis manus, intumescunt, et quod maxime singulare in hemiplecticis, etiam non grauitate affectis, anxietates hypochondriacas incurrunt, ad eiulatum vsque. Grauius affecti crus et brachium sani lateris perpetuo agitant.

§. LIII.

Causa hemiplexiae, quae apoplexiae originem non debet, est neruorum dimidii corporis, a materia elastica, tonica priuatio, qua interdum successiue priuantur; saepius autem subito, ex apoplexia, de qua mox. Hemiplexiam a stranguria vide §. CL. Causa occasionalis varia: ira, terror, frigus, etc. illam producant. Senex rusticus, ebrius, sub frigore hyemali rigido, corruit in niuem ad viam, pernoctat in hoc loco, alto somno sepultus: mane euigilans sentit illud corporis latus, quod aeris rigori expositum fuit paralyticum. Sola capitis refrigeratio, vel reliqui corporis, minus vehemens, quam haec, sufficit ad hemiplexiam, imo apoplexiam illis, qui non sunt naturae rusticae.

§. LIV.

§. LIV.

Qui ex vulnere capitis fiunt hemiplectici, tales ex corruptione extremitatum neruorum, structuram suam vsque in oppositum latus cerebri interfecantium, fiunt, vti illud doctissime PETITVS in rarissimo, (ob paucitatem exemplarium impressorum, vti docent Comment. Acad. Paris. in vita eius) tractatu epistolari Gallico, Namurci 1706, edito, cum figuris demonstrauit. Transit haec corruptio, descendit, et relaxat totum dimidium oppositum. Cerebelli vero vulnera, vel aliae lases, si hemiplexiam inducunt, haec in ipso eodem contingit latere.

§. LV.

Conuulsiva neruorum conquassatio, stantibus, vel sublati sensibus, interdum hemiplexiam parit, et quidem in illo latere, in quo oculi conuiuere incipiunt. Ex arthritide fixa, annosa, nec non, ex suppressa excretionem haemorrhoidali saepe oriuntur hemiplexiae; de hac nunc proferam casum, post de illa. Vir 77 annorum, habitus corporis valde exsuccus, ideo, tempore hyemali, hypocausto calidissimo vtens, iam per 1½ annum fluxum haemorrhoidalem, quem antea per frequentia interualla abundantem habuit, non experitur. Vertigine iam, et tremore artuum a sex mensibus tentatur, quando iracundia parum mouetur animus. Incidit tandem in Hemiplexiam dextri lateris. Post decubitum 4 vel 5 septimanarum, sub alui adstrictione, redit fluxus haemorrhoidalis, parce licet; redit successiue loquela, ante turbata, distinctior, et post vsum spiritus formicarum redit etiam motus brachii et pedis. Quaerit aeger, haec literis referens, an oleo spicae, in vertice, pro more, ipsi adueto, vti possit?

quod probatur. Prognosis, bona vel mala, ex aegri vigore, sensuum internorum et externorum statu, deglutiendi difficultate, ex respiratione, nec non a pulsus conditione est haurienda.

§. LVI.

In cura Hemiplexiae prima quaestio est, in quo corporis latere vena sit secanda? sunt enim qui non nisi in latere sano venaesectionem admittunt, quod altera pars corporis omni vigore iam priuata sit. Experientia autem edocuit, et stabiliiuit, in vtroque latere venas aperiri posse, vtrumque, eum in finem, quo stagnatio, et lentior circuitus sanguinis in latere affecto, ob relaxationem neruorum natus, mutetur in melius. Approbat id venaesectio raninarum, de quibus, in vtroque latere secandis, nulli dubitamus. In latere sano eadem subtractio sanguinis, illud in motum reuoluit, quod in latere affecto stagnat. Repetita itaque fiat sectio in plethoricis, et huic ventilationi adsuētis, robustis: quibus vero ex praegressis morbis, vel alia ex causa vires vitae fractae, in iis rarior fiat venaesectio. Bene enim notandae sunt morborum circumstantiae, vt medela iuste applicetur. Instruit de hoc casus sequens: sexagenarius, ab annis octo, circiter, iam hemiplecticus, memoria inde adeo priuatus, vt, cum e. g. pecuniam, vel aliud quoduis numerare incipit, vix ad octauum numerum perueniat, prioris numeri obliuiscens: orthostadius iam per aliquot annos erat, simulque manum morbidi lateris habebat relaxatam, liuidam, tumidam, et frigidam. Suadetur ipsi a Chirurgo venaesectio in brachio relaxato, spe restitutionis manus in statum meliorem; paret aeger, sed insequuntur mox fortes insultus apoplectici,

ci, et omnia in peius relabuntur. Vixit interim per biennium adhuc, quo elapso, ad plures abiit. Docemur forsan hoc casu, venam non secandam esse in brachio affecto, diu iam paralytico, manu simul existente liuida, frigida. Hinc aliquando seni, cui post vertiginem, et illa adhuc leuiter durante, brachium sinistrum paralyticum factum erat, manu simul existente tumida, liuidaue, et cui, cum in scapula sinistra, ob comitem ibi dolorem, sibi scarificari fecerat, nullus sanguis educi poterat, venaesectionem in illo brachio, quam intendebat, dissuasi, eundem metuens casum. In principio enim in affecto latere educendus sanguis, dum adhuc neruorum vigor non totus sublatus, et dum sanguinis circulus non valde diminutus est.

§. LVII.

Vasa, quae communiter pertunduntur, sunt venae brachii et pedum, et sublinguales, nec potuit multorum practicorum, ex experientia nata, persuasio ad venarum iugularium, et arteriarum temporalium sectionem, pro communi vsu, inualescere. Vt autem harum sectionum fructus appareat, en! casum sequentem, supra promissum: sexagenarius, robustus, plethoricus, per multos annos podagricus et chiragricus, tandem hemiplexia tentatur: leuatur malum, vna et altera vice, quasi sponte, vtpote hactenus leue, et mediocre. Redit tamen cum aliquali sensuum stupore apoplectico, non autem diutino, adeo, vt edicere possit, artus ipsi valde tendi, et hinc dolere: ingrauescit autem, vno et altero die post, hemiplexia dextri lateris, cum linguae balbutie. Secatur mox vena brachii sinistri: continuat autem non solum balbuties, sed insequitur etiam aphoniam.

Spiritus

Spiritus C. C. cum oleis quibusdam destillatis mixtus, et plumacele sub lingua reconditus, loquelam per aliquot horas reuocat, quae vesicatorio in nuca ante locato reuocari non poterat. Aeger de reliquo se mentis compotem esse, nictu capitis, ad interrogata congruo, monstrat. Suasi venae iugularis et arteriae temporalis incisionem, sed frustra: metus de nouitate, vel infructuose, vel male cessura, consilii executionem differebat: tentatur potius auxilium varium, ex clysteribus, aliisque acerbis irritantibus sumtum. Tandem tertio die, cum pulsus existeret febrilis, celer et frequens, ex arteria temporali dextra, circiter decem vnciae mittuntur, et ecce! post horam articulate loquitur. Durat haec loquendi potentia per quatuor horas; postea autem, respiratio, quae aegro, dum de reliquo bene valebat, non admodum commoda erat, fit magis stertens; ideo elapsis ab arteriotomia horis duodecim, vena iugularis dextra secatur, et sanguinis circiter octo eliciuntur, quo facta non solum ille oppletius stertor minuitur, sed elapsa vix hora, aeger exacte rursus loquitur, cum minore tamen duratione; nam aphonia, cum pectoris oppletiuo paralytico stertore, post horam redit; et licet aliqualis mentis potentia, et auditus die quarto adhuc perstaret, visus tamen emori incipit, et aeger die quinto, post pulsum debilem, vndulantem e vita emigrat.

§. LVIII.

Educto, ex hemiplectico sanguine, clysteres iniiciendi sunt, ex speciebus carminatiuis cum cereuisia, vel vino leuiori parati, vel cum aqua ex oxymelle scillitico, duo vel tres, horae spatium: eodem tempore, si deglutiendi aliqualis adest potentia, per os purgantia

gantia dentur, primas vias fortiter abstergentia, nec sanguinem valde commouentia, e. g. salis Ebsham. vncia vna et semis; vel troch. alhandal gr. v. vii. cum tard. vitriol. prius deglutitis, superbibendo solutum sal Ebshamense. His effectum suum praestantibus, diebus insequentibus, vomitus excitetur, vel ex rad. Ipecac. sola, vel cum tartaro emet. vel infuso Card. B. vel alio quouis, quod sufficit, pluribus iam vomituriis aegris, vt viscidum faucibus inhaerens, et in ipsa arteria aspera collectum, foras protrudatur; ipsaque per vomitum facta systematis nervosi concussio illud erigat; in quem finem, et cubebarum puluis, vel aliud simile, pro sternutatorio naribus insufflandum. Hemiplecticum vnice vomitoriis fere restitutum, lege in Actis Academ. Suecicae, Vol. I.

§. LIX.

Vesicatorium nuchae imponatur, et vertici; nisi animus sit tentare, quid ferrum intense calidum valeat ad tonum meningum restituendum. Totum corpus fricetur linteis calidis, vel ipsis manibus, vt excitentur nerui languidi, et peripheria fiat magis perspirabilis. Os colluatur mediante syringa, vino calido, anthosato, iuniperino, anisato: sub axilla lateris affecti, gossypium, oleo succini, et axung. castorei imbutum locetur: de die Ess. ligni sassafras, tinctura antimonii acris, liqu. C. C. succin. sal vol. oleos. Sylu. et spiritus Bezoard. **Bussi** dentur. Si autem aestus sanguinis adest, his sepositis, conchae praepar. ex vino rhenano exhibeantur, cui vehiculo, aqua temperato, guttulae quaedam spiritus salis ammon. vrinosi instillantur. Versus noctem Theriacae Androm. dosis, aetati et viribus congrua exhibea-

hibeatur, tam ad transpirationem augendam, quam ad placidum somnum (quo durante, sub placido sanguinis motu intestino, neruorum systema maxime roboratur, et nutritur) conciliandum.

§. LX.

Apparet hic effectus aliquando luculentur in paralyticis, quando, simulac euigilant, manus pedesque per momentum temporis extendere valent, mox autem harum ex somno acquisitarum virium iacturam, cum moerore, experiuntur. Ex hoc etiam, sine dubio, est quod quidam vsum pilularum Wildegansianarum, ex opio participantium, in paralyfi proficuum viderint. Frictionibus supra notatis siccis misceantur vnctuosae ibidem doctae. Fotibus vix vsus cedatur, nisi in malo recenti, mediocri, et in habitu corporis stricto: emplastris autem adhuc minus fidatur: obesi enim sexagenarii pedi pallido, paralyfi laboranti, cum emplastrum miraculosum imponeretur, quatrIdui spatio cutem reddebat sphacelatam.

§. LXI.

Hauriant Hemiplectici aërem serenum, nullis crassis vaporibus, vel capiti aperte obnoxiiis refferum, simulque caueant ab vsu narcoticorum, sensus obtudentium. En casum nouum. Phlegmaticae constitutionis senex, 60 annorum, hemiplexia corripitur forti in latere dextro: redit post adhibita remedia, vsus linguae et pedis paralytici, tandem manus, aliququaliter. Consuetus erat a multis annis tabacum fumigare, itaque sanitati in tantum restitutus, illum fumigare tentat. Euacuata autem vix dimidia fistula, vertigine et lipothymis corripitur: reuocatur spirituosus et phlebotomia. Elapsis 4 septima-

ptimanis, ad tabaci fumigationem appetitus redit, redit autem tragaedia fortior, pristina enim remedia effectu suo carent, sinistrum latus fit paralyticum, et elapsis vix 6 horis aeger moritur. Qui impune, restituti hemiplectici, tabacum fumigant, sunt communiter fortioris temperamenti, et potu vinoso, roborante vtentes.

§. LXII.

Apoplexia, morbus senum familiaris, grauior sane affectus est, saepissime Hemiplexiae parens. Differt a Syncope, quod in hac pulsus nullus, in illa autem praesens sit, ad extremum vsque vitae halitum, imo interdum, in repente Apoplexia necatis adhuc post extremum halitum; contigit enim mihi semel, nouem ictus arteriae in carpo numerare, post sublatam respirationem, in vetula robusta, 70 annorum, quam apoplexia, post subitaneum in tempore sinistro dolorem, horae spatium sustulit: (conf. Cap. I. §. XXIX.) in syncope pallida mortis imago, in apoplexia facies florida; in syncope filens vel nulla respiratio, in apoplexia respiratio fortis, licet impedita etc. Differt itaque in forma et causa syncope ab Apoplexia et affectibus soporosis. Stertor pectoris, spumans saliuua, oculi rigidi, sub palpebris conuiuentibus, facies rubicunda, sensuum internorum confusio; externorum defectus, excepto interdum auditu, et motus omnis carentia, sunt signa perfectae Apoplexiae. Senes interdum horae spatium iugulat, saepius tridui spatium, tardius, ocyus; sub qua mora in hemiplexiam transit, tuncque hic dicta phaenomena paululum remittunt, non tamen absque metu mortis insequentis. Haereo itaque circa assertum celeb. Medici CARLII, in iam allegatis

tis eius commentariis, dicentis: *non metuant senes apoplexiam, quia subito necat*, quia non omnis apoplexiae est proprium subito necare, magis haec proprietas Syncope et catharro suffocatio conuenit. Non praetereunda tamen silentio est relatio nouellarum publicarum (si illis in re medica credere fas est) anni 1755, recensentium, Neapoli, ab initio mensis Septembris anni 1754, vsque ad Martium anni 1755, octingentos homines apoplexia mortuos esse, morte adeo subitanea, quasi fulmine fuerint tacti. Diram accusares hyemem huius anni, quae et ibi viguit, sed illa solum mensibus Ianuarii et Februarii magnae vehementiae in Italia fuit.

§. LXIII.

Non adducam multos, et alienos casus, quos maxime WEPFERVS in egregio suo Tractatu *de Apoplexia* suggerit: duos vnice meae experientiae adducam, licet tantum de insultu apoplectico, non de perfecta apoplexia agentes: nec non quosdam ex Ephem. N. C. omnes materiam bene dilucidantes; postea quae, cum aliis in cura duco obseruanda, inculcabo. Vetula septuagenaria, robusta, et sanguine repleta, mense Februario, post perpeffum quendam animi moerorem, conqueritur de sinistri brachii torpore, qui, cum tridui spatio non remitteret, sanguinis vnicas septem, e dextri brachii mediana sibi euacuari facit. Elapsis 4 horis, fellae insidens fit somnolenta, et post leuem capitis motitationem, supina cadit: redit mens post morulam, sed visus deficit, lingua balbutit, vomit. datur vinum calidum deglutiendum, pro tono systematis neruorum reuocando, et simul ad os colluendum, quo facto, post horulam visus redit: applicatur clyster squilla

acuatus,

acuatus, addito sale gemmae in vino calido soluto, cum effectu sufficiente. Queritur nunc aegra de viscido, in faucibus haerente, et de deglutitione paululum impedita; quae incommoda mox potiuncula ex aqua apoplect. Langii, aquis quibusdam destillatis mixta euanescent: brachii sinistri torpor sit minor, adest autem adhuc molestus susurrus aurium, cum pulsu paruo: delirat versus noctem, et somnolenta artus perpetuo iactitat. Secundo morbi die, mane et vesperi, aloës hepat. gr. j. cum rad. aron. et calami arom. aa. gr. viii. dantur, vnde binae deiectiones: tertio die multa suspiria, cum susurru aurium perpetuo: quarto die iidem pulueres aloëtici, ex quibus plures alui deiectiones cum suspiriorum fine, et praecordiorum magno leuamine. Anorexia interim adhuc adest, et defectus virium, ambulare non permittens. Conualescebat tamen successiue. Elapsis vero vix quatuor septimanis, multas narium haemorrhagias experitur, et quod, *ob controuersiam, in Hemiplexia solennem, de seligendo venaesectionis loco, notabile esse iudico, vnice ex nare sinistra, in cuius latere torpor paralyticus se manifestauerat.*

§. LXIV.

Vir vere septuagenarius, diu vertigini et vomitui obnoxius, tempore australi humido, corripitur vertigine, cum tinnitu aurium, et motu quodam spasmodico, vt aiebat, sub ipso cranii vertice; deficiunt simul sensus, ex quo in humum cadit. Leuatus, nox quidem sensus sat bene recipit, sinistrum autem atus valde torpidum, et visum in sinistro oculo obcurum sentit. Post venaesectionem, in dextro brachio institutam, vires ad motum et ad visum redeunt, vomiturit, et tandem euomit materiam biliosam

cum multo leuamine; cumque conatus vomendi continuarent, infusum Thee iterato exhibetur, inde adhuc vomitus cum maiore leuamine sequuntur. Praescribitur ipsi potiuncula ex aqua apopl. Langii cum aqua flor. tiliae, coenam s. vino etc. temperata, addito parce sale volat. oleos. S. nec non spir. salis ammon. cuius remedii beneficio paucis diebus conualescit. Hic casus clare docet, meningum spasmus, in atoniam vergentem, aliquando esse causam Apoplexiae: (conf. BAGLIVIVS et Acta Med. Berol. D. I. Vol. VIII.) Secundo, usum excitium, quem vomitus praestant, in affectibus apoplecticis, si excitari possunt, inprimis vomituritione praesente. Breues itaque hi casus vsibus didascalicis non carent.

§. LXV.

His adiungam observationes quasdam ex Ephem. N. C. petitas, de apoplexiis senilibus, quarum summam primariam, absque dispendio tamen, prolixitatis evitandae ergo, ab oculis ponam. D. I. A. IX. Obs. 166. prostat vetula 72. annorum, a symptomatibus grauib. apoplecticis restituta, et quidem mediante specifico cephal. officinali Lips. spiritu salis ammon. anisato, et Ess. succini: Exhibita etiam fuit salis vitrioli drachma semis, absque effectu vomituum, cum aliquali leuamine tamen. Rediit post tres menses idem affectus, tunc mitigatus a superueniente enormi haemorrhagia vteri. (Eadem res, vteri haemorrhagia, aliquando feminam 40 annorum, subito gutta serena, et apoplexia, in hemiplexiam desinente, afficiebat. Tanta varietas effectus, vnius eiusdemque causae, ex circumstantiis, non semper clare cognitis, et aetate variantibus.) In D. III.

A. IV. Obs. 94. narratur, sexagenario, post venaesectionem, salis vitrioli drachmam semis datam fuisse, absque insecutis, nec conatibus vomendi: post exhibitam mixturam, ex aqua salviae cum vino, et apoplectica, anatrice ad vnciam vnam sumtis, Ess. Salviae, lil. conuall. aa, drachmam vnam, spirit. sal. ammon. scrup. vno, et ol. succ. gutt. octo, clyster acrior iniectus. Illitum vertici, temporibus, ceruici et carpis manuum oleum succini, et colophonis loco clyster cum Elect. hierae pierae cum agarico adhibitus, cum aegri conualescentia.

§. LXVI.

Ephem: Nat. C. Cent. X. Obs. 61. sistunt octogenarium apoplecticum, simul conuulsum, sanitati restitutum, ope venaesectionis in pede, vesicatoriorum in brachiis et nucha applicitorum, castorinorum, cephalicorum, balsamicorum et spirituosorum externorum. Ephem. Vol. IX. Sistunt senem 77. annorum, repetita venaesectione, curatum, repetitis vicibus. Possem adhuc curas apoplexiarum insignes adducere, sed sufficiant hae pro doctrina: 1. ipsis grandaevis restare spem emergendi ex apoplexia 2. decantatam gloriam salis vitrioli deficere communiter 3. spirituosos neruini, et oleo succini inesse magnam virtutem ad tonum generi neruoso reddendum, ex causa quacunque, modo non sit grauissima, et acutissima apoplexia, nec paruae efficaciae erit ol. succini, cum alcali volatile intime combinatum. In venaesectione repetita maximum haerere praesidium. Recordor hic moniti, ad Cephalalgiam dati, de caute secanda vena senum, cum prostant totafus in apoplexia largiter emissi sanguinis, quin normis haemorrhagiae vteri proficuae (§. praeced.)

Verum differentia attendenda inter praeceps periculum, quod est in apoplexia, et morbos non adeo acutos; praeterea, in apoplexia enormiter sanguis in capite et thorace stagnat, id quod in aliis affectibus non fit. Nihilominus, sunt Practici, qui putent, apoplecticos interdum iugulari per venae sectionem, interdum saluari. Experientia stat pro maiori numero saluatorum.

§. LXVII.

Causam apoplexiae agnoscimus triplicem. 1. Sanguineam, ex sanguine extrauaso nata. 2. Serosam, ex diluio feri, cerebrum inundante 3. Meningeam, nempe a meningum atonia, cerebrum et medullam oblongatam comprimente. Ad *prognosin* bonam pertinent haec pauca: si aeger se mouere incipit, simulque melius respirare, et loqui, et quidem haec, cum aliquali eminentia, et continuatione. Oculi vero contorti, magnus pectoris stertor, et oris spuma grauitatem mali indicant.

§. LXVIII.

Vt iam memoriae ergo, in paucas regulas contraham, quae, et quo ordine agenda sunt, cum apoplecticum ex orci faucibus eripere cupimus, haec pono: 1. Ex arteria temporali, ex vena iugulari, et ex mediana, pauco, vel aliquot horarum, temporis spatio, sanguinem esse mittendum, et quidem ad uncias decem, in latere quo commodum, maxime tamen in recenter affecto. 2. Post haec statim clysteres iniiciendi ex aceto squill, et elect. hierae picrae, diac. (quod SCHVLZIUS in *praelection. ad dispensat. Brandeb.* etiam iustissime commendat) participant: vel ubi haec ad manus non sunt, parentur solum ex cereuisia et sale, vel ex vino oligophoro et

sale

sale, vel aceto, aqua temperata, et sale, clysmata, eaque repetenda bis vel ter horae spatio, ad largas euacuationes vsque. 3. Praebeatur aegro, si deglutitionis restat quaedam potentia, oxymellis scillitici repetita dosis, vel etiam rad. Ipecacuannae drachma, cum grano vno vel altero tartari emetici pro stimulo. Nec hic spernendum monitum CARLI in suis comment. medicis, foliolum tabaci, in aqua calida maceratum, infusum dare, citius apoplecticum reuocans, cum *αυω* et *κατω* facta euacuatione multae saburrae mucosae, quam emetica antimonialia et venerea. 4. Oleum succini cum camphora, et pauca pinguedine animali, vel etiam ol. amygd. dulc. vertici, nuchae et carpis affricetur. 5. Scarificationes in capite plus vno loco fiant, maxime supra futuram coronalem, et postea rubefacientia ex sem. erucae, sinap. applicentur. 6. Manus pedesque aceto calido fricentur, nec non ori, mediante syringa iniiciatur acetum calidum, cum sinapi, vel pipere, non puluerisatis, coctum, et mellitum. 7. Sternutatorium tabacinum, vel ex flor. lil. conuall. naribus insuffletur; cubebae hic sunt debilioris virtutis. 8. Post excitatos vomitus, vel illos frustratentatos, purgans deglutiendum detur, vel sennatum, vel colocynthiacum, sale quodam neutro, vel simplici, nitro, sufficienter acuaturn. Elect. Lenit. Florenz. vnciae duae, adiecto nitro, solutae in aqua calida. 9. Denique spiritus illi apoplectici, essentiae, spirit. salis ammon. et quae experientia probauit, in vsum sunt vocanda, modo antea, per seueram et asperam methodum, aeger ex sopore apoplectico excitetur, et sui compos factus sit. 10. Sunt qui testiculos vino tepido fouere docent, quia virtu-

is vitalis illis multum insit. An vetulis apoplecti-
cis haec topica? vide Part. II. Therapeut. *Sciagraph.*
Ranchini. Valent et reliqua, quae sub haemiplexia
commendavi, nempe in momento illo apoplectico,
i. e. quando stertor pectoris remittit, sensus et mo-
tus lateri cuidam redduntur, cum mentis lucidis in-
teruallis, tunc omnino cum medicamentis allegatis
internis, continuandum, et corpus aloëtico-salino
laxante, utpote modico et sufficiente, saepius eua-
cuandum.

§. LXIX.

Restat adhuc consilium, grauem hunc affectum
praecauendi. Si inuento nupero Gallico, sacculo il-
li Berolinensi ant-apoplectico fides danda, certe ope-
ra leuissima auerti poterit, gestando solum sacculum
speciebus quibusdam repletum circa praecordia.
Equidem considerandum, concurrere in praecordiis
quasi centrum quoddam neruorum, quorum refe-
ctio ipsam mortem subitanam fugat, uti supra, ad
Syncopen vidimus, an autem adeo penetrans virtus
iis speciebus insit, ut sanguinis infarctum, vasa tan-
dem rumpentem, et feri secretionem excessiuam, in
cerebri ventriculis, auertere possit; porro meninges
in perpetuo aequilibrio toni seruare, ne vel conuel-
lantur, vel relaxentur, de eo tamdiu dubitandum,
donec experientia illud ulterius probet. Appenden-
di sunt hi sacculi senibus, in quibus, si non prodro-
mi apoplexiae primi iam obseruati sunt, tamen ex
constitutione corporis hic morbus est metuendus,
e. g. qui collum habent breue et amplum, vasa iu-
gularia itidem ampla et capacia, etc. ut experientia
probenitur.

§. LXX.

Si quid ex rationibus plus luculentis et minus secretis, cautelarum haurire licet, consistunt illae in sequentibus: 1. venaesectione, bis vel ter per annum instituta, moderata, pro aetate. 2. in quotidiana, ante somnum facta, corporis frictione. 3. in quotidiana illinitione olei succini, vertici et nuchae. 4. in alui quotidiana exoneratione. 5. in interno usu quotidiano olei succini ad guttas tres vel quinque, vel olei anisi ad decem, facto. 6. in capitis frequenti pectinatione, mediante pectine arcto, quin menstrua eius prouida lotionem cum miti lixiuio. 7. in valde frigidae aurae fuga, maxime circa caput. 8. in irae cohibitione. 9. ciborum, difficilis digestionis repertorum, vel flatulentorum, remotione; imo omnium non immodica ingestione. 10. modico usu vini generosi. 11. veneris vel nullo vel parco usu, caput afficiente, et somnum altum inducente. Cum praeterea notum sit, apoplexiam sub somno, vel mox a somno, communiter contingere, monemus. 12. capitis sub somno eleuatum situm, prae supino praestare, simulque a somno diutino abstinentiam. 13. surgentes de lecto aliquid eleosacchari anisi capiant, vel grana quaedam sinapeos, a longo tempore decantati masticatorii praeseruatiui. 14. si tussis ferina corripitur senex, illam quantocyus coërceat remediis efficacibus, quia concussio capitis, et eius detentio per tussim facta, eius extrauasionem producere potest, et aliquando produxit. 15. collum etiam nulla ligatura coarctetur, eadem ex causa detentionis sanguinis, et impediti circuli. 16. aërem vitent vaporosum, crassum, de quo iam §. LXI.

Nunc reliquos morbos capitis, latius sumptos, seniles producere ordo poscit.

§. LXXI.

Cum in Hemiplexia *saliuae excretionis*, ceu phœnomeni huius morbi facta sit mentio, de illo incommodo, senes quosdam, non solum vexante, sed et illorum vires interdum frangente, agere conueniens duco. Noctu tantum, sub somno excernitur, copiose, senibus quibusdam et grandaevis, aliquando adeo copioso fluxu, vt vires inde frangantur, testibus Ephem. N. C. D. II. A. IV. Obs. 108. Certe *saliuae* liquorem inter nobiliora corporis secreta numerandum esse, vel ex hoc apparet, quod eius superflua excretio corpus debilitet; cum de cetero constet, illam inferuire faciliori manducationi, deglutationi, et tandem deglutitorum ciborum digestioni. Ex debilitate ductuum *saliualium* hunc *saliuae* spontaneum sub somno fluxum oriri, manifestum est: generatur praeterea in senibus eius copia, ob peripheriam corporis magis obstructam et densatam, quae minus permittit serum per poros sudoriferos exhalari; simul, in usum faucium et ventriculi; illae enim in senio saepius aridae fiunt, et irrigatione *saliuali* opus habent; ventriculus autem eget liquore digestiuo auxiliari, quia domesticus ille gastricus vappescere incipit. Hunc liquorem itaque *saliua-*lem relaxata orificia ductuum *saliualium*, omniumque innumerorum, per somnum relaxatorum vasculorum excretoriorum, oris et faucium irrigationi inferuientium, in os euacuant senum, qui ore, ipsis in somno, plerumque aperto facile effluit. Viuit adhuc grandaeuus, qui, per biennium, vlcere cruris ex etrysipelate laborat, cui *saliua* copiose, dum somnum

mnium capit, per os effluit, et quidem copiosius, quando vlcus cruris non abundanter serum vlcerosum fundit, indicio, ex copia feri alicubi retenti, et saliuam abundare. Hoc incommodum, quando simplex est, nec cum vlcere, etc. colludit, leuatur roborantibus, vinosis, aromaticis, amaris, cort. aurant. et peruv. vino rubro infusis: salsa autem, tam in diaeta, quam in medicina, parca sint, quia saliuam hoc stimulo magis agitur. Alius sexagenarius, in oris latere dextro primo dolorem, mox tumorem experiebatur, quem saliuatio diurna et nocturna sequebatur, tanta, quanta ope mercurii excitari possit.

§. LXXII.

Dentium vitia in senibus nunc veniunt perlustranda. Primum est *vacillatio*, post illorum *lapsus*, quo edentuli fiunt. Molestia et incommodum non leue. Perit enim voluptas alacriter manducandi, et edendi cibos solidiores, sapidos, quid? quod haec non absque passionibus et doloribus quibusdam contingant. Nascuntur enim communiter ante lapsum dentium, *parulides*, pus generantes, imo interdum fistulosae. Distinguendae autem hae parulides sunt a laxitate gingivarum continua, inprimis post motum corporis, lympham inspissatam ad dentes secernente. In parulide enim tumor, isque liuidus adest, qui non adest in simpliciter laxis gingiuis. Sciendum autem est, his incommodis, et casui dentium plus obnoxios esse homines habitus laxi, vel fibrarum teneriorum, quam qui sunt stricti: hinc est, quod prioribus, saepe diu ante senium haec dentium vitia veniant: eademque ex causa feminae plus laborant dentium vitiis et citius edentulae fiunt, quam mares. Parulides feliciter interdum resol-

auntur, quando excretio muci naris, eiusdem lateris, per calorem et errhina, copiosior obtinetur; alias facile ipsam maxillam grauius infestat. Quibus fibra gingiuarum est robusta, et sanguinis bonae crasis, illis post casum dentium gingivae fiunt callosae, dentium sat bene vicariae; de qua re vetula in Ephem. N. C. allegatur, quae duras panis crustas osseis *quasi* gingiuis confregit. Infausta sorte damnata fuit octogenaria, circa hoc manducationis organon, secundum Eph. N. C. D. I. A. II. Obs. 279. ipsi enim dextra pars maxillae inferioris, nullatenus cariola, una cum dentibus, a musculo temporali et gingiuis ipsis, *post diuturnam defluxionem* separata fuit, nullo inde redundante incommodo, nisi quod in ea parte difficulter audierit.

§. LXXIII.

Primum, quod ad *dentium conseruationem* attinet, est illorum et gingiuarum frictio, cum pane adusto et rad. ireos florent. vel cum cubebis pulverisatis, gingivas eximie simul roborantibus. Exulcent dentifricia ex duris partibus, nitorem dentium laedentibus, constantia. Os post morulam colluatur cum vino rubro puro, vel lymphato, adstringente. Parulides, si nasci incipiunt, non solum earundem, sed omnis relaxatae gingivae modesta, repetita tamen, scarificatio necessaria est, euacuatur enim hac mediante, sanguis in torpidis vasculis stagnans, ipse torpidus et foetidus; qua euacuatione vascula constringuntur, nec se postea a vappido sanguine facile extendi patiuntur. Opus praeterea est, in tali dentium scorbutica conditione, herbis acidulis, amaro-aromaticis, antiscorbuticis uti. Cibi valde pingues, oua, et similia non edantur. Bonum vinum rubrum,

rubrum, Rhenanum, Mosellanum, aqua, si opus est, temperatum, plus conuenit, quam cereuisia fortis: praestat potius acidula, secundaria. Si ceciderint nihilominus dentes, gingiuarum induratio, ope colutionis cum vino rubro, et austerorum fructuum frequenti manducatione promouenda est, vt, quantum possibile, manducationi inseruiant. Euulsionem dentium, ob enata quaedam incommoda, illam suadentia, in grandaeuis, minime suademus, ob dubiam maxillae firmitatem, et in senibus frangibilitatem, inprimis si a parulidibus tentata fuerit: terrere enim potest haemorrhagia, quam octogenaria, in *Commerc. liter. Norimb. 1742*, post euulsionem dentis canini passa est, per biduum; quam non semper aequo cum successu, allegata ibi fortis buccae compressio, digitorum ope facta, sistit.

§. LXXIV.

Pertinent ad affectus capitis seniles, adhuc duo, quorum iam ante meminisse fas fuisset, *Vigiliae* nempe, et *sopores*. *Vigiliae* sunt morbus senum molestissimus, simulque vires admodum depascens: cum enim non solum totum corpus, sed et sensus externi et interni per vsum diurnum fatigati, mediante somno refici debeant, *vigiliae* hanc necessariam refectionem impediunt. Senes enim tanto magis illa refectione indigent, quanto magis vires corporis et sensuum vigor, ex solo senio labuntur.

§. LXXV.

Vt vigiliarum causa eo magis elucescat, quae in *Cap. I. §. LXIX.* de natura somni diximus, breuibus repetamus. *Somnus* est remissio placida toni totius corporis, quo sub illa motus intestinus sanguinis augeatur, pro humorum vtilium et inutilium inti-

ma

ma secretione. Redditur sub hac secretione sensibus et reliquo corpori illud vtile et necessarium, quod vsus diurnus illis subtrahit. Cognoscitur autem remissio toni maxime ex pulsu, durante somno, rariore et pleniore, nec non ex faciei, et partium musculosarum succulento rubore, et blanda inflatione, quae remissio in plurimis placide et insensibiliter fit, in aliquibus autem, eodem, quo obdormiunt, momento, subsultu spasmodico totius corporis. Motus itaque intestinus sanguinis in cerebro auctus demulcendo illud, somnum efficit, et sub somno secretionem liquidi neruei spirituoso-vaporoso perficit. His positis, *Vigiliae* sunt absentia remissionis toni placidi naturalis corporis, et motus intestini sanguinis nullum factum placidum augmentum, nec fiens tanta, in cerebro, liquidi neruei secretio, sed sensuum, tam interiorum, quam exteriorum perdurans tensio et actio.

§. LXXVI.

Quemadmodum itaque motus placidus intestinus somniferus absque remissione toni esse nequit; ita reciproce haec remissio toni a placido motu intestino allici et inuitari potest, ad somnum capiendum et vigilias fugandas. Dantur quidem impedimenta quaedam vigilias nutrientia, e. g. aerumnae, et curae animum edentes, ipse sanguis minus elasticus, et ad placidi motus intestini eleuationem ineptus; ne dicam de morbis quibusdam, tussi, flatulentia, stranguria, senibus familiaribus, somnum interrompendo vigilias causantibus. Aerumnarum remedium raro in manu Medici est, ergo aliunde quaerendum. Qui remedium palliatium, potum inebriantem, in usum vocare amant, eoque curas fugant,

gunt, et sepeliunt, illi vires vitae simul fugant, et sepeliunt. Flatulentia est saepe saepius causa vigiliarum, quae vel ex ventriculi et intestinorum inanitione oritur, vel ex cibis flatulentis in coena sumtis. Vti ventriculi et intestinorum oneratio cum cibis, ex pondere, molestias creat, et motum peristalticum retardat; ita inanitio illorum motum peristalticum celeriore, simul vero inordinatum et praecipitan-tem generat, qui vapores mox includit, mox emit- it, eoque ipso intestina, varia gyratione, sonora fa- cit, quae omnia neruorum systema in placidam et somniferam remissionem componi non sinunt. Da- tur autem praeter hoc adhuc aliud flatulentiae ge- nus, somnum impediens, quod in intestinorum spe- ciali tensione, nata a sanguine, vasa viscerum disten- lente et vrente haeret, sub corporis inquieta iecti- gatione, et plantarum pedum, coopertionem recu- rantium eximio calore: malo haemorrhoidariis so- ennio.

§. LXXVII.

Quo his vigiliarum impedimentis obex ponatur, turae, omni possibili ratione, rectoque modo ex ani- mo eliminantur. Flatulentia euitetur, coena sit parca, et constet ex cibis ratis, et pro constitutione gratis. Supra vbi de regimine vitae senum egimus, obseruauimus, illos magis cibos solidos, salitos, et romate conditos, prae liquidis sumere; et insequen- tis inde somni rationem, ex blanda oscillatione, quam tales cibi in neruis ventriculi excitant, et his mediantibus systemati neruoso communicant, sta- uere annisi sumus: inhaeremus itaque huic senten- tiae, et cibos tales salitos vel tales supra denomina- tos, in coena parca, multis commendamus. Miram
saepe

saepe deprehendimus falis culinaris, in coena, cibis debite mixti, virtutem hypnoticam.

§. LXXVIII.

Licet autem talis diaeta non conueniat senibus omnibus, inprimis longaeuis et grandaeuis, et linquendum sit multum naturae instinctui, consuetudini et viribus, hocque modo non sit remedium vniuersale contra vigilias; attamen certum est, parum ciborum salitorum, fumatorumue ciborum superingesto modico haustu vini generosi, vel pro regionum consuetudine, bona cereuisia lupulata, modice superbibita, saepius eximium fructum contra vigilias praebere: nulla ex his oritur flatulentia, sed ventriculi et intestinorum nerui, ita roborati et resecti, silentio suauissimo somnum profundum inducere iuuant. Noui senes non paucos, qui ita vigilias arcent, et quidem, quando cereuisia bona, vel vinum vinosum, elasticum ipsis deest, cochlear modicum spiritus cereuisiae addunt, et pro haustu hypnotico, post coenam, cum optato euentu hauriunt: qui autem ipsi spiritui vini adsueta sunt, illo ad eundem scopum modice vtuntur. Sunt etiam, qui ex pota frigida in coena, auxilium contra flatulentias, vigilias impediennes habent; et hoc auxilii genus maxime illis prodest, quibus sanguis in vasis intestinorum haeret vrens, vti iam iam illos notauimus. Credibile est, populos orientales, qui nec supra notatos cibos, nec potum fermentatum spirituosum, sed vnice aquam pro potu, et varios fructus pro cibo, vtuntur, ex tali victu natas vigilias, narcoticorum vsum in solamen vocasse.

§. LXXIX.

Habent contra vigilias etiam amara suum vsum. Vinum absinthites egregium in vigiliis senum praestat officium: et cum flatulentia primum sit symptoma mali hypochondriaci, cui facillime iunguntur vigiliae, ex virtute amarorum variorum, illud ingredientium, hypochondriacis magnum est solamen in vigiliis. Cum iucunda recordatione memini, saepe pertinaces vigilias hypochondriacorum vno vel altero grano aloës hepaticae, tartaro vitriolato cuatae, quasi experimento, si non totas fugasse, tamen interuallis somniferis fregisse, idque tanto certius, vbi sextam vel septimam partem grani laudani piati addidi, vel guttulam vnam et alteram olei absinthii veri.

§. LXXX.

Interim sciendum, vigilias, quae, vt supra monui, ex sanguine in visceribus abdominalibus infarcto, et vasa sanguifera distendente oriuntur, hisce remediis non cedere, quin ex illis noxam potius capere. Conveniunt magis nitrosa, et multae alui modestae subductiones, ex rhabarbaro et senna: clysteres nitrosi, oscula excretoria intestinorum emolientes, et aperientes, quo sanguinis massa, hoc modo, a viscido, quod stagnationes generat, liberetur. Cum etiam haec stagnatio optime per excretionem visci sanguinis, per venas arteriasque intestinorum haemorrhoidales tolli possit, aloëticis, interdum, eo laborandum, vel infusibus, vel ad hunc finem, applicatio repetita hirudinum ad anum, et venaesectioes in pedibus, ambobus simul, in auxilium vocandae. Noui equidem duos casus, vbi methodo apparenter contraria, excretio sanguinis obtenta fuit,

in senibus vegetis, a flatulentia et inquietudine summa nocturna vexatis, nempe in vno, largo potu vini Hungarici, versus noctem, suasu Medici, exhibito; in altero vero, bono haustu spiritus vini, ex aromate, oleosi; quibus, excretionem sanguinis per anum in larga quantitate obtenta, noctes postea habuerunt somniferas. Verum, vti tentamina talia non semper feliciter cedunt, ita non sunt secure commendanda.

§. LXXXI.

Quod tandem attinet vigilias, ex crasi sanguinis vappescente oriundas, certe illae senio sunt maxime naturales, vtpote non immodicae, et a senibus, a reliquis morbis liberis facile ferendae. Et licet sanguinem, in vappescentiam ruentem, in totum corrigere nequeamus, tamen per adhibita aromatico amara, diaetam conuenientem et potum spirituosum fermentatum, vltra modum necessitatis non adhibitum, excessum eius cohibere studeamus.

§. LXXXII.

Senes coniugio fruantes, et illius quodammodo potentes, habent ex illo remedium clinicum contra vigilias: dicunt ex illo caput et faciem sibi incallescere, et tunc sequi somnum placidissimum, cum insequente maiore alacritate mentis et corporis, quam a somno sponte et tarde irrepente, vel alio modo comparato.

§. LXXXIII.

Cum iam aliquoties meminerim aloës hepaticae, opus esse videtur, vt rationem reddam eius vsus, cum apud Practicos hodiernos maxime absoleuerit; malunt enim aloën optimam succotorinam, cariorem, lucidam, secundum WEDELIVM, aliosque, in vsum
trahe-

trahere, et nihilominus lotionibus, et inspissationibus corrigere, quam hepaticam non correctam, nec correctione indigentem adhibere. Nec, quod mirum, ipsam correctam aloën, securi vsus esse proclamant. Mihi ab initio praxeos medicae aloë hepatica, pura, nec arena et quisquiliis inquinata, visa est sufficere, tam scopo aluum subducendi, quam per subtilem, et magis penetrantem suam gummosam amaritiem, humorum visciditatem corrigendi; reputans, illam minus efficacem esse sanguinem exaestuandi, cum in illa minor quantitas resinae haereat, quam in succoterina, nobiliore iudicata. Gaussis etiam valde sum, cum tam HERMANNVM in *Cynosura materiae medicae*, quam HOMBERGIVM, in *Comment. Acad. Scient. Paris.* a meis partibus stare inuenerim, quod hepaticam succotorinae ad usum medicum praetulerint. Multas liberas aloës hepaticae consumsi, ex quo tempore praxi medicae meliori, nunquam tamen ultra tria grana, saepius ad duo grana, et non raro ad granum vnicum pro doli dando, semper tamen in connubio tartari vitriolati, scrupulo dimidio vel ultra, et magnesiae albae liquot granorum, ubi intentio fuit aluum certo subducendi; nam ultra myriades exemplorum, non nemini ter vel quater intentionem laxatiuam fefelisse, sed semper cum optato aegri commodo effectum dedisse. Ideo, ipsi, gloriosissimae memoriae imperatrici, ANNAE, (cuius valetudini, nunc podagra, vel chiragra, nunc renum, vel capitis dolore, vel taeniae molestiis fractae, per septennium solus praesui, exceptis vltimis vitae eius sex mensibus) saepissime, hunc puluerem laxatiuum propinaui, quae, us amaritiem sat benigne ferens, tamen subito,

vnum vel alterum cochlear vini Hungarici superbibere solita erat. Erat quidem plurimis delicatulis hic pulvis, ob salinam amaritiem, nauseosus, lenissima tamen, et certissima eius operatio, non solum illum, prae pilulis aloëticis, segnius operantibus, commendauit; sed cum ob euitandum, pro quouis aegro, nouum dispensandi laborem, formulam eius sub titulo: *pulueris polychresti laxatiui*, pharmacopolio traderem, Practici quidam illegitimi, bonis verbis, vel alio modo, a pharmacopolii ministris, eius compositionem ex piscati sunt, et ipsi domi, aegris suis, dispensauerunt hunc puluerem, cuius vsum polychrestum adeo laudabilem, sub praxi mea, obseruauerant.

§. LXXXIV.

Inductus autem fui hunc aloëticum puluerem concinnandi, ob taedia, quae multi aegri ex pilularum aloëticarum vsualium, ob ingredientium multiplicem farraginem, multoties segnium, diu suspensam, imo saepius fallentem operationem, capiebant. Elegi itaque aloën hepaticam, facile solubilem, sale aperitiuo acuatam, nec huc vsque eius rei me poenituit; licet bonis pilulis aloëticis, in quibus subiectis illae intentioni satisfaciunt, vti, non solum non noxium, sed et vtile duco. Aloën hanc hepaticam melius cruditates ventriculi non solum resolvere, sed et euacuare, postea autem, vel simul, ventriculum et bilis crasin roborare, et magis corrigere, quam reliqua amara, certum est: hinc asseuerare possum, quosdam aegros, post interpositam morulam a sumto isto puluere, sese quasi ex languore resectos sensisse. Taceo eius virtutem somniferam, quando versus noctem sumitur, licet laxantibus, prae vigi-

liis communiter militantibus, lenibus associetur. Laete recordor responsi feminae cuiusdam, diarrhaeae habituali obnoxiae, cui aloës hepat. gr. j. rhabarb. gr. xii. et bals. peruv. gutt. 2. in pulvere dederam versus noctem fumendo, vt per aluum educeretur, collecta in intestinis colluies, et postea roborentur intestina; cum illam sequenti mane, de effectu huius laxatiui interrogarem, et illa ridens mihi responderet: loco alui subductionis, quam et a morbo meo, et a tuo laxatiuo expectaui, cum futuris, pro more meo, vigiliis, per totam noctem bene dormiui, nec nisi hodie mane, vnicam sedem habui.

§. LXXXV.

Cum venia Lectoris, recentem, de virtute aloës somnifera addam casum. Consulor a rustico, de vxore sua, infantem semestrem lactante, nunc autem post sextiduum, quo febre laborat acuta, phrenitidem patiente. Quarto morbi die, dicebat, ipsi fuisse venam sectam, insurgente tunc primo phrenitide, cum eiusdem aliquali remissione; nunc autem adeo vehementer insurrexisse, vt a viris robustis, quos pugnis et dentibus petit, teneri non possit. Interrogo, an infans a mammis remotus sit, quod annuitur; an forsan alui fluxu laboret, quod negatur. Iudico alui subductionem proficua futuram, et praescribo pulueris polychr. laxatiui gr. xxv, vesp̄i sumenda, nec male rem cessuram autumo, si insequente mane, et horis pomeridianis, aloë salibus non acuata, super ingereretur, ad recrementa in visceribus abdominis haerentia, pedetentim euacuanda: praescribo itaque, aloës hep. gr. 4, myrrhae gr. xx, et ne gustum rusticae peruehementer laede-

rem, ipsique pulueri maior moles accederet, addo Sacchari canar. gr. 40. Fiat puluis in 2 doses aequales diuidendus, quarum altera sumatur mane, altera meridie; et sic in urbem ad pharmacopolium ablego rusticum, simul imperans, vt post absorbtos omnes pulueres redeat, altero die. Redit autem tertio, nuntiatque vxorem, bihorio, vel trihorio post absorbtum puluerem polychrestum laxat. Tranquillior factam esse, et mane insequente, cessato delirio, sponte alium puluerem expetiuisse, copiose sudasse, medicinam pretiosam, et sibi salutarem praedicasse, tertiumque puluerem sibi dari mandasse, somnum autem nullum inde habuisse; rogat itaque maritus, vt medicinam ad somnum praescribam. Interrogo, quot sedes ab his pulueribus sint secutae, respondet nullam, et vxorem iam per sextiduum aluum habere obstructam. Clyisma ordinassem, si huic genti rudissimae applicabile iudicari potuisset. Praescribo itaque rursus pulu. polychr. laxat. gr. l. diuidenda in 2 doses, vnā hora 10 noctis, et alteram hora 5ta matutina, diei insequentis sumendam, vtque redeat vir iubeo; non rediit autem nisi tertio die, et quidem vocatus, licet per milliāre a me distaret, desiderabam enim valde vltiorem relationem de hac aegra. Venit itaque: interrogo, an sumserit vxor vltimos duos pulueres, et an aluum inde deposuerit? respondet sumsisse, et tres largas sedes inde secutas esse, cum insequente magna debilitate, delirare autem illam rursus leniter, et nullam amplius medicinam velle vxorem, nisi analepticam, quam praescribo, de euentu huius morbi, nisi post tres circiter menses, a consanguinea aegrae, certior factus; haec narrabat, aegram illam, ante aduentum

tum

tum medicinae analepticae, horrore quodam febrili valido correptam fuisse, quo finito analepticam portionem sumfisse, ex tunc rursus incaluisse, dormiuisse, et sic pedetentim conualuisse. Liceat mihi superaddere, breuissimis, alium, lectu non indignum, recentissimum casum. Adducitur mihi, iuuenis 30 annorum, mense aestiuo calido, melancholicus subito factus, nunc maniae initiis ferocibus tentatus, dedi aloës hepat. gr. xxx, camphorae gr. xx pro dosi versus noctem, prima vice, et cum somnolentiam inde nasci viderem, auxi dosin camphorae 10 granis, et additi ol. absinth. dest. gutt. 10. simulque iussi, vt elapsa, post sumtum puluerem, hora, versus noctem, pediluuiio frigido vteretur; somnolentia in pediluuiio iam apparente, pediluuiio frustum glaciæ addere iussi, cum insequente somno profundissimo, et post repetitam ter vel quater hanc methodum, aegri insecuta perfecta sanitate. Tantam vim, adeo fonticas vigilias pellendi, sola camphora non habuisset; debetur itaque, primario, haec virtus aloë, inprimis cum virtutem laxandi aluum amiserat, ligata a camphora; vti etiam in casu priori, quia aluum non euacuauerat, aegram ad tranquillitatem duxerat. Frigida pediluua mirum valent in tali casu; id quod olim in aliis duobus casibus expertus sum. Felix est iuuantium combinatio.

§. LXXXVI.

Non comprehendo, quomodo veteres, quibus laus circumspeditionis denegari nequit, aloën, non ad grana, sed ad scrupulos integros dare pōtuerint, absque suspitione mali inde euenturi, et absque observatione mali inde enati. Scopo purgandi, sine dubio, excessiuam illam dosin non dedere, cum igno-

tum illis esse non potuit, tres vel quinque grana eundem edere effectum, quam viginti; ideo credendum, illos humores viscidos sanguinis corrigendi scopo, in tanta quantitate eam praeuisse, idque aequae aetati virili ac senili, quo Aloë illos attingere faceret annos Noae, vti fert proverbum rythmicum: nec apud illos fuit metus magnae exaestuationis sanguinis, vel fluxus haemorrhoidalis inde endemii futuri, vti nostris temporibus, de illa, valet terror panicus. Excitare interdum aloën fluxum haemorrhoidalem in dispositis, certum est; sed certum etiam, quosdam illa per annorum lustra, in pilulis aloëticis vsualibus vti, nec inde vel conamina ad haemorrhoides sentire. Sit itaque Aloë non adeo damnata, non solum ob beneficium, quod ventriculo languido, et sanguini viscido largitur, et quod sanguinis et intestinorum cruditates blande euacuat, sed et ob virtutem eius somniferam.

§. LXXXVII.

Non reiicienda interim sunt reliqua, quae directe magis operantur ad somnum. Ipsum *opium* et pharmaca opiata vsurpata, amaris, imo vino mixta huc faciunt, modo cum circumspectione ad causas vigiliarum animus aduertatur. LOCHNERVS, senex Medicus Norimbergensis, vigilias suas, post multa alia, tandem papauere vicit, et gratitudinis ergo hanc plantam historice, philologice, et medice illustravit, illamque Dissertationem Ephem. N. Cur. inseruit. Medicus grandaeuus, quondam Lubecensis, HANNEKENIVS, vigilias suas seniles tandem fumo tabaci edomuit, vti mihi olim narratum: et nuper senex quidam mihi recensabat, se per trimestre fere fuisse insomnem, tandemque ex vsu nasturtii somnum

somnum recuperasse; indicio, ex ventriculi affectu, et ex flatulentia ipsi ortas fuisse vigilias, quod et annuebat. In Ephem. N. C. D. III. A. IX. Obs. 253. docetur, essentiam Ambrae, cum succo rosarum fermentato paratam, plus valere contra vigilias, quam opium, et similia. Nec camphorae deest virtus hypnotica, vbi sub ingressum lecti, aliquid eius mastigatur. Quanta in efferis vigiliis sit, in maiore quantitate adhibita, vidimus §. LXXXV.

§. LXXXVIII.

Vltimo addimus; vigilias excludere et somnum inuitare valet corporis lassitudo per vecturam corpus commode, vel paulum incommode succussantem, inducta, si per horam vnā vel alteram ante horas somni durauerit. Liberi hac via manent pedes seniles a fatigatione, vt ambulationi felicius inseruiant interdium; ad hanc praeterea mane et ante somnum fricandi.

§. LXXXIX.

Licet vigiliae senibus sint magis familiares, quam altus somnus et sopores, illae tamen, vtut molestae, non adeo sunt periculosae, quam perpetua somnolentia, nec hanc adeo feliciter pellemus, ob causae eius grauiorem rationem. Vti enim iuuenibus somnolentia, et somnus magis naturalis est, ita ex natura cerebri senilis, vt supra monuimus, vigiliae senibus magis propriae sunt. Indicant hoc Hollandi prouerbio quodam rythmico, huius tenoris: cum iuuenis non amplius poterit dormire, nec senex amplius vigilare, ambo mox viuere cessabunt. Oritur autem *sopor continuus*, isque varius, et periculi differentis, quando cerebrum senile, quod pro gradu senii certum gradum soliditatis habere debet, in illo

vel excedit, vel a soliditate ad mollitiem recedit, vt inde nunc inflammationes, nunc abscessus, nunc feri diluua, nunc putrilagines gignantur. Quando senum sanguis exaestuatur, ex febre, inprimis plethoricorum, et sanguis aestuans contracta iam vasa cerebri distendere nimis intendit, soporositas, cum obtusa cephalalgia adest, et cerebrum periclitare indicat. Accedit, soporositati senum omni, anorexia, imo interdum vomitus, ex cerebro consensualis, et tunc lethargus metuendus, vel apoplexia grauissima. Pulsus sub hoc statu est plenus, rythmi naturalis, si non rarior.

§. XC.

Quae ad medendum conueniunt, sunt masticatoria, apophlegmatizantia macra, radix pyrethri, semen sinapeos et talia nodulo inclusa, et aceto macerata. Venaesectio in pede, et pro rata, in brachio: capillorum derasio: scarificatio repetita in vertice, et in futura coronali, qua interdum serositas sanguinis detegitur, qua detecta, vesicatoria in ipsis cranii integumentis, et in nucha ponenda erunt. Interne acidula conueniunt, et diuretica salina neutra, spiritus salis ammoniaci, spiritui nitri nuptus. Potus sit tenuis, aquosus, frigidus; exulet omnis fortior. Frictiones artuum inferiorum profunt, et pediluua in aqua, primum tepida, post frigida, insequentibus nouis frictionibus. Clysteres iniiciantur squillitici, vel colocynthiaci, quales in apoplexia commendauimus. Senna, rhabarbarum, cum sale tartari, tartaro vitriolato, imo cum grano trochiscorum alhandal iuncta, repetito dentur. Testiculi inuoluantur frigida, vti in haemorrhagia narium doctum est.

§. XCI.

§. XCI.

Descendimus nunc a capite, per collum, ad partes inferiores, examinando, in transitu, duos affectus seniles, *deglutitionem difficilem, et anginam*. Deglutitio senum difficilis est duplex: vna contingit ex ipsa faucium *coarctatione*, per senium facta; altera ex *relaxatione et debilitate oesophagi*.

§. XCII.

Quoad primam, ex ossium in senectute ariditate, et molis eorundem decremento, patet, faciem senum minus amplam, quam antea, esse: hinc maxillae superioris cum osse palati subsidentia adest, quam cartilagines articulationum, etiam ad osseam naturam exarescentes, promouent: fit autem, eo ipso, vt maxilla inferior minus firmiter articulationibus inserta, collineante adhuc muscutorum debilitate, in senibus promineat, quae positio faucium fretum minus patere facit transitui bolorum masticatorum pristinae molis, senesque necesse habeant, cibos minoris portionis deglutire, nisi velint illos circa laryngem haesitare, et suffocationem minari. Situs et capacitatis faucium haec mutatio, vel ex ipsa arteriae asperae, cui annectitur oesophagus, foras facta prominentia apparet, quae senes simul impedit, vt collare ad modum consuetum constringere non valeant. Obseruatur etiam eadem arctitas faucium, circa mucum, qui per asperam arteriam ex pulmonibus eiicitur, quem in tanta, vt antea, mole, se non expectorare posse fatentur senes, quod laryngem facile tegat, et suffocationem minetur, nisi statim intenso nisu eiiciatur. Hui defectui vix aliud quoddam opponi potest remedium, quam prouida

O 5

mastica-

maſtication, et per paruos bolos deglutitio. Praetere autem hoc incommodum ſenile noluimus.

§. XCIII.

Alterius ſpeciei deglutitionis cauſam, vt eo facilius rimemur, duos de illa praemittam caſus. I. Sexagenarius robuſtus, qui a multis retro annis, moleſtas illas vomituritiones matutinas habuerat, de difficili deglutitione queritur: aluus ipſi eſt obſtructa, pedes et manus frigidae, ſentitque ſimul interdum horripilationes et formicationes in artubus. Vinum aduſtum, quo moderate vti conſueuerat, iam non fert, quia ventriculum morſicat: laborat interdum ſoda; conſtat tamen appetitus. Reclinato corpore in lecto decumbens, ſuffocationis leues inſultus, et ſtrangulationis ſpeciem ſentit, vt caput erigere neceſſe ſit. Difficulter deglutit eſculenta et potulenta, inprimis potum frigidum. Prima vice hoc incommodum a copioſa ingurgitatione lactis acidi coagulati ſenſit. Accidit ipſi talis ſtrangulatione interdum extra paſtus tempus ſubito tamen euaneſcens. Ex cibis fumo induratis et falſis, ex quibus huc vsque feliciter victum habuit, nunc cardialgiam leuem ſentit. Bibere incipiebat contra hoc malum aquas minerales Emſenſes, ſed aſthma inde mox ſuccedens continuationem diſuadebat. Sanabatur tandem ſub uſu continuato pilularum aloëticarum, nunc Beccherianarum, nunc Francofurtinum, et remediorum quorundam carminatiuorum, grandaeuus factus. Alius ſexagenarius debilioris corporis conſtitutionis, cum iuſcula farinacea, muſciliaginofa, ex auena, etc. imo ex lacte parata, edebat, muſculos oeſophagi deglutitionem recuſare obſeruabat, vt niſibus repetitis ad illa deglutienda impellere

pellere opus haberet. Cereuisia frigida difficillime deglutiebatur, calida autem, vel vinum calidum solitae facilis erat deglutitionis. Cibos falsos, solidos etiam, licet frigidos, facile deglutiebat.

§. XCIV.

Licet haec deglutitionis species illi appropinquet, quae suffocationem hysterica comitatur, quia tamen hoc vnicum, separatum symptoma hypochondriaco-hystericum, absentibus reliquis, in his duobus senibus inueni, ad affectus seniles numerare placuit. Apparet autem ex nocentibus et iuuantibus, morbi naturam in nervis et neruosae tunicae oesophagi haerere; hinc frigidus potus et iuscula in sulfa farinacea officiunt, proficiunt autem, calidus potus ex cereuisia et vino; falsa, amara, aloë, non tamen indiscriminatim, conducunt, vti casus docent, sed pro constitutione indiuiduali ventriculi, etc. Regimen diaetae non vnum idemque senibus omnibus esse idem, sed variare, variantibus circumstantiis debere, docemur. (Alius generis deglutitionem difficilem lege in §. CLXXVII.)

§. XCV.

Alter colli senilis affectus, *Angina*, maioris est momenti, non quod etiam deglutitionem difficilem reddat, sed quod inflammatio sit faucium, et maxime oesophagi, absque eminente tumore partium vel glandularum: respiratione communiter salua, cum febre tamen. Oesophagus senum, iam pro senili natura, praebet oculis insipientibus vascula flaccida, rubicunda, et tota sanguine distenta; nunc accedente inflammatione magis marcescit, et lentae gangraenae fit obnoxius, quae, cum ventriculi orificio communicata, post aliquod dierum singultum, senem

senem necat. Grandaevis communiter lethalis affectus. Quicquid interim auxilii est, in his affectibus, illud ex venaesectione moderata, et ex deglutitione vini rubri, pauxillo spiritus vini animati, vel non animati, petendum: quod remedium tamen si valde rodens sentiatur, vehiculo quodam mucilaginoso, saccharato miscendum. Praeterea, haec talia, etiam gargarisatione et syringatione faucibus applicari possunt. Alius vnice per clysteres emollientes ducenda.

§. XCVI.

In *thorace* senum, qui nascuntur morbi, communiter sunt, 1. Tussis, 2. Phthisis, 3. Asthma, 4. Catarrhus suffocatiuus, 5. Polypus, 6. Hydrops pectoris, 7. Haemoptysis, 8. Pleuritis, Pleuro-peripneumonia.

§. XCVII.

Tussis adeo propria est senibus, vt, referente STRALENBERGIO, in relatione sua de Russia, quidam Siberiae populi, aliud nomen senibus dare nesciant, quam *Tussiensi*, illudque quidam ex sono tussis sumtum. Quid mirum, quod, cum transpiratio corporis senilis diminuta est, omnes humores magis ad intra vergant, et organa indurescentia secretoria corporis ad cubitu onerent; illa autem ita onerata, vti in tussi sunt pulmones, decumbentem humorem, omni vi eiicient. Adsunt praeter hanc generalem causam, et aliae, nempe feri falsi ad musculos laryngis decubitus, communiter vehementiorem et fere spasmodicam tussim excitans, quam illa, quae ex bronchiorum congesto muco oritur, et cum sibilo coniuncta est. Corripit et senes tussis, quae cum subiraneo bronchiorum, et arteriae asperae musculorum

rum violento spafmo, cum diaphragmatis con-
iunctis conuulsiuis agitationibus, et hypochondrio-
um tumultu illos turbat; faepius sub laboriofo in-
ultu, et paroxyfmo. Tuffes hae plerumque *ficcae*
ant, et fi non facile cedunt, periculofae euadunt,
uia fimul caput turbant, tam concuffione, quam
ongeffione fanguinis, titulum *conuulfiuarum* meren-
es, vel *ferinarum*. Lugebatur, ante paucos an-
os, celeb. Prof. Göttingenfis, grandaeuus, qui post-
uam ante noctem tuffi ferina correptus fuerat, ma-
e in lecto mortuus repertus eft. Apoplexia fine
ubio obiit, vel cordis ruptura; valde enim quati-
ur debile, ad officia feignius redditum hoc prima-
ium vitae organum: vel cerebrum, neruorum prin-
ipium officio fuo fungi amplius non valuit. (vide
tuffim ferin. §.L.) Ex tuffi tali nuper viro grand-
euo bubonoccele in finiftro inguine. Si etiam hae
tuffes, interdum diu durantes, apoplexiam non in-
ducunt, virium tamen prostrationem, anorexiam, et
grypniam caufantur. Quibus fic tuffientibus, mu-
cus fanguinolentus exfcreatur, illis, prae ceteris, ve-
naefectio conuenit; conuenit autem fere omnibus,
interpofitis laxantibus. Bona etiam funt olea ex-
preffa, amygd. lini etc. fperma Ceti, et pinguedines,
gallinacea, imo decantata illa canina, pane tofto
exceptae, adfperfo fale, interdum fuperinfrata pul-
pa pomorum, ad gratifaciendum ftomacho: demul-
cent et delinunt irritatas et fero acri turbatas fibras
nerueas. Nec carnes pingues, recentes, et fumatae
hic exulent, ventriculo gratae; fimiliter pifces pin-
gues, quorum pinguedo fe intimius fanguini mifcet.
Omnia pro confuetudine aegri. Quantum enim
fub diaetae fchemate feni aegro fubuenire licitum
eft.

est, tantum medicinae fastidiosae derogatur. Profunt lactinia, crocata, anisata, saluiata: iuscula carnum pingua: infusum salviae, addita glycyrrhiza pro euehendis particulis feri nocentibus per urinam. Nux moscata, et lacrymae olibani masticatae temperant saepe subito serum fauces occupans; omnia autem superat hoc intuitu granum camphorae masticatum. Quae, per masticationem praeterea, ad ventriculum et sanguinem abit medicina, menstruo saliali praeparata, naturae est convenientissima.

§. XCVIII.

Tussim *humidam mucosam*, leuant succus Citri, oxymel squillit. nec non Ess. pimpin. alb. Succini, et alia G. ammon. Syr. de Eryf. Lob. etc. Si autem aliquid febrilis accedit, magis profunt ex cort. Cascar. parata remedia. Inter aromata valet crocus et zinziber, ille infusus, vel cibus additus, hoc in puluere, cum sextuplo vel septuplo sacchari mixtum, et absque vehiculo deglutitum. Valet interdum spiritus vini multo saccharo dulcificatus, balsamus sulph. anisatus, ad massam pilularem, leni igne, inspissatus, et ad grana iv. vel v. pulveri glycyrrhizae mixtus, itidem solaminis est: ructus, quos creat, male sapidos, macis masticatio temperat. Terebinthina in vitello oui soluta, addita pauca aqua menthae. Ipsa aqua menthae sola, saccharo paululum edulcorata, mucum egregie resolvit, ventriculum, et reliqua viscera roborat.

§. XCIX.

Ad tussis saepius memoratae spasmodicae curationem pertinet etiam opiatorum prouidus vsus, e. g. pilulae de Styrace, vel de Cynoglossa parcius datae,

itae, comitantibus infusis vel decoctis pectoralibus
speciebus leniter incrassantibus et diureticis, quo
er calide bibita simul transpiratio augeatur, et sic
er poros et renes acre serum eliminetur. Tran-
pirationi multum fauebit indusium ex panno laneo,
m supra memorato, Flanell dicto: quod tamen
eponendum rursus, simulac tussis eminenter remisit,
e assuefiat natura huic fortiori transpirationi, et
nposterum hic effectus eludatur, cum nouus decu-
itus feri ad pulmones fuerit factus. Sane opii vsus
a omni fere tussi, quae aegris rara dat interualla,
maxime conuenit, vt interuallis inde longioribus
effectis, vigiliae edomentur, et corporis concussio-
es, vires admodum frangentes, moderentur, somnus
t quies e contrario vires restituant, quae mediante
ussi moderata, post somnum, facilius ex pectore
eliminabunt, quod secretum est. Praeterea eius co-
ia tunc minor erit, quia sub somno multum muci
ad alia organa secretoria amandatur. Inter anodi-
na valet etiam quaeuis fermentata opii medicina,
quae iusta dosi, spir. vini camphor. cum saccharo
ufficienter edulcorato, instillari potest, e. g. drach-
nis duabus vel tribus, quod ita opiatum vehiculum,
sensim, per drachmas, vel minus, absorberi potest.
Pediluuiorum vsus, ante ingressum lecti adhibitus,
saepe anodinorum vicarius esse poterit. Anody-
num etiam est serum lactis cum vino canariensi iu-
sta proportionem paratum. Pectori anteriori, et co-
stis ad hypochondria vsque, saepe bono cum effectum,
calide inunguntur pinguedines tenerae gallinae,
caninae, vel tales, post horulam rursus extergendae.
Plebei nostrates in balneo calido, has partes fo-
uent, scopis ex ramis betulae paratis, feruentibus.

§. C.

Phthisis inter primarios senum morbos in Aëtis Med. Berolin. numeratur, licet senes a plurimis Medicis a Phthisi immunes censeantur. Pro mea sententia non adeo familiarem agnosco Phthisin senibus; quam enim auctores attribuunt senibus Phthisin, illam apparentem tantum fuisse, et in insigni flacciditate, et marcere pulmonum extitisse, verosimile est, quem perpetua ex massa humorum muci ad pulmones secretio, cum inde coniuncto infarctu, effecit: hac autem continua depletione muci, vasa corporis sanguinea insigniter euacuantur, et corpus senile emaciatur: adsurgit tandem febris, et anorexia, quae omnia, comite tussi, Phthiseos formam induunt, et senem, saluis de reliquo pulmonibus, interficiunt. Tales Phthises in senibus curatas legimus in Ephem. N. C. D. II. A. IV. Obs. 17. potu aquarum Freyenwaldensium, et ibid. Vol. I. Obs. 173. senex Phthisicus acidulis Deinacensibus curatus est. Contra mucositatem pulmones aggrauantem, et cum tussi, sensim dicta symptomata, apparenter phthisica, generantem, commendamus, quae in tussi humida commendauimus, acidula, amara resoluentia, oxymel squilliticum, etc. nec non rad. aron. trifol. aquat. et nasturtium; rad. enulae condit. zinzib. condit. etc. Quod si vero placuerit vsum aquarum soteriarum tentare, vt bibant mane, in lecto, primas portiones, suadeo, quo per calorem corporis, omnia colatoria imi ventris peruia teneantur, donec pota aqua diuerticula sua ad renes commodè nacta sit: senes enim, dum motu corporis pertinaci, hunc scopum obtinere cupiunt, per virium perfrustrationem, et corporis refrigerationem, illo frustrantur

trantur facile. Nec iuniores hoc temnant confisium. Sanabuntur senes a tali Phthisi, nisi aliquid scirrhusi vel in ipsis pulmonibus, vel in glandulis meseraicis subsit, quod diarrhaeas, et febres marasmodos pertinaces inducat, et aegrum iugulet.

§. CI.

Asthma est difficilis aëris inspiratio, ob pulmonum, thoracis et hypochondriorum vitia contingens. Est vel *humidum*, catharro suffocatio accedens, vel *siccum*, hocque 1. vel ex pulmonum et musculorum arteriae asperae, quin thoracis per nervos intercostales constrictione conuulsiua, inde *conuulsiuum* dictum, vel 2. *hypochondriacum* ex flatulentia, vel ex mesenterii turbis conuulsiuis. vel 3. ex polypo et hydrope pectoris enatum. Addi posset. 4. *pinguedinosum*, quale feniculae obesae fuit in Ephem. N. C. Vol. I. Obs. 90. Asthma humidum familiarius est senibus, quam siccum, excepto illo flatulento, diaphragma extendente, ad respirationis impedimentum. Senibus hoc malum facile accidit, cum iam absque causa morbida, et ex solo senio sint anhelii, et fractae respirationis, cum mouent corpus. Asthmatis species ex tussi coniuncta facile dignoscitur. Praecipitata sicca tussis conuelli bronchia, pulmones, thoracem imo diaphragma indicat: talis etiam a flatulentia vexatum hypochondrium comitatur. Paroxyzant hae species interdum et remediis locum dant. Quod hydropem pectoris et polypum pro causa habet, tussim serosofanguineam, communiter coniunctam habet. Miserimus est aegri status, strangulatio perpetua interdum, facies liuida et frigida, nec non manus; visus obscuratio, carotidum arteriarum subsultus, et au-

rae, euecto collo, cum sibilo difficilis respiratio. Thorax robore musculorum priorum priuatus, colli et humeri musculorum auxiliis eleuatur, vt arteria aspera aerae arripiat particulam: in hunc finem nares siccas perpetuo madefaciendo. Ex his omnibus cor ad enormem magnitudinem amplificatum reperitur. Orthopnoeam constituit hic astmatis summus gradus, reliqui sunt paulo mitiores.

§. CII.

Asthmati humido eandem dicamus medelam, quam tussi humidae; addimus tamen adhuc vomitorium, vel ex sulphure antimon. aurato, tertiae praecipitationis, vel ex squilla. Asthmati flatulento damus remedia, quae sub flatulentiae pertractatione proficua habebimus. Conuulsio contraibunt eadem remedia, quae in tussi conuulsua nominauimus, adiiciendo inunctionem pectoris cum oleo populeo camphorato, vel impositione emplastri cuiusdam roborantis antispastici, e.g. de Galbano, si malum a musculis thoracis et intercost. oriri putemus. G. Galbani vsus internus valde proficuus est, vt et asae foet. nec non flores Benzoës. Praeterea, vesicatoria brachiis et cruribus apponantur, pedesque pediluuiis salinis, vel lixiuiosis emolliantur, nisi adsint oedemata. Quod ex polypo et hydrope pectoris nascitur Asthma, iis cedet remediis, si possibile, quae sub eorum titulis commendabimus.

§. CIII.

Catarrhus suffocatiuus est oppletio pulmonum cum magna illarum atonia, subiectis habitus laxioris inprimis contingens. Est affectus senibus periculosissimus, vti infantibus repletis, quibus etiam, vti supra, Capite primo monuimus, familiaris est, quando

quando de conuenientia morborum, vtrique aetati communium, sermo fuit. Maxime habent, de quo sibi caueant, qui simul podagrae et erysipelati, laxi habitus familiaribus malis, sunt obnoxii, quia, quando extremi artus, humorum consuetas stagnationes et decubitus non sufficienter admittunt, eo vehementiores decubitus ad pectus reuertuntur. Inuitentur itaque in tali casu inflammationes ad loca consue- ta, vel scarificationibus, vel venaesectionibus, in dorso pedis (quia hae saepius, hoc in loco, absque dispositione ad tales inflammationes, inde inflam- mantur) vel aliis modis. Si autem haec feliciter et cito non succedunt, vel de eorum successu despe- ratur, remediis efficacissimis contra catharrum agen- dum erit, e. g. oxymelle, vel aceto squillitico, ad dosin vomitiuam dato; vel etiam alio vomitorio efficaciae non drastrictae, e. g. rad. Ipecacoannae, vel, quod omnia plus vna virtute superat, sulphur anti- mon. tertiae praecipitationis, tam ad scopum vom- itium, quam resoluentem, cuius virtutes diserte, et indice experientia, in casu exponuntur, in *Annal. med. phys. Vratisl. A. 1721. Mense Iun. p. 665.* Prae- ter haec conueniunt clysteres stimulant, vesicato- ria ad brachia et suras; nec non frictiones totius corporis. Feliciter autem mitigato, vel fugato pa- roxysmo, exhibeantur diureticae et resoluentes her- bae pro infuso, crocus, pulmonum, secundum WE- DELIVM, anima, sperma ceti, et pinguedines anima- lium, in iusculis, radicibus et herbis diureticis et re- soluentibus conditis, interposito vsu spiritu salis am- moniaci tonico.

§. CIV.

Polypus est lymp̃ha in corde, et proximis cordis vasis concreta, sanguinis liberum meatum impediens. Laborare illo quosdam senes, examen de forma senum interna docuit. Credibile praeterea est, plurimos senes hoc affectu laborare. Quando polypus mole grandis est, asthma inducit, imo hydro-
pem pectoris, quin subitanream mortem, vti in casu illo, de sene post iracundiam subito mortuo, supra vidimus. Periculosiorem iudicamus polypum, qui in dextro cordis ventriculo nascitur, quia vrgentem a tergo sanguinem plurimum venosum retardat, et sic per eius moram viscera abdominis infarctibus et obstructionibus variis tradit. Pulsus in polypo magno est exilis et interruptus, transit enim parum sanguinis per sinistrum cordis ventriculum, cuius motum polypus simul interrumpit, et cor palpitare facit. Quid consilii? certe parum. Vbi de hydro-
pis absentia iustum est iudicium, venaesectio repetita, in brachio, leuamen praebet. Omnes praeterea senes fugiant animi motus excessiuos maxime iram; nec sanguinem potu et cibo valde exaestuantibus exagitent: perspiratio corporis autem salua seruetur, et leniter promoueatur. Conf. Obseru. patholog. therap. de Polypo, Ephem. N. C. Vol. IV. Append. In iisdem Ephem. D. III. A. III. Obs. 24. refertur casus feminae, a multis annis dyspnoea laborantis, quae asthmate, et tandem orthopnoea laborauit, et obiit. Medicus illam polypo laborare praedixit, licet nunquam pulsum intermittentem obseruauerit. Post mortem cor inuentum est ingens, cum vasis coronariis valde tumidis, repletum non tantum,

tantum, intra finiftrum thalamum, concreto fanguine, fed et polypo valde tenaci intra valuulas et columellas firmitime radicato, multos pollices longo. Quicquid remedii adhibitum, omne incaffum datum. Sensus dolorificus cordis, cum eiusdem palpitacione et pulfu intermittente, etiam quidem polypum ad-
 effe credere faciunt, interim bene attendendum, an non illa cordis palpitatio, a diaphragmatis atonia, vel palpitacione dependeat; indicatur pofterius, fi cum ofcitatione accedat palpitatio cordis et adfit extremorum, naſique refrigerationis ſenſus; hocque tanto certius eſt, ſi aromatica, et ſpirituofa, parce adhibita, medelam afferunt. Leuatur etiam haec palpitatio a corporis variato fitu, quae polypum pro cauſa non habet. Cauſalitatis differentia etiam adest, quando ſub ſomno et poſt ſomnum pulſus cordis non intermittit, ſed ſolum poſt paſtum tantum, id quod cor, a diaphragmate, per ventriculum repletum preſſo, tangi indicat; tanto certius nunc pulſus intermittit, quando arteria magna, et auriculae offificatae, et ad motum ineptiores redditae ſunt. Quando autem ſub ſomno, vel poſt ſomnum non intermittit pulſus, aperte elucet, maſſam ſanguineam peripherica vaſa et habitum periphericum abundantius repleuiſſe, admittente hoc toni ſub ſomno remiſſione, facilius, quam ſub ſtatu diurno vigili, ſub quo muſculorum ſyſtema ad motus voluntarios corporis paratius ſemper exiſtere debet: hinc eſt, quod ſenes a ſomno nocturno placido euigilantes, manus ſuas blande tumidas, et digitos ipſos complicationi renitentes ſaepe inueniant: in hoc ſtatu ſomnifero, cor, ab abundantia ſanguinis, ex dicta cauſa liberum, placidius agit, licet et vitio do-
 meſti-

mestico, ossificatione arteriae vel auricularum, vel ipso polypo, modo non magno, non careat.

§. CV.

Hydrops pectoris sua signa habet ex asthma, tussi vel sicca, vel seroso-sanguinea, tumore manuum, pulsu exili, et interrupto, quando polypus cordis simul adest, et ex volutatione feri ad latus, in quod corpus conuertitur. Oritur hydrops pectoris vel ex polypo, circulationem sanguinis in pulmonibus retardante, ut vasa lymphatica, quae comitantur venosa, rumpantur, vel ex lymphae vniuersali spissitudine, et in hoc casu, (licet primordially, ex speciali constitutione, et dispositione, pulmones occupauerit,) ad abdominis viscera postea transit, et interdum asciten format. Quando de polypo suspicio adest, minor spes auxilii erit, quam si solus est hydrops pectoris, contra quam remediis agendum, usu felici iam probatis, maxime gummi ammoniaco et squilla, nec non diureticis vegetabilibus, enula, pimpin. petrosel. apio etc. de quorum felici operatione, lege in variis casibus Ephem. Nat. Cur. et in Actis Med. Berol.

§. CVI.

Haemoptisis senum, eandem vasorum debilitatem, imo circa valuulas venarum ortam varicositatem, in pulmonibus, pro causa habet primaria et proxima; quam similiter in examine haemorrhagiae narium allegauimus. Hoc in senum haemorrhagiis singulare est, quod non fiant subito funestae, uti id in iunioribus saepius accidit; interim hoc periculo, plenarie, non carent, imprimis in grandaeuitatis annis, vel si varicosum quid grande, vel aneurismaticum in culpa fuerit. Praeterea, senum haemorrhagias

gias immodicas facile hydrops sequitur. Colludit magis fere haemoptysis, quam narium haemorrhagia, cum pathematibus haemorrhoidalibus, et inde natis affectibus hypochondriacis. Hirudines itaque tunc, ano applicatae, profunt, vbi per aloën, vel suppositoria conuenientia, et fatus prouocari nequeunt. Certe, quae cum sinistro hypochondrio consentit haemoptysis, stagnationem sanguinis in liene et hepate manifesto indicat, et haec est eius causa maxime familiaris.

§. CVII.

Feliciter sane, et maxime congrue fluxus haemorrhoidum illam sanat. Vbi autem hic fluxus non contingit, discussionem huius stagnationis per concussionem vasorum viscerum, mediante vomitorio prudenter adhibito, propono et suadeo, dum absque febre adhuc sunt haemoptyci, et orthostadii, et quidem vnice ex radice Ipecacoanhae. In iuuenibus plus vna vice, quam felicissime, hoc remedio usus sum: quoad senes, fateor, me vnica vice sexagonariae cuidam macrae, et de cetero bene valenti, hoc vomitorium, bono cum effectū dedisse. Inductus fui talia tentare, ex obseruationibus, quod haemoptysis saepissime colludat cum infarctibus viscerum abdominis, stagnationes sanguinis in pulmonibus causantibus, et secutus sum aliorum experientiam fortuitam, et inde, de nato bono effectū, mihi formatam ideam. Sic in Ephem. N. C. D. II. A. V. in App. prostat casus felicissimus, ex vomitorio improuide cathartici iuncto, et ibid. Cent. VI. Obseru. §7. nec non, Vol. II. p. 444. Haemoptysin, licet recurrentem, non obstare semper progressui senectutis, et scimus, et legimus in dictis Ephem.

Vol. IV. Obs. 117. Ideo, si vomitoriam methodum reiiciendi ratio adest, nutrientibus, subausteris, mucilaginosiis, agendum esse, cum Obseruatore, statui-
mus. Quin, cibus glaciatis, in haemoptysi effera; cum circumspectione autem, ne vel singultus, vel lypothymici quid superueniat, cardiaci, spasmus, vel atonia. Ferre quosdam senes, imo amare frigida, circa potum et obsonia, supra vidimus. In senescente quodam, pectoris torosi, stupendum scimus effectum, in haemoptysi effera, ex absorbatis copiosis glaciei particulis, ex aqua fluuiatili, glaciata hau-
stis; interposita simul venaesectione. Valet adhuc per triennium bene hic haemoptycus, nullam cereui-
siam, sed vinum Pontac, parum lymphatum, bi-
bens. Quantum auxilium tulerint cibi glaciati in vomitu cruento, prima vice, lege in Commercio Lit. Nor. 1733.

§. CVIII.

In *Pleuritide* vomitoria vsum habere legimus apud multos Auctores, de qua re variarum senten-
tiarum collectionem habemus in Annal. med. phys. Vratisl. A. 1725. mense Mart. p. 294. et A. 1726, mense Iul. p. 49. quo vltimo loco casum quendam instructi-
uum quidem, at pro re ibi nata, non imitan-
dum habemus. Vomitoriorum vsum, si bonus effe-
ctus sequitur, ille non, nisi discussione stagnationis deducendus erit. Mihi, in pleuritide, ob febris in-
flammatoriae discussione iam parantis, praesen-
tiam, vomitoria adhibere nunquam arrisit. Interim lege §. sequ. De cetero effectus vomitoriorum in his morbis idem est, qui sternutatoriorum: quis enim, mediante omnium resoluentium medicamen-
torum farragine tantum muci in pectore, et circa
caput

caput resolueret, quantum sternutatoriis extrudi obseruamus: nec sola promotio stagnantis sanguinis, vel protrusio muci rem absoluit, sed simul illud, quod tunc feliciter succedit, toni partis affectae pristinum robur. Polypum quidam dicebat se sentire, interdum, ex ventriculo cordis sinistro in auriculam promoueri, et palpitationem cordis tentare, quem, per tussim concutiendo, in pristinum locum semper repellebat. Concussionem viscerum abdominis, in morbo affini, Phthisi, SYDENHAM, cum multis aliis Practicis, per equitationem commendat, nec male; respondere autem hanc raro grauitati infartuum, in abdomine, in hoc malo semper praesentium, quis non obseruat! Interim, quibus vsus vomitoriorum in pleuritide non videtur imitandus, illis venaesectio est commendanda, (attendendo ad longaeuos, vel prope tales, §. XXVII.) et quidem, pro mea sententia, in latere affecto, (nam et hic dissentiunt Practici) attendendo tamen simul ad monitum, quod reperitur in Annal. Vratisl. Erfort. 1729. non esse secandam venam, quando primo die sputum cruentum plus minus liberum iam adest. An laxans primis viis conueniat per os sumendum, vel an clyster habeat vsus, pro re nata iudicandum erit. Oleum paregoricum camphoratum loco dolenti competit illitum, vel cataplasma quoddam conueniens. Spem salutis dant: bona respiratio, sputum cruentum flauescens, pulsus magnus, leuiter febrilis, et vrina cum debito sedimento. Interdum inflammationem sequitur suppuratio; quae si non magna est, et si pus coctum per circulationem ad massam sanguineam non mox amandatur, vt per organa excretoria abdominis, aluum vel vesicam, eliminetur, malum:

empyema enim inde nascitur. Crisin talem purulentam, cum stranguria, aliquando obseruauimus in sexagenario.

§. CIX.

Pleura - peripneumonia multi senes robusti, quadrati, et plethorici pereunt. Sanguinis accumulatio ex victu, quem ventriculi bona conditio appetit et digerit, arteriarum senilium solidescentia, et venarum laxitas, imo varicositas, facile colligere faciunt, quomodo stagnationes sanguinis, vti in abdominis visceribus, ita in pulmonibus et circa pleuram nasci possit. Est morbus senum saepissime acutissimus, inprimis, quando excretio copiosa muci, florido sanguine tincti, cum febre vehementi coniuncta est. Nisi venaesectio tempestiua, et pro re nata, iterata, vel feliciter adhibitum vomitorium ex Ipecac. vel secundum casum Ephem. Nat. Curios. Vol. II. p. 144. ex sulph. aurat. antim. tertiae praecip. clysteresque, euidenter suggerant auxilium, aegri quinto vel sexto die moriuntur. Sociatur enim interdum catarrhus suffocatiuus, et tunc vomitoriorum vsus valet, quae in pleuritide simplici dare haesi, ne febriles naturae motus turbarentur, et quia in pleuritide tale symptoma vrgens communiter non adest. Quando autem etiam in hac imminet suffocatio, vti in Ephem. Nat. Cur. Cent. X. Obs. 41. in puero adfuisse, et vomitorii vsu, vomitum purulentum, cum insecuta sanitate aegri, excitatum fuisse, refertur, tunc etiam in pleuritide suffocante, vomitorii vsus non erit reiiciendus. Per diarrhaeam purulentam pleuro-peripneumoniam terminatam esse, Ephem. Nat. Cur. Cent. VIII. Obseru. §6. docent.

§. CX.

Transeo nunc ad *imi ventris viscera* per senium vitiosa et morbida reddita. Ventriculus senum laborat interdum *Anorexia*, quae quando cum symptomate soporoso coniuncta est, ex cerebro consensualis et symptomatrica iudicanda erit et periculosa: quando autem ex vitio idiopathico ventriculi nata est, e. g. liquoris gastrici vappiditate, cruditatibus, et atonia ventriculi, etc. medellae tunc est amplior locus. Faciunt hic egregie varii muria conditi, et aromati sati fructus, sinapi, succus citri, berberes, acetosa, imo acetum squilliticum, spiritus salis guttulae quaedam, ex vino Rhenano haustae, Elix. Vitrioli Myns. et talia. In victu sint interdum tenerae carnes, linguae bouinae fumatae, imo pisces pingues fumati. Aliquoties in anorexia, cum vomitu, in qua nulli a ventriculo ferebantur cibi, rhombos nostros fumatos proficuos vidi; et qui testem huius virtutis rhomborum nostrorum cupit, legat ELSHOLZIVM in Diaetetico. Porro nodulus ex rad. enulae, pimpin. alb. armoracia, herba nasturtii, cochleariae etc. cui addatur rhabarbarum scopo laxatiuo; qui nodulus in cereuisia, vel etiam in vino per aliquot dies digeratur, et pro re nata de illo bibatur, mane, vel hora ante prandium. Nec reiiciendae sunt pilulae aloëticae interpositae, vel aloës hepat. tartaro vitriolato iuncta. Qui senes haustum frigidae matutinum capiunt, et ferunt, minus illi ab anorexia tentantur; ad longaeuitatem etiam conferre quidam volunt, roborando ventriculum et cruditates resoluendo. Non equidem, supra, circa formam internam senum, indicatus est ventriculi et intestinorum specialis

lis

lis status; attamen, facile apparet, quod, quando haec, in gradacuitatem vsque, temperantia in victu obseruata, in statu exquisitae bono conseruantur, iis bene ministrantibus, sanguinis perdurans bona crassis longacuitatem sperare faciat. Opus autem est, vt sub bona liquoris gastrici conditione, quae saepe in grandaeuis latrare facit ventriculum, hunc plus iusto latrare caueant, ne per latratum sopientes multos cibos incipiens fibrarum atonia augeatur, liquor gastricus alteretur, et ciborum indigestioni ansa praebeatur, vnde anorexia et qui sequuntur morbi. In mensa frugali salubritas senum. Anorexia diu persistans, marasimum inducere solet.

§. CXI.

Vomitus, qui senibus ex cibis concoctu difficultibus, nouiter ingestis, vel ex potus quantitate, vel insalubris cuiusdam qualitate oritur, bonus est: vbi vero cum anorexia iungitur, eiusdem est periculi cum anorexia, ipsi consensuali, de qua iam diximus. Conueniunt remedia in anorexia commendata, nec non rhabarbari tinctura aquosa, aqua menthae, praemultis aliis autem, vinum Rhenanum, cinnamomo tinctum et saccharatum, cochleatim sumtum. Vomitus, si sunt biliosi, rhabarbarum cum cremore tartari, sine euacuandi sumatur, vt bilem exaestuantem, et in duodeno haerentem, euacuet: in hoc vomitus genere frigida pota prodest, parce hausta. Qui ex nephritide, et calculo oritur vomitus, suis indicatur signis, et partim remediis antispasmodicis, partim facta excretionem calculi sistitur: non est autem directe huius loci.

§. CXII.

Flatulentia est incommodum fenum fonticum, ex quo non solum vigiliae, asthma, vti suo loco notauimus, sed et alii morbi, terrificaque insomnia oriuntur. Nascitur in senibus ex flacciditate ventriculi et intestinorum, nec non humorum, in illis, ad bonam ciborum digestionem, et chyli nutritibilis, a feculento separationem destinatorum, inertia; vitio scilicet liquoris gastrici, succi pancreatici, bilis, et mucii intestinalis, etc. Opus itaque est talibus remediis, quae fibris flaccidis tonum reddunt, quae inertiam humorum corrigant, et sufficientem illorum secretionem promoueant, vt in his omnibus naturalis officiorum gradus conseruetur, ne alia mala grauiora inde progerminent.

§. CXIII.

Non semper totus intestinorum tractus a flatulentia afficitur, sed saepissime vnum vel alterum intestinum, siue tenue, siue crassum, et tunc intestini vicini fibrae magis constringuntur, motus peristalticus fit irregularis, hic illic intensus, et dolorificus, sub colicae et passionis iliacaе titulo; quae omnis constrictio periculosior est, si intestinum rectum et eius sphincterem corripit, vt flatibus nullus plane pateat exitus. Quibus autem senibus, ani sphincter, vti communiter solet, laxior est, et flatibus foras pulsantibus obediens, illis raro nascitur graue a flatulentia incommodum. Notandum praeterea, quod, quemadmodum fibrae intestinorum ex flacciditate, a sanguine, et humoribus ex illo secretis inertibus nata, flatulentiam admittunt, ita e contrario, ex ipsius boni sanguinis in vasis intestinorum stagnatione flatulentia oriri possit, nam sanguis bonus, cla-

elasticus, stagnando abundans, vasa distendit, et si
vrget, et vrit fibras intestinatorum, vt in perpetua in
regulari actione et gyratione, ad spasmos dolorifi-
cos vsque, sub *colicae haemorrhoidalis* nomine; cu-
ius iam aliqualem mentionem sub vigiliis fecimus
mox amplius de illa acturi.

§. CXIV.

Quae in priori flatulentiae genere proficua effi-
scimus, sunt inprimis amaro austera, e. g. poma au-
rantiorum adhuc immatura, cortex peruu. cascaril-
lae, rhabarbarum, variis formulis, pro aegri idiosyn-
crasia adhibita, vel in substantia masticata: haec
enim non solum fibras roborant, sed et vitia humo-
rum corrigunt. Profunt praeterea salia neutra, sa-
lia herbarum alcalina, absinthii, Card. b. etc. nec
non cremor tartari, inprimis chalybeatus, ex Marte
praeparata varia, imo ipsa limatura martis, parce
sumta. Conducunt etiam spiritus quidam minera-
les mitigati, e. g. ille de tribus, spiritus nitri dulcis
liquor min. anod. Hofm. qui pro re nata magni
usus sunt. Valent etiam Tinctura tartari, antimo-
nii acris, Ess. pimp. albae, et aliae sic dictae carmi-
natiuae. Memori interim simul mente tenendum
quod de sensibilitate subiectorum, quoad medica-
menta spirituosas in articulo de Syncope monui:
quando de illa vel suspicio, vel indicatio adest, ad-
hibeantur potius medicamenta cum menstruo aqueo-
salino parata, vti Hofm. Elixir stomachale, ex extra-
ctis amaris, liquore terrae fol. tartari, et aquis de-
stillis constans.

§. CXV.

De usu oleorum destillatorum carminatiuorum
non multum laudauero, nisi parum et prouidum
illo-

Illorum vsum, exceptis, oleo citri, ex corticibus, sub nomine *Cedro* elicito, et oleo absinthii destillato, genuino, tincturis alcalinis maritalis, vel solis in saccharo, pulueribus. Laxantium vsus his omnibus addendus est, quando alui segnities adest, inprimis rhubarbari et aloës; illud sub tincturae aquosae forma, haec in puluere cum tartaro vitriol. Tach. et magnesia, mea methodo, si pilulae Beccheri-Stahlianæ vel tales, parca dosi sumtae, non sufficiunt. Clysteribus, si laxantium operationem promouere necesse est; illi autem quantitatem vnciarum septem non superent, quia hae sufficient, vel stimulando intestinum rectum, vel relaxando sphincterem, cum largiores facile alte in intestinum colon absorbentur, et quando hoc flaccidum est, molestias multas in illo creare valent, inprimis si constent ex ingredientibus fermentantibus: sufficiet solutio Extr. Panchym. Croll. vel aliud purgantis, moderata dosi, in aqua facta, sale gemmae acuata, addito quodam oleo cocto.

§. CXVI.

Diaetae in regulis magna vis est in flatulentia. Cereuisiam, licet fortis, et bene cocta et lupulata sit, calore ventriculi et intestinorum, fermentatione noua inducta, flatus generare, a multis experitur; quin et vina dulcia, licet generosa, flatus, noua tali fermentatione producant, pinguis enim, quae illis inest dulcedo, ex qua lac fenum nuncupari merentur, facile nouam subit flatulentam fermentationem. Conuenit itaque potius vinum acidulum, generosum, lymphatum, imo ipsum rubrum Gallicum, Pontac dictum, vel aliud subausterum. Interim, qui cereuisiam bibere cupiunt, sat lupulatam bibant,
more

more Curonico et Liunico coctam, i. e. silicibus magnis candentibus, malto iniectis, digestam, vtpote leuioris craseos inde fientem, quam illa, quae per coctionem concentratur, et inspissatur, antequam fermentationi traditur. Faciunt huc et semina carminatiua, anisi, carui etc. saccharo obducta, cibis reliquis supercomesta. Ante omnia autem modus tenendus in ciborum et potus ingestione, et reiicienda sunt, a quibus aeger flatulentiam vel minimam expertus est. Cibi sufficiente aromate, salino, vel alio, e. g. zinzibere, pipere, sinapi etc. parentur, non neglecto succo Citri, muria Limonum. Nec improbamus lactis modicum, simplicem vsum pro cibo. Qui haustum spiritus vini ante pastum ferunt, illi flatuum generationem etiam ex hoc impediunt: cum enim cibi statim superingeruntur, omnis exactuans elasticitas mox a cibis mitigabitur. Potus aquosus calidus flatulentis non confert; nec iuscula multa: conferunt magis cibi solidiores, saliti, eupepti. Dilucidationis ergo, en casum fonticum: Vir annorum 69, habitus laxi, a flatibus multum vexatus, tussi et angustia respirationis laborabat, bene tamen comedebat, et cereuisiam potabat pinguem: cum eructatio flatuum aliquando cessaret, dyspnoea augebatur. Tamen adhibita tonica, cum interpositis laxantibus, incommodum hoc leuabant, et sub hoc leuamine maior secretio vrinae fiebat, valde saturatae. Suadebatur ipsi potus vini Rhenani, vel Pontac lymphati, loco cereuisiae; ex hinc per aliquot menses ipsi melius, vt non nisi sub scalarum ascensu difficiliorem respirationem sentiret. Interim rheumatismo leuiori humeri sinistri corripiebatur, musculus pectoralem in libero officio impediens: suadeba-

suadebatur humeri scarificatio in balneo; fit hoc; egressus e balneo, aluum vult deponere, deponit, sed mox lypothymia corripitur, refocillatur ablutione faciei cum vino Rhenano, aegerque proprio consilio pulverem antispasmod. STAHLII sumit, quem vomitus ciborum coctorum et crudorum sequitur: optime inde aegro; victus regimen tamen postea idem. Flatus ope pilularum Beccher. feliciter pelluntur: aeger nunc vinum, Ermitage dictum, nunc Hungaricum, vel Lusitanicum, moderate tamen bibit. Sub his omnibus tamen virium lapsus. Post 14 a dicta lypothymia dies, cum bono cum appetitu prandium ederat, et cum amicis obambulauerat, aluum depositurus fellam petit, deposita aluo, a sudore perfunditur, surgit, dicens: bone Deus, quanta mihi cum sudore debilitas, mox autem conatibus vomendi corripitur, euomit cibi et vini rubri parum, corruit in manus cuiusdam adstantis, et sub repositione in lectum, expirat. Conf. §. XL.

§. CXVII.

IN BARTHOLINI Actis Med. Hafniens. Vol. I. recensetur historia de ructibus, a leui frictione alicuius partis corporis euocatis: quae encheiresis ansam mihi praebet, non solum illius mentionem faciendi, qua sinistri hypochondrii compressione manuali, intestini coli, tortuosi domicilii, flatus pelli solent, sed et alius, qua manu admodum calida, ossi sacro fortiter inducta, flatus ex intestino recto fugantur. Sunt, qui tantam virtutem manui calidae non perfecte confidunt, et hunc effectum, mediante sartorum ferro complanatorio, intenso calido, producant. Alia adhuc apud Liouoniae Lettos, vicinosque valet methodus, dum aegri, in dolore ossis sa-

cri, quem a flatibus oriri putant, quendam, in osse sacro, genibus sibi ambulare iubent, et quidem communiter in balneis, post adhibitum fotum: quam methodum Serenissimus quidam ita mutauerat, vt a nani cuiusdam calcaneis os suum stringi fecerit, duplici titulo sacrum. Credibile est, hac methodo euocari flatus ex ipso intestino colo.

§. CXVIII.

Colica saepe infestat senes grauissime et periculossime. Tono intestinorum deficiente, et substantia illorum extenuata, vt vasa sanguifera in illis adeo manifesto appareant, vti ipsis in oculi tunica adnata communiter apparent, quid mirum, si constringantur mox spasmus, mox distendantur flatibus, tanto saepe cum dolore, vt vires visibiliter destruantur. Sit autem spasmus, vel flatus, vel humor biliosus, vel feculentus, colicae causa, vel vti in §. praeced. monuimus, infarctus sanguinis haemorrhoidalis; vel sit colica nephritica, vel adhuc alia, caute est tractanda senum colica, et dolorum sopitio caute est instituenda; per euacuantia scilicet, per os et anum adhibita, quando vel flatus, vel humores in causa sunt, et per antispasmodica, vbi spasmus, nephritis et infarctus haemorrhoidalis colicam excitauit, licet et in his ipsius sanguinis euacuatio, per venae-sectionem, necessaria sit. Ephem. N. C. D. I. A. III. Obs. 82. recensent casum notandum grandaeui cuiusdam, qui opiatibus largiter tractatus, ex illis obiit, et, cum pancreate vlceroso, sphacelum per omnia intestina post mortem praebuit. Equidem pancreati vlceroso primariam mortis causam adscribimus; interim iusta suspicio manet de adproperata morte per immodicum opii vsum, excretionem materiae vlceroso-

ulcerosae et biliosae sufflaminantem. Prudentius ibidem Obs. 150. alius grandaeuus a colica ex retentis fecibus, curatus est, nempe purgante ex colocynthide, in petia ligata, ol. amygd. d. et manna, post iniecta enemata, adhibitis. Certe, licet enemata, tam emollientia oleosa, quam stimulantia fortiora, ipsa aqua benedicta Rul. acuata, in colica ex fecum obstructione, egregii sint vsus: tamen bonum et adaequatum purgans, ol. amygd. dulc. vel etiam alii expresso nuptum, totam rem adsoluit.

§. CXIX.

Aliter se res habet in *colica flatulenta*, vbi nec purgantia, nec clysteres repetiti multum valent. Melius agitur aloë et rhabarbaro, sali tartari, vel neutro, vel cremori tartari iunctis. Nec manna, utpote fermentans, detur, nisi comite sufficiente cremore tartari. Exhibeantur praeterea essent: pimpin. scordii, cascar. cort. aurant. spiritus carm. de tribus etc. parce repetitis dosibus in vehiculo aquoso, tepido. Nec reiiciendum lac dulce, cum floribus chamomillae coctum, addito nitro, sufficienter. *Spasmodica colica* maxime castoreo, camphora, galbano, et talibus, parciter additis opiat; nec non clysteribus, a galbano, castoreo, asa foet. parum animatis, curatur: ipsum iam iam commendatum lac conuenit. Nec reiiciendus est vsus iusculorum pinguium, crocatorum, imo oleorum expressorum, quin, quod omnia superat, in hac colica, antispasmodica, ipsius adipis liquidae balenae, cochleatim sumtae. Valent et hic, vti in omni fere colica, pediluua calida.

§. CXX.

Colica nephritica, stranguria, cum dolore tractum vreterum sequente, notata, (nam omnem fere colicam interdum comitatur stranguria) acido citri, et oleo amygd. dulcium, cum aquis appropriatis mixtis lenitur: maxime vero illo, ab aliis iam commendato clysmate, ex oleo lini, et vino generoso dulci. Nitri vsus et hic multum valet: conuenit et venaesectio in pede; quam tamen primario poscit *colica haemorrhoidalis*, vti etiam hirudinum applicationem ad anum, cui interdum intrudantur suppositoria aloëtica, interpositis fotibus. Clysteres simul debent iniici emollientes, nitrosi.

§. CXXI.

Enumerando (§. CXVIII.) colicae species, addimus haec verba: *adhuc alia*, et ideo recordamur adhuc alius, nempe *apostematicae*. Grauiissima omnium haec est, respectu periculi: bidui enim spatium saepe hominem tollit, periculo, fane, sic reliquas superans. Formant hanc colicam abscessus lenti, (et si quid licitum est in transitu dicere, puerperis iunioribus saepe ex grauiditate tales abscessus remanent, post paucos menses, sub colicae larua praeuia lethales) in inflammationem praecipitanter suppuratoriam transeuntes. Vbi pus commodum exitum per intestina acquirit, et simul vires vitae bene constant, res interdum feliciter cedit: vbi vero vel ipsa inflammatio suppuratoria imperfecte fit, et in gangraenosam abit, vel puri exitus non datur, res funesta euadit. Suspicionem autem huius colicae in senibus facit Erysipelas crurum praegressum, vel ipsa inflammatio podagrica praegressa, et dolor colicus fixus, in certa regione abdominis. Tales casus in

iunioribus obseruatos adducere facile esset, sed proferam casum in sene obseruatum, vbi de vesicae morbis sermo erit, quia funestus ipsi ex hac colica generabatur vesicae affectus, vel sub larua vesicae affectus (§. CXLVI.) Quae interim in tam graui morbo, ex usu esse possint remedia, sunt valde ancipitia. Si non vrget affectus, venaesectiones in pede, pro viribus repetitae, profunt; itemque nitrosa, largiter per os et anum exhibita. Pediluua hic non valent, quia sanguinem exagitant, nisi sint valde tepida. Posset huius loci esse *passio iliaca*, quae senibus quibusdam herniosis conuenit, sed referendus est hic morbus ad praegressam colicam feculentam, et adhibenda sunt remedia, quae vires seniles permittunt, ex farragine ita dictorum remediorum heroicorum, in tali casu vsualium. Conf. et §. sequ.

§. CXXII.

Alui obstructio in senibus, interdum ex parcite mucis intestinalis, et bilis coniuncta inertia oritur. Contingit communiter iis, quibus ante senium iam adfuit alui segnities: quin iis, qui a coena abstinent; conducibiles autem experti cibi, inprimis ex carne parati, moderate sumti, sustinendo motui peristaltico fauent. Insolita scybalorum excretio obstructionem saepe praecedat. Si pertinax est obstructio alui senilis, fontica res est, quae, nisi lenioribus repetitis laxantibus, e. g. Electuario lenit. Flor. medicamento non ingrato, parce, sed saepius exhibito, cum interpositis oleoso-dulcibus, et clysteribus largioribus colocynthiacis (oleo colocynth.) soluitur, quia intestina senum purgantibus fortibus, qualia obstructio alui pertinax requirit, non sunt paria, periculi est plenissima. Distenditur saepissime a fe-

cum infarctu intestinum colon, ad atoniam, sphacelum inducentem vsque: sphincter ani tunc frustra laborat tenesmo, nec iniectos retinet clysteres, quin aliquando miseri vomitus iliaci, inprimis in senibus ventricosus, quibus capacia sunt intestina, sequuntur: retinent enim, nati ex atonia, sacculi feces, foramina sphacelata in intestino saepe generantes. Quando ex sensu ponderis in regione coli sacculorum oritur suspicio, tunc non solum laxante blandissimo, Electuario lenitiuo, vel aloë, benignissima intestinorum amica, hepatica, vel experta alia in pilulis, parua, sed repetita dosi agendum, et corpus in rheda mouendum, sedendo, vel interdum decumbendo, quo sacculi, a laxante vellicati, facilius feces promoueant. Quae ex vitio vesicae, *stranguria* dicta, oritur alui obstructio, illa leuata, haec euanescet.

§. CXXIII.

Praeueniant senes itaque alui segnitiam, ne in talia cadant pericula. Longaeuo 130 annorum, cuius cap. I. mentio facta, vel aliis talibus paulo minorum annorum, obstructions alui magis naturales sunt, nec periculosae; parcitas enim ciborum non aggrauant intestina; ex liquidis enim communiter vitam solum trahunt. Septuagenariis, et octogenariis itaque maiores parant insidias. Utantur itaque in victu oleraceis, atriplice, farinaceis, pane secalino, inprimis ex fecali aestiuo, quem lubricare magis aluum praedicant, qui alui segnitie laborant. Nec non brassica muriatica, cum pingui brodio carnis bouinae cocta. Cereuisiam bibant mollem, parum lupulatam, vel non lupulatam, triticeam, auenaceam: fumant haustum vini Hispan. dulcis. Come-

Comedant in prima mensa, quae aluum lubricant, ficus, pruna macerata, poma assata, cocta: interponant cibis gelatinis fructuum horaeorum, et baccharum variarum. Abstineant ab aromatibus cibisque fumatis, siccis, piscibusque; halece salita recenti, sardellisque exceptis. Lubricant etiam pinguedines salitae, suillae, anserinae, etc. Valent et hic, ad tussim commendatae medicinae fastidiosae derogationes. Interponantur praeterea clysteres emollientes, adiecta 3tia, vel 4ta parte cereuisiae, pro amico stimulo.

§. CXXIV.

Diarrhoea senilis oritur in senibus *quibusdam* a mucii intestinalis copia, vti huius iamiam indigita-
ta parcitas obstructiones parit. Praeterea, orta ex senio, intestinorum laxitas ad diarrhoeam coopera-
tur; et hoc tanto magis, quando talis constitutio
intestinorum, ex habitu indiuiduali, iam ante senium
adfuit. Separatur in aetate senili communiter ma-
ior mucii copia e massa sanguinea ad organa desti-
nata, quam in aetate praegressa: hinc in senio ma-
ior mucii narium, faucium, bronchiorum, et intesti-
norum, pro indiuiduali constitutione, separatio:
cui posteriori, si iusto tempore obex non ponitur,
et eius moderatio non formatur, diarrhoea habitua-
lis facile inde emergit, inprimis in feminis, quae,
vti varia oeconomiae corporis, per menstruationes
et puerperia, vicissitudine, vita sedenteria, cum par-
co potu, ad obstructiones alui pronae sunt: ita et-
iam saepius, ad mucii intestinalis copiosas secretio-
nes, et ad diarrhoeas proclives sunt. Taceo, quod
ad illas magis disponantur, per potus acidulos refri-
gerantes, cibosque dulces et lubricos, quos prae

maribus amant. Vetula quaedam tanta laborabat copia muci intestinalis, et quidem cum torminibus perpetuis, vt tres vel 4 clysteres non sufficerent euacuando muco, et moderandis torminibus. Mucus saepius aequabat illi pellucido, qualis interdum ex intestino recto, saepius autem ex intestini tenuibus secernitur: interdum tunicae intestinalis similes membranae cum multis torminibus deiiciebantur, et illam in Ephem. N. C. D. III. A. IX. Obs. 60. et apud Auctores alios notatam diarrhoeam carnosam formabant. Proderant interdum infusa herbarum, veronicae, melissae, agrimoniae: nocebat cereuisia.

§. CXXV.

Antequam medicamenta contra diarrhoeam commendamus, monendum, vt iudicetur, an diarrhoea senilis sit forsan critica, et maius forsan leuet malum, an symptomatica? notum enim est, diarrhoeam saepe fieri multorum morborum, e. g. melancholiae hypochond. haemorrhagiarum omnium, hydropis, in qua sunt viscera salua, arthritidis, etc. leuamen magnum. His animaduersis, extra notissimam methodum curatoriam, non habeo, quod exspatier. Post laxantia temperata, rhabarbarina, opiatis, et adstringentibus agendum, nec non aromaticis, imprimis galangae radice, paucis granis admixta; quae vti communis, ita utilis methodus est. Diaeta sit aromatica, et illi contraria, quam mox in alui obstructione commendauimus. Non omittendus hic casus Ephem. N. C. D. II. A. VI. Obs. 45. referens diarrhoeam senis lethalem, ex vlcere, intestinum rectum perforante. Vidi aliquando diarrhoeam lethalem pueri ex perforato intestino duodeno. Cui denique senum fors assignata est ex diarrhoea diem suum

suum claudere, ille tot atrocia non patietur symptomata, quam qui ex obstructione alui occumbit.

§. CXXVI.

Nephritis calculosa saepe infestat senes ex improviso, cum vel latuerit iam, per annos quosdam, calculus renalis, vel senio ineunte ex mucro induratus fuerit. Digestione ventriculi in senibus imminuta, ut cibus acido-salinis illam reficere opus habeant, quid mirum, ex nato inde sanguine mucofo-salino remanere in organis secretoriis materiam calculi? crescit talis mucus facile in consistentiam calcaream, qualis in dentium superficie, sub *tartari* titulo, notus est. Ipsa sola mala digestio ventriculi, absque victu acido-salino, mucum, calculi matricem, generare potest. Accedit haec nephritis communiter, cum horrore febrili et aestu insequente, paroxysmo vehementi; accedunt dolores in regione renali, moxque vomitus, et stranguria ad calculum. Sciendum autem Erysipelas interdum Nephritidem mentiri; nec non stasin inflammatoriam sanguinis intestinorum, cum tenesmo, idem facere. Attentione itaque opus est, et signis pathognomonicis. Haec autem sub initiis paroxysmi raro se produnt, inprimis in aegro, morbo alterutri iam obnoxio, qui hospitem aduentantem, et tumultuantem facile agnoscit. Dolor cruris, mox ab aestu insequens, in crure erysipelas formari, et dolor renum, cum stranguria, calculum adesse indicat.

§. CXXVII.

Venaesectio in utroque casu conuenit. In nephritide autem calculosa hoc primum est, omnino studio calculi felicem progressum per clysteres, et remedia oleoso-acida, per nitrum potumque suffi-

cientem promouere, non autem per actiua pellen-
tia, dum de calculi mole incerti sumus. Vbi, post
medicamentorum vsum, nec calculi excretio facta
est, nec paroxysmus nephriticus recurrit, abesse cal-
culum non audacter asseramus, cum obseruationes
doceant, senes calculum in renibus fouisse absque
manifesto signo nephritico. Recursum autem pa-
roxysmi retardant, et calculi augmentum impediunt,
si illum non diminuunt, nunc tincturae antimonii
acris, nunc autem spiritus nitri, imo spiritus salis
parcus, frequens tamen, vsus. Nullum hydropo-
tam fieri podagricum, raro calculosum, opinio et
obseruatio est quorundam Medicorum. Rariores,
et leuiiores fieri paroxysmos, si vesperi cubitum eun-
do, et mane surgendo, haustum frigidae bibant cal-
culosi, ego obseruaui. WEPFERS in Ephem. N. C.
D. I. A. II. Obs. 39. asserit, raro in Heluetia, vbi vi-
na rubra bibuntur, colicam et nephritidem obserua-
ri. Cogor, hac obseruatione occasionem dante,
allegare Obseru. 155. eiusd. Dec. I. Anni III. quia
§. XVI. methodi cereuisiam braxandi Liuonicam,
mentionem feci, et in hac allegata Ephem. Obser-
uatione refertur, in Liuonia raro reperiri calculo-
sos, quia cereuisia ope filicum coquatur, quasi filices
igniti impraegnent cereuisiam virtute, calculosam
materiem resoluendi, quo e corpore eliminetur.
Verum hanc obseruationem referens, ex praeiudicio
de virtute filicum anticalculosa illam consignauit.
Adsunt nephritici calculosi et podagrici apud nos
et qui sunt, ex pingui cereuisia materiem calculi
hauriunt, licet cum filicibus cocta. Tanta virtus
non inest filicibus, nec, si esset, hac encheiresi tran-
siret in cereuisiam, praeterea, dum vltima obsidio
Rigenfis,

Rigenſis, incolas fragmentis innumeris globorum
gnitorum ditauit, ex longo illo tempore non ſilici-
bus, ſed his fragmentis cereuiſiam coquimus: in-
terim cereuiſia, cum ferro hoc ignito cocta, non-
dum virtutes martiales aperitiuas anthypochondria-
cas, in hunc vsque diem, monſtrauit. Verum de
his fuſius, in mea mox rurfus edenda, oeconomia
ruſtica.

§. CXXVIII.

Hoc probe adhuc obſeruandum, vt de laxantibus,
paulo efficacioribus dandis in nephritide, ſibi ca-
ueant Medici, quia facile inde Iſchuria ſequitur:
ſufficit clyſteribus, vel, ſi nihil obſtat, aloë aluum
ſoluere, vtpote laxante omnium moderatiſſimo.
Spiritu tartari praeterea non parua ineſt virtus, cal-
culum ſoluendi: et ſane, memorabilis eſt obſerua-
tio Angli, HALES, in opere ſuo *Statistical Eſſays* nun-
cupato, quod cum innumera corpora, tam ſolida,
quam fluida, e. g. ligna, animalium partes, mine-
ralia, olea deſtill. etc. explorauerit, quanta in illis
forſan haereat aëris quantitas, in nullis maiorem
deprehenderit, quam in calculo humano, et in tar-
taro Rhenano.

§. CXXIX.

De variis lithontripticis lege obſeruationes, a Me-
dico calculoſo factas in Ephem. Nat. C. D. III. A.
VII. Obſ. 116, et in earundem Cent. IX. Obſ. 74.
Famoliſſimum eſt illud Anglicanum, ex ſapone Ali-
cantino, cochleis uſtis, etc. paratum, quod, quia ſe-
rum vrinoſum virtute ſua reſoluendi aptum reddit,
ad calculum, niſi duriffimi generis ſit, reſoluendum
et excernendum, in ſenibus magis reſoluens fieri
potest, quia illorum vrina ſalia habet concentratio-
ra,

ra, quam illa iuniorum. Interim, quia non solum rei nouitas transiit, sed et operatio huius remedii dolorifica, et simul lenta est, aliquot menses requirens, nil fere de illo amplius, in obseruationibus medicis audire licet: τὸ cito enim, τὸ iucunde ipsi deest, ne dicam τὸ semper. Hinc est, quod lithotomis in hunc diem permaneat exercitium nobilissimae suae artis, quae, modo dextre sit instituta, aequae feliciter, si non felicius, in senibus contingit, quam in pueris. Testantur enim Comment. Acad. Paris. A. 1744, quod eodem anno, inter reliquos calculosos, qui lithotomorum auxilium implorarunt, duo fuerint senes, alter 65 annorum, et alter 78 annorum, qui ambo feliciter sanati sunt; testimonio, senes, modo gaudeant adhuc sanguine bonae craseos, lymphæ elastica adhuc donato, aequae feliciter ferre fonticas vulnerationes, ab inflammatione graui, aliisque symptomatibus magis immunes, quam iuniores. Certe horum subtilior sanguis fibras vulneratas, maiore saepius inflammatoria suppuratione lacerat, et ad periculosa symptomata disponit.

§. CXXX.

Supra indicaui, aequiparari posse senes pueris; et hoc ipso morbo iterum conueniunt. Frequentius enim pueri et senes calculo laborant, quam homines mediae aetatis; pueri ex abundantia lymphæ, per addephagiam non optime elaboratae, senes ex mala concoctione alimentorum. Interim, non reperias pueros adeo feliciter, nunc superare hunc morbum, nunc leuamen et opem ex remediis adipisci, quam id in senibus interdum contingit. Docent enim obseruationes medicae, et imprimis Eph. Nat. Cur. D. II. A. II. Obs. 180. Cent. III. Obs. 92. Cent.

Cent. VIII. Obs. 24. octogenarios calculosos ope
medicamentorum a calculis fuisse liberatos. Quid?
quod interdum non solum absque incommodo, sed
possi infcii, calulo laborent grandiore, tam renali,
quam vesicali: sic ipsae Eph.D. II. A. VIII. exhibent
pontificem, Innocentium XI. nunquam nephritide
aborasse, nihilominus magnum renalem calculum
in cadauere eius fuisse repertum.

§. CXXXI.

Diaetae meminisse iustum ducimus, quam obser-
uent senes, imprimis, cum in examine regiminis il-
lorum, esum ciborum salitorum et fumatorum non
reprobauerimus. Verum enim vero, praeferimus
nunc hic loci usum iusculorum, herbis aromaticis
rostratibus, cherefolio, rosmarino, maiorana, basili-
co, etc. conditorum; et, si cibus falsos et fumatos
exigat, ipsis adsuetus ventriculus, parce capiantur,
interposito potu sufficiente tenui, vinique aciduli
adiuncto haustu, ut vehiculo commodo euacuetur
per viscera, quod noxium esse possit. Innumeri
sunt calculosi, qui cibos fumatos nunquam gustaue-
re. Frigus arceant calculosi a corpore, maxime a
pedibus.

§. CXXXII.

Mictus cruentus inter morbos seniles non est po-
stremus. Illum autem intelligo, qui senibus saepe
absque dolore e virga excernitur, ad quantitatem
vnius, vel aliquod vnciarum, interdum absque comi-
te vrina, et absque dolore et stranguria, nisi, quan-
do coagulatus sanguis exitum quaerit, et sub lum-
bricorum forma tandem perrumpit, eo ipso autem
in vesicae colli vasis sanguiferis se habitasse, prodit,
vel transeundo per vrethram ita formatum esse.

Stupent

Stupent multi aegri, lumbricum esse putantes, ante iustum examen. Qui cum vrina foetente prodit sanguis, tardeque subsidet, vrina remanente clara et micante, ex renibus, a calculo putridis, exiuit: et qui cum perpetuo dolore vesicae talis erit, et cum sanguine grumoso, ex vlcere vesicae solo, vel coniuncto vesicae calculo manare declari debet. Conf. Ephem. N. C. Cent. X. Obs. 56. Quando mictus cruentus, qui nostri loci est, non saepe recurrit, senibus non multum molestiarum creat, terret tamen illos valde. Qui autem frequenter cum dolore perinaei, et cum stranguria recurrit, aegrum debilitat; vasa sanguifera, per totum corpus a tono delapsa, facile etiam in aliis locis, communiter in pulmonibus sanguinem stagnare, et haemoptysin nasci permittunt. Non raro cachexia, hydropem minitans, sequitur mictum cruentum indomitum. Notandum hic simul, vasa sanguifera vesicae, cum haemorrhoidibus ramificantia, saepe iam ante senium, quibusdam, insensibiliter noctu, per virgam aliquid sanguinis stillare, antequam cum annis solennior mictus cruentus insurgat.

§. CXXXIII.

Haemorrhoidum fluxus est remedium validissimum in mictu cruento, quod, si non succedit, in hircinibus et venaesectionibus quaerendum auxilium. Consentunt Eph. N. C. D. I. A. II. Obs. 222, in qua refertur, octogenario, ob mictum cruentum feliciter, i. e. cum medela insecuta, venam sectam fuisse, frustra ante adhibitis aliis remediis. Interim, quoad remedia pharmaceutica, confirmo experientiam aliorum, herbam equiseti, inter alia commendata, praecualere: multum etiam prodest veronica,

cum

in vino rubro infusa, macerata et expressa, cum melle vel cum saccharo edulcorata, cochleatim sumitur. Clysteres nitrati, oleosi iniiciantur, et intestina interdum rhabarbarinis et tamarindinatis extergantur. Hic mictus cruentus enim exigit laxantia, vti le renalis respuit, pro nostro monito. Nitri vsus internus egregius est. Confert et moderata frictio perinaei, et crurum fortior. Diarrhoea si contingit critica, magnum inde solamen.

§. CXXXIV.

Haemorrhoidum fluxus quidem aetatis magis vilis, et incommodum, vel commodum est, interim tamen senes vtriusque sexus interdum vexat. Sic senem quendam fere semper vexabat, vel fluentibus, vel coecis, haemorrhoidibus: prouocabat autem communiter fluxum pro lubitu, anus forti deterfione post alui exonerationem, quod cum negligeret, a coecis molestias ferre cogebatur. Sunt interim senes grandaeui, qui cum euphoria illarum fluxum conseruant; sistant enim Ephem. N. C. D. I. A. IV. octogenarium et nonagenarium, qui fluxu haemorrhoidum fructi sunt, vtrumque a prima iuuentute huic fluxui adsuetum: praeterea primum simul salacissimum, alterum autem, mendicando victum quaerentem. Testantur haec exempla robur et tonum adfuisse vasis sanguiferis, siue arteriosis, siue venosis, horum senum, sanguineque illos praeditos fuisse elastico. Certe, haemorrhoidum iusta euacuatio plethoricis, aestuoso sanguine gaudentibus, maxime salutaris est; hac enim depletionem facta, viscera abdominalia omnia officium suum exactius praestant. Vbi autem in senibus debilibus fluxus contingit nimis, tunc viscera debilitat, et cachexiam inducit.

Nitrosus

Nitrosis tunc agere oportebit; et laxantibus, maxime rhabarbarinis; nec non opiatīs.

§. CXXXV.

Menstruatio vetularum sane inter seniles affectus referenda erit, cum sit res magis praeternaturalis, quam fluxus haemorrhoidum grandaeuorum; inprimis si contingit in grandaeuis vetulis, quibus ante, suo tempore, iam cessauit menstruatio: illas enim, quas ad primae senectutis annos adhuc comitata est, periodice et modeste, ad praeternaturales non refero; cum ab aestibus volaticis, sudore nocturno, flatulentia eiusdem speciei cum haemorrhoidali, cuius supra mentionem fecimus, anxietatibus, verbo, malis, cessationem mensium insequentibus, hoc modo liberentur. Septuagenarias et octogenarias rursus fuisse menstruatas, recensent auctores Medici et Ephem. N. C. ex quarum Vol. II. Obs. 184. produco septuagenariam, quae post menstruationem, ad annum sexagesimum durantem, adhuc sanguinis euacuationem per haemorrhoides experta est, mutato sic ramo vicino mesenterico hypogastrico, ab illo qui ad vterum pro menstruatione extenditur. Nonagenariam menstruata lege in Dec. II. A. VI. Iuuat addere ex Ephem. harum Cent. VI. Obs. 74. vetulam 73 annorum, quae in nuptiis, animo et corpore exhilarata, postea bis menses experta est: post cohabitationem cum marito, emanent hi menses, abdomen intumescit, et elapsis nouem mensibus adsunt dolores ad partum, foetus autem nullus: praedicat Medicus molam, quae etiam post aliquot septimanas eiicitur. Sub fera tali menstruatione feminam quandam *ventricosam* concepisse, et embryonem anno aetatis 77mo demum exclusisse, cum

inse-

insecuta perfecta sanitate, docet Commenc. hiter. Nor. A. 1742. ex comment. Acad. Paris. cum ratiocinio. Addo, feminam quandam, multorum liberorum matrem, etiam *ventricosam* ad annum aetatis 52mum, menstruationem passam, et post cessatos, per annum, menses, ingrauidatam fuisse, et vegetum peperisse filium. Viduam noui, etiam *ventricosam*, annum aetatis 54 agentem, floridam, tributum lunare hoc adhuc exacte soluentem: nec haec sterilis in matrimonio fuit. Militis inualidi, rude donati, fere 70genarii vxorem, aetatis 61 annorum, Berolini, vegetam peperisse filiam, narrabant, paucis elapsis annis, Nouellae publicae: patris nomen erat Wunderlich, i. e. mirabilis.

§. CXXXVI.

Memini, anno 1729, post hyemem rigidam, duas vetulas noua menstrua passas fuisse, per tres vel quatuor menses, cum insecuta debilitate; coaceruauerat frigus sanguinem in visceribus, peripheriam corporis perpetuo constringendo. Non sunt semper absque haemorrhagico periculo vetularum menstruationes. Laxantibus rhabarbarinis, tamarindinatis tunc agendum, nec non magnesia alba nitri, et opiatum imprimis, vbi tormina adsunt: quo in casu Philonium Romanum commendare licet, est enim mulieribus valde commendatum sopiens, in vteri haemorrhagia, nec sine ratione. Medici quidem, qui omnes res, et rerum virtutes a priori iudicant, hoc narcoticum, ob varia acria, compositionem Philonii ingredientia, e. g. euphorbium reprobant; et ipse ego aliquando, occasione talis ratiocinii, tantum opii, quantum e. g. drachma Philonii capit, in haemorrhagia vteri dolorifica dedi, opinans, ex solo

opio doloris sopitionem in Philonio oriri, sed facile obseruauit opium separatum valde minus sopire dolores, quam ingredientibus aliis acribus et aromaticis amaris mixtum: alia vice tantum pipere, euphorbio, et rad. pyrethri carere feci Philonium, cum effectu itidem infructuoso.

§. CXXXVII.

Cachexia et Hydrops, vti morbi sunt sibi propinqui, ita senili aetati, prae alia magis proprii. Nec mireris, cum in aetate senili sanguinem communiter caplescere, reliquos inde secretos humores spissescere, organorum canales flaccescere, et fibras omnes simul indurescere consideraues. Non vnitur amplius sub hac mutatione omnis humorum massa, sed fluidum subtile a viscido secedit, cachexiam format, pedum oedemate plerumque notatam, et saepius in Hydropem transit. Inter mortuos senes *Actorum Medic. Berolin.* communiter plures numerantur phthistici, et hydropici. Sociantur hi morbi saepissime. Quis enim Medicorum practicum nescit, Phthisin saepissime oedema pedum, hydropis solitum initium, pro funesto colophone habere; et vice versa, in hydrope se iungere emaciationem phthisticam corporis superni. Conf. §. C. de Phthisi.

§. CXXXVIII.

Licet iam hydrops audiat morbus lethalis, et vltimus senum, nihilominus prostant exempla apud Auctores, de hydrope senum curata. Nec mihi semper omnem senem hydropicum morti relinquere necesse fuit: imo dixerim, hydropem senum, ex sola dyscrasia humorum nata, saluis visceribus, facilius curatu esse, quam illum iuniorum, vbi suspicio adest, de organorum secretoriorum obstructione; hae

hac tamen cum adiecta distinctione, ne coniunctus sit hydrops pectoris ex polypo, vel graui ex pulmonum affectu. Hinc etiam contigit, quod femina illa 97 annorum, cuius Capite primo mentionem fecimus, non perfecte, sed taliter qualiter fuerit restituta.

§. CXXXIX.

Quemadmodum curatio hydropis non semper in remediis ita dictis heroicis consistit, ita talis in senibus minime locum habet. Proferam in hunc finem exempla Auctorum fide dignorum. In *Actis Hassn.* BARTHOLINI Ann. 1671. 1672. p. 145. senex hydropicus, post vsitatas methodos inanes, decocto Guaiaci et lignorum curatur. *Ephem. N. C.* Dec. I. A. II. Obs. 218. duos praebebat asciticos senes, potu et balneo thermarum Wisbadensium sanatos, nec non grandaeuum quendam potu aquae Spada-nae curatum. Iisdem in *Ephem. D. II. A. XVII.* Obs. 57. duae septuagenariae producuntur, absque purgatione curatae, tantum spiritu salis rectificato, sale absinthii, et decocto quodam ex raphano sylu. rad. petrosel. glycyrrhizae, et semine cumini constante. Resoluentibus, aperitiuis, et diureticis talibus opus est, in vino Rhenano propinatis; nec non salibus mediis variis, quae purgantibus praeferenda sunt. Cucumeres conditi aliquando seni hydropico felicem creabant diuresin. Saepius catharrus pectoris, spissae lymphae index, hydropem senum praecedit; inprimis obesorum, quibus, si forte crura, quondam, alio iam laborauerunt morbo, periculum graue nascitur; cum enim serum stillare incipiunt, vigilandum contra gangraenam.

§. CXL.

Scilla, tam per se, a granis III ad VI. cum nitro data, quam clysteribus addita cum aliis amaris, egregium est medicamentum: clysteribus addatur interdum aliquid vini Rhenani, vel cereuisiae optimae, ad fermentatiuam vellicationem intestinorum. Egregium aliquando effectum obtinui ex vsu sulph. aurati, mitioris vomitoriae virtutis. Sane, alio modo non praestare lenia vomitoria bonum effectum credo, quam illo, quem in haemoptysi indicaui; quod enim per vomitum eiicitur viscerum parcum est. Sulphur hoc soli neutro iunctum, per anum copiose purgat. Locum hic inuenit singularis casus, quem notat BAGLIVIVS, in Dissertt. suis, de grandaeuo quodam, qui sibi, ex praedictione horoscopica, de hydrope metuit, et ad hunc euitandum, vix ex alio vixit cibo, quam ex Chocolata, cibis salinis, et parco potu; hoc non obstante hydropem tympanitidem incurrit, quae post fata (contra tympanitidis verum characterem,) 60 libras feri reddidit. Quis autem non videt, ipsam hanc victus rationem id effecisse, quod metuebat. Quemadmodum enim ciborum salitorum interpolata ingestio, cum potu sufficiente senibus multis conuenit, et indemnis est, ita illorum perpetuus vsus, cum potus abstinentia, non potuit non sanguinem ad lethalem dyscrasiam disponere, viscerumque obstructions, ex quibus hydrops, producere.

§. CXLI.

Licet pro serie, a nobis initio statuta, *Oedema pedum* ad morbos abdominis directe non censendum sit, cum in pedibus obuiam veniat, nec abdominis sit morbus primarius, tamen magnae affinitatis ergo,

go, quam cum morbis praecedentibus habet, illud hic annectere vtile duco. Oedema pedum cachexiae senilis productum quidem est, interim attendenda etiam est allegata in Cap. primo senilium arteriarum ossificatio, quae separationi feri a sanguine, ad oedema formandum fauet: non insinuat enim tunc exacte arteriarum sanguis venarum orificiis; hinc facilis stagnatio ad ipsa venarum orificia, feri a reliqua massa separatio, et eius in musculorum interstitiis, eluuius. Facile assurgit oedema in senibus, cum multum stare ipsis necesse fuit, vel etiam desiderare. Oedema cum stranguria saepe alternare observatur, per redundantiam nempe feri stagnantis, ex stasi intercutanea acrioris reddit, ad renes et vesicam, de qua re lege casum memorabilem in Ephem. N. C. D. III. A. V. Obs. 50. Oedema in senibus mortem praecedere observatur, cum insequente liuore, gangraenae sphacelosae signo. Nec tale se semper manifestat signum, sed occulta gangraena se interdum motibus febrilibus prodit, ad Erysipelas tendentibus: sic senex 78 annorum, robustus, per plures annos iam oedemate laborans, subito graui horrore febrili concutitur, insequente mox magno aestu, dolent postea crura vehementer: remittit febris, et quia appetitus redit, saluum se esse credit aeger. Verum quinto die subito ipse indicat se sentire mortis praeludia, quae etiam, constantibus sensibus, vti in illis fit, qui sphacelo subito irrepente moriuntur, post aliquot horas insequitur, absque illo signo lethifero in pedibus; tantum in ossis sacri regione liuidae quaedam magnae maculae reperiiebantur. Metuenda talia imprimis sunt, quando oedemata maculis liuido-rubris sunt notata, simulac

enim ex naturae robore deficiente, hae in superficie non detinentur, mors instans metuenda est, senibus.

§. CXLII.

Pro *curatione* oedematis, vel potius *diminutione*, conducunt infusa vinosa, diuretica, amara, ante pastum sumpta, vt chymus his imbuatur, et separatus inde chylus sanguinem vappescentem partim roboret, partim eius defecationem a sero superfluo, per renes promoueat. Laxantia interponantur per epricrasin. Si autem vrina simul crassa, et rubicunda est, decocta specierum diureticarum mitium et alterantium potius profunt, addito hordeo, vel auena, cum pasculis minoribus. Potus Thee viridis etiam valet. Conducunt porro tinctura antimonii acris, tartari, et Ess. Pimpin. et Succini. Nitrum etiam, cum absorbentibus mixtum: item muria limonum et variorum fructuum. Externe adhibeantur frictiones modestae, cum linteis calidis, vel cum solis manibus. Ligationibus cum fasciis nullatenus fidendum, si tamen illas adhibere placet, noctu sunt remouendae, vt transpirationi, si ope caloris, elici poterit, linquatur locus.

§. CXLIII.

Vesicae vitia in senibus sunt frequentia. Laborant enim mox vrinae profluuio, contra voluntatem, absque sensatione, id quod *incontinentia* vocatur: mox alio profluuii nimii genere, quod *Diabetes* dicitur; nunc vrinae totali obstructione *Ischuria* appellata; nunc mingendi difficultate, absque dolore, *Dysuria*, nunc eadem difficultate cum dolore, *Stranguria* nuncupata. Non incongruum quidem esset *quidam cruentum*, quatenus vesicae culpa oritur, hic numerare, quia autem morbus separatus in scho-

lis medicis audit, et cum his nuncupatis vitiis extra connexionem versatur, ideo etiam separatim illum perlustraui.

§. CXLIV.

Non equidem raræ sunt senibus vrinae incontinentia et diabetes; frequentiores tamen Stranguria, Dysuria et Ischuria. Cum Diabetem, vt morbum renalem hic saltem nominasse placuit, *incontinentiam vrinae*, morbum vesicalem, hic solum examinabimus. Causa eius est paralytica constitutio sphincteris vesicae, non permittens illum pro voluntate constringere, ischuriam interdum, ex voluntaria constrictione vesicae, ab vrina onustae, sequens. Dabo huius rei casum singularem: Septuagenarius, robustus, colicae aliquando obnoxius, vino indulget Hungarico, cui Burgundicum superbibitur; cupit tandem se societati, cui intererat, ad mingendum subtrahere, sed venia non datur, et post bihorium data, vesica nullam vrinam reddit, ischuria laborans. Corripitur eadem vespera a febre, secatur itaque vena, et sanguinis debita quantitas euacuatur. Nihilominus postea, ex Chirurgi incuria, vel ex aegri errore, fere triplum tanti sanguinis, inscio aegro, noctu e vena adhuc effunditur, Ischuriae tamen perduranti nullum inde leuamen. Aluum simul obstructam clysteribus emollientibus deobstruere laboratur, sed incassum, quia in intestino recto, quasi obex, ex collo vesicae, spasmo illud conglobante, sentitur. Cum tandem sequente mane aluus obediret repetitis clysteribus, vrinae sequebatur incontinentia, licet nihil diuretici fuerit adhibitum, praeter aquam Bristolensem: praecedens enim vesicae spasmus huius paralyseos sphincteris causa fuerat.

Durat haec incontinentia in dies, licet varia topica roborantia fuerint adhibita, et perinaeo applicata, imo vmbilico, e. g. aqua illa spirituosa Anhaltina, et varia emplastra neruina, sed omnia in cassum. Interne interim per hos dies nihil, praeter aquam Bristolensem, cui confidebat aeger, et ex cuius vsu ventrem a flatulentia, cui obnoxius erat, liberum sentiebat, nihil bibebat. Noctes habebat aeger somniferas, nisi depurationum causa, quas vrinae perpetuum stillicidium necessarias faciebat, interpellerentur. Proponebatur a Medico vsus clysteris Chinati, quia saepe post huius vsu, vrinam imminutam viderat, ex quibus, binis noctibus, applicitis, nulla mutatio; omittitur eius iniectio tertia nocte, qua quidem eadem durat incontinentia, cum inquietudine tamen et horripilatione interpellante.

§. CXLV.

Aeger perdurante hoc morbo, cereuisiam bonam, spirituosam, cui ob frequentes colicas adsueuerat, bibere omiserat, soli aquae Bristolensi indulgens: quo autem vesicae, contra pertinacem, et vltra 4 hebdomades iam durantem, incontinentiam, robur redderetur, iubetur rursus cereuisiam bibere, sed ecce! mox inde stranguria esurgit, vehemens et cum ardore in ano, succedente febre versus vesperam. Datur vinum Chinatum, et pilulae ex sapone veneto, spermate Ceti; sed peiora hinc omnia. His itaque missis, emulsio ex papaueris albi semine, amygd. dulcibus, et semine cardui Mariae, addendo horum e. g. vnciis tribus, ante emulsionem, ol. amygd. d. sine igne expressi vnciam vnam, paratur: incoquantur simul iusculis radices althaeae et glycyrrhizae, quibus alternatim propinatis, non solum noua illa
pathe-

pathemata sopiuntur, sed et simul vrinae incontinentia, quae per 5 septimanas durauerat, tollitur. Quis ab oleosis emulsionibus, et radicibus emollientibus in continentiae vrinae curam exspectaret? Putares illam adscribendam esse praegressae Stranguriae, illamque sphincteri, vi sua dolorifica, tonum suum reddidisse, sed oleosis his remediis, fibras sphincteris torpidas rigidasque demulcendo, et sic ad officium compellendo, haec laus debetur: commendabilis enim est in omni vrinae incontinentia, ex amygd. dulcibus, pineisque, nucleis pinastri sibiricis, (quibus vltimis, diateticam vrinae incontinentiam curatam esse nouimus,) omnibus nullatenus rancidis, parata emulso.

§. CXLVI.

Locum iam adii, qui casum, cuius in colicae pertractatione mentionem feci, et in quo pus, per vesicam, ex colicae apostematicae causa redditum est, cum *vrinae incontinentia*, capiat: Vir annorum 75, habitus corporis robusti, floridi, stricti, cum per vltimum vitae annum, primo tibiae, post faciei erysipellate laborasset; dextre sanatus, ex diaetae vitiis in grauem incidit colicam, cum alui obstructione. Eluctatur etiam ex hac commode. Elapsis vero vix 4 septimanis, in stranguriam incidit dolorificam. Enemata congrua, linimenta, infusus, et decoctum herbarum emollientium hanc tollunt. Obseruatur vero mox non solum tumor supra pubem dolorificus, quando manu premitur, sed redditur eo ipso, per virgam, materia purulenta. Succedit mox *vrinae incontinentia* appetitus prostratus, et pulsus versus noctem a rythmo naturali, ad febrilem vergens. Tertia morbi septimana singultus accedit, et aeger,

semel graui lipothymia afficitur. Cum vero tumor ille hypogastricus accuratius examinaretur, ex dextro vmbilici latere, ad ilia et pubem extensus reperi-
batur. Tandem per anum etiam secedebat materia purulenta, cuius successus per clysmata iuuabatur. Vrina fit graueolens. Superueniunt aphthae, quae quidem, cum singultu, pro materiae purulentae facilitata excretionem minuitur; augetur tamen corporis debilitas et marcor, aegro medicamenta vii alimenta auersante. Octiduo ante obitum, hac inuoluntaria mictione purulentae materiae, octo circiter vnciae excernebantur, et eiusdem circiter tres vnciae per anum, tempore matutino; post meridiem autem fere libra eiusdem, absque omni comite excremento; materia, puri abscessus incisi similima. Abdomen, quod per biduum, ad pectus vsque tumidum, et durum fuerat (accedente, eo ipso, leui delirio, cum pulsu intermittente) nunc totum detumescit, et mollescit, vrina autem fluit clara et copiosa. Cessat singultus, respiratio fit liberior, aphthae euanescent, pulsus rithmo naturali propior, nihilominus sub hac fallaci serenitate, practicis nota debilitas augetur: biduum enim ante obitum adhuc puris per anum, libra semis, et loquendi impotentia. Duodecim autem ante noctem, horis, corporis aestus magnus, gangraenae dominantis testis superuenit, hanc mors placida, cum morbus per octo durauerat septimanas. Corporis obductio non permittebatur, dubia itaque manebat trium dissentientium medicorum opinio. Primi, quod morbus vnice fuerit abscessus substantiae tunicarum vesicae, vtpote in magnam molem dilatabilium. Secundi, qui in hoc conueniebat, addentis tamen, partem ab-
scessus

scellus cum intestino recto connexam fuisse. Tertiū, quod fuerit abscessus, peritoneo affixus, illudque subintrans, et per huius vasa, et nouiter cautas vias, immediate in vesicae cauitatem, et per formatam fistulam, in intestinum rectum se exonerans, argumentis : 1. quod colica praegressa, abscessus initium reliquerit, si forsan abscessus non fuerit colicae causa. 2. Quod tumor abdominis non, nisi post puris vltimam quantitatem, maxime per anum euauerit, 3. ex stupenda quantitate puris per tot septimanas fluente, 4. ex non interrupto vesicae officio vrinam reddendi, licet per perpetuam incontinentiam. Conf. hic loca notabilia Ephem. N. C. nempe D. I. A. II. Obs. 176. et A. III. Obs. 215. item D. III. A. IV. Obs. 7. 86. 89. et A. VII. Obs. 57. nec non earundem Cent. III. Obs. 10.

§. CXLVII.

Stranguria, seu frequens, cum dolore, interrupta plerumque mictio, est senum frequentissimum vesicae vitium. Oritur communiter, ex muco vesicae acri, interdum etiam ex viscido e sanguine per renes ad vesicam amandato : in aliquibus autem ex vesicae tunicae vlcerascentia, vel etiam ex calculo vesicae latitante, aliisque causis : Grauiissimus est morbus, vires quam maxime depascens, noctes diesque interdum dolore plenos faciens, ob perpetuum mingendi stimulum : aliis noctes ab hoc incommodo sunt liberae, et illi per diem solum a stranguria vexantur ; aliis autem dies sunt commodi, et noctes habent vexantes ; ne dicam, quod ani tenesmus saepe coniunctus sit, qui ex quauis fere stranguria, ex vesicae sphincteris fibris ano largiter connexis contingit, ad alui obstructionem simul disponens.

§. CXLVIII.

§. CXLVIII.

Causarum diuersitas, methodi medendi diuersitatem poscit. Signis autem pathognomonicis pro rectae viae indice opus erit. Mucus vesicae acris, a tunica vlcerata, scabiosa, distinguitur, quod mucus hic cum stranguria expressus tenuior, et magis ardens sit. Si autem viscidum a sanguine per renes ad vesicam demandatum stranguriam creat, et mucum mentitur, a glutinositate, quae huic viscido inhaeret, discrimen capiendum. Calculus latitans, stranguriam faciens, per examen solitum in ano, et styli immissionem in vesicam, detegitur. Si denique suspicio de prostatica vlceratione excitaretur, haec ex liquore emanante, dolore perinaei, iniectione quadam, stylique cerei immissione, facile detegeretur. Quae ex muco vesicae acris, eiusque tunicae vlcerascentia nata est stranguria, iniectionibus lenientibus mitigabitur, si sphincter syringam admiserit, ita tamen vt huic vlcerascentiae dicatis iniectionibus ex althaea, consolida mai. flor. maluae etc. paratis, simul aqua calcis addatur. Conuenit praeterea vtrique malo, lactis vsus, et decoctum ex veronica, sassapar. hyper. et alica auenacea. Pro sunt praeterea emulsiones amygd. oua forbilia etc. Demulcet etiam egregie aqua illa Bristolensis, inprimis vino rubro subaustero tincta. Butyrum recens non salitum, vel nitro conditum, multi vsus est in mucosa stranguria. Opii prouidus vsus stranguriam et tenesmum mitigat: retinetur quidem sub hac palliativa cura materia excernenda, interim placido somnifero interstitio, vires vitales, doloribus, et vigiliis fractae, resarciuntur, et postea potus sufficientis vehiculo vesica simul et semel exoneratur. Valet

hic

hic itaque idem ratiocinii momentum, quo in tussi, opium commendando vſi ſumus. Interim notandum, quod in his affectimus, prae multis aliis, non licitum ſit gulae indulgere: ex inſipidis fere et dulcibus viuere neceſſe eſt. Exulent itaque hic omnia aromatica, acida, ſalfa, et ſumata. Quod attinet ſtranguriam ex calculo, et ex proſtatarum vlcere; illi Lithotomus medebitur, ſi a lithontripticis cruciari diſplicet, et proſtatis vlceratis iniectionibus lenientibus et exſiccantibus occurrendum erit.

§. CXLIX.

Stranguria, ex viſcido a ſanguine per renes ad veſicam demandato nata, ſanguinem a viſcido ſuo purificantibus, curanda eſt, decoctis lignorum et antiſcorbuticis, Tinctura ſuccini, tartari, antimon. Eſſ. Pimpin. etc. Difficulter tamen iis medemur, niſi in principio, et antequam ſenſim, renes ad recipiendum hoc viſcidum, diſpoſiti facti ſunt. Vti ſtranguriam cum oedemate ſcenam variare diximus, ita et hanc ex viſcido ſanguinis natam ſtranguriam, cum tussi catharrhali alternare obſeruauimus, in vetula annorum 76 macra et exſucca: haec a multis retro annis, tuſſim mucidam ſemper tuſſiens, in primo ſenio, excoriationes et exundationes inflammatorias ſeri ad aures experiebatur: ſeptuagenaria facta, grauius pectoris oppletionibus moleſtabatur, ex mox ardore vrinae, mox ſtranguria, interdum etiam vrinae incontinentia, cum dolore in pube, laborabat. Accedebat interdum ani tenesmus moleſtiſſimus, addita, clyſteribus emollientibus, ſpiritus vini drachma vna vel altera, leuatus, comite tamen alui obſtructione. Vrina, quae excernebatur, parca erat, quauis vice, mox autem in matula ſedimentum valde glutino-

glutinosum deponebat Remittebat sub his molestiis, quae aderat oppletio pectoris, et tussis omnis: ubi vero, vel ex aëris frigidi haustu tussis reuocabatur, vel pulmones ex sanguinis massa sponte mucosopplebabantur, nulla amplius aderat stranguria, vrina liberior fluebat, parcum solummodo reddens mucum. In propatulo quidem est, hanc stranguriam ex vesicae vitio natam non esse, interim ex diuturno hospitio talis viscerum, ipsam vesicam morbo proprio affici posse non dubitandum.

§. CL.

Cum vesica, et quae intime ipsi annexa sunt, generationis organa, neruis, vt subtilissimis, ita maxime elasticis, abundantissime gaudeant, contingit saepe, vt ex vesicae spasmo strangurioso, non solum eiusdem, sed et dimidii corporis neruorum paralyfis in senibus succedat, id quod, ubi de paralyfi et hemiplexia locuti sumus, memoriae labe oblitum pluribus allegare iustum fuisset. Quantum malum stranguria, leuius aliquando habitum!

§. CLI.

Omnem equidem stranguriam *Dysuriae* titulo appellare liceret, cum autem hanc distinximus, quod absque dolore sit mingendi difficultas, ita etiam illam proprio suo titulo relinquamus. Consistit enim vere *Dysuria* solum in nisu inani, per aliquam moram, vrinam reddendi. Causa est debilitas tunicae musculosae vesicae, vesicam constringere non valentis. Nascitur vel ex potu nimio aquoso, vel ex refrigeratione crurum, vel ex sanguinis vappidi vrina vappida. Causae priores facile remouentur, potu spirituosiore, et crurum a refrigeratione praeseruatione: quae autem sanguinis vappescentiam pro
causa

causa habet, illa non solum potum spirituosiore, sed etiam remedia balsamica neruina sibi poscit.

§. CLII.

Ischuria, totalis mingendi impotentia, vel sola existit, vel nunc antecedit, nunc sequitur, allegatos vesicae morbos, vti videre est in casu de vrinae incontinentia. Oritur saepe ab omnimodo sublato officio renum, vesica ab vrina existente vacua, quae species *Ischuriae* periculosissima est, inprimis in senibus, quia serum saepe ad cerebrum regurgitat, et vel apoplexiam, vel lethargum inducit. Nec minoris est periculi, quae ab obstructis a calculo renibus oritur, quae tamen saepius vincitur infessibus tepidis (quia calidos lipothymias interdum inducere obseruatum) decoctis emollientibus, oleosis, lubricantibus clysmatibus, etc. quando scilicet calculus, per vreteres volubilis adest. Vbi autem calculus vesicae *Ischuriam* producit, nullo modo retrudendus, spasmio sphincteris fortiore comitante, tunc vesicae, ab vrina repletae, regio intumescit; et si punctio perinaei nullum dat auxilium, mors lethargica sequitur, et vrina post mortem effluit. Si alia recrementa, sanguis grumofus, vel glutinosum quod, *ischuriam* creare tentat, emollientibus oleosis, et multo potu aquae citrato, spirituque vini animato, fit medela. Acria illa nasturcina etiam in victu valent.

§. CLIII.

Collum et sphincter vesicae interdum a vasis sanguiferis propriis inflammantur et tumescunt, ansam dantibus vesicae vlcerationibus, et excrementis mucosis acribus, vt et hoc modo *Ischuria* nascatur: tunc maxime venaesectio in pede prodest, nec non hirudi-

hirudinum ad anum et ad perinaeum applicatio. Profunt pediluua tepida, imo tales infessus. Valet nitrum abundanter datum, butyrum nitratum, clysteres nitrosi, purgantia rhabarbarina, tamarindinata in decoctis emollientibus: nec non externi fottus perinaeo appliciti, ex aqua calcis et saccharo saturni parati, pinguedinibus, non rancidis, mixti. Si autem solo spafmo affectum esse sphincterem argumentamur, ex dolore spafstico simplici, absentia febris etc. facile pediluuiis calidis, fotibus calidis emollientibus, pinguibus, semine papaueris admixto, illam leuabimus Ischuriam.

§. CLIV.

Commentarii Acad. Sc. Paris. A. 1718 recensent, Chirurgum PETIT duodecim cadauera, Ischuria, ex luis venereae suspicione defunctorum, quibus ob vrethrae carunculam vrinam haesisse, opinio fuerat, secuisse, et illam a caruncula liberam inuenisse: obseruasse autem in tribus subiectis, prostates glandulas adeo intumefactas fuisse, vt vesicam ipsam per collum intrauerint: et ex Eph. N. C. Vol. I. Obs. 163. et 64. duos casus mortiferos, eiusdem causae, haurire possumus, ex quibus apparet, hanc Ischuriae causam etiam senibus aliquando accidere. Primus enim casus in Duce Hetruriae sene, secundus in Medico sene adfuit. Indurantur quidem, et minuuntur glandulae potius in senibus, quam vt crescant, interrim et contrarium accidere, vel ex liquoris genitalis orgasmo, vel ex alia causa, his casibus docemur. Experientia praeterea, glandulas colli saepe tumefieri in senibus, monstrat, et aperte probabilitatem casuum confirmat. Quid, quod abscessuum abdominis glandulosorum generatio etiam satis notoria sit?

§. CLV.

§. CLV.

Malum grauissimum esse Ischuriam, quilibet videt, qui perpendit necessitatem feri biliosi, et falsi excretionem perpetuam, e corpore humano, quae ischuria impeditur. Quemadmodum ad hunc obicem remouendum, omnis lapis prudenter, et pro causarum agnitione, absque mora mouendus est, ita hoc solum monitionis addimus, vt explorationi causarum per stylum, quantum possibile, parcissimus, et modestissimus sit locus.

§. CLVI.

Erysipelas maribus senibus, frequentius in crure, vtpote partibus magis tendinosi occurrit, quam feminis, quibus saepius facies hoc malo afficitur, idque tanto maiore dolore, quanta maiore cura illam curant. Accidit autem illis magis in facie, quia glandulis magis abundat faciei vicinia, quas magis patulas ipsis dedit natura, ob lymphae copiam maiorem in illis, quam in viris. Manifestat se hoc luculenter, per dolorem, qui sub initio Erysipelatis ad faciem, in parotidum regione se exferit. Hinc etiam videas illarum colli glandulas in annis iunioribus obstrui frequentius, et vlcerascere: accedit, quod facies vasis sanguiferis abundet, et nunc ex pudicitia, nunc ex leui iracundia illis facilius rubeat. Interim etiam refrigeratio faciei ipsis, vt tenerioribus, saepe erysipelatis ansa fit, ob lymphae scilicet impeditum progressum. In hoc tamen etiam praecellunt beneficio feminae, quod erysipelas faciei non adeo facile vlcerascit, quam illud crurum.

§. CLVII.

Corripiuntur senes ab erysipelate, communiter, infestissimo modo, horrore febrili vehemente, cum

aestu graui insequente, sub quo, vel mox post, dolor se in crure, et circa inguinis glandulas exferit, vti, si facies tentatur, dolor circa parotides obseruatur. In senibus ita inflammata parotis, non semper perfecte Erysipelas format, sed febre perdurante, in abscessum degenerat, vires vitae destruentem, et senem communiter morti tradentem. Cum senes non facile febricitent ex tertiana febre, et si ab illa corripuntur, paroxysmus illis lenior sit, quam iunioribus, senibus, inprimis grandaeuis, a grauiore horrore febrili correptis, audacter semper praedixi, erysipelas ante fores esse. In senibus primi stadii, grauis horror febrilis etiam valet, pro signo nephritidis paroxysmi. Ipse quidem paroxysmus erysipelaceus, aliquando stranguriam habet comitem, sed illa est ex natura vehementis paroxysmi febrilis, et se associat cuilibet paroxysmo vehementi, tam in intermittentibus, quam acutis febribus.

§. CLVIII.

Ab erysipelate saepius oedema remanet, vtut incompletum: oedemati vero obnoxii senes, erysipelas reformidare debent pessimi moris, i. e. facile gangraenescens, de quo casum iam attuli incidenter sub *Oedemate*, et apud Auctores practicos eiusmodi plures leguntur. Obesi, saepe ab erysipelate tentati, etiam habent, quod de Hydrope timeant. Realem vero differentiam, inter erysipelas et phlegmone, communiter acceptam, pro tali non ausim corroborare; gradu enim haec solummodo differre autumo.

§. CLIX.

Qui erysipelate saepius corripuntur senes, colicae etiam fiunt obnoxii, et iisdem, vti dicere solitum,

tum, retrocessionibus erysipelatum periculosis tentantur, quemadmodum podagrici suis podagrae retrocessionibus, incompletis, vel imperfectis potius dixeris, moliminibus. Delirium interdum illos occupat, quibus faciei erysipelas est, communiter autem tunc quando absque febre sunt, leue, et absque periculo, modo mucus narium et saliuæ, in debita persistent excretionē: vbi vero angina se iunxerit, periculum adest. Erysipelas vlcerascens non est sine periculo sphaceli in senibus, quemadmodum idem interdum adest, in ætate non adeo prouectis; interim humorum benignior status differentiam tenet. Octogenarius quidam obesus, vlcere tibiae ex erysipelate, per 30 annos laborans, et huc vsque pernas fumatas et brassicam muriaticam in lauto victu habens, corripitur tandem, post iracundiam, ab horrore febrili, cum dolore in vlcere, expectatque solitam inflammationem erysipelaceam, haec autem hac vice, non sequitur, quin potius, cum aestu magna debilitas, et mors quinto die. Saepissime altero die a paroxysmo febrili, erysipelati vesiculae gangraenosae adsunt, quibus forfice apertis, sedulo contra gangraenam laborandum.

§. CLX.

Venaesectionem in erysipelate administrare, iustum est, imo repetitam, maxime circa initium. Sequens, ex Ephem. N. C. Cent. VI. Obs. 6. mutatus casus hic alligari meretur: Septuagenarius Italus corripitur erysipelate cruris sinistri; cum per biduum adhibita tonica frustranea fuissent, et aeger insomnis de nodo in praecordiis quereretur, vnciae octo sanguinis e brachio sinistro cum leuamine educuntur. Post biduum queritur aeger rursus de pon-

dere circa cor, et in pectore, vena itaque secatur in altero brachio, cum nouo leuamine, crus minus dolet, tumet vero, vti antea, et suppurationem minatur. Quarto die a venaesectione, rursus mala omnia, pulsus inaequalis, respiratio difficilis, etc. euacuatur rursus libra vna sanguinis e sinistro brachio, cum euidente reuocatione aegri in vitam. Coxis vero simul duo vesicatoria applicantur.

§. CLXI.

Post venaesectionem clysmata, et laxantia in vsum vocentur. Aestus febrilis, nitrosis, mucilaginosus cerealibus, et diapnoicis mitigetur. Externis speciebus camphora addatur, et aspergatur, cum pulueribus, illis locis, in quibus exulceratio metuenda. Egregium Euporiston topicum est cortex medius cerasi padi recens minutim scalptus: praeterea aqua destillata huius corticis dat remedium diapnoicum roborans egregium. Quando autem gangraenam minatur erysipelas, vsus corticis peruuiiani non est omittendus. Praeseruatue valent laxantia. Venaesectio in brachio (quia illa in pede interdum erysipelas, licet leue, prouocat, etiam ad illud non promissis) fiat. Praeseruant etiam aquae felteranae, cum tertia, vel quarta parte lactis potae: nec non theriacum naturalium fctus, si fert constitutio senilis. In diaeta, acria, falsa et fumata fugere consultum est, sed consuetudo, et crasis sanguinis a iuuentutis his fundamentis superstructa, robustos spernere facit haec consilia. Cereuisia etiam nocet, quae multo, fumo parato, coquitur; praestat leuis, auenacea. A fructibus horaeis, acidulis, imprimis, cerasorum copiosa comestione abstineant, quippe aliquot casus erysipelatis mihi noti sunt, ab illorum

comestione secuti; et duo in Ephem. N. C. notati casus idem affirmant. Erysipelas facile colludit cum pectoris oppletionibus: non properent itaque illi, qui ambobus his affectibus molestantur, ad erysipelatis subitanream discursionem, absque interpositis laxantibus, aliisque vniuersalibus. Conf. Annal. med. phys. Vratisl. A. 1724. Mens. Iunio. p. 253.

§. CLXII.

Sphacelus pedum non cum tumultu febrili semper inuadit senes, sed saepius clandestine, subito tamen; interdum tarde, et a longinquo quasi: sic septuagenarius, robustus, boni corporis habitus, per biennium, in fine musculorum gastrocnemiorum, vicerationem habebat, aliquando quidem coalescentem, tandem autem in sphacelum incoercibilem ruentem. Alius grandaeuus, exsuccus, multos annos, per intervalla, sentiebat, in utroque pedum pollice, circa unguis marginem, et radicem, dolorem, quem tandem ulceratio sicca sphacelosa sequebatur, cariem ossis clandestinam, diu ante factam monstrans, cum insecta febre et morte. Ita partes exsanguae facile corripuntur a sphacelo difficulter coercibili, saepissime se in pollice pedis cum vesicula gangraenosa manifestante. Sexagenarii subitanream, tibiae, et totius *πένησιον* lege in Ephem. D. II. A. VII. Obs. 122. Si paronychia initia insurgunt, egregie illis occurritur camphora l. a. trita, duplo asae foet. mixta. Affectum hunc digitorum manus, ulcerationi grauissimae saepe, subiectorum addidisse pedum digitis grauiter affectis, ne male vertas, Lector.

§. CLXIII.

Arduum fane sphacelum remouere in senibus, quia sanguis illorum non gaudet amplius crassi illa

Balsamico-falsa, partes corporis vegetante, sine cuius concussu mortificationi obex poni nequit: hinc maxime internis validis remediis, crasis sanguinis, absque mora, fulcienda erit, cortice peruuiano, myrrha, croco, ambra, et similibus. Porro Iulapiis acidulis, et si nulla adest faucium, siccitas, vinosis. Adhibeantur praeterea probati fatus ex speciebus amariorum balsamicis, cum vino, aceto, aqua calcis, pro re nata, paratis. Quam in utilis sit amputatio pedis, ad conseruandum senem, absque concussu bonae craseos sanguinis, imprimis grandaeuum, docent Acta medica Berol. Vol. IV. In robustis senescentibus, quibus ex bono vitae regimine, adhuc bona crasis sanguinis constat, aliquando amputatio habet locum, tempestiue instituta, si a causa violenta externa, metus sphaceli iustus, ex vulneratione acciderit, licet in Cap. Imo, allegatus funestus casus Angli nautae contrarium suaderet; inueniunt enim locum exculpantem allegata vitia dietetica, ex quibus malam crasin sanguinis hariolari licuit. Successit aliquando apud nos feliciter, etiam in senescente, floridi habitus, amputatio, cui pes totus, a pondere irruente confractus erat. Sponte natura interdum terminatur feliciter sphacelus, id quod optimam crasin sanguinis adesse indicat. Nonagenario cuidam, habitus stricti, ex pernione sphaceli initium, haud paruum, in pollice oriebatur, quod, quia aeger bona crasi sanguinis valebat, in suppurationem transibat felicissimam. Qui in pedibus suis stagnationes sanguinis, dolores frigus perpetuum, et talia praeternaturalia symptomata sentiunt senes, illi frictionibus praecauere studeant haec mala, et circum volutionibus cum puluere anisi, leuiter camphora-

phorato, addita farina secalina, ad musculos gastrocnemios vsque.

§. CLXIV.

Arthritis duplex interdum senes excruciat, *vaga* et *fixa*: haec tamen illis solennior est, pedes manusque firmiter occupans. Excipit etiam aliquando arthritidem insultus apoplecticus, et dimidii corporis relaxatio, vti supra, in articulo de Hemiplexia allegatus casus docuit.

§. CLXV.

Podagra solennior species arthritidis senilis est. Hanc curandi innumera est methodus: cautelae simul innumerae. Plurima pars medentium, ne temere agere videantur, remouendo remote noxia, parum ad rem facit: sic et plurima pars aegrorum, ex meticulositate retrocessionis, rem vti est, fini cupit: inueterascunt itaque saepius arthritides fixae, chiragra et podagra. Sexagenarius quidam, robustus, diu vomitibus matutinis obnoxius, a quibus potu aquarum Pyrmontanarum, Petropoli bibitarum, liberabatur, cum podagra corriperetur furiosa, et quam cautissime tractari vellet, eo omnes cautiones vergebant, vt morbus sibi relinqueretur. Non cedebat autem podagra sibi relicta, sed tumore, et rubore insolens dominabatur per annum continuum absque remissione. Accedebat chiragra, tunc anxius aeger varia petebat, domi et foras, ex Batauia, et Anglia, consilia: quae primario eo tendebant, vt aeger laxantibus vteretur frequentissime. His itaque, et quidem aloëticis, adeo se tunc tradebat aeger, vt per quinquennium quotidie illis vteretur, sub quorum usu (an ex illo, an ex temporis medela) pedes vix a tumore et rubore liberi euadebant, susti-

nendo corpori tamen toti impares. Superueniebat aegro, hoc temporis spatio, bis colica cum diarrhaea, et tumoris podagrici pallore, quae res illum valde terrebat, et a laxantium vfu per hebdomadam feriari cogebat, vomitus autem, vtpote in ancipiti tali casu magis fonticum, se, bonis auibus non associabat: forsan, quod et inueterata et immobilis podagra ad dictam illam retrogressionem inepta fuerit. Haemorrhoidum fluxum sibi conciliari optabat aeger, ideo, vna et altera vice, sanguis, per hirudines ano applicatas, alliciebatur: verum, nec haec tentamina, nec diuturnus aloëticorum vsus illas prouocabant. Erat de cetero vir robustus, et durante hac podagra quinquennali et vltra, adhuc floridi corporis habitus, anteactis annis vino Hungarico multum deditus, cuius tamen nunc, vigente podagra, quinque tantum vncias quotidie capiebat. In alium locum tandem delatus, post sexennium, pedibus suis antea totus restitutus, diem obiit supremum. Licet podagra sit inflammatio partium cartilaginoso-tendinosarum inflammationem tamen erysipelaceam, quae tendinoso-musculosas partes occupat, in permultis circumstantiis imitatur, ideo methodo, haud multum dissimili, tractanda.

§. CLXVI.

Testantur podagrae et chiragrae habituales, abundare in suis subiectis materiam degenerem, falsam, rodentem, quae ad articulos decumbit, et in calcaream substantiam exarescit. Supra, vbi de mutatione, quam sanguis senilis ex aetate accepit, sermo fuit, arthriticorum sanguinem fale volatili abundare diximus, et hoc ex experimentis chymicis PINELLI habemus, quibus apertum fecit, libram
vnam

vnam et decem vncias sanguinis podagrici, dedisse phlegmatis drachmas duas, olei combustibilis gr. xv. salis alcali vol. drachmam vnā et grana octo, salis alcali fixi drachmam semis: hincque ratiocinari licebit, bonam crasin sanguinis podagrae non feracem, contentis, si non in totum contrariis, attamen nominatorum in parciore quantitate, aliaque proportionē constare.

§. CLXVII.

Qui vomitu et foda interdum laborant podagrici, insidias metuant: habent enim his symptomatibus indicibus dispositionem ad podagrae remissionem, materiae acris decubitus ad articulos non sufficienter promouentem, ideoque periculofam: associat se enim facile, quicquid in massa sanguinea est acre, materie acris, quae, teste foda iam haeret in ventriculo. Confugiendum tunc ad nitrum, et quae fodam edomant radicitus, ad aquas felteranas, folas, vel lactis sub connubio, potas. Externe valent in paroxysmo, oleosa, subtili et amico sale volatili praedita, e. g. oleum terebinth. aethereum, et eius bals. sulphuris, iuniperi, imo, caieputi, non nisi in puncto dolente exsanguis applicata; partes enim tendinosae exsanguis facilius ferunt talia, cum exaestuatione resoluentia, quam partes musculosae sanguine magis refertae, quod et in applicatione chirurgica valere notum est. Sanguineis, tendinosisque partibus enim, arthritide affectis, magis conueniunt oleosa temperata lenientia, e. g. ol. ouorum largiter, et saepius illitum, imprimis illud, quod rudi, et vt ita loquar, rustica encheiresi, paratur, dum viteillum oui ad eximiam duritiem coctum, forfici infigitur, et candelae ardenti applicatur, qua tostio-

ne fuligo, liquamini oleoso secedenti, et destillanti, miscetur, in qua vim paregoricam haerere notum est.

§. CLXVIII.

Fugiantur in victu cibi fumo exsiccati, saliti, aromatate conditi, cereuisia ex malto fumato cocta, vinum tartaro abundans, caseus putridus, et quicquid experientia aegro iam suaserit fugiendum, quicquid etiam in Erysipelate vitandum suaserimus. Serum lactis conuenit, cum coagulo, vel ventriculo vituli retiformi siccato, paratum; vino asuetis, serum etiam cum vino Canariensi parari potest. Fricentur pedes, manu suspensa, quantum ferunt, vel etiam cum excutia: corpus reliquum vero, panno *flanell* dicto, vel asperiori fricetur. Si pruritus in partibus, illis, quae dolent, vicinis, asbesto, arillis cynosbati, etc. excitari potest, leuamen eminens inde nascitur. Vesicatoria suaderem, nisi metus foret, catharidum sale volatili auctum iri, illud sanguinis abundans nocuum. Partes arthriticae rarius denudentur, quia aër peripheriam, sudore relaxatam, restringit, et doloris augmentum reuocet.

§. CLXIX.

Quoad praeseruationem a paroxysmis, illorum quidem recursum penitus auertere, non suadetur a multis Medicis, metuentibus e paroxysmi emanatione certo decubitum iri sanguinem acrem a viscera. Interim dantur grandaeui, qui partim venaesectione, partim autem quotidiana pedum frictione, ab insultibus paroxysmi, per multos annos, immunes, et in omnibus incolumes vixerunt. Venaesectiones, ter vel quater per annum repetitae podagram mitigant, eo ipso, quod euacuent abundanter, et absque ambagibus, lympham serosam senum, acrescentem.

Certe,

Certe, venaesectione in manifesta lymphae acredine plus valet, quam euacuationes per diaphoretica et diuretica: non sit autem sanguis iam a crasi totus delapsus, et viscera, a stasi lymphae, corrupta, nec sanguinis defectus, verbo, status aegri cachecticus, in quo omnis sanguinis auacuatio periculosa est.

§. CLXX.

Ad arthritidem fixam pertinet *malum ischiadicum*, cui senes ob tendinum musculorum crurum et coxarum gracilitatem, per aetatem natam, facile exponuntur, simul ac sanguis refrigerii occasione, vel ex alia causa ibi stagnat. Tenduntur autem non omnes muscoli simul in dolore ischiadico, vel vnus vnice, sed manent immunes, nunc illi, qui ambulare faciunt, nunc qui desidendo in actione sunt, vt plurimum autem illi dolent, qui decumbendo officium suum praestant, hinc illa nota doloris variatio. Praecipuum remedium est in venaesectione, in emplastro saponaceo, et in decocto lignorum. Coxae praeterea caligis obtegantur spissioribus, imo pellitis. Diaeta etiam hic conuenit lactea, inprimis in coena. Interdum non nisi vesicatoriis cedit, hic magis admittendis, quia massam sanguineam facile volatili acri nondum abundare, credibile est. Oleum Caieputi illitum etiam valet.

§. CLXXI.

Arthritis vaga, eiusdem materiei soboles, saepe etiam senes excruciat, quando lymphæ a dulcedine diuergens, nec tota acris, ad partes decumbit, et circulationis ope, rursus dissoluitur. Haeret talis lymphæ in articulationibus laxioribus, e. g. brachii et genuum, et occupat tendines ampliores musculorum; id quod arthridis fixa rarius agit. Manifestat

festat se saepius illa lymphae viscida acredo per felicem metastasin ad cutim, pustulis purpuraceis ardentibus, vti et in iunioribus pustulis pellucidis, cum maiore autem periculo. Decocta lignorum temperata totam curam fere absoluunt, additis nitratis, et largiter cinnabarinis. Interim, vbi aestus vrget, non solum venaesectiones, sed et scarificationes in vicinia dolorum valent: attendendo, dum euacuationes sanguinis, in senibus, vltimo fere loco, commendamus, quae de periculis inde obseruatis monuimus. Laxantia mannata, tamarindinata, et rhabarbarina sunt necessaria, vt eliminetur per omnes vias, quod inhaeret lymphae sal noxium, antequam pedem figat firmiorem. Commendando *largiter cinnabarina* recordor quidem Medicorum, vsum cinnabaris videntium eundemque rationibus a priori, et experimentis chymicis probabilibus reprobantium. Verum, quamdiu in officina chymica ventriculi, illorum aegrorum, qui multum pulueris antispasmodici STAHLII consumserunt, non monstrabitur cinnabaris illaesa mansa, tamdiu proprio ratiocinio, de possibilitate resolutionis in ventriculo, et auctoritati STAHLII, practici et chymici summi, inhaerebo.

§. CLXXII.

Scabies est morbus cutaneus strigosorum, plerumque, senum, quorum sanguis materia bilioso-salsa abundat. Contingit autem, quando haec materia ob visciditatem sudoris sub forma, excerni nequit, sed circa vasorum vltima orificia et poros haerens arescit, et in pustulas vlceraescit. Sudorem autem senilem pinguiorem, hinc crassioresse, in capite primo, monuimus. Aethiops mineralis, et antimonium

nium crudum, singula, per interualla, separatim sumta, omne absoluunt punctum. Interim conducunt etiam rad. fassaeparill. cichorei, glycyrrhizae, et similia. Conducunt etiam nitrum, aquae selteranae, et talia. Exulent in cibis aromata, fictus fumatus et multum salitus. Conducunt lacticia, farinacea, potus tenuis, decoctum auenaceum, etc. Externe profunt balnea ex furfuribus triticeis, malua, et mucilaginosi talibus, parata, parum tepida, imo frigidula, nisi quid obstat. Sebum ouillum, indusiis obductum, cuti applicetur. Remedium egregium. Trahantur simul in usum alui subductiones, per mannam, vel tamarindinata decocta, cum sero lactis. Grandaeus quidam, ex cingulo mercuriali saluationem, non intentam, incurrebat, molestam quidem, ast a scabie liberantem. In vertice interdum senes pruritus sentiunt molestum, ut locum prurientem omnibus viribus scalpere teneantur; spiritus vini affricus hanc molestiam quidem tollit; sed attendenda Obs. § I. A. VI. Dec. I. Ephem. de pruritu in vertice senis, febrem malignam, praecedente, cum erysipellate colli et brachii, tandem lethali. Saepe hic pruritus super futuram coronalem existit, comitante simul eius eximio calore, imo leuiore tensione; tunc animaduertendum ad vertiginem, aliosque fonticos affectus; noua cula saepius remouendi capilli, et haec regio sapone saepius extergenda pro transpiratione perpetua. Addo tandem ex Ephem. N. C. D. I. A. IX. Obs. II. pruritus cutis octogenariae, cum horrore febrili inuadentem, curatam abundanti potu lactis cum aqua, interpositis sanguinem purgantibus, et inspersis cuti, glycyrrhiza, cerussa et myrrha.

§. CLXXIII.

Memini duorum primi senii virorum, scabie vexatorum. Vterque vini amans erat, et quidem gallici, quod propria ipsorum cella ipsis ministrabat. Alter omnium sanguinis purificationum, quas per decocta praescripseram, taediosus, vinum, quod ipsi noxium iudicaueram, et quod huc vsque, ex meo consilio omiserat, repetebat, et more solito, non excessiuo tamen, in prandio et coena, liberius forsan nihilominus paulo, bibebat, et a scabie liberabatur. Alter huius sapidae, et dilectae, medicinae gnarus factus, vnice conseruam bardanae radice inter medicamenta sibi reseruabat, de cetero autem, interdicto vino rursus indulgebat, transpirationem cutis sibi inde liberiores natam esse depraedicans, et sub vini vsu etiam successiue sanabatur. Diceres, medicamenta ante adhibita fundamentum curae praebuisse; interim indulgendum interdum consueti vitae regimini. Conf. Casum Vol. V. Comm. Lips. p. 477. octogenarii, qui pruritus, ad cachexiam, et pedum oedemata, sphacelum minitans vsque, tulit, praeter fomentationes conuenientes, libere vino vsus est, ad somnum profundum vsque, et, ab omni molestia, sanitati restitutus, adhuc per aliquot annos vixit. Ephem. N. C. Vol. II. Obs. 175. praebent diuturnam scabiem Medici, quae soli balneo laconico saepe cedere visa est; tandem post largiter potum bonae notae vinum Hungaricum, euanescentem. Interim, exempla quidem mouent, non semper docent.

§. CLXXIV.

Moniti a RANCHINO, *Incuruationem* senilis corporis, ad affectus senii pertinere, merito illam hic inter-

intercalamus, licet incurabilem ab illo pronuntiatam. Suadet tamen, vt adhibeantur, quae caput retrahant, pedes roborent, et vertebrae dorsi in situ naturali contineant, nullis adiectis remediis, his indicationibus, applicandis. Si tamen in molestissimo hoc affectu, in quo subinde mentum illorum pectori insidet, tentare lubet, id balneis, vntionibus et frictionibus, nutrimentum in vertebrae et ligamenta colli agendum esse censemus. Conf. Cap. I. §. XLIX.

§. CLXXV.

Marasmus senilis est languor senum hecticus, i. e. habitum corporis consumens, ex sanguinis aestu, moderato quidem, nec paroxysante, aut praeternaturali continuo. Impeditur eo ipso secretio liquoris, seu fermenti specifici viscerum, cuilibet, ad functiones praestandas, necessarii. Hinc ventriculo deficit liquor gastricus, vnde anorexia: systemati autem nervoso consequenter subtrahitur magna ex parte, nectar illud vaporosum ad oeconomiam corporis necessarium, vnde virium prostratio, et quae ex aestuosa illa sanguinis discrasia sequuntur plures corporis defectus. Licet etiam interdum, vti, e. g. supra, vbi de forma senum interna egimus, in femina 70 annorum allegata, ventriculus officium, ex parte, vel integre agat, sanguinis tamen rodens exaestuat, corpus exurit, vti in illa factum.

§. CLXXVI.

Haec sanguinis intestina aestuositas temperanda est fero lactis, imo ipso lacte maiali, vaccino, vel quod prae caeteris ad longaeuitatem commendant Auctores, asinino. Post haec, vel cum interpositione, pomis maturis, recentibus, coctis, assatis, vuis passis
maiori-

maioribus vel minoribus, caricis, prunis dulcibus ficcatis, baccisque variis gratis illam corrigere commodius et securius est, quam medicamentis. Cereuisia sit leuissima, non lupulata: vel fiat potus ex infusione panis filiginei crudioris citrata: pro consuetudine, vinum generosum Mosellanum sufficienter lymphatum, vel lacti cocto adfusum, vt serum inde secedat vinosum, quod pro analepsi saccharatum bibatur. Emulsionēs ex pineis, amygdalisque dulcibus, optimis, profunt. Vtilis praeterea est conferva rosarum, consolidaeque maioris, vtraque vetusta: similiter decoctum auenaceum Loweri, decoctum furfuris tritici, et similia. Vt etiam intestini duodeni glandulae, et qui se in illud exonerant ductus, extergantur, nec mucum ibi accumulent molestum, absorbentia dentur acido citri, vel tartari mixta, e. g. solutio oculi cancerorum cum acido citri facta, etc. Alius clysteribus emollientibus, vel Elect. Lenitiuo aperta teneatur. Lauacra denique, et balnea frigidula, parata cum decoctis herbarum emollientium gratarum, nec non rosarum, non incongrua sunt. An per testiculos, ad mentem RANCHINI, analepsis quaedam locum habeat, probandum. Multum etiam valet aëris temperati, vmbrosi, non tamen frigidi, nec abundanter humidi haustus. Profunt itinera commoda, in curru vel equo, ad mensuram virium instituta. Quemadmodum etiam animi moerores marasimum augere, si non ipsi producere valent, ita animi exhilarationes, illum minuunt, et caducas vitae vires erigunt.

§. CLXXVII.

Non taediosum fore Lectori spero, si, antequam scenam morborum senilium claudam, ex BARTHO-

LINI Actis Haffn. Vol. I. curam marasmi senilis adducam, in focero Auctoris feliciter patratam, tam ob curae concinnitatem, quam ob Bartholiniani styli elegantiam, sequentibus: LXXIV. aetatis annum agebat Consul Haffniensis, emeritus, focer meus, Christophorus Iohannaes, cum, marasmo senili quasi oppressus, extrema, vere praeterito, videretur expectare: prostratus appetitus, aluus obstructa, tussis molesta, orthopnoea, pulsus nonnunquam intermittens, habitus corporis ficcus, et contabescens, lentusque calor, sinistrum morbi senilis euentum portendebant. Cuncta pro aetatis statusque praesentis ratione difficilia: inprimis terrebant nos lenes tremores, singultus frequens, et deglutiendi difficultas, remora quadam, in dextro latere, circa hepatis regionem, obstante. Conclamatus omnibus videbatur, non mihi, cui viri robur notum, quique pulsum intermittentem alias in illo obseruaueram. Diligenti cura mecum, pro senis bene meriti salute inuigilarunt D. Simon Pauli, et D. Henr. a Moench. Hinc clysteribus aluus soluta, cordialibus natura subleuata, emulsionibus deglutionis viae deterfae, et humectatum corpus, iusculis consummatas vires conseruatae. Tantem inter lentam spem et remediorum taedia, solstitio aestiuo natura eluctata emerfit, aluus sua sponte soluta, ciborum appetitus reuersus, calor lentus extinctus, deglutitio integra, omnia sana, Dei et naturae beneficio, stupentibus medicis, amicis gratulantibus. Denique cuticulam exiit, quasi resumta iuuentute, vtinam diuturna. Annecto merito, ex Vol. V. horum Actorum, p. 120. votam hanc diuturnitatem vsque ad annum aetatis, huius senis 82dum durasse, quo fatis cessit,

cessit, postquam ipsi maculae sanguineae, *absque tumore*, in pedibus effloruerant: eodem sub schemate, quo matri Auctoris, annum 84tum agenti contigerant.

§. CLXXVIII.

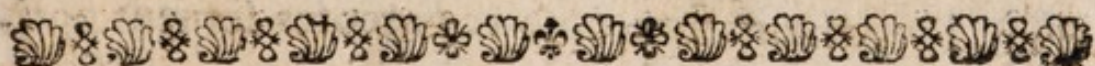
Haec sunt, quae de morbis senum producere memoratu digna mihi visa sunt, in quorum pertractatione primarium solum tangere animus fuit. Incidunt quidem adhuc in mentem, alii affectus senibus familiares, quam iunioribus, e. g. spasmi crurum, surarum, ex tendinum in senio, minore flexibilitate et hinc ad agendum irregularitate, facile insurgentes, calore solo praeueniendi et fugandi; subfultus tendinum musculorum femoris; soda, ex liquoris gastrici ad corruptionem inclinatione, et reliqui, quos omnes, quia sunt leuioris momenti, transeo.

§. CLXXIX.

Cum itaque de morbis et incommodis actum sit, quae aetatem senilem vexant, silentio plane non inuoluendae sunt *immunitates*, quibus ex ipso senio fruuntur senes, et mentio facienda incommodorum et morborum, quibus aetas senilis, prae aetate iunior, minus afficitur. Pestis inter morbos tyrannus habitus grauissimus, non facile corripit senes, id quod experientia locuples dedit, et quod testantur Eph. N. C. D. III. A. IV. Confirmant hoc DIEMERBROECK, aliique, qui de Peste scripsere. HOECHSTADTERVS in Obseruatt. suis recenset, grandaeuas feminas, ex vitae fastidio, contagium pestiferum per decubitum in lectis peste mortuorum, mortem sibi inducere voluisse, sed absque sperato effectu; cum tamen pestis in sexum femininum plus grassari soleat, quam in masculinum. Sanguis senum salino-

vappi-

vappidus non facile aestum putredinosum subit, et fibrarum senilium durities resistit stasi carbunculosa et bubonali. Sic et grassantibus aliis *febris petechialibus, acutis, intermittentibusque* ab iisdem morbis magis immunes sunt. Si vero a febris inter-
mittentibus grauer corripuntur, vel affectu apoplectico soporoso decedunt, vel in horrore febrili, sub quo sanguis versus cor coaceruatur, et cordis virtus eo ipso supprimitur, obeunt. Nec praeter-
eundum, quod in magna epidemia catharrali febrili, senes plurimi occumbant, quia in hoc morbo pul-
mones maxime laborant, quorum robur et constitu-
tio bona, in senio multum deficit. Si a *variolis* in-
terdum corripuntur senes, modo viscera habeant
salua, ex beneficio habitus corporis inertis, feliciter
emergunt. *Scorbutus*, in iunioribus grauibus sym-
tomatibus furens, saluos mittit senes, (nisi scabiem,
iniuste, huc referre velis) aequae ac mulieres. Et
quae sunt reliqua. Conf. etiam, quae Cap. I. §.
LXXXIX. in quo dissimiles sint senes, a pueris, cir-
ca morbos.

CAPVT III.

De methodo saluam long-
aeuitatem acquirendi.

§. I.

Licet, vti in capite praecedente vidimus, senectus
morborum grauium et periculosorum sit satis
ferax, nihilominus senectutem longaeuam, et sal-
uam,

uam, plurimi hominum anhelant. Sat recte, si illa simul cum vigore animi et corporis in summa senectute frui, a benefico Creatore datur. Quae enim iucunditas! immensi Creatoris immensa opera oculis, et animo, tam diu vsurpasse; rerum vicissitudines, et reuolutiones, per tot annorum lustra obseruasse; nepotum nepotes sibi adstantes videre, et blanditiis, confabulationibusque illorum serena, et beneuola fronte frui; in illis primordiales propriae vitae actiones, animo repetere, et qui sunt alii, vigentis senectutis dulces fructus, et deliciae, donec longa annorum series emigrationem, tandem necessariam, serio meditari moneat, et nos, vitae satures ad coelestia inuitet.

§. II.

Haec felicitate, vt beentur homines, variis student modis, licet etiam sint, qui his neglectis ad eundem pertingant finem. Sunt qui ad hunc scopum, eo certius, obtinendum, rem, a primordiis generationis, et ab ouo adornandam esse putant, et docent. Praecipiunt nempe, ad hominem generandum, longaeuum futurum, vt parentes seruent optimam diaetam, et ob generationis negotium, se inuicem ardentem ament; vt qualibet septimana balneis, et frictionibus vtantur, et vt illorum congressus mense Maio fiat, tempore scilicet verno, quo natura in omnibus animantibus, ad amorem reuiuiscit et viget. (Mirum, quod non iusserint Borea flante congregari, quemadmodum id oeconomi multi imperant, vt, illo flante satio frugum fiat.) Porro, vt ante congressum corporis purgationibus vtantur: femina impraegnata, vt secundum regulas diaeteticas, et bonum vitae regimen viuat. Vt homo sub
his

his praegressis cautelis natus conuenienter nutriatur, et vt obseruentur omnia, pro norma rerum non naturalium, quae ad hunc scopum facere possunt. Hinc primario habitationem in locis salubribus montosis struendam esse volunt, qua aër hauriatur purus et subtilis, sanguinis elaterem alens, et roborans: vt ad domicilium sit aqua optimae conditionis pro victus vsu: adsint vegetabilia alimentosa optime nutrientia, et facilis digestionis animalia. Temperantiam seruent in cibo et potu; corpus motu et laboribus moderatis exerceant; veneris parcum vsu admittant; animi tranquillitatem in omni vitae curriculo seruent, et praecipue moerore euitent. Haec omnia, vt feliciter succedant, commodam, et inopia carentem vitam, multum ad scopum facere pro certo habent, vti talia in VERV-LAMII, HOFMANNI, ZWINGERI, aliorumque bonae famae Auctorum operibus leguntur; adde HELMONTIVM de nutritione infantum ad vitam longam. Et quo nihil, de obuiis reticeam, HERMIPPVM produco ex halitu puellarum longaeuitatem haurientem: et quae sunt plures, variae farinae, ad longaeuitatem acquirendam commendationes, in artis formam fere redactae.

§. III.

Includuntur aliae quaedam ad longaeuitatem datae regulae, in assertis quorundam longaeuorum, quibus causas et modos indicare voluerunt, quibus mediantibus longaeui facti fuere. Sic quidam his modis longaeuitatem se acquisiuisse edicebat: frequens mouebar, raro angebar, vix helluabar, parum rixabar, non libidinabar. Alius: cruda vitauit, dulcia gustauit, calide me tenui, et ita consenui. Alius,

sequentibus regulis gallicis longaeuitatem promisit: leuer à six, diner à dix, souper à six, coucher à dix, fait l'homme vivre dix fois dix. Apud verulamium longaeuus quidam edixit, se edisse ante esuritionem, et bibisse ante sitim. Galeni longaeuitatis causa haec fuit, quod nunquam ederet, nec biberit ad satietatem, sed semper parum esuriens, et sitiens restiterit. Philosophus Pollio de acquisita sibi longaeuitate, respondit: se intus mulso, extus oleo corpus curasse. Alius, quod ferendo stultos, longaeuus fuerit factus, et quae sunt his similia, et facilio-
ris ad longaeuitatem praxeos, quam quae in §pha
praecedente iubentur.

§. IV.

Haec enim, §. II. licet per se non sint reiicienda, sed potius, partim aliquatenus, partim in totum probanda, tamen plurium illarum cautelarum inanis erit observatio. Equidem probabile est, coniuges optime valentes, promittere valentes infantes, et ex coniugibus phthificis, cachecticis, paralyticis, robustam sibi promittere prolem, non est rationis, quia saepe haereditariè aliquid mali ad infantes transit; nihilominus saepe observare licet, a talibus coniugibus robustos esse generatos homines. Si homo nouiter natus non prouide satis nutritur, quis de eius incremento spem capiet? videmus interim, quomodo pauperes, dum vix habent, quibus se ipsos nutriant, alimentis, liberos etiam suos vilissimis eduliis alant; et quod maxime punctum ferit, quod plurimi longaeuorum nati, et educati sint a pauperibus, quorum alimentatio vilissima et neglectissima semper est.

§. V.

Aërem montosum ventis magis agitari, vaporibus minus repleri, et sic subtiliorem et puriorem esse, quam qui planitiem premit, et vallibus instat, quis ignorat? plurimi tamen longaeuorum, vel planitierum, vel insularum depressarum, vel vallium fuerunt incolae, vel piscationi vacarunt, vel domibus, e. g. monasteriis inclusi fuerunt, vel plurimam partem vitae, herbis, pratis, et locis vdis indormiuerunt, vti e. g. rustici et milites. Quid de cerdonibus quibusdam longaeuitati proximis dicendum, qui perpetuo putridas coriorum exhalationes hauserunt, et sanguini suo communicarunt. Eadem ratio valet circa aquarum salubritatem: aquam puram, et leuem magis conuenire ad sanitatem, et longaeuitatem, a priori, indubium est: ecquis autem nescit militum fata circa potum, secundum quae, post sitim ex laboribus, et ex ardore solis perpeffam, saepissime aquam ex paludibus haurire, et illa sitim sedare coguntur; et tamen inter illos reperiri longaeuos.

§. VI.

Pariter de cibis: fruges bonae conditionis, et animalia tenerarum, et facile digestibilium carniū, non solum magis nutrire, sed et sanitati, ad assequendam longaeuitatem conuenire, quis dubitat? milites autem iterum produco in scenam, qui nunc fame laborarunt, nunc cibos crudeos varii generis, per magnum vitae curriculum ad victum sumere coacti fuerunt. Lappones sisto, egenos illos Euroboreales, qui pane et sale carentes, ex piscibus in cauernis, ad putredinem fere adseruatis, ex radicibus et corticibus plantarum et arborum, vti glires

et castorei, cibos corraferunt, et longaeui facti sunt; excipiendi autem hic sunt Sueciae subiecti, quos LINNAEVS allegat locupletes, rangiferis diuites. Calmuccos denique prouoco longaeuos, qui non solum ex canum, glirium, felium, luporum camelorum et equorum carne victitarunt, sed saepissime, ex talium, morbo vel fame enectorum animalium carne: vt taceam illos Brasilianos supra citatos longaeuos, qui mortuos parentes, cum euphoria comedunt. Ecquis, his consideratis, in cibis selectis, et exquisitis longaeuitatem radicatam credet? Concedo quidem, intuitu harum victus enormitatum, fructum longaeuitatis horum populorum deberi consuetudini, et vitae generi connato, ex quo tali gaudent sanguine haereditario, qui etiam eiusmodi alimentis conseruari vult, et debet: iterim, si tales enormitates, cum regimine vitae irregulari et soluto Europaeorum comparamus, in irregularitate enormi conuenient. Porro, quoad temperantiam in cibo et potu, quod quotidie videmus perire homines ex eius neglectu? nihilominus interpellans illa militum intemperantia, non impedit aliquorum longaeuitatem, et ex casu supra, in capite primo allegato, de centenario, quotidie ex spiritu frumenti ebrio, apparet, nec talem excessum longaeuitatem impediuisse; taceo magis stupendum casum nouum, cuius mentionem feci, Capite II. §. CII. de longaeuo 112 annorum, in aetate praegressa quotidie ebrio. Quoad veneris vsum: quantum illi indulgent permulti populorum Asiae, inprimis Calmucci et Chineses! et tament permultos exhibent longaeuos. Salacissimos Floridae insulae grandaeuos fieri indicat DAPPERVS.

§. VII.

Quod denique attinet, mentis tranquillitatem, fatendum quidem huius defectum, plurimum contribuere ad abbreviandam vitam, quam reliqua omnia vitae commoda, ad illam prolongandam; vidi enim homines ex rudibus et egentibus regionibus, in quibus vitae commodis caruere, suo ingenio autem contenti vivere, in temperatiorem non solum regionem seductos, sed et omnibus reliquis vitae commodis prouisos, vnice ex moerore quod a suis, et ex solo patrio euocati fuerint, paucos post menses Nostalgia obiisse. Primaria certe est causa, si non longaeuitatis, tamen prouectae grandaeuitatis, quae in monasteriis obseruatur, quod homines, animo spontaneo, haec loca ingressi sint, in quibus, curis omnibus soluti, perpetuo serenam colunt animi tranquillitatem. Opponi quidem his possit militum fors, quae animi tranquillitatem non permittit, et quod nihilominus illa aliquibus longaeuitatem attingere permittat: considerandum autem, milites tumultuario vitae generi assuefieri, et successiue intrepiditatem, et incuriam tranquillitatem acquirere: omnes enim fortunam altiore non anhelant, miseriam, cum OVIDIO desperante, tutam et manentem putantes. Vltimo, halitui puellarum tribueremus virtutem ad longam vitam, si praeter HERMIPPUM, et de aliis narraretur haec ad longaeuitatem experta puellarum efficacia.

§. VIII.

Inanes plures, non omnes, supra, appellauimus datas ab Auctoribus ad longaeuitatem acquirendam cautelas, et sic etiam sentimus: nam in quibusdam haerere aliquid ad sanam vitam, et inde feliciter ma-

nantem longaeuitatem non negamus. Illarum autem erit inanis obseruatio, quae praecipiant, vt coniuges se ardentem ament, vt qualibet septimana balneis et frictionibus vtantur, vt illorum congressus celebretur tempore verno, mense Maio, et vt ante congressum corporis recrementa euacuentur: quis enim parentum harum rerum memor fuit, ne dicam patrator, qui filios generarunt longaeuos? non morantur enim talia viuacitatem feminis, et ouulorum humanorum, licet in puncto sterilitatis, et impotentiae, nec non impedimentorum quorundam generandi considerationem quandam habere possunt. Nascantur etiam ex parentum, et illorum organorum generationis vitio homines teneri, debiles, tam quoad structuram, quam sanguinis crasin, vt sint delicatuli, imo rachitici, illos nihilominus videmus saepe prouectum senium attingere, licet longaeuitatem illos acquisiuisse, sit rarissimum. Talibus autem, de reliquo, necessarium ducimus, regimen vitae exquisitum sequi debere.

§. IX.

Quis non risit HVARTVM, qui in *Scrutinio* suo *ingeniorum* artem ad liberos excellentis ingenii procreandos docuit. Certe, nec ad structuram corporis extraordinariam (nam sic pulchritudinem nativam, per artem acquirendi, etiam anhelaremus) nec ad vires vitales ad longaeuitatem necessarias, nec ad facultates animi excellentes, per generationem acquirendas, doctrina quaedam ducere valet. Quis imperscrutabilem cerebri, animi organi, intimam conditionem, pro arbitrio, formare poterit? ne dicam de facultatum essentia et excellentia. An arte quadam, vel methodo, ab Auctore indicata, producta

ducta sunt, quae extiterunt, excellentia ingenia? Multum sane praevalerent huiusmodi hominum fabricationes, prae illis, quae tantum ad longaevitatem laborant. Vtinam possibile esset hanc vnice attingere metam! Si autem longaeuitas cum excellenti ingenio combinari possit, diuinum quoddam hominum genus procrearetur. Desipientia, quae multis grandaevis et longaevis propria est, locum non haberet. Equidem negare nequeo, in longaevis aliquibus magnam apparere ingenii excellentiam; quis enim, nostris temporibus, nescit FONTENELLIVM celeberrimum, et Lusitaniae Legatum d' ACVNHA, vtrumque centenarium factum, vtrumque Parisiis mortuum, ingenia excellentia possedisse. Nec antiquitas caruit longaenis, splendidis ingenii donis superbientibus; verum, haec eminentia, vnice ex perfecta constitutione partium solidarum, et sic etiam cerebri, et fluidarum corporis, longaeuitatis fundamento promanauit, nulli artis studio tribuenda, nisi eruditioni, et educationi, quae organi animi vsum amplificauit, aliquid tribuas. Rara autem sunt horum exempla: praecocia excellentia ingenia minus cum ipsa vita durant, quia ipsis deest illa constitutio corporis, cum praeeminentia perfecta.

§. X.

Rebus sic stantibus, quid doctrinae, vel consilii superest ad acquirendam vitam longam? an forsan ex medicamentorum virtutibus longaeuitas hauriri poterit? Tribui quidem quibusdam has virtutes, quotidianae schedulae persuasoriae docent, de effectu autem silent. Res probatu, vel ideo, difficilis, quod Auctores, et suasores talium medicamentorum ad longaeuitatem ipsi, diu ante longaeuitatis annos,

non fuerunt superstites. Sunt pleraque talia arcan-
na vix auro redimenda. Quis autem illorum, qui
vitae commodis fruuntur, pro commodae vitae pro-
longatione, aurum, quod superest, non largiatur?
Balsamum vitae HOFMANNI, grandaeuus quidam
robustus, quotidie in potu matutino fumebat; imo
in brandio et coena cibis miscebat quotidie, modi-
ce; et ne vlla facilis occasio, illo ad longaeuitatem
utendi, deficeret, tabaci puluerem, quem pro nasi
deliciis adhibebat, guttulis aliquot huius balsami
animabat, ex tali corporis sui balsamatione longae-
uitatem sperans, sed moriebatur, anno aetatis octo-
gesimo secundo, sphacelo pedis balsamati.

§. XI.

Cum itaque manifesto appareat, non in cautelis,
coniugibus ad procreandas soboles longaeuas, da-
tis, nec in acris salubritate, nec in cibi et potus bo-
na qualitate, eorumque vsu temperato, nec in bona
fortuna, nec in suaui halitu puellarum, (omnes Chi-
nensium Imperatores enim, qui in aulis suis aliquot
millia puellarum alere dicuntur, Hermippi euade-
rent) aliisue laudatis circumstantiis, nec in praepa-
ratione artificiosa medicinae balsamicae haerere au-
xilia essentialia ad longaeuitatem, necesse est, ut exi-
stant aliae causae essentialis grandaeuitatis, et longae-
uitatis sufficientes, si etiam plurimae fauentes cir-
cumstantiae desint, imo, si aliquae noxiae circum-
stantiae simul praesto sint. Ponimus autem illas es-
sentialis et veras causas grandaeuitatis et longaeui-
tatis in perfecta, firmaque omnium partium solida-
rum corporis, et in perfecta mixtura partium con-
stitutiuarum sanguinis haerere; quae causae, oui
materni et feminis paterni optimam constitutionem,
nullis

Nullis cautelis fulciendam, simul comprehendunt. Hanc, spontaneam, combinatam, felicem constitutionem etiam pro causa agnoscimus, quod adeo rari sint inter homines longaeui, licet permulti longaeuitatem, cum omnibus cautelis quaerant, cum illa constitutio in homine magis raro contingens sit, quam in animalibus brutis, in quibus constantior radicata est haec haereditas. Tali felici constitutioni, si concordant istae vitae praerogatiuae, et commoda, quorum mentionem fecimus, tunc necesse quasi est, ut inde oriantur longaeui; imo istarum praerogatiuarum neglectio longaeuitatem non impedit. Talis constitutio non admittit facile causas morbiferas, durationi vitae insidiantes, nisi post longam annorum seriem, robore vitali tandem deficiente; vel forte admissis causis morbiferis, fortiter resistit principalibus vitae organis.

§. XII.

Ne autem hac demonstratione, omnes cautelas, et bonum selectumque vitae regimen reprobare, et omnia media ad firmam feramque senectutem reiiicere, eoque ipso ad irregularitatem regiminis, et ad solutum vitae genus inuitare, vel studium ebrietatis (Cap. I. §. CII.) ad longaeuitatem commendare videamur: ponamus eligenda et obseruanda quaedam, si non in illis, qui ad longaeuitatem acquirendam sponte natura dispositi sunt, et perfecta constitutione corporis gaudent, tamen reliquis, quibus tenera et infirma corporis constitutio accidit, illamque in annos seniles sibi conseruare cupiunt. Non autem hic ab incunabulis, multo minus ante incunabula, et ab ouulo, rem ordiri placet; sed ponam *hominem adultum, eumque vel perfecte, vel imperfecte valentem.*

§. XIII.

§. XIII.

Cauebo hic excurrere in solutionem argutae quaestionis: an detur homo perfecte valens, et an non detur alia valetudo, quam morbosa, prout differitur de hac materia in Eph. N. C. D.I. A.VIII. Obs. 9. et D.II. A.VII. Obs. 169. nec non ibid. A. X. Obs. 64. et an vitiosis humoribus abundare, et sanum esse, possint esse compatibilia? Nam, quod attinet vitiosos humores, examinandum prius, in quo existat vitiositas sanguinis: multiplex enim est crasis sanguinis, et in infinitum varians. Quaecunque non impedit nutritionem corporis, nec ullam functionum vitalium et animalium, illa habenda est adaequata partibus solidis, et vniuersae corporis structurae, facileque admittet senectutem, imo longaeuitatem. Sic, e. g. rachitici sanguinem habent reuera vitiosum, male nutrientem, interim ipsorum sanguis respondet partibus teneris rachiticis perfectissime, vt senectutem prouectam saepissime adipiscantur. Ponamus porro, pro exemplo, sanguinis crasin valde salinam; si vigent cum illa functiones corporis ad vitam necessariae, vitiosam appellare talem sanguinis crasin nullatenus licebit.

§. XIV.

Sane in populis quibusdam borealibus, plebeiis, qui incredibilem quantitatem salis per vitam consumunt, sanguinis crasis non potest non esse valde salina; ientaculum enim illorum est sal cum pane, vel piscis salitus, prandium cibus salitus, salita coena; adeo, vt sanguis illorum, respectu populorum australium Europae, qui minus consumunt salis, necessario vitiosus habendus sit. Sic Calmucci parum vel nihil salis, et multum carnis crudae, semiputridae

dae comedunt. Lappones, Asiatici, Euro-boreales, ex piscibus putridis, radicibus, herbisque, multum viuentes, non nisi vitiosum sanguinem sibi comparare possunt, et tamen grandaeui fiunt, imo interdum longaeui, vti allegauimus. Regeratur, non esse illum vitiosum sanguinem, qui haereditarius est, a primis fere parentibus, et pro conditione ciborum, ab incunabulis acquisitus; et sic certe res est. Interim, qui vniuerso cuidam populo, endemius, vitiosus videtur esse sanguis, et reuera est, respectu alius populi saltem ita nuncupandus venit; et talis in omnia alia natione, indiuidualiter sporadicus dabitur. Sic sanitas reuera, cum, certo respectu, vitiosis humoribus, existere, et compatibilis esse potest.

§. XV.

Hominem perfecte valentem sistere dubitant supra allegatae Ephemerides: ego vero non dubito, hac quidem ex ratione, quod, qui allegantur saepius longaeui, non solum dicantur per omnem vitam non aegrotasse, exceptis morbis puerilibus, sed et nil morborum sensisse, nisi leuia incommoda extremae senectutis, respirationem impeditiorem ad modum, impeditiorem agilitatem, vigilias maiores, sensuum debilitationes, et talia, quae ad morbosam constitutionem recensere non licet; quia naturalis organorum fatiscencia mortem praecedere debet in longaeuis placidissimam.

§. XVI.

Quoad valetudinem imperfectam, illa quidem communiter pro morbosa accipitur; et haec multiplex est, pro morborum multiplicitate, quam in capite praecedente, quoad seniles tantum morbos dispeximus. Hic loci autem valetudinem alio mo-

do imperfectam sumimus, nempe, in corporis con-
nata teneritudine, et infirmitate, valetudine nempe,
insigni gradu minore, respectu illius, qua gaudent
robusti, perfecte valentes, quae ideo non est mor-
bosa appellanda. Ex talibus imbecilibus subiectis
rarissimum erit sperare grandaeuitatem. Consulen-
dum itaque ipsis est, vt legant vestigia longaeuitatis
CORNARI, qui talis ex solo bono vitae regimine
longaeuus factus est.

§. XVII.

Vt iam rem ipsam aggrediar, consilium nempe
eligendi, et obseruandi illarum rerum, quae facere
possunt ad senectutem grandaeuam, imo longaeuam
ad vertenda erit prius mens, ad illam veterum di-
stinctionem, qua iam supra vsus sum, inter habitum
strictum et laxum. Datur enim in vtroque habitu
imperfecta, nostri sensus, et perfecta valetudo.

§. XVIII.

Habitus corporis strictus perfecte valens, est habi-
tus strictus, robustus, in singulis fibris solidioribus
et *habitus corporis laxus perfecte valens*, est habitus
laxus robustus, in congerie solida et densa fibrarum
vnitarum, tenuium. Sic de habitu corporis imper-
fecte valente: *Habitus corporis strictus imperfecte
valens*, nobis et habitus strictus tener, ex fibris de-
bilibus, et *habitus corporis laxus imperfecte valens*,
est habitus laxus, ex fibris debilibus laxè congestis.
Notandum autem simul optime, sanguinis crasim
pro diuersitate habitus, diuersam esse. Distinctio-
ne tali opus esse credimus, quo in suadendo cui-
bet speciei vitae regimine, diuersitatem, secundum
illam, obseruare necesse erit. Certe cuiuslibet spe-
ciei stricti habitus suum coueniet vitae regimen, vt
etiam

etiam cuilibet speciei laxi habitus: non aliter, quam in cura morborum, secundum hanc diuersitatem habitus consideratorum, diuersa valet methodus, vti in praegressa tractatione subinde tetigimus.

§. XIX.

Campus se hic aperit diaeteticus spatiosissimus, in quem pro materiae prolixa et ampla natura, exspatiari non iuuat. Hoc adnotasse sufficiat, quod, cum habitus corporis magis a natura crascos sanguinis dependeat, (id quod saepe ex variato, per diaetam variatam, habitu apparet) quam a conditione fibrarum corporis, in hac doctrina maxime auscultandum sit, non solum ad notatas species habitus, sed et ad popularem victum, ex quo sanguis paratur: et fere quoad indiuidua, ad naturae instinctum, quem in hominibus, qui non consueuerunt obuiis illecebris perpetuo agitari, sed suo vnice, simplici ingenio viuunt, saepe obseruamus. In his enim, populariter sumtis, vix videbis habitum varium, vti videre est in populis, lautitiis et illecebris lautitiarum laxe obedientibus. Nullum specialem, quam moderatum rerum non naturalium vsum, omni homini salutarem, ad longaeuitatem commendare possumus, hocque minime omnium circa victum et potum, haec commendando, illa reiiciendo, nisi forsan generaliter; quippe, qui ad senectutem vsque regulari vitae regimini indulgit, ille naturae regulari instinctu ductus, conuenientem sibi eliget diaetam. Ex animalibus potius, quam ex vegetabilibus viuere, in senio, docent plurimi, et CORNARI

exemplum; sine dubio, quia ex illis, cum sale, licet parce, paratis, sal volatile emergit, ventriculo et intestinis, imo sanguini amicum, roborans: interim absque victu, ex animalibus sumto, grandaeuitatem imo longaeuitatem acquiri posse, docent illi, qui pastam farinaceam vltra dimidium seculum comederunt, qui 24 annos absque victu ex animalibus, qui ex obsoniis frigidis, brassica muriat. vixerunt; rebus, vsui rerum non natur. iusto, apparenter repugnantibus, de quibus in cap. I. locuti sumus. Anxie studio longaeuitatis incumbere, et exercitio multarum regularum se dedere, non solum sapienti inconueniens, sed et aptum esse iudicamus, ad animi tranquillitatem turbendam: fundamentum fere primum ad scopum obtinendum, cui, aliquoties allegati longaeui ebrii, videntur suam longaeuitatem superstruere voluisse. Varium enim, et valde inter se differens legimus, cap. I. multis in §§phis. regimen diaeteticum longaeuorum, quod omni habitui, et temperamento commendari non solum nequit, quin velle iniustum foret: quilibet enim proprio, naturae instinctu, vel consuetudine motus, illud sibi elegit, ipsique adhaesit. Multi ad puerilis vitae regimen ipsi rediere. Hac via institutum prudenter vitae regimen, cautelas surrogabit semper facile observandas, imo *totum erit cautela*. Vltima haec tria verba suggerunt memoriae meae egregium effatum, b. m. G. E. STAHLII, praeceptoris quondam, in Fridericiana Halensi, ad proximos cineres, vti venerati, ita venerandi, sequenti occasione datum, nec memoria eius indignum. Cum in dicta Academia Iurisprudentiae Professores, celebres illi STRYCKII

aliique

aliquae, varias dissertationes iuris practicas ederent, e. g. de Inquisitione in homicidas, *cum cautelis*; et quidam Medicinae Professores hanc methodum sequerentur, et dissertationes suas practicas, etiam *cum cautelis* conscriberent: STAHLIVS, antiquorum rituum amans, nec novis facile cedens, Auditoribus suis publice inculcabat, *totam praxin cautelam esse*. Sic longaeuitati studentibus, obseruandum esse puto, iusto, a Natura dictato, modo, institutum regimen *totum cautelam esse*, nec cautelarum multarum abundantia opus esse, nec regularum. Si autem, ad exemplum Doctorum, qui de regimine ad vitam longam regulas dederunt, a nobis etiam tale expectandum esse putas, Lector, huic expectationi, paucis in sequentibus §§phis satisfacere, laborabimus.

§. XX.

Praemittimus in hunc finem regulas quasdam *generales*, et primarias, cuilibet habitui ad bonum regimen necessarias obseruatu, et ad senectutem prouectam acquirendam. 1. Vt ex instinctu naturae, iam designato, vitae regimen pro vitae conditione instituant, et victum sibi seligant, experientia domestica probatum. Respondet haec regula, aureo illo CELSI praeepto, *nullum cibi genus fugere, quo populus utatur*. Ponderabit prudens, quae ex iusto naturae instinctu appetit, et quae palato tantum arident, infida; et hinc ex improvida consuetudine, ipsi necessarium factum est regimen. 2. Excretionum corporis trium primariarum, alui, vesicae, et cutis iustam habeant curam: Vnice enim transpira-

tioni studere (Sciagraph. Gerocom. Floyer. Cap. I.) non sufficit. Nimium praeterea nocet, vti reliqua.

3. Animi serenitatem, et hilaritatem, vel ad minimum, eius aequilibrium seruent. Quicquid super est, ad plures formandas regulas, *minus fonticum* putamus, qui in allegatis primarium posuimus. Possemus enim ex rebus non nat. adducere aëris selectioris inspirationem, motus et quietis vicissitudines, etc. sed si aëris in frigore, et in calore, excessum excipias, vel etiam eius pestilentem qualitatem: et quoad motum, eius excessum, vel quoad quietem, nimiam eius indulgentiam; ex reliquis harum rerum modificationibus nullum sanitati insurget periculum. Parui momenti reputamus controuersiam, Romae aliquando in publicis scriptis ventilatam, *de domus insolatae, et non insolatae diuersitate ad bonam valetudinem*. Quae res, ad principia physica quidem examinata, insolatam domum prae non insolata praestantiorum declarabit; ast experientia tot grandaeuorum, in cellis monasteriorum non insolatis habitantium, hanc controuersiam parui momenti ad valetudinem esse docebit. Qui non insolatus grandaeuus factus est, ille ab insolita *multa* insolatione et apricatione, valetudinis labem forsant sentiet, vtpote cuius sanguinis crassi, haec materia, abundanter affluxa, aetherea, agitationem incommodam afferet; licet non negandum sit, apricationem, *subinde* institutam, sanguini senili esse conducibilem. Et, si hoc intuitu de aëris hauriendi mutatione aliquid addere licet, idem valet argumentum. Qui enim aërem crassum paludosum, ad grandaeuitatem usque hausit, ille in aërem deductus

multum

multum subtiliorem, montanum, periculum incurret, valetudinem huc vsque stabilem amittendi. Eadem enim ratio, quam supra, de non mutando, *in totum*, victu in grandaevis allegauimus, nisi forsitan instinctus quidam vrgens id iubeat, etiam hic valet. Scimus enim, quoad aërem, quanti momenti sit mutatio climatis, eximie discrepantis, respectu valetudinis, etiam iuniorum hominum. Succurrit memoriae, huius rei exemplum memorabile, non praetereundum. Cum anno, 1736. Galli captiui, Dantisco, ad extrema littora sinus Finnici, in viciniam tamen palatiorum aestiuorum Caesareorum, ducerentur, aestate existente solito sicciore, (nam siccae non solum sunt, in hoc climate, plerumque aestates, nec a pluuiis frequentioribus, vti in Gallia, interpellatae, sed et noctes sunt siccae, calidae, maximam partem insolatae, contra naturam noctium diuturniorum, humidiorumque Gallicarum) ibi autem non vt captiui, ex Imperatricis, gloriosae memoriae, congenita clementia, sed, vt liberi, sub tentoriis, et surrogato stipendio, eiusdem valoris cum patrio, tenerentur; aër huius climatis crasin sanguinis illorum adeo afficiebat, vt cum numerus illorum initio fere mille, et quingenti esset, paucos post menses, vix dimidia pars illorum in viuis superesset, qui a febre maligna, his Gallis solum epidemica, immunes mansere. Edit, forsan, simul fati iniquitas cor illorum.

§. XXI.

Vt nunc specialius, pro habitus diuersitate consulamus illis, qui senectutem optant longam, et

commodam: *habitu corporis stricto, robusto*, hoc vitae regimen suademus, (respiciendo in hoc maxime ad secundam regulam generalem) ut saepe repetitis utantur balneationibus calidis, cum extersione corporis, mediante sapone, et alternatim frigidis; nec non frictionibus corporis fere quotidianis, quod firmentur fibrae, et sanguinis stagnationes periphericae impediuntur, ad leuiorem secretionem et excretionem sordium subtilium sanguinis per sudorem; quid, quod modesta frictio recte iudicetur nutritioni velificare. Vinum ipsis conuenit, nec non parum vini, vel frumenti spiritus eundem in finem, *subaequi instinctus dosi*. Potus multus, per interualla haustus, corporis motu intercurrente, tenuis, diluens, et ad secretiones et excretionem mediante sudore, et vrina bene expediendas, conueniens. Cibus capiant falsos, pingues, acido temperatos, nisi quid obstat. Pinguedo tenera salita, melius praecauet viscerum obstructions, quam ol. amygd. amar. ad mentem FLOYERI: attenuat sanguinem mucosum. Aromata ipsis sint in usu, haec enim omnifario conueniunt, exotica et domestica, cum selectu tamen, et quidem exceptione, inter exotica, cario-phyllorum, quibus magna vis inest sanguinem exae-stanti, et fibras rodendi. Bilis vapiditatem corrigunt aromata. Pro excretionem aluina, quae in his subiectis interdum stimulanda est, Aloë maxime conuenit et Tamarindorum pulpa. Ratio habenda tamen segnitiei alui longaeuorum, ipsis quasi naturalis factae, ex parcellissimo usu ciborum solidorum.

§. XXII.

Idem fere regimen diaeteticum conuenit illis, qui *habitus corporis stricti, teneri, et infirmioris* sunt: omnia autem cum moderatione, et maiori circum-
 spectione. Balneationes adhibebunt minus calidas, et minus frigidas. Aromata eligent magis dome-
 stica, siue simpliciter adhibita, siue in oleis, arte ex
 illis productis, e. g. foenic. anisi, destillatis. Mul-
 sum his magis conuenit, et vinum magis lymphat-
 um, nec non serum lactis, ad promouendam felici-
 ter vrinam. Lacticinia, fructus, et oleracea muria
 condita, quae aluum expediunt. Carnes animalium
 tenerae pingues. Non subtrahendus est *huic habi-*
tui potus ille senum epidemicus, *Chocolade* dictus,
 ex Cacao fructu paratus, toto oleoso, et ideo seni-
 bus conueniens putato. Cedendum aliquid est con-
 suetudini morum, praeiudiciis, et arti mercatoriae,
 quae gulae nostrae adhuc cum aliis potus generibus
 illudit. Si autem ob oleosam naturam fructus Ca-
 cao, illum ex ipso paratum potum laudamus, maio-
 re fane laude digna erit emulsio ex amygdalis dul-
 cibus parata.

§. XXIII.

Videamus iam quid laxo habitui corporis conue-
 niens sit ducendum, respectu secundae regulae gene-
 ralis. In *habitu corporis, laxo, robusto, cum fibris*
dense congregatis, fibrarum est laxitas, respectu ha-
 bitus stricti. Cum iam, in habitu corporis stricto
 balneationes commendauimus, id ad fibrarum

rigiditatem propensionem, etc. fecimus: interim hoc non obstante, in hoc habitu laxo conuenient, quia in hoc fibrarum maior repletio a lymphâ adest, quae per illas promoueri cupit, ad secretiones, et excretiones sanguinis serosarum sordium per sudorem. Cui intentioni in subsidium vocandus est potus necessarius, sanguinem diluens, et ad separandas e massa humorum, per circulationem inutiles redditas particulas, aptus, qualis est vinum dulcius, mite, fibris huic habitui magis accommodum. Hocque non solum ad transpirationem promouendam, sed etiam ad serum biliosum per renes pellendum: cui intentioni eo magis inseruiendae, interposita vina acidula, Rhenanum, Mosellanumque, et cereuicias tenuiores commendamus. Quale vinum biberit CORNARVS, non indicat: credibile autem est, illum dulce bibisse, quia nouum sibi conducibile, vetus autem inimicum sensit: nouum acidum ipsi contulisse, probabile non est, ad fecum vero aluinarum et muci intestinalis excretiones iuuandas (si opus est in hoc habitu, in quo communiter, ex copia lymphae abundantis, multum muci ad intestina delegatur, vt ipsi frequens soleat esse alui solutio) praestabunt laxantia sennata, tamarindinata, cremor tartari, modesto, et quasi ad naturam vnice stimulandam, adhibita. Aromatum praeterea exoticorum hic sit modestior vsus, quia huius habitus sanguis magis elasticus est, quam stricti, et fibrae sensibiliores. In cibis interim etiam conuenient acida et salsa, et pingua, ad stimulanda vbique, et lubricanda organa secretoria. Motus corporis, vt huic negotio etiam velificat, et omni habitui conuenit, ita huic quam
maxime

maxime necessaria est, quia sanguinem habet, ad vappescentiam ruentem, quando ex nimia quiete stagnat.

§. XXIV.

Idem regimen, cum gradus diminutione tamen, qualem examen virium et teneritudinis permittit, conuenit illis, qui *habitu sunt corporis tenero, imperfecte valente, ex fibris debilibus, laxè congregatis*. Praeterea in omni habitu, eiusmodi modificatio gradus obseruari debet. Factu autem hoc facile erit, sub directione instinctus naturae, qualem supra descripsimus, et prudenti illius moderatione, vbi ipse ad excessum forsan verget, vel etiam eius prudenti sollicitatione, vbi opus fuerit: opitulantibus leuissimis, suspensisque adminiculis.

§. XXV.

FLOYERVS in *Medicina sua Gerocomica*, valde amplius et nimius est circa balnea et lotiones, vnctionesque corporum; in quarum vsum multa olea expressa fructuum et seminum, et inde paratos saponēs, quorum ope morbos seniles, quos omnes *Cacochymiarum* nomine recenset, primario curandos esse putauit, in proprio corpore tentauit. (Vide sciagraphiam, Gerocomices praefationi annexam.) Non reiicimus lotionum vsum ad bonam valetudinem conseruandam: interim, tanto apparatu opus non erit, cum bonus sapo Alicantinus vnctionis vires sufficienter expleat, et operosiores methodum

Floyerianam superuacaneam esse credamus. Multo minus conuenimus cum illis, qui oleis expressis et pinguedinibus, balsama calida, et olea destillata addunt, quippe, quia fenum cutis, facillime per se, fit domicilium particularum falsarum et acrium, cutem rodentium, (de quo, papulae prurientes, vix non in omnium fenum dorso, testantur) haec acria, parca licet dosi, illis velificabunt. Sola extersione pororum opus est, per saponem, molliorem, recentem Alicantinum, ex quo cuti tonus naturalis, excretioni feri conueniens facile redibit, inprimis, ex superinducto, per interualla, cuti, indusio laneo, Flanel nuncupato. Vngebant olim sua corpora oleis, Athletae, et populi, a solis ardore adusti: illi ad lubricandum corpus in conflictu, hi ad ardorem mitigandum: et ipse, quem allegauimus, oleo se vngens longaeuus, forsan valde strigoso fuit corpore, quali et oleum largiamur.

§. XXVI.

Collaudatorem balneorum habemus celeberrimum HEBENSTREITIVM in Poëmate suo laudato, pag. 276.

Balnea conueniunt, mollescit fibra senilis
Inter aquas, nec pota minus fontana iuuabit
Quem vini veteris mediocris temperet vsus.

pag. 260.

Balnea demulcent artus, et corpora firmant
Emunguntque cutis mucos, spirantia pandunt
Oscula vasorum, tunc transpirabilis humor

Liber

Liber abit, faciles halant ex corpore fumi
 Et veteres abeunt fucci, veniente nouello.
 Haec conseruandae lex est, et norma salutis.
 Frigida constipant, et firmant balnea corpus
 Sed transpirantes excoecant frigora ductus.
 Vtilius tepidis corpus demergitur vndis.

Interim, 1755, mense Octob. narrabatur, obiisse in Anglia longaeuum 105 annorum, qui cum ante multos annos, rheumatismos passus fuerat, et illos tepidis lauacris pellere frustra tentauerat, ob horum frustraneum effectum, immersionem corporis in riuum, omni tempestate, in vsum vocauit; cumque ita, ex frigida, multum auxilii contra morbum suum sensit, ex hinc ad ferae huius vitae finem vsque, hoc regimine, sanitatem suam conseruasse dicitur. Frigidam potam eo conferre supra allegauimus: lotam etiam interdum conducere docent Ephem. N. C. D. III. A. III. de octogenario, qui a multis retro annis, media etiam hyeme, aqua frigidissima, corpus a capite ad vmbilicum vsque, cum euphoria lauabat. Maxima vis discutiendi inest vsui scoparum foliatarum, quibus in balneis vtimur, populi Boreales; firmant simul fibras, et aetati senili, post saponaceas lationes, valde conuenientes sunt; affusa postea corpori frigidula ad tolerantiam. Fugiant autem senes sudatoria nimis calida, vel leuissime vaporosa, ne, vt contigit aliquando grandaeuo, cerebrum inde laedatur, et lipothymia lethalis sequatur. Memini hic etiam praecepti cuiusdam antiqui, praecipientis, *manus lauare quotidie, pedes aliquando, caput nunquam.* Cum autem, quoad pedes, et praeceptum,

ceptum, τὸ aliquando, in experientia saepissima in contrarium adsit, ita, quoad caput, τὸ nunquam reiiicimus, et τὸ aliquando in eius locum ponimus, et vt aliquando, aqua largiter saponata, tepida fiat commendamus, modo mox elua alia pura aqua, omnis praecedens saponacea, et linteis calidis, omnis mador extergatur, simulque contra omnem refrigerationem insequentem muniatur caput. Quid valeat, hanc lotionem insequens melior transpiratio integumentorum capitis ad sanitatem, facile quilibet perspiciet, absque nostra commentatione. Nolo hic allegare, inter populos boreales, aliosque, consuetudinem caput post balnea, et his post habitis, frigida lauandi valere. Elucet ex his utilitas corpora lauandi; quam comprobatur necessitas quotidiana faciem et manus a muco, per vnum diem, in poris collecto per aquam liberandi.

§. XXVII.

Iam supra monuimus, circa regimen, quod omni nationi vna eademque victus ratio commendari nequeat, quod monitum hic repetendum censemus, quia cuilibet nationi mos proprius viuendi est, et sanitati indulgendi, tam in aetate consistente, quam in prouecta: interim conueniens parallelismus in toto hoc negotio inuenietur.

§. XXVIII.

Prouidimus sic, his paucis generalibus monitis, necessitati obseruandi res primarias, in duabus primis regulis

regulis generalibus contentas. Quod tertiam attinet regulam quae animi serenitatem, hilaritatem, vel ad minimum eius aequilibrium commendat, de mediis ad hanc intentionem implendam, minus certi quid specificare valemus, cum animi gustus plus variet, quam palati. Obseruamus enim, hunc ad animi exhilarationem musicam requirere, illum confabulationem, hunc lusus, alium solitudinem, alium iocos, spectacula, alium venatione delectari, alium conuersationem cum feminis, aliosque aliis rebus diuersis. Si verum est, quod HERMIPPVS annos **II** inter puellas degens impleuit, plus id tribuendum exhilarationi eius, quam confabulatio suauior cum illis excitauit, quam halitui illarum. Notum est, quod DAVIDIS, Regis Israëlitarum, frigida, et hinc sine dubio morosa senectus, ad cubitu formosae puellae temperata fuerit, cuius praetentum ministerium calefaciendi frustraneum fuisset, nisi etiam venustas eius, et blandiens confabulatio Regis animum exhilarasset, et sic vitam eius prolongasset.

§. XXIX.

Cum tandem compos factus sim Gerocomicae RANCHINI, cuius Sciagraphiam, in Praefatione, dedi, merito etiam hic quaedam eius adducenda sunt consilia singularia ad longaeuitatem. Sunt autem **I.** vt studeant senes *cordis humectationi*, ne cor exsiccet, per remedia interna et externa, liquida et ficca, sacculis cardiacis, et similibus; quoties enim substantia cordis humidior reddatur, toties prohiberi senium **2.** vt laborent, ne arescat, et siccet he-

par, sanguinis officina, et facultatis naturalis sedes, 3. ne languescant ventriculi functiones, vt vigeat appetitus, 4. vt testium habeant rationem, non solum in summo virium lapsu, sed etiam ad totius corporis oeconomiam conseruandam, quia per illorum abscissionem spadones eius magnam mutationem patiantur: Galenus enim in testiculis alterum fontem caloris natiui agnouit, vniuersum corpus viuificantem, vna cum facultate generatiua; hinc ad virium restorationem testibus roborantia sunt admouenda, praesertim, cum per illos facilius penetret vis remedium, quam per alias partes externas. Amplior est RANCHINVS in testium cultura, quam in humectatione cordis. Concludit tandem, excitandam esse testium naturam, non quidem veneris exercendae gratia, sed virium roborandarum causa.

§. XXX.

Liceat nobis haec consilia examinare I. commendat cordis humectationem, ne exsicceetur. Valuulas cordis duras, siccas, aortam ossificatione induratas, cor dilatatum et flaccidum, exsiccatum autem in senibus, nullibi vidimus. Flacciditas repugnat exsiccationi, et humiditati accedit. Si autem specialiter cordi prouidendum esset, roborantibus gratis internis, parcissime spirituosius, id agendum foret, ad tonum huius machinae musculosae suffulciendum, ne cordis thalami, flacciditate fauente, magis dilatentur. Qua ratione spiritum vini, vel frumenti, cordibus ebriorum longaeuorum, cap. primi contulisse, probabile est? II. Commendat hepatis conser-

natio

uationem, ne exarescat. Hepatis exarescentiam, saepe in senibus fieri certum est; viscus est glandulosum, huius vitii capax, vti reliquae glandulae: modica autem est illa exarescentia, in senibus, de reliquo sanis, nec morbosâ obstructione laborantibus. Quid autem eius exarescentiam magis impediet, quam fluidus, et bonae craseos sanguis? huic si studet senex potu sufficiente, et diluente, obuiam ire, non vereatur praeualescentem eius exarescentiam. Multo minus externis humectantibus illam praecauere studeant, ne loco intentae humectationis hepatis, fibras musculorum abdominis flaccidas reddat, et simul pulmonum vitia, et difficilem respirationem, sibi hac via humida contrahat, III. monet ventriculum externis remediis esse roborandum. Suasimus supra, vt ventriculi habeatur ratio, maxime per bonam dietam, non delicatam, sed illam, qua mediante senes obseruarunt, illum functiones appetendi, et digerendi bene exegisse; imo commendauimus, hoc scopo, cibos, apparenter dyspeptos, conducibiles tamen repertos, fructus conditos, falsa, acida et amara. Externorum remediorum obliti sumus: interim, cum huius obliuionis culpam profiteamur, eo ipso, grauis culpa nos obnoxios fecisse non credimus; nam quae ventriculo languenti, externe applicantur remedia, certe eodem modo, quam iecori applicita, parum dabunt auxilii, nisi forsân vtrique in statu morbosô, spirituosiss, aromaticis, et calidis epithematibus. IV. Testiculorum senilium rationem habendam esse, inculcat Auctor. Largimur quidem, nullibi legi spadones esse longaeuos factos, et abscissis testibus, fontem quendam caloris

caloris natiui, totum corpus viuificantem obstrui, fatemur, (testantur enim hoc abunde, et barbae absentia, et vocis lenitas) eoque ipso illum nobis conseruandum esse monemur. Interim, nullibi etiam legimus, speciali testium cultura longaeuitatem acquisitam esse, nec credibile est, illam plebei supra notatis in usu fuisse. Indicant passim Auctores, testium bonam constitutionem scrotum bene corrugatum testari, hocque maxime in senibus esse attendendum, ceu roboris vitae signum; quod sibi capiant, qui, per testes longaeuitatem quaerunt, et superuenienti flacciditati scroti, remedium applicent. Quae suadet RANCHINVS testibus applicanda roborantia, et ne illa simul venerem, senibus perniciosam, excitent, cauendum esse monet: quo modo totius corporis aucta, per culturam testium viuificatio, absque augmento et orgasmo feminis ad venerem, separari poterit? Certe, si HERMIPPVS, a puellis, quibus, ad cor viuificandum oscula dare suadet RANCHINVS, circum datus, simul testium suorum laudatam rationem habuit, illum solo halitus puellarum auxilio longaeuum factum fuisse non credimus. Si senes inhabitat spiritus Parri, Angli, vel illius longaeui Dani, quorum Cap. I. mentionem fecimus, certe puellis, ob halitum adeo salutiferam commendabilibus, valde veremur. Ad animi senilis exhilarationem puellarum et puerorum corfortium, nec non adcubitum, aliquid facere posse non negamus; calor praeterea ex corpore adolescente prodeuns, actius est, corpori frigidulo, sanguinique senili marcescenti proficius, non tamen ad longaeuitatem sufficiens, quod in DAVIDE vidimus. Qui
vetulis

vetulis etiam a RANCHINO commendatur puero-
rum adcubitus, nullo alio modo poterit esse vtilis,
excluso penitus alius generis commercio. Infidum
autem, et suspectum, nec tentationibus indecenti-
bus vacuum habeatur hoc senescendi artificium, in-
primis, si pro experta Auctoris arte, roborantia fe-
minali vetularum adplicentur. (Sciagraph, P. II. the-
rap. Sect. I.) Quid, quod teste a Ranchino allega-
ta experientia, ad nefandum ducat homicidium, dum
Auctor infert, puellarum adcumbentium spiritum
vitalem, ita exhauriri, vt vnus anni, vel paulo lon-
giore temporis spatio, in tabem cadant, lethalem
(ibid. Part. I. Diaetet. cap. 8.) Vetulis auguratur
reuiuiscientiam, et longaeuitatem, non ex adcubitu,
sed concubitu cum iuuenibus, his autem exinde ac-
celerationem senectutis, et consequenter mortis.
Artes vesanae!

§. XXXI.

Consentientem, ex parte, RANCHINO, addo WEL-
STEDIVM, Anglum, qui in Tractatu suo epistolari,
de Vergente aetate, senibus etiam iuuenum, spiri-
tum abundantia gaudentium, societatem commen-
dat, ad flammulam vitalem alendam, luculam cor-
dis, secundum WEDELIVM, polyhistorem. Funda-
mentum fructus ponit, cum ceteris, in viuidis efflu-
uiis, quae iuuenes per pulmones exspirant. Equi-
dem miras virtutes, iam olim multi sibi imaginati
sunt, ex particulis per pulmones exspiratis, a sangui-
ne sanorum iuuenum, vtriusque sexus; hinc natum
est illud experimentum, quo mediante eiusmodi iu-

uenes, quolibet mane, ieiunos suos halitus, in magnum quoddam recipiens vitreum inhalare debuerunt, qui a frigore vasis collecti, liquorem dedere, quem postea leni igne destillauere, et inde spiritum quendam ad longaeuitatem prolicere tentauere. Verum ad ineptias talia releganda sunt. Non nego interim, iuuenum bene moratorum, floridæ sanitatis, sexus vtriusque, vel, pro delectu, sexus vnius, societatem ad longaeuitatem aliquid conferre posse, temperando senum morosorum languorem, per morum concinnitatem, blandam reuerentiam, et iudiciosos discursus, quibus, in senibus alacritas mentis, et iocosa hilaritas excitatur, eoque ipso autem sanguinis languens elasticitas reparetur, et circulus blandus, et sic vitæ virium augmentum enascatur; quæ omnia senex morosus, a socio moroso non hauriet, quin potius, duplicata per reciprocationem morositate ad vitæ curriculum sibi inuicem abbreviandum valebunt. Tribuerem quidem aliquid huic opinioni, si iuuenis cum sene consortium haberet, gaudens eadem cum sene crasi sanguinis. Quæ etiam Auctor, de gaudio, senibus, et quidem nimio et magno, conciliando differit, ea, pro Cap. II. §. XLVII. tenore, non probo, quia omnis animi affectus, maxime in senibus, lenis, et moderatus esse debet, ne systema nervosum, in senibus minus elasticum, ex abundanti, fluidi neruei influxu, quem forsan absorbere nequiret, tono suo plenarie priuetur, et mors subitanea sequatur, vti id in gaudiis improvisis accidit. Audiamus de hac adhuc *Gellium* L. III. Cap. 15. „Diagoras Rhodius, tres filios adole-
scentes habuit, vnum pugilem, alterum pancratia-
sten,

„sten, tertium luctatorem: eosque omnes vidit vin-
 „cere, coronarique eodem Olympiae die. Et cum
 „ibi eum tres adolescentes complexi, coronis suis
 „in caput patris positis, suaviarentur, quumque po-
 „pulus gratulabundus flores vndique in eum iace-
 „rent, ibi in stadio, inspectante populo, in oculis,
 „atque in manibus filiorum animam efflauit.,, Ado-
 lescentes erant veteribus illi, quos blandiens nostra
 aetas viros nuncupat; et cum probabile sit, Diago-
 ram in extrema sua adolescentia, quae, apud vete-
 res, saepe triginta annos superabat, hos genuisse fi-
 lios, probabile etiam est, illum in senio primo, si
 non secundo constitutum fuisse. Verum, faciamus
 illum iuniorem, non tamen ex pondere coronarum,
 vel florum, sed ex suauiationibus, gaudio abundan-
 tissimis, illum obiisse, et senibus hoc mortis genus
 facillime contingere posse credendum est.

§. XXXII.

Collimitat, tandem, cum nostro discursu, de con-
 fuetudine iuuenum cum senibus, quaestio illa medi-
 ca, publica, Parisina, quam *in Bibliotheca medica*
Götting. Vol. III. titulotenus insertam legimus: *an*
iunioribus ex seniorum cohabitatione damnum? Cum
 vero illam, ibi simul resolutam non inueniamus, sic,
 an nobiscum sentiat, vel dissentiat Auctor quaerens,
 ignoramus. Ad iuste diiudicandam hanc quaestio-
 nem, illa methodo vtendum foret, qua pro viribus
 veneni explorandis vtimur, dum capitis damnati pe-
 riculum perassumtum venenum subire coguntur; vt
 tani quidam adolescentes, criminibus capitalibus

damnati, in Gerontodochiis, senibus, sanis, minime aegrotantibus, per annum inseruire teneantur cum eodem tamen iure et libertate, cum senibus auram foras capiendi, ne morbos incarcerationum sibi contrahant. Nihilominus adhuc magna valeret differentia, inter hos adolescentes, qui multorum senum halitum quotidie inspirarunt, et inter illos, qui in familiis, vnius vel alterius senis halitum inspirant. Interim, si ex his observaretur, iuuenibus inde sanitatis damnum nasci, senesque iuuenum abundantiam spirituum (§. XXXI.) per suum consortium minuere, hocque modo illos successiue vita priuare; fane, senes non solum a liberis forent fugiendi, sed et veteres gentiles, qui senes parentes suos, propriae vitae tutelae ergo, ne-
cauerunt, a parricidii culpa
liberandi.

INDEX.

Nota: Praef. denotat Praefationem. Sc. R. Sciagraphiam Ranchinianam. Sc. F. autem Floyerianam Numerus magnus, caput, parvus paragraphum indicat.

- A.**
Alcubitus iuuenum. Sc. Ranch.
Aethiopiae longaeui. I. 12.
Aloë vsus Sc. R. et F. et II. 84. seq.
Alui fluxus. Sc. R. vide Diarrhaea.
Alui obstructio. II. 122.
Angina. II. 95.
Animi serenitas. III. 28. 31.
Anni climacterici. I. 108.
Anorexia. II. 110.
Apoplexia. Sc. R. et II. seq.
Apricationis vsus. II. 12.
Articulorum dolor. Sc. R.
Arthritis. II. 164.
Arteria magna ampla. I. 29. 30. 34.
Arietae ossificatae. I. 38. 41. seq.
Asthma. Sc. F. et II. 101.
Auditus vitia. Sc. F. et II. 20. seq.
Autocheiria senum. Praef. et I. 107.
- B.**
Balneae. Sc. R. et F. et III. 25. seq.
Brasilianorum longaeuitas. Praef. et I. 8.
Britanni longaeui. I. 3.
- C.**
Cachexia. Sc. R. et II. 137.
Cacochymia. Sc. F.
Calmucci longaeui. I. 11.
Canities. I. 18.
Caro fumata. I. 98.
Casus lethales. I. 21.
Catharrus suffocat. II. 103.
Catarracta. II. 6. seq.
Chinenses longaeui. I. 10.
Cinnabarinorum vsus. II. 171.
Cephalalgia. II. 26. seq.
Cerebrum petrefactum. I. 45.
Cerebri siccitas. I. 28. 35.
Colica. II. 118. seq.
Cor magnum. I. 30. 33. 34.
Cordis praeseruat. Sc. R.
- X 3 D. De

D.

Decrepere, quid. Praef.
Deglutitio laesa. I. 3. II. 91.
Dentes. I. 20. 50. II. 72.
 seq. regenerati. I. 50.
Dethardingius. Praef. fine.
 Depontani senes.
Diaeta. Sc. R. et F. quot li-
 brarum.
Diabetes. II. 144.
Darrhoea. II. 124. seq.
Dysuria. II. 151.

E.

Erysipelas. II. 156. seq.
Eupepta per non adsueta
 mors. I. 99.
Excretiones per aluum, ve-
 ficam, cutem. I. 63. seq.

F.

Facies mutata. I. 18.
Feminarum structura, vir-
 tus ad motus. Praef. pin-
 guedo. ib.
Flatulentia. II. 112. seq.
Forma senum. I. 15. 27. seq.

G.

Galliae longaeui. I. 5.
Gaudium mortiferum. II.
 47. III. 31.
Genitalia ampla. I. 29. 71.
Germani longaeui. I. 4.
Grandaeuitas, quid. Praef.
Grandaeui aliquando a
 morbis liberi. II. 2.
Gustus senum. I. 78.
Gutta serena. II. 5.

H.

Habitus diuifio. I. 16. mu-
 tatio. I. 17.

Habitus strictus et laxus
 perf. et imperfecte va-
 lens. III. 18.

Haemoptylis. II. 106.
Haemorrhoides. II. 134.
Haemorrhagia narium. II.
 30. seq.
Helueta longaeua. Praef.
Hemicrania. II. 27.
Hemiplexia. II. 52. seq.
Hepar saluum. I. 51.
Horatii incommoda. I. 22.
Huarti doctrina ad ingenia.
 III. 9.

Hydrops. II. 137. seq.

I.

Immunitas senum a mor-
 bis. II. 179.
Incuruatio senum. II. 174.
Ischuria. II. 152. seq.
Iudaei longaeui. I. 9.
Iuscula, an senibus? I. 87.
 98.

L.

Lappones longaeui. I. 3. a-
 giles. I. 21.
Lauatio in calida et frigida.
 Sc. F. et III. 25. seq.
Leuitas corporis senilis. I.
 54.
Lienis cartilaginof. I. 47.
Longaeuus Rex Sueciae,
 longaeua animalia, lon-
 gaeuae feminae, Anglica
 saltatrix, longaeuitas,
 quid? Praef.
Longaeui ex temperamen-
 to materno. I. 14.

Longae-

I N D E X.

Longaeuorum, respectiue,
iucunditas. III. 1.

Longaeuitatis causa essen-
tialis. III. 11.

ad Longaeuitatem regulae.
III. 2. seq.

- - - medicamenta. III. 10.

- - - confilia Rachini. III. f.

Lypothymia. II. 35. seq.

- - - decumbentes tarde se-
peliendi. II. 45.

M.

Macrobiani. I. 12.

Malum ischiadicum. II. 171.

Marasmus senilis. II. 175. seq.

Maxillarum vitia. I. 18.

Memoriae debilitas. II. 26.

Menstruatio Vetularum. II.
135. seq.

Mictus cruentus. II. 132.
seq.

Mors subitanea I. 36. ex
gaudio. II. 47. III. 31.

- - - sub alui exoneratio-
ne. II. 40.

Mutatio actionum in seni-
bus. I. 56.

N.

Nephritis calculosa. Sc. R.
et II. 126. seq.

Nonagenarii pueris risui. I.
26.

Nutritio. I. 61. 62.

O.

Oedema II. 141. seq.

Olfactus. I. 7. 8.

Ossium senilium frangibi-
litas. I. 48. vegetatio. I.
49.

P.

Paralyfis. II. 50. seq.

Passiones animi. I. 82.

Phrenitis. Sc. F.

Phthisis. II. 100.

Pleuritis. II. 108.

Pleuroperipneumonia. II.
109.

Podagra. Sc. F. et II. 165.
seq.

Polypus. I. 36. II. 104.

Praecani. I. 18.

Pulmones longaeuorum. I.
46.

Pulsus senilis. I. 58. et Sc. F.

R.

Regimen extenuans, restau-
ratiuum, contra biliosos
humores, contra inflam-
mationes, antiscorbuti-
cum, contra podagram,
digestiuium, cephalicum,
contra varios fluxus, con-
tra pruritum, cordiale,
contra asthma, in defe-
ctu organorum sensitiuo-
rum. Sc. F.

Regimen variu[m] vitae se-
nilis. I. 91. debiliu[m]. I.
92. robustioru[m]. I. 94.
seq. sanitatem negligenti-
u[m]. I. 101. seq.

Regiminis regularitas et re-
gulae commendantur. III.
12. 19. seq.

Reiuenescencia. I. 90.

Repuerascencia. I. 86. seq.

Respiratio senilis. I. 57.

Saliua

S.

Salivae excretio. II. 71.
 Sanguis senum. I. 53.
 Scabies. II. 172.
 Scorbutus. Sc. F.
 Sectio longaeui 130 annorum, I. 29. sectio long. 109 annorum, I. 30. 94 annorum et 100 annorum I. 32. octogenarii. I. 33. feminae 97 an. I. 34. grandaeuor. I. 35.
 Senii diuifio, Praef. et Sc. Ranch.
 Seniorum cohabitatio cum iuuenibus, an his damnofa? III. 32.
 Senectus morbus. S. R. et II. 1.
 Senium pueris horrore. I. 26.
 Sensuum mutatio. I. 21. 80.
 Senum leuiore morbi filicernii, II. 178.
 Somnus. I. 69.
 Sopor continuus. II. 89. seq.
 Sphacelus pedum. II. 162. f.
 Spiritus vini et frumenti vsus. I. 104. seq.
 Sternutatoriorum vsus. II. 11.
 Stranguria. II. 147. seq.
 Syncope. II. 35. seq.

T.

Tactus fenilis. I. 79.
 Telae araneorum ante oculos, II. 19.

Testium conseruatio. Sc. R.
 Tinnitus aurium. II. 24. seq.
 Tremor manuum. Sc. R.
 Trichiafis. II. 18.
 Tuffis. II. 97. seq.

V.

Valetudo, an non nifi morbofa? III. 13. seq. perfecta et imperfecta. III. 12.
 Venaefectionis vsus. Sc. R. et II. 27.
 Ventriculi conseruatio. Sc. R.
 Venus, fenibus. Sc. R. et F. periculof. I. 72. vetulis falutifera. Sc. R. vicens I. 72.
 Vertigo. II. 31. Sc. R.
 Verulamii fcopticifmus. I. 23. seq.
 Veficae vitia. II. 143.
 Vetulis topica. Sc. R.
 Vetula falatrix. Praef.
 Vigiliae. II. 74. seq.
 Vires generandi feniles. I. 71.
 Vifus fenum. I. 75. seq.
 Vitia. II. 5.
 Vomitus. II. 111.
 Vrinae incontinentia. II. 144. seq.

W.

Wellfediuf conftitens cum Ranchino. III. 31.

cc par de

125335

